LUCUBRATIONES

RO-GRAECAE

SCRIPSIT

ANTONIUS BAUMSTARK,
CONSTANTIENSIS.

COMMENTATIO EX SUPPLEMENTO UNO ET VICESIMO ANNALIUM PHILOLOGICORUM
SEORSUM EXPRESSA.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCXCIV.

LUCUBRATIONES SYRO-GRAECAE.

SCRIPSIT

ANTONIUS BAUMSTARK,
CONSTANTIENSIS.

COMMENTATIO EX SUPPLEMENTO UNO ET VICESIMO ANNALIUM PHILOLOGICORUM SEORSUM EXPRESSA.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCXCIV.

PATRI CARISSIMO

OTTONI RIBBECK

ALBERTO SOCIN

PRAECEPTORIBUS SUMMIS

SACRUM.

ΦΡΕΝΟΣ ΕΚ ΦΙΛΙΑΣ ΤΙ ΠΟΤ ΕΙΠΩ

ΑΙΣΧΥΛΟΣ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΙ.

„Illa quoque minora (sed nihil in studiis parvum) non sunt transeunda."
Quintilian. Inst. or. X 3.

Lucubrationibus*) istis cum locum tentandum mihi proponerem lubricum et a studiis nostratium philologorum paulo remotiorem, primo quidem id unum agebam, ut, qui e versionibus Syriacis Isocratis, Menandri, Plutarchi, Luciani, Galeni, Themistii adhuc editis post curas hominum doctissimorum Landii[1]), Hoffmanni[2]), Ryselii[3]), Rothsteinii[4]) percipi posse viderentur fructus colligerem omniumque usui accommodarem. Reliquisse autem viros doctos non pauca, in quibus quantulascunque tiro vires exercerem, si quis commentationis meae capita alterum et tertium cum eis contulerit, quae illi disseruerunt, non poterit facile negare. — De Sergio Resaïnensi non nisi eam ob causam dicere in animo erat, quod ei plerasque, quas modo enumeravi, versiones vindicandas esse Hoffmannus[5]), Wrightius[6]), Sachavius[7]), Ryselius[8]) erant suspicati magis quam probaverant adeo, ut mihi liceret quaestionem tamquam exploratam prorsus et profligatam praeterire. Mox latius se aperiente materia absolutionis consectatione factum est, ut, quaecunque de viro litteris et doctrina clarissimo erui possent, copiosius explicare conarer. Itaque nunc vel maxime illud me delectet, si contingat, ut aliquid videar etiam ad historiam litterarum Syriacarum illustrandam contulisse. Quae vehementer vereor, ut merito ab omnibus fere fastidiantur. Nam de pervulganda certe et propaganda eruditione Graeca inter orientales, modo fas sit comparare res diversiores etiam quam dissitiores, aeque Syri meruerunt atque in occidente Romani. Neque vero, ut

*) B. O. = Bibliotheca orientalis Clementino-Vaticana in qua manu scriptos codices Syriacos recensuit Ioseph Simonius Assemanus. Romae 1719—1728.

A. S. = P. Lagardii Analecta Syriaca. Lipsiae (Londinii) 1858.

An. S. = Anecdota Syriaca collegit edidit explicuit I. P. N. Land. Lugduni Batavorum 1862—1875.

I. S. = Inedita Syriaca. Eine Sammlung Syrischer Übersetzungen von Schriften Griechischer Profanliteratur mit einem Anhang aus den Handschriften des Brittischen Museums herausgegeben von Ed. Sachau. Wien 1870.

Z. D. M. G. = Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft.

M. Rh. = Rheinisches Museum für Philologie.

omittam de perfecta absolutaque philologiae, quam dicunt, historia prius ne cogitari quidem licere, quam de Syrorum, Arabum, Hebraeorum, Persarum studiis Graecis multo diligentius inquisitum sit, quicquam a specie verae humanitatis alienum videri debet, quod aliquam in se habeat, quibus nihil sanctius unquam aut praeclarius inter homines exstitit, litterarum ingeniorumque Graecorum scintillam.

Caput primum.

De Sergio Resaïnensi librorum Graecorum interprete Syro.

1. De vita et scriptis Sergii.

B. O. II pg. 315, 323; Roeper Lectiones Abulpharagianae Gedanii 1844. Fasc. I pg. 33; Wenrich, De auctorum Graecorum versionibus et commentariis etc. Lipsiae 1842. pg. 95. Wüstenfeld, Geschichte der Arabischen Ärzte etc. Göttingen 1840 pg. 135; Renan, Journal asiatique 1852 Sér. IV. t. 19 pg. 319; E. Meyer, Geschichte der Botanik III pg. 33 s. s.; V. Rose, Aristoteles Pseudepigraphus pg. 268 s.; Häser, Lehrbuch der Geschichte der Medicin und der epidemischen Krankheiten². Jena 1875. I p. 474 s.; Wright in Encycl. Britt. XXII pg. 833 s.; Nikolai, Griechische Litteraturgeschichte². Magdeburg 1872. III p. 26; Gemoll, Untersuchungen über die Quellen, den Verfasser und die Abfassungszeit der Geoponica. Berlin 1884. pg. 262 s. s.; Krumbacher, Geschichte der Byzantinischen Litteratur. Nördlingen 1891. pg. 51; Hilgard, Excerpta ex libris Herodiani technici. Beilage zum Jahresbericht des Heidelberger Gymnasiums für das Schulj. 1886—87 p. 3 s. s.; Merx, Historia artis grammaticae apud Syros. Leipzig 1889. pg. 6 s. s.

De Sergii Resaïnensis aetate, vita, moribus, scriptis si quis paulo accuratius et, ut sic dixerim, ad artem voluerit inquirere, proficiscendum est a quinque testimoniis claris et certis et, quorum non alterum ex altero ductum sit, Pseudo-Zachariae scilicet, Iosephi Abrahae filii Arabis, Barhebraei, Ebedjesui, Ibnabiozeibiae.

Ac primum in historiis Syriacis, quas cum e cod. mus. Britt. add. 17202 (A) Anecdotorum tomo III publici iuris faceret, Landius circa annum 555 p. Ch. a Syro monacho ex historia ecclesiastica Zachariae rhetoris et aliis fontibus conflatam esse demonstravit[9]), caput XIX libri noni prope totum est de Sergii moribus, doctrina, morte.[10]) Inde fluxerunt et illa, quae est in cod. mus. Britt. add. 12154 (B.) ܬܫܥܝܬܐ ܕܡܚܘܝܐ ܕܐܝܟܢܐ ܫܘܠܡܗ ܗܘܐ ܠܣܪܓܝܣ ܪܫܥܝܢܝܐ. („narratio, quae demonstrat, quae fuerit finis Sergio

archiatro“) et ea, quae de Sergio Barhebraeus in chronic. eccles. I pg. 207 dicit. Ad ipsum Zachariam narrationem referre non ausim. Neque enim, cum e loco An. S. III 232 l. 4 et 6 appareat Zachariam iam ante annum 518 conscribenda historia sua occupatum fuisse[11]), admodum veri simile est rerum gestarum expositionem ab eo annum 536 usque perductam esse. Ex Graeco vero exemplari quin locus translatus sit, non potest dubitari, quia et plurima insunt et clarissima vestigia Graecae dictionis neque homo Syrus singulari poterat laudi dare Sergio, quod linguam Syriacam calleret. Sed lubet verba Syriaca integra transscribere, quam fieri potest, accuratissime castigata et latinitate donare:

ܓܒܪ ܕܝܢ ܣܪܓܝܣ ܐܪܟܝܐܛܪܘܣ ܕܪܝܫܥܝܢܐ ܒܩܘ̈ܡܬܐ ܗܘܐ ܡܠܝܠ
ܠܐܝܩܘܢܝ(12 ܕܢܨܝܚܘܬܐ(13 ܛܒ ܐܦܪܝܡ(14 ܦܛܪܝܪܟܐ(15 ܟܠ. ܐܣܟܘܠܐ(16
ܐܦܣܩܘܦܐ(17 ܕܐܬܐ ܡܢ ܡܕܝܢܬ ܘܐܬܢܒ ܡܬܘ(18 ܘܓܒܪܐ ܗܘܐ ܗܘܐ ܗܘܐ
ܣܪܓܝܣ. ܠܡܐܢܐ(19 ܘܡܠܦ ܗܘܐ(20 ܒܡܪܝܢܐ ܕܟ̈ܬܒܐ ܦ̈ܓܪܐ ܕܩ̈ܢܝܐ
ܘܒܡܠܦܢܘܬܗ ܕܐܘܪܝܓܢܝܣ. ܡܪܐ ܗܘܐ ܠܗ ܕܝܢ ܒܐܘܡܢܘܬܐ ܕܐܣܝܘܬܐ ܕܝ̈ܘܢܝܐ
ܐܣܝܐ ܒܗܝܡܢܘܬܐ ܬܪܝܨ ܫܘܒܚܐ. ܘܒܕܘܒܪܘܗܝ ܫܪܝܐ ܗܘܐ ܦܪܝܐ
ܘܡܗܝܪܐ(21 ܒܩ̈ܢܘܢܐ ܕܐܣܝܘܬܐ ܡܬܟܫܪ ܗܘܐ(22 ܘܡܟܫܪܘ ܡܕܘܡܝܐ(23 ܗܘܐ
ܐܝܟ ܕܗܘܝܐ ܐܦ ܦܪܝܓܘܢ ܕܦܐܩܐ ܕܝܢܣܩܘܪܝܣ ܕܝܬ ܠܣܡ̈ܡܐ ܒܝܕ
ܘܠܓܘܢ ܕܟܬܒ ܠܗ ܟܠ ܗܘܝܘܬܐ ܒܢܘܡܘܣ ܓܡܝܪܐ ܦܓܪܗ ܐܦܣܩܘܦܐ
ܡܕܘܡܝܐ(24 ܒܢܝܢ ܕܝܢ(25 ܒܠܘܩܒܠ ܩܕܡ ܥܒܝܕ ܗܘܐ ܗܘܐ ܣܪܓܝܣ
ܒܢܝܢ(26 ܢܩܐ(27 ܘܐܟܠܐ ܗܘܐ(28 ܘܠܐ ܢܦܩ ܡܢ ܗܘܐ ܕܝܢ(29 ܒܢܝܚܘܬܐ
ܒܟܣܦܐ(30 ܠܗܘܢ ܡܢ ܢܟܣܘ ܐܦܪܝܡ ܘܐܬܟܢܫܘ ܕܡܕܝܢܬ(31 ܐܬܬܘܪܝ ܕܟܠ
ܕܥܠ ܠܗܘ ܢܟܣܘܗܝ(32 ܡܢ ܠܪܘܡܐ ܢܦܠܓ ܗܘܐ ܒܠܓܝܪܬܐ ܠܘܬ
ܠܓܦܬܐ ܦܝܫ ܒܪܘܡܐ ܕܐܬܐ ܘܒܝܘܦܢܝ ܘܐܬܪܘܗܝ ܒܐܡܝܪܐ ܡܢ ܐܦܪܝܡ
ܘܡܦܠܠ ܩܕܡܝܬܐ ܠܘܬ ܓܒܪܐ ܡܢ ܢܦܩ ܠܗܘ ܐܘܣܛܐ ܛܠܝܐ ܚܕ
ܐܦܘܬܐܘܣ ܕܦܛܪܝܪܟܐ ܐܡܪܝܢ ܗܘܘ(33 ܕܡܛܠ ܟܠ ܣܪܓܝܣ ܣܡܘܟܝܐ
ܡܢܗ ܕܢܘܟܪܝ. ܘܕܚܒܐ ܢܦܐ ܠܦܪܘܬܐ ܠܐ ܡܬܚܫܒ ܐܢܐ ܠܗ. ܐܬܟܫܦܘ
ܡܢܗ(34 ܗܘܝܢ ܠܪܘܡܐ ܠܘܬ ܠܓܦܬܐ ܘܡܘܕܥ ܠܓܝܪܬܐ ܘܐܬܟܬܒܘ
ܘܐܬܘܢ ܠܓܝܪܬܗܘܢ ܐܝܟ(35 ܓܒܪܐ ܕܐܬܟܢܫ ܒܗܘܢ ܫܠܝܚܘܬܐ ܕܪܚܡܘܗ.
ܘܐܦ ܒܝܘܡܝ ܠܡܘܡܢܛܣܘܦܘܠܝܣ ܒܐܪܥ ܡܢܐ ܕܢܦܫܗ ܡܝܬܐ ܘܐܬܩ
ܗܘܐ ܡܐܢܐ ܘܐܬܬܡܝܡ ܦܝܫ ܒܘܢܐ ܗܘܐ. ܘܡܢܗ ܐܦܪܐ ܒܟܠܐܘ ܘܡܢܝ
ܕܢܣܒ ܦܓܪܐ ܒܐܡܝܪܐ ܘܩܡܘܪܐ ܒܟܠܐ ܡܢ ܒܢܝܢ ܐܘܩܝܢܘܣ ܒܢܝܓܡܬܐ

ܡܢ ܚܣ̈ܝܢ ܘܐܪܟܐ ܛܒ̈ܪ ܕܠܗܘ ܕܥܡܐ ܕܡܛܐ ܠܚܣ̈ܝܢ ܘܐܪܟܐ ܟܣܐܢ
ܕܥܡܠܐ ܕܟܢܫܗ ܕܥܒܕ ܡܢ ܡܘܡܐ[34]. ܠܡܘܡܐ ܕܝܢ ܕܠܗ ܣܘܡܣܘܡܠܘܣܘܣ
ܢܦܫܗ ܠܐܦܣܘܢܐ ܕܠܗܘ ܡܢ[35] ܠܥܠܝܢ ܫܩܠܛ ܦܘܪܛܢܐ ܠܐܡܚܠ ܗܘܐ
ܕܪܝܫܥܝܢܐ ܗܘܐ[36] ܡܢܥ ܒܝܬ ܩܢܐ ܕܐܦܪܝܡ ܦܛܪܝܪܟܐ ܘܐܡܪ ܠܗ
ܡܦܩܢܘܬܐ ܕܡܠܬܐ ܕܟܬܒܐ ܗܘܐ ܘܠܫܢܗ ܠܐ ܡܫܬܡܠܐ ܗܘܐ.
ܘܐܬܟܠ[37] ܡܬܒܪ ܗܘܐ ܥܠ ܡܬܡܨܝܢܘܬܐ ܕܡܠܐ ܡܢ ܡܥܡܝܐ
ܡܠܬܐ ܕܐܘܬܐ. ܘܠܐ ܡܬܦܪܛ ܗܘܐ ܕܡܬܦܠܬܐ ܡܢܗܘܢ ܠܟܠܝܐ ܐܚܪܐ ܢܗܪܐ
ܡܬܩ̈ܝܡ ܚ̈ܝܠܐ ܠܚܘܫܒܐ ܡܢܗܘܢ ܗܘܐ. ܡܬܦܠܓ ܕܡܦܪܣܬܐ ܟܬܒܐ ܕܒܥܠܐ
ܡܬܐܪܐ ܗܘܐ ܒܡܢܝܬܐ ܕܝܘܡܝܢ ܘܡܬܦܬܫܡ ܡܥܡܬܐܠ ܗܘܐ
ܡܢ ܚܘܫܒܐ ܕܐܬܡܥܡܡ ܘܡܬܦܪܣ ܘܡܨܝܡ ܡܬܪܬܐ ܡܢ ܕܠܗܘ ܘܡܠܗܘ
ܡܪ ܗܘܐ ܐܝܟ ܘܠܐ ܐܬܥܪܡܥܡܐ ܡܥܡܣ ܣܡܟܗ ܕܡܠܬܐ ܕܥܠܬܗܘܢ
ܘܡܟܝܪܗ ܠܟܘܠܗܘܢ ܬܟܬܐ. ܘܟܝܪ ܐܝܟ ܡܢ ܡܦܝܬܐ ܘܐܬܠܡܘ ܠܟܝܪ̈ܐ
ܐܓܐܦܝܛܘܣ ܦܛܪܘܢܐ[40] ܘܐܬܦܢܝ[41] ܕܐܬܬܩܝܦ ܥܠ ܐܓܪܬܐ ܕܦܪܝܡ ܡܢ
ܠܘܬܗ ܡܥܗ ܐܣܛܣܛܣ ܦܛܪܘܢܐ[42] ܡܢ ܠܘܬ. ܕܚܝܠ ܚܕ ܚܕ ܡܢܗܘܢ
ܡܛܠܬܗ ܐܦ ܕܥܡܗ ܠܗ. ܗܘܐ ܕܝܢ[43] ܡܝܬ ܒܪܗܘܡܐ[44] ܡܬܟܪܝܐ
ܒܪ ܐܓܦܝܛܘܣ. ܘܥܡܗ ܡܝܬ ܐܦ ܣܪܓܝܣ ܐܪܟܝܐܛܪܘܣ. ܘܐܬܓܘܫܐ
ܒܬܪܗ ܒܗܘܢ ܒܫܢܝܐ ܒܐܪܥܐ ܕܝ ܐܣܩܘܠܝܘܣ ܠܗܘܢ ܘܢܚܬܘ ܒܣܘܦܢܝܐ
ܘܗܘܐ ܒܬܪܗ ܒܝܘܡܬܐ ܡܫܬܪܝܢ.

„Accidit autem ut Sergius archiater Resaïnensis illis diebus ascenderet Antiochiam accusaturus Ascolium episcopum Resaïnensem apud Ephraemium patriarcham, cum diceret se ab illo caesum esse. Vir erat hic Sergius eloquens et operam navaverat legendis multis libris Graecorum et doctrinae Origenis. Diu autem Alexandriae vacaverat discendae arti interpretandi libros aliorum hominum doctorum. Syriace sciebat et legere et loqui et medicarum disciplinarum erat peritissimus. Affectu quidem fidelis, ut comprobavit prooemio versionis Dionysii, quam admodum diligenter condidit, et oratione, quae de fide ab ipso habita est diebus Petri episcopi fidelis, verum, quod ad mores attinet, perquam corruptus erat venere et opulis hic Sergius et luxuriosus et avaritia foedus. Quem cum probavisset Ephraemius et hominem versutum cognovisset, pollicitus est se, quidquid postulavisset, facturum esse, si Romam cum litteris ad Agapetum summum sacerdotem Romanum a se missus rediisset. Honorifice ab Ephraemio instructus attulit viro litteras comitante se Eustathio iuvene architecta, propter quem monstruosum de Sergio

crimen circumferri dicebatur, quod, ne legentem offendat, accurate significare supersedeo. Pervenerunt igitur Romam ad Agapetum et litteras tradiderunt hospitioque sunt recepti. Ille litteris summopere gavisus, ut qui inde rata fieri cognosceret, quae cupivisset, Constantinopolin cum hominibus venit mense Adar anni decimi quarti.[45] Ibi et Severus aderat et Anthimius summo sacerdotio fungebatur. — Terra mota est et sol deficere coepit die et luna noctu horrescente undis oceano inde a die decimo quarto mensis Adar eius anni usque diem decimum quartum mensis Ḥazīran anni sequentis, videlicet decimi quinti. — Agapeto autem universus senatus obviam ivit. Ab imperatore, ubi in conspectum eius venit, magnifico hospitio receptus est, quod vir eloquens erat et summus sacerdos regionis Italiae subditae ipsi et subiectae. Homo erat specie quidem sermonis scripturae peritissimus, sententiam vero illius mente non perceperat. Humiliter sentiebat de incarnatione domini nostri Iesu Christi verbi Dei et persuadere sibi non poterat ut virginem Mariam Dei genitricem appellaret et in duas naturas unitatem scindebat, cum exstitisse corpus infantis, antequam iungeretur cum filio Dei, putaret aeque atque illi Diodorus et Nestorius. Anthimii et Severi communionem vitabat magisque etiam ab illis ipse vitabatur. Alterum impostorem appellabat, alterum Eutychianistam. Postremo effecit ut imperatoris erga illos benevolentia in iram mutaretur et ex urbe pellerentur. Tunc communicabant inter se Anthimius et Severus et Theodosius Alexandrinus litteris, quas infra transscripturi sumus, datis. Discesserunt Constantinopoli Anthimius et Severus, ut quo, cuique placuisset, loco occulti degerent.

Successit autem Constantinopoli in locum Anthimii Menas, et Sergius archiater ibi mortuus est et paucis diebus post eum Agapetus, cum lingua eius lacerata esset eamque resecari vivus passus esset et Romae in locum eius successit Silverius."

Sequitur ut servato temporum ordine auctores recenseamus Iosephus Abrahae filius medicus, qui auctor est Ibnabiozeibiae (I 185 ult.) et Barhebraei in hist. compend. dyn. Qui cum nisi leviusculis inter se non differant, perfacile est inventu ipsius Iosephi haec fere verba fuisse[46]:

ثمّ[47] إنّي دخلت يوما على جبرئيل بن بختيشوع وقد انحدر
من معسكر المأمون قبل وفاته بمدّة يسيرة[48] فوجدت عنده حنينا
وقد ترجم له اقساما قسمها بعض الرّوم في كتاب من كتب جالينوس
في[49] التّشريح وهو يخاطبه بالتّبجيل ويقول له ياربّن جنين[50]
وتفسير ربّن المعلم[51] فأعظمت ما رأيت وتبيّن ذلك جبرئيل فيّ[52]
فقال لي[53] لاتستكثرنّ ما ترى من تبجيلي هذا الفتى فواللّه لئن

مدّ له في العمر ليفضحنّ سرجس[54] وسرجس[55] هذا[56] هو الرّأسعينيّ وهو أوّل من نقل شيئاً[57] من علوم الرّوم[58] الى اللّسان السّريانيّ وليفضحنّ غيره من المترجمين[59].

„Tum conveni forte Gabrielem filium Bohtisui eo tempore, cum iratus discesserat ab aula Mamuni, paulo ante mortem ipsius et inveni apud eum Ḥonainum. Qui cum illi interpretaretur commentarios a Graeco aliquo de libro quodam Galeni anatomico conscriptos et ab eo summa cum reverentia *rabban* i. e. magister appellatus esset, miratus sum ea, quae videbam. Quod cum sensisset Gabriel: „Noli, inquit mirari, quod tantis honoribus affici vidisti iuvenem istum. Per Deum, si diu inter vivos esse ei contigerit, Sergium ceterosque interpretes superabit.“ Significabat autem Sergium Resaïnensem, qui primus aliquid litterarum Graecarum in linguam Syriacam transtulit.“

Sed Barhebraeus non solos Pseudo-Zachariam et Iosephum Arabem in celebranda Sergii doctrina auctores habuit. Ut omittam illud يعقوبيّ ab eo verbis Iosephi insertum esse, aliunde sumptum est etiam id, quod legitur post res Iustiniani imperatoris enarratas in hist. compend. dyn. pg. 150:

وفي هذا الزّمان عرف سرجيس الرّأسعينيّ الفيلسوف المترجم الكتب من اليونانيّ الى السّريانيّ ومصنفها وكان على مذهب ساوري

„Hoc tempore inclaruit Sergius Resaïnensis philosophus, qui libros Graecos in sermonem Syriacum transtulit et ipse libros composuit. Stabat a partibus Severi.“

Deinde huc pertinet index medicorum Syrorum, qui est in Barhebraei chronic. Syr. pg. 62:

ܘܗܘܘ ܐܦ ܣܘܪ̈ܝܝܐ ܐܣܘ̈ܬܐ ܡܗܝܪ̈ܐ ܐܝܠܐ ܕܣܪܓܝܣ ܦܫܩܢܐ ܕܗܘ ܦܫܩ ܟܬ̈ܒܐ ܦܝܠܘܣܘܦ̈ܝܐ ܘܐܣܘ̈ܬܐ ܡܢ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܝܐ ܐܡܪ: ܘܐܝܠܝܘܣ ܐܣܝܐ ܘܦܠܝܛ: ܗܘ ܘܡܣܡܢ ܕܢܐ ܕܡܛܝܒܐ ܕܝܠܕܬܐ ܘܓܪܝܓܘܪܝܘܣ ܐܦܣܩܘܦܐ ܘܬܐܘܕܘܣܝܘܣ ܦܛܪܝܪܟܐ ܘܡܢܘܢ ܡܗܝܪܐ ܒܪ: ܡܣܡܥ ܘܐܚܪ̈ܢܐ ܣܓܝܐܐ ܕܡܐ ܠܡܬܢܐ ܒܗܘܢ ܣܘܬܝܐ ܐܘܪܝܒ ܕܝ ܡܥܡܐ ܠܗ ܣܘܪܝܐ ܗܘܐ ܐܠܐ ܓܘܡܣܘܣ ܐܟ ܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܐܡܪ: ܠܟܠܗܘܢ ܡܢ ܗܢܐ ܠܣܘܪܝܐ.

„Fuerunt etiam inter Syros medici praestantissimi velut Sergius Resaïnensis, qui primus libros de philosophia et medicina e Graeco in sermonem Syriacum transtulit, et Athanasius Amidensis et Philagrius et Simeon monachus, qui vulgo dicitur d^eṭaiβuθā et Gregorius episcopus et Theodosius patriarcha et Ḥonainus praestantissimus ille Isḥaḳi filius et alii multi, Syri natione omnes. Ahorn vero presbyter Syrus ipse non erat, sed Gosius (vel 'Gesius' secundum Suidam s. v. Γέcιοc[60]) quidam Alexandrinus librum illius e Graeco in Syriacum sermonem transtulit."

Denique de isto Ahrone et de Sergio est etiam locus Barhebraei hist. compend. dyn. pg. 159:

وفي هذا · الزمان كان يعرف أهرون القسّ الاسكندرانيّ وكناشه
في الطّبّ موجود عندنا بالسّريانيّة وهو ثلثون مقالة وزاد عليها
سرجيس مقالتين اخر

„Hoc tempore inclarescebat Ahron presbyter Alexandrinus, cuius canones medici apud nos Syriace versi circumferuntur. Libri sunt triginta, quibus duos alios Sergius adiecit."

Neque enim dubitari potest, quin Barhebraeus cum solum Sergium dicat, Resaïnensem significet unum, quem novit eius nominis interpretem Syrum.

Porro Ebedjesuus bis Sergii Resaïnensis mentionem facit in indice scriptorum Nestorianorum illo versibus composito, nimirum cap. 64 (B. O. III 1 pg. 87):

ܣܪܓܝܣ ܪܝܫܥܝܢܝܐ ܣܡ
ܦܘܫܩܐ ܕܡܠܠܘܬܐ

„Sergius Resaïnensis condidit
Commentarios logicos."

et cap. 77 (ibid. pg. 147):

ܬܐܕܘܪܐ ܡܝܛܪ ܕܡܪܘ
ܟܬܒ ܒܡܫܘܚܬܐ ܬܫܥܝܬܐ
ܕܡܪܝ ܐܘܓܝܢ ܘܕܩܕܝܫܐ
ܘܡܫܠܡܢܘܬܐ ܕܕܘܝܕ
ܘܡܐܡܪܐ ܐܚܪܢܐ ܘܣܓܝܐ
ܕܡܫܪܝܐ ܫܩܠܐ ܕܣܪܓܝܣ.

„Theodorus metropolita Mervensis
Versibus composuit historiam

Sancti Eugenii et Graecorum
Et interpretationem Davidis
Et dissertationes alias et solutionem
Decem quaestionum Sergii."

Denique aeque atque Barhebraeus Ibnabiozeibia Sergium ita laudat, ut parum liqueat, unde doctrinam suam sumpserit, quatuor locis, scilicet

I 109: سرجس الرّأس عينىّ وهو اوّل من نقل كتب اليونانيّين على ما قيل الى لغة السّريانيّين وكان فاضله وله مصنفات كثيرة فى الطّبّ والفلسفة

„Sergius Resaïnensis. — Primus erat, qui transferret libros Graecorum, ut dicunt, in linguam Syrorum. Scientia erat egregius. Scripta eius plurima exstant de arte medica et de philosophia."

ibid. paulo supra: أهرن القسّ صاحب الكناش وألّف كناشه بالسّريانيّة ونقله ما سرجيس الى العربىّ وهو ثلاثون مقالة وزاد عليها ما سرجيس مقالتين

„Ahron presbyter auctor canonum. — Canones eius primo quidem Syriace conscripti erant. Quos vertit Mā Sirǵīs Arabice. Libri sunt triginta, quibus duos Mā Sirǵīs adiecit."

I 189: فوجدت بعض الكتب السّتّ عشرة لجالينوس وقد نقلها من الرّوميّة الى السّريانيّة سرجس المتطبّب ونقلها من السّريانيّة الى العربيّة موسى بن خالد التّرجمان

„Inveni quosdam e sedecim libris Galeni translatos quidem e Graeco in Syriacum sermonem a Sergio medico, e Syriaco in Arabicum a Mose filio Hālidi interprete."

I 204: سرجس الرّأسىّ من أهل مدينة رأس العين نقل كتبا كثيرة وكان متوسّطا فى النّقل وكان حنين يصلح نقله فما وجد باصلاح حنين فهو الجيّد وما وجد غير مصلح فهو وسط

„Sergius Resaïnensis, ex urbe Resaïna ortus. — Libros transtulit plurimos sed mediocris erat artis in vertendo. Emendabat versiones eius Ḥonainus. Quae igitur ab Ḥonaino emendatae exstant bene habent, quae non emendatae exstant, mediocris artis sunt."

En, quae certo ad Sergium Resaïnensem revocari possunt, testi-

monia! — Quae quamquam, si obiter rem spectamus, haud paucis rebus neque iis quidem levibus inter se differunt, ita tamen sunt comparata, ut verum facile invenire possimus.

Primum de aetate viri ut dixerim, mortuum esse Sergium anno 535 aut 536 efficitur testimonio Pseudo-Zachariae. Accuratiora ut eruamus, adeundi sunt altera ex parte Barhebraeus, ex altera scriptores historiae papalis. — Pseudo-Zacharias Agapetum et Sergium Constantinopolin scribit pervenisse mense Adar anni indict. XIV, qui est Martius ferre anni 535 p. Chr. n. Verum id esse nullo pacto potest. Ut enim omittam Ioannem II pontificem Romanum, in cuius locum Agapetus successit, si libro pontificali[61]) fides habenda est, sepultum esse in basilica Vaticana a. d. VI. Kal. Iun. 595 atque, etiamsi Anastasium bibliothecarium[62]) ducem sequeremur, mensem Martium eius anni certe in vita vidisse procul dubio esse putandum, ipsum Agapetum constat Roma Idibus Octobribus ad Iustinianum imperatorem litteras dedisse.[63]) Ante mensem igitur fere Novembrem anni 535 ut Agapetum et Sergium Constantinopolin profectos esse statuamus, fieri prorsus non potest. Atqui in vita Agapeti[64]) legimus papam Constantinopolin venisse a. d. X Kal. Mai. anni 536. Sed ne hoc quidem testimonium integrum est. Vita enim cessisse Agapetum scribunt Anastasius a. d. V Id. Mai.[65]) atque iam X Kal. Mai. is, qui vitam papae in libro pontificali scripsit[66]), denique „feria quinta in coena domini“, quae dicitur, Barhebraeus[67]). Comprobanda igitur esse videtur coniectura Pagii[68]), qui illud Mai. libri pontificalis in Mart. corrigi iubet. Constantinopolin pervenerunt Agapetus et Sergius a. d. X Kal. Mart. (mense Adar) anni 536 (indict. XV). Mai. in libro pontificali videtur factum esse, cum librarii oculi ad inferiora „a. d. X Kal. Mai.“ aberrarent. A Pseudo-Zacharia vero putaverim annum indict. XIV pro XV consulto positum esse, cum magis fanatico odio quam studio veri obsecutus id ageret, ut adventus pontificis sibi invisi coniunctus esse videretur cum prodigiis, quibus mense Adar anni 535 turbari coeptos esse hominum animos narrat. Itaque Sergium, qui ante Agapetum e vita cessit, efficitur obiisse inter a. d. X Kal. Mart. et a. d. X Kal. Mai. anni 536 siquidem cum vita Agapeti contra Anastasium facere Barhebraeus videtur. Quot annos tunc temporis natus fuerit, ne aliqua quidem cum specie certi definiri potest. Neque enim de aetate Petri episcopi, quo ecclesiam Resaïnensem regente orationem de fide Sergius habuit, quicquam constat, nisi ante Severum patriarcham eum defunctum esse, id quod vel e loco Pseudo-Zachariae intellegi poterat, diserte Barhebraeus affirmat in chronic. eccles. II 215. Sin autem probetur, quod postea confirmare conabor, Sergio anno fere 508 chronicon Iosuae Stylitae dicatum esse, interpretem Resaïnensem, cum Iosua librum suum viro paulo se natu maiori dicare videatur, veri simile est spiritum duxisse prope ad annum aetatis septuagesimum.

De patria Sergii accuratius certo nihil unquam statui poterit. Sed maxima cum probabilitate aliquis contendat natum esse virum Resaïnae in oppido Syriae orientalis prope fontes Chaborae fluvii bidui fere itinere ab Haran sito[69]), ubi maiorem vitae partem degit. Syrum quidem natione Sergium fuisse et Syriace libros Graecos vertisse certum esset et manifestum, etiam si nullae superessent Sergianarum litterarum reliquiae Syriacae. Quamquam, ut de erroribus recentiorum, qui infra refutandi sunt, taceam, Ibnabiozeibia eum etiam Arabice scripsisse putat.[70]) In errorem, qui nobis iure videatur foedissimus, eo facilius homo doctus Arabs incidere poterat, quod cum de aetate Sergii Resaïnensis nihil usquam certi inveniret, parum illum discrevit a minore quodam Sergio, quem ما سرجس (ܡܪܝ ܣܪܓܝܣ) appellat et summa artis medicae peritia librisque plurimis e sermone Syriaco in Arabicum translatis claruisse scribit I pg. 204.[71]) Idem fecit Ibnennadimus, cum in libro suo celeberrimo[72]) versionem et supplementa canonum medicorum tribueret illi Mā Sirǵīs. Id quod iure fecisse nullo modo potest. Mā Sirǵīs enim auctoribus et Ibnabiozeibia et Ibnennadimo Syriacos libros Arabice reddere solebat. Supplementa autem canonum medicorum Ahronis Barhebraeus Syrorum omnium facile doctissimus, cui plus certe fidei habendum est in rebus, quae ad historiam litterarum Syriacarum spectant, a Syro Syriacae versioni Gosii (Gesii) addita esse significat. Accedit ut eo quoque auctoritas Ibnennadimi infringatur, quod plane ignorare videtur neque ab eodem canones Ahronis translatos esse, qui libros trigesimum unum et alterum novos adiecit neque ab ipso Ahrone Syriace scriptos esse sed Graece. Versionem igitur librorum Ahronis a Sergio retractatorum et auctorum Arabicam cum Ibnennadimus invenisset, quae sine Arabis interpretis nomine ferebatur, Sergium illum maiorem natione Syrum cum minore Mā Sirǵīs confudit, ut quem Arabice scripsisse sciret. Ceterum iam antiquitus multum de canonum medicorum origine et interpretibus dubitatum esse vel inde patet, quod sine controversia in indice medicorum Syrorum a Barhebraeo aliorum de canonibus Ahronis sententiae oppugnantur. Sed haec tamquam in transcursu monuerim. Illud quidem ex erroribus Arabum cognosci potest, quod quamvis parvi momenti esse videatur, multum valet ad gravissimam quaestionem profligandam, temporibus Ibnennadimi et Ibnabiozeibiae circumlatos esse sine interpretis nomine libros Sergii Resaïnensis Arabice versos.

Non maioris auctoritatis est testimonium Ibnabiozeibiae quam in hac, de qua modo disputatum est, quaestione in aestimanda ea, quae in Sergio fuerit, arte interpretandi praesertim cum secum ipse de hoc loco scriptor pugnet. Iam enim doctrina egregium Sergium fuisse praedicat, iam parum sermonis Graecae in vertendo peritum contendit. Vehementer vereor ne Ibnabiozeibia ipsarum

quidem versionum Sergianarum notitiam nullam habuerit, sed quod ab Honaino quaedam retractatae esse perhibebantur, temere collegerit mediocris omnes artis fuisse, quaeque perpolientis et emendantis manum flagitarent. Honainum vero longe alio atque prava corrigendi consilio versiones Sergianas attigisse infra demonstrabo.

Iuvenem Sergium Alexandriae studiis vacavisse gravissimus auctor est Pseudo-Zacharias, confirmata deinde aetate Resaïnae archiatria esse functum inter omnes fere, qui nobis examinandi erant, scriptores convenit. Etiam sacerdotali dignitate virum ornatum fuisse e titulis librorum ab ipso conscriptorum[73]) qui aetatem tulerunt, apparet, colligi vel inde poterat, quod Pseudo-Zacharias orationem ab eo de fide habitam laudat.

Quas vero in controversiis, quae ad dogmata Christianae religionis spectabant, partes Sergius secutus sit ex auctorum quam maxime dissentientium testimoniis non facile videtur elici posse. Sed primum quod in indicem scriptorum Nestorianorum ab Ebediesuo receptus est, eo de fide viri plane nihil efficitur, si quidem in eundem indicem Ebediesuus etiam Iacobum Edessenum Monophysitarum inter Syros facile principem recepit, quod tanta erat episcopi doctissimi auctoritas, ut etiam Nestoriani scripta eius lectitarent. Quod Iacobitam Sergium Barhebraeus appellat, eum recentius sectae nomen ad vetustiora tempora transtulisse nemo non videt. Monophysitarum autem opinionibus primo quidem Sergium favisse aeque atque Barhebraeus auctor est Pseudo-Zacharias.[74]) Contra sub finem vitae tantum non totus a partibus Chalcedonensium stabat. Si verum video, sic fere res habebat. Moderatus initio Sergius erat Severi Monophysitae sectator, sed liberius et humanius sentiebat quam, qui controversiis captuosis adeo et sterilibus multum virium impertiret. Litteris et arti medicae deditus id solum agebat, ut neve quemquam ipse laederet neve, quo ab aliis laederetur, ansam daret. Publice et solemniter fidem Monophysitarum non eiuravit, id quod inde potest cognosci, quod Ascolio episcopo, qui a partibus Chalcedonensium stabat, eum exosum videmus. Quasi medium igitur tenebat, cum Antiochiam veniret, Severi sectatores inter et orthodoxos. Eo aptior Ephraemio videri debuit, qui cum pontifice Romano restituendae inter ecclesias orientis concordiae operam navaret.

Quod enim pecunia eum corruptum esse, ut Romam proficisceretur, Pseudo-Zacharias significat, id ex numero eorum criminum esse videtur, quae ut memoriae temperati et placabilis viri plurima offunderent, acriores Monophysitae fanatico odio adducebantur. Ut enim non ab omni macula libera fuerit vita Sergii, quod inimici virum studiis et scientia singularem avarum, luxuriosum, impurum fuisse tradunt, ea mendacia esse furore et odio instincta quis est, quin videat? Quid quod de paederastiae quidem crimine, quamvis ceteroqui Sergio infestus sit, etiam Pseudo-Zacharias vehementissime videtur dubitare?

Haec quidem de aetate viri, patria, vita, fide, moribus. — Quanta vero in Sergio ut in homine quinti sextique saeculi natione barbaro doctrina fuerit, nemo non mirabitur, si vel titulos librorum ab ipso conscriptorum sub uno conspectu positos perlustraverit.

Sed priusquam componendis scriptis Sergii operam navemus, quaerendum est, num quae forte etiam minus certa testimonia ad archiatrum Resaïnensem iure aut antea ab hominibus doctis revocata sint aut nova a nobis possint revocari.

Ac primus quidem Assemanus[75]) quamvis dubitanter quaesivit, Sergius sacerdos et archiater Resaïnensis idem esset atque Cέργιος ὁ ἑρμηνεύς, quem Agathias[76]) et ἑρμηνέων ἄριστον ἁπάντων καὶ οἷον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χοσρόου θαυμάζεσθαι et sibi amicissimum fuisse scribit et, cum esset τῶν βασιλικῶν ἀπομνημονευμάτων φρουρός τε καὶ ἐπιστάτης librorum de rebus a regibus Persarum gestis Persico sermone compositorum Graecam ἀκριβεστάτην μετάφρασιν ab ipso factam humanissime sibi transmisisse, qua in perscribendis historiis suis uteretur, narrat. Opinionem nullis comprobatam argumentis heu quam cupide et inconsulte arripuerunt Meyerus[77]), Haeserus[78]), Wrightius[79]), Krumbacherus[80]), Gemollius.[81]) Atque Meyerus quidem, cuius vestigiis Gemollius temere totus institit, eo usque audaciae progressus est, ut, cum Agathias annales ab amico suo Graece versos βιβλία Περσικά appellaret et Barhebraeus medicum Resaïnensem primum libros Graecos, id quod verum minime est, Syriace vertisse scriberet[82]), a Barhebraeo linguas Persicam et Syriacam inter se confusas esse Sergiumque, qui et archiatria Romana Resaïnae fungeretur et bibliothecae regis Persarum praeesset, primum contenderet libros de philosophia et arte medica Graecos Persice versos edidisse. Ne id quidem vidit vir acerrimus, utrum re vera Persice scriptae fuerint illae, quas Agathias significat, historiae regum Persarum, an Syriace, nequaquam liquere. Immo multo veri similius videtur, annales illos Syriaco sermone compositos fuisse, cuius usus eo tempore in aula Sassanidarum tritissimus erat.[83]) Persarum autem et Syrorum tam linguas quam mores ritusque non nunquam a scriptoribus Arabibus et Graecis, qui post Constantini fere aetatem floruerunt, confundi notum est. Ut de uno exemplo accuratius commemorem, ipse Agathias[84]) affirmat multa Graecorum scripta in usum Chosroïs regis ἐς τὴν Περσίδα φωνὴν conversos esse. Re vera de sermone Syriaco cogitandum est. Nam unus, quem de litteris Graecis Chosroï dicatum esse certo scimus, liber e Graecis exemplaribus ad verbum fere expressis Syriaca lingua factus est. Libellum dico Pauli Persae de arte logica, quam Landius in tomo IV Anecdotorum typis exaratum edidit.[85]) Contra nullo modo fieri poterat, ut Barhebraeus et eruditissimus homo et natione ipse Syrus Syriacam appellaret linguam Persarum. — Sed ad quaestionem propositam nos referamus. Verum esse id, quod illi homines docti statuerunt, vel propterea non potest, quod

Agathias haud paulo est aetate posterior archiatro Resaïnensi. Agathias natus est anno fero 535, mortuus anno 580. Historiis conscribendis operam dare coepit post mortem Iustiniani.[86]) Altera ex parte Chosroës ad plures migravit anno 579. Agathiae igitur amicum bibliothecae regis Persarum praefuisse apparet etiam inter annos 565 et 579. Sergium Resaïnensem vidimus obiisse anno 536. Res adeo in plano est, ut satis mirari non possim, quomodo factum sit, ut etiam Wrightius vir summus et de litteris Syriacis unice meritus in tam rusticum errorem incideret.

Paulo intricatior quaestio est de Sergiis grammaticis. Neque enim per se veri admodum dissimile est archiatrum Resaïnensem, qui diu Alexandriae studiis litterarum vacavisset, tanta fuisse linguae Graecae peritia, ut Dionysii, Herodiani, Theodosii de re grammatica praecepta in angustum cogeret aut verbosis commentariis occultaret. Sed quo probabilior res est et specie, ut sic dixerim, blandior, eo cautius oportet in singula inquiri. — Primum Meyerus[87]), Merxius[88]), Gemollius[89]) interpretem Syrum eundem fuisse putant atque Sergium grammaticum, quocum Severus patriarcha de Christi natura litteris datis disputavit, id quod, cum rixis Chalcedonensium et Monophysitarum archiatrum Resaïnensem occupatum videamus, a vero non adeo absonum est. Plures etiam probabilitatis numeros ideo coniectura habet, quod, ut ne verba faciam de fragmento a Photio[90]) servato, epistolae Severi et Sergii non solum in bibliotheca Coisliniensi[91]) Graece sed etiam Syriace scriptae in bibliotheca Musei Britannici[92]) latent. Quamquam ego, cui neutrum exemplum inspicere contigerit, utrum e Graeco in Syriacum, an e Syriaco in Graecum sermonem translatae sint, ne suspicari quidem ausim. Deinde incertae aetatis grammaticum Sergium, qui a Choerobosco pg. 546, 32 (ed. Gaisford) et in Etymologico magno pg. 223, 1 laudatur, putant eundem fuisse atque Sergium Resaïnensem Merxius[93]), eundem certe atque eum, qui litterarum commercio cum Severo iunctus erat, Christius[94]), Krumbacherus[95]), Ludwichius.[96]) Porro lectorem quendam Emesenum Sergium nomine, quem rei grammaticae adornandae studuisse constat, confundit Merxius[97]) cum archiatro, Ludwichius[98]) cum auctore Choerobosci. Denique forte fortuna factum est, ut omnes, qui de Sergio archiatro scripserunt, fugeret quidam Cέργιος ὁ νεώτερος, qui inter Ioannem Philoponum et Choeroboscum floruisse videtur.[99]) — Contra eos qui Sergium Resaïnensem etiam de arte grammatica Graeca scripsisse putant, Hilgardus[100]) dixit, qui unum tantum grammaticum Graecum Sergium nomine exstitisse ponit, a quo prorsus secernendus sit interpres Syrus. Verum argumenta ad confirmandam sententiam nulla protulit. Res autem ex parte quidem ad certissimum finem adduci potest. Disputandi initium faciam a lectore Emeseno; cuius in duobus codicibus Harleiano et Vaticano exstat ἐπιτομὴ ὀνοματικῶν κανόνων ἐκ τῶν

῾Ηρωδιανοῦ, quam primus integram edidit Hilgardus.[101]) Sed ieiuna regularum grammaticarum enumeratione de aetate viri aut vitae condicione plane nihil efficitur. Unus, qui Sergium lectorem diserte laudat, Pachomius Rhusanus est monachus XVI fere saeculi[102]), qui praefationi libri sui de arte grammatica in cod. Nan. Graec. 305 servati indicem eorum grammaticorum inseruit, quorum scripta ad Manuelis Moschopuli usque aetatem Byzantini frequentissime adhibuissent, hunc[103]): ἀλλὰ μέχρι μὲν κυροῦ Μανουήλ, τοῦ Μοσχοπούλου καὶ ἡμῖν κατὰ τὴν θρησκεῖαν ὁμοδόξου τὰ τῶν παλαιῶν ἐπεκράτει, οἷον Διονυσίου τοῦ Θρακὸς τέχνη, Θεοδοσίου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως περὶ κλίσεως ὀνομάτων καὶ ῥημάτων, περὶ πνευμάτων, Σωφρονίου πατριάρχου περὶ ὀρθογραφίας, ἔτι Ἰωάννου τοῦ Χάρακος καὶ Τιμοθέου τοῦ Χάρακος κανόνες, Σωφρονίου τοῦ πατριάρχου περὶ προθέσεων, Σεργίου τοῦ ἀναγνώστου Ἐμεσινοῦ εἰς τὰ Αἰλίου ῾Ηρωδιανοῦ, Θεωδορήτου περὶ πνευμάτων τῶν ὄκτω στοιχείων ἐξ ῾Ηρωδιανοῦ πρὸς Πατρίκιον, ῾Ηρωδιανοῦ περὶ χρόνων, περὶ σχημάτων καὶ ἄλλων, Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως τονικῶν παραγγελμάτων ἐν ἐπιτομῇ, Μιχαὴλ τοῦ μονάχου καὶ Συγκέλλου περὶ συντάξεως καὶ ἑτέρων κ. τ. λ.

Non spernendae doctrinae documentum, quod, si verum video, non ipse undique congessit Pachomius sed a Manuele Moschopulo Michaëlis VIII et Andronici II Palaeologorum aequali[104]) transscripsit, plus etiam in recessu habet, quam fronte promittat. Quo antequam in definienda Sergii lectoris aetate utamur, necesse est, duos locos paulo attentius perpendamus. Ac primum quidem verba inde ab ἔτι usque ad κανόνες recte non habere, vel inde cognosci potest, quod perperam τοῦ Χάρακος iteratur. Neque enim Timotheo Gazaeo Characi cognomen fuisse ullo testimonio confirmatur aut probabili coniectura potest poni. Offendit etiam, quod Ioannis et Timothei mentio inter duo Sophronii patriarchae scripta interposita est et a singulari illo ἔτι incipit. Nimirum verba in exemplo Manuelis Pachomio proposito scripta erant post πνευμάτων. Quae cum forte in transscribendo omisisset, ubi peccatum cognovit, statim addidit Pachomius, cum praeposito ἔτι errorem a se commissum significaret. Deinde etiam in genetivo τονικῶν παραγγελμάτων suo quis iure haeserit. Ceteri enim librorum tituli, id quod structurae leges poscebant, in nominativo aut re vera positi sunt aut vi certe et sententia. Rem enodare nisi ita non possum, ut statuam etiam illud τονικῶν παραγγελμάτων suspensum esse ab ἐξ praepositione post στοιχείων posita, scriptaque Theodoreti tria significari scilicet περὶ πνευμάτων τῶν ὄκτω στοιχείων ἐξ ῾Ηρωδιανοῦ πρὸς Πατρίκιον, ἐξ ῾Ηρωδιανοῦ περὶ χρόνων, περὶ σχημάτων καὶ ἄλλων, ἐξ Ἰωάννου γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως τονικῶν παραγγελμάτων ἐν ἐπιτομῇ. Neque igitur omnino Herodiani aut Ioannis Philoponi libri inter eos numerantur, qui in scholis Byzantinorum usque ad saeculum tertium decimum lectitabantur, sed solum summaria ex eis a Theodoreto excerpta. Id

quod vel ipsa re adprime commendatur. Haec modo in primis posita sint, facili opera demonstrari potest scriptores grammaticos a Pachomio vel potius a Manuele observata cuiusque aetate enumerari. Dionysium Thracem Aristarchi discipulum sequitur Theodosius Alexandrinus aetate Ioanne Charace[105]) et Georgio Choerobosco, ut qui canones Theodosii commentariis enarraverint, superior idem, si quidem coniecturae indulgere licet, atque ille θαυμαςτὸς γραμματικὸς Θεοδόςιος cuius Synesius (crc. 370—413) mentionem facit in ep. IV.[106]) Qui post Theodosium ponitur Ioannes cognomine Charax Theodosio, ut monui, inferior, superior aetate est Choerobosco, clarissimo saeculi sexti[107]) grammatico, a quo passim laudatur.[108]) Sine controversia secernendus est ab Ioanne Charace patriarcha Constantinopolitano Morocharzanarum gente prognato, quem Theophilus imperator (829—842) magistrum habuit.[109]) Contra eundem putaverim eum esse atque Ioannem Gazaeum poëtam, quem litterarum elementis tradendis operam dedisse constat e titulis carminum IV et V et versibus V 49 s. s.[110]) Illum autem tam Procopio Choericii discipulo quam Timotheo paulo superiorem fuisse colligi potest ex ordine nominum in scholio Anthologiae Parisino allatorum.[111]) De Timothei deinde grammatici Gazaei, cuius κανόνες καθολικοὶ περὶ ςυντάξεως e cod. Coisl. 387 a Cramero editi sunt, dubitari nequit Horapollinis Alexandrini discipuli[112]), aequalis Anastasii imperatoris (491—518).[113]) Sequitur aetate Sophronius, sive celeberrimum illum patriarcham Hierosolymitanum intelligimus, qui anno 629 ad dignitatem patriarchatus productus contra Sergium Monotheletam a partibus Orthodoxorum stetit, sive, id quod mea quidem sententia multo praestat, patriarcham Alexandrinum (844—857), cuius commentarios grammaticos Egenolffus nuper edidit in Gramm. Graec. tom. IV parte altera. Michaël denique, qui postremo laudatur, μόναχος καὶ ςύγκελλος[114]) a Theophilo imperatore, quod imaginum cultui faveret, in carcerem inclusus Sophronio Hierosolymitano aetate multo inferior, Sophronii Alexandrini fere aequalis est. Scriptorum seriem ad ordinem temporis recensitam nemo non agnoverit. Necessario igitur efficitur aut Sophronium Hierosolymitanum inter et Michaëlem aut in ipsa Michaëlis et Sophronii Alexandrini tempora incidisse aetatem Sergii et Theodoreti. Atqui sive septimo sive octavo sive nono saeculo Sergium lectorem floruisse putamus, neque idem fuisse potest atque medicus Resaïnensis neque cum Severo patriarcha litteris datis disputavisse neque a Choerobosco esse laudatus. Ergo lector Emesenus secernendus est ab omnibus, de quibus dixi, Sergiis.[115]) Ex adverso epistolas a Sergio grammatico ad Severum datas commendabili coniectura ad interpretem Syrum referri posse iam monui, eo inquam probabiliore coniectura, quod Sergium et cunctantem semper dubitantemque Severi sectatorem fuisse vidimus et ipsi Severo notum facile colligi potest, cum eodem fere tempore

utrumque Alexandriae litterarum studiis vacavisse constet.[116]) A Choerobosco denique et in Etymologico magno putaverim Cέργιον τὸν νεώτερον laudari. Is vero num idem sit atque medicus Syrus ut prorsus incompertum ego in medio relinquam.

Ea igitur, de quibus adhuc expositum est, testimonia ad interpretem Syrum aut non certo aut omnino non possunt revocari. Contra mihi quidem exploratum est nomen viri subscriptum exstare in actis synodorum, quae anno 536 Constantinopoli habitae sunt. Duae autem cogebantur altera ab Agapeto post Anthimium sede Constantinopolitana pulsum, altera defuncto subita morte Agapeto a Mena, qui in locum Anthimii promotus erat.[117]) In actis harum synodorum obviam sunt duorum Sergiorum nomina. Primum inter eos, qui subscripserunt libello „Marciani presbyteri et primatis monachorum regiae civitatis et ceterorum archimandritarum eiusdem et archimandritarum et monachorum Hierosolymorum ac orientalium" Agapeto de excommunicandis Severo et Anthimio proposito est, Cέργιος πρεcβύτερος καὶ περιοδεύτης τῶν ἁγίων ἐκκληcιῶν ἐπιχωρίων τῆc πρώτης Cύρων ἐπαρχίας.[118]) Deinde alii libello, quem de eadem causa episcopi et monachi maximam partem orientales pontifici Romano tradiderunt, subscripsit Cέργιος πρεcβύτερος καὶ περιοδεύτης τῆc μονῆc Γινδάρου.[119]) Atqui in numero eorum quoque, qui cum Marciano ad synodum alteram post mortem Agapeti habitam admissi sunt, Cέργιος quidam est πρεcβύτερος καὶ περιοδεύτης.[120]) Qui quin idem sit atque periodeuta primae Syrorum eparchiae, non potest dubitari, cum diserte dicantur iidem cum Marciano admissi esse, qui libello papae proposito cum eo subscripsissent.[121]) Quominus igitur periodeutam primae Syrorum eparchiae cum medico Resaïnensi confundamus, obstat dilucidum testimonium Pseudo-Zachariae Sergium ante Agapetum vita cessisse. Contra περιοδεύτης τῆc μονῆc Γινδάρου, cuius nulla unquam post mortem Agapeti mentio fit, quis tandem fuerit nisi Sergius Resaïnensis? Neque enim persuadere mihi possum, virum, cuius tantae fuerant in itinere Agapeti partes, simul ac Constantinopolin perventum est, rebus gerendis prorsus abstinuisse. Immo Constantinopoli Sergium contra Severum et Anthimium egisse, nisi fallor, vel acerbissimo illo Monophysitarum odio efficitur. — Itaque monachum Sergium fuisse, quamquam, quae periodeutarum in regendis monasteriis partes fuerint, parum liquet, ex illa subscriptione cognoscitur. Id quod cum certis, quae de illo sunt, testimoniis minime pugnat. Neque enim monachum archiatria functum esse mirum est ea aetate, qua artes litteraeque foro et gymnasiis pulsae in umbracula monasteriorum confugere coepissent. Erat certe quaedam muneris species, quae cum conditione vitae et studiis doctorum monachorum plane conveniret. Nam ut omittam, quae alii aliter de archiatria disseruerunt[122]), Briandus et Salomonius[123]) quinque constituunt archiatrorum genera. Distinguunt enim inter archiatros sacri palatii,

qui sunt medici imperatorum, archiatros populares, qui in oppidis provinciarum medici publici constituti erant, archiatros populares urbium Romae et Constantinopoleos, magistros scholarum medicorum, archiatros denique xysti et aedium virginum Vestalium, quorum singularem condicionem fuisse efficitur loco Cod. Theod. L. XIII T. III de medd. et proff. c. 8. Quae in universum sagacissime sunt iudicata. Id unum nego, eos, qui scholis medicorum praeessent, archiatros appellari solitos esse. Nam et unum, quo opinio hominum doctorum firmari poterat, titulum[124]) Maffeius et Wilmannsius falsum esse suspicantur et, si illo titulo ut certo documento uti licuisset, nullo modo probari poterat Livium Eutychum ad scholam medicorum pertinuisse aut adeo illius magistrum fuisse. Quae si ita habent, Sergius, ut qui in extremo angulo imperii vitam degeret, nisi medicus popularis Resaïnae oppidi esse non poterat. Illius autem archiatrorum generis videtur fuisse primum morbos pauperum gratis et sine mercede curare. Deinde etiam iuvenes arti medicae dediti archiatris popularibus, qui in provinciis constituebantur, docendi erant. Scilicet medicos immunes, quorum certus ab Antonino Pio numerus lege lata definitus est[125]), archiatrorum dignitate ornatos fuisse primus Goldhornus recte ex primis verbis edicti a Constantino imperatore anno 326 editi et inde collegit, quod Iuliani, qui Graece est, νόμῳ περὶ τῶν ἰατρῶν sc. immunium, Latine verso inscribitur: „Iulianus ad archiatros", altero autem edicto, quod anno 333 edidit, Constantinus ideo medicorum et professorum vacationes a se confirmari profitetur: „quo facilius liberalibus studiis et memoratis artibus multos instituant".[126]) Quid vero cum doctrina Sergii magis conveniebat quam iuvenes artem medicam docere, cum eo, quod hominem religiosum decebat, studio caritatis quam pauperibus curandis vires scient iamque impertire? — Ne illud quidem impedit, quin monachum Sergium fuisse arbitremur, quod solum ܩܫܝܫܐ (πρεσβύτερος) appellatur. Nam ܩܫܝܫܐ (πρεσβύτερος) quivis sacerdos appellatur, sive presbyter saecularis sive monachus intelligendus est. Unde fit ut saepissime scriptores Syri apposito ܒܪ ܥܠܡܐ (saecularis)[127]) vel ܕܝܪܝܐ (monachus)[128]) vel ܪܝܫ ܕܝܪܐ (archimandrita)[129]) rem accuratius significent.

Quodsi Sergius Resaïnensis monasterio praefuisse putandus est, coniectura se offert quamvis infirma, perquam tamen blanda, illi dicatum esse chronicon Iosuae Stylitae, quod anno fere 507 scriptum esse videtur. Quod enim Iosua Sergium illum, cui librum suum mittit, solum ܩܫܝܫܐ ܘܪܝܫܕܝܪܐ (presbyterum et archimandritam) appellat, inde nihil difficultatis oritur. Neque enim necesse erat, clericus cum clerico librum dicaret, in quo nihil esset de arte medica, profanam archiatriae dignitatem appellaret[130]), neque omnino scitum est, unde a quo anno Sergius archiatria functus sit. Eadem virorum aetas est, idem studiorum ardor, eaedem denique in rixis Nestorianorum, Monophysitarum, Chalcedonensium partes sunt. Nam

aeque atque Sergium et Monophysitarum maxime partes amplexum esse Iosuam ut per se consentaneum est in scriptore eius temporis Edesseno, ita apparet inde, quod Philoxenum Hieropolitanum[131]) et Iacobum Sarugensem[132]) laudibus effert, et alienum fuisse ab acerbitate illa, qua plurimorum tunc animi perfusi erant, tantum non clara voce clamat indoles illa serena, aequa, iucunda, qua liber ab eo compositus singulariter inter historias Syriace scriptas claret.

Sed haec nimis in coniecturis posita sunt quam in quibus diu moremur, praesertim cum supersit quaestio omnium facile gravissima, num merito medicus Resaïnensis idem esse atque „Sergius Eliae filius Graecus" visus sit doctissimis hominibus Wüstenfeldio[133]), Meyero[134]), Rosio[135]), Gemollio.[136]) Proficiscendum est a loco Hagi Chalfae (ed. Flügel) V pg. 132:

كتاب الفلاحة الرّوميّة تأليف الحكيم قسطوس بن اسكوراسكيه
وترجمه سرجس بن هليا الرّومىّ من الرّومىّ الى العربىّ يشتمل
على اثنى عشر بابا وعرّبه ايضا قسطا بن لوقا البعلبكّىّ واسطاط
وابو زكريا بن يحيى بن عدى وكانت ترجمة سرجس أكمل وأصلح
من غيرها وترجم هذا الكتاب بالفارسيّة وسمّاه الفرس كتاب ورزنامه
وترجمه بعض المترجمين من الفارسيّة الى العربيّة فلم نريه على
ما يحبه من الترتيب والكمال

„Liber agriculturae Graece compositus a sapiente Kosṭūs filio Askūrāskija. — Convertit eum Sergius Eliae filius Graecus e sermone Graeco in Arabicum. Complectitur duodecim capita. Verterunt eum etiam Kosṭā filius Lucae Baalbecenus et Eustathius et Abū Zakarjā filius Iaḥjae filii Adii. Omnium vero optima et emendatissima exstitit versio Sergii. Etiam in sermonem Persicum liber translatus est. Persae eum appellant Varznāmeh. Interpres quidam novam inde versionem Arabicam confecit, neque tamen in ea cognoscimus commodam et perfectam, quam efficere studuit, rerum dispositionem."

Quod testimonium, quamvis certum et dilucidum prima specie videri possit, plurima in se habet impedimenta et, ut sic dixerim, stimulos explanationis. Primum vel in ipso titulo libri, de quo Hagi Chalfa dicit, potest haereri. An facile est ad credendum hominem Graecum libro suo inscripsisse agriculturae Graecae. Eum vero titulum Hagi Chalfa contendit operi Graece ab ipso „Kosṭūs" composito fuisse non versioni, Arabicam quam fingit, inde a Sergio factae. Deinde Sergii Eliae filii Graeci nomen minime olet interpretem Arabice scribentem. Denique ea quoque quaestio offenderit, qua parte versio Sergiana ceteras superare homini docto Arabi visa sit. Gra-

vissimos autem scrupulos movet ipsum nomen „Kostūs“. Quem enim scriptorem Graecum significari putemus? An Meyero auctore[137]) Cassium Dionysium Uticensem, qui Magonis Carthaginiensis de re rustica libros Graeco sermone retractatos edidit?[138]) — At, ut omittam difficile esse ad intelligendum, quomodo ex Cassio Dionysio „Kostūs“ factus sit, nemo, qui aliquam habuerit litterarum Graecarum notitiam, sibi persuadebit Dionysii libros ad Arabum usque tempora duravisse, quos ne Vindanius Anatolius quidem praesto habuit. — An Constantinum imperatorem Porphyrogenetum cognomine, quem, cum eclogae, quae servatae sunt, georgicae Graecae ei dicatae essent, ipsum pro eius operis auctore Arabes habuerint? — At penitus refutavit eam opinionem, quam ante Tiraquellus[139]) et Rosius[140]) defenderunt, Gemollius[141]) collatis inter se Geoponicis Graecis et eis locis, quos e libro ab Hagi Chalfa significato afferunt scriptores Arabes Ibnelawamus, Ibnbaitharus, Serapion.

Aliquid veri iamdudum senserunt Wüstenfeldius[142]), Meyerus[143]), Rosius.[144]) Primus recte, nisi quod Meyerum secutus Sergium Resaïnensem Persice scripsisse posuit, rem explicuit Gemollius.[145]) Statuit Hagi Chalfam perperam commutavisse eum, qui librum primus condidisset aut potius e Graeca lingua in Persicam transtulisset, Sergium Eliae filium Graecum, qui idem esset atque archiater Resaïnensis, et eum, qui versionem Arabicam confecisset, Kostūs, qui idem esset atque Kostā Lucae filius medicus. — Dicat aliquis confirmari testimonium Hagi Chalfae cod. bibl. Lugd. Batav. 192 (Warner. 414)[146]), quo integer servetur liber a „Kosttūs“ quondam Graece scriptus, a Sergio Arabice versus. Quod enim ibi semper pro قسطوس sit فسطوس, neminem fore, quin videat eum esse calami errorem quam lenissimum. — At adeo non confirmatur illo codice manu scripto auctoritatis Hagi Chalfae, ut etiam magis infringatur.

Codex est chartaceus altus cm. 27,0 latus cm. 8,9 foliorum 205 scriptus manu diligentissima mense Muharram anni fugae 813. Quin revera contineat librum ab Hagi Chalfa significatum, dubitari non debet. In prima pagina scriptus est titulus libri hic

كتاب الفلاحة الرّوميّة للحكيم قسطوس (cod. ms. فسطوس) بن
اسكوراسكيه

„Liber agriculturae Graecae auctore sapiente Kostūs filio Askūrāskija.“

Cui subscripta sunt manu et recentiore multo et neglegentiore, quaecum manu eius, qui ipsum librum exaravit, confundi plane nequit, haec:

أخرجه من اللغة الرّوميّة الى اللغة العربيّة عدّة من المترجمين

منهم قسطا بن لوقا البعلبكّى واسطان (leg. اوسطاط) وابو زكريا يحيى بن عدى وسرخس بن هليا الرّومى فكانت ترجمة سرخس أكمل وأصلح من ترجمة سائر المترجمين وترجم ايضا هذا الكتاب بالفارسّية وسمّاه الفرس نورتامه (leg. ورزنامه) وترجمه بعض المترجمين من الفارسيّة الى العربيّة فلم يأت به على ما يحبّ من التّرتيب والكمال والله اعلم .

نقلت من كتاب الفهرست الكبرى لابن النديم البغدادىّ

„Transtulerunt librum ex lingua Graeca in Arabicam complures interpretes. Quorum e numero sunt Ḳosṭā Lucae filius Baalbecenus et Eustathius (cod. ms. Estān) et Abū Zakarjā Iahjā filius Adii et Sergius Eliae filius Graecus. Omnium vero optima et emendatissima exstitit versio Sergii. Etiam in sermonem Persicum liber translatus est. Persae eum appellant Varznāmeh (cod. ms. Nūrtāmeh). Interpres quidam novam inde versionem Arabicam confecit, neque tamen commodam et perfectam, quam efficere studuit, rerum dispositionem assecutus est. Deus optime scit.

„Transscripsi ex Kitâb el-Fihrist el-Kubrā auctore Ibnennadīmo Bagdadensi."

Quae qui titulo libri adiecit, cum ex Kitâb el-Fihrist, qui dicitur, libro se transscripsisse contendit, impudentissime mentitus est. Neque enim in celeberrimo libro Ibennadīmi inveniri possunt verba. Contra ex Hağī-Chalfa, a cuius verbis non nisi levissimis rebus discrepant, ea fluxisse nemo non videt. Neque igitur ullius sunt propriae auctoritatis ad confirmandam eam, quam Hağī-Chalfa profitetur, de libro agriculturae Graecae opinionem. — Altera deinde pagina codicis Lugdunensis leguntur primum quidem titulus amplioribus paulo et tumidioribus verbis expressus, deinde de circuitu voluminis

يشتمل على أثنى عشر جزء

„Complectitur duodecim libros"
et de Sergio interprete

ترجمه سرخس ذن هليا الرّومىّ. ترجمه من الرّومىّ الى العربىّ

„Convertit librum Sergius Eliae filius Graecus. Convertit eum e sermone Graeco in Arabicum."

Eadem de Sergio verba in capitibus singulorum librorum posita sunt. — Mirum profecto in eis conspicuum est dicendi genus. Quod si quis attentius mente perpensaverit, concedet duas de Sergio sen-

tentias non posse ab eodem homine profectas esse. Si enim is, qui primus Sergii interpretis mentionem titulo adiecit, sibi persuasisset versionem Sergianam ex lingua Graeca in Arabicam factam esse, sententiam suam uno enuntiato procul dubio complexus esset. Antiqua, ut uno verbo rem absolvam, nisi verba

ترجمه سرخس بن هليا الرّومىّ

„Convertit librum Sergius Eliae filius Graecus“

non sunt, ea, quae sequuntur, postea coniectura sunt addita. Ad eandem vero coniecturam etiam Ḥaǵi Chalfa confugisse videtur facillimam eam quidem quaeque ultro se offerebat.

Ergo antiquitus id solum constabat librum de agricultura Graeca a Sergio Eliae filio Graeco esse translatum. In quam linguam transtulisset, Arabes certo non sciebant. Itaque Arabice Sergium Eliae filium scripsisse ut credamus, nullo argumento efficitur. — Videamus num illud certum sit et exploratum Graece scripsisse Ḳosṭūs illum, cuius nomen liber de agricultura Graeca Arabicus fronte gerit. — Haǵi Chalfa quinque numerat versiones libri de agricultura Graeca, Sergianam, quam fingit, Ḳosṭae, Eustathii, Abu Zaḳarjae, eam denique, quam incertus scriptor e versione Persica confecerit. Ex his unam tantum procul dubio in manibus habuit Sergianam. Ea enim sola in numero librorum est ab illo recensitorum. Etiam versionem e Persico sermone factam ipsum Haǵi Chalfam novisse veri simile est. Quamquam cogitari potest iudicium de illius versionis indole et arte ex eodem fonte manavisse, unde de versionibus Ḳosṭae et reliquorum doctrinam hausit. Illas enim versiones se ipsum vidisse minime contendit. Immo dubitari non potest, quin earum notitiam ex alio fonte sibi comparaverit optimae quidem eo notae. Quod vero Sergianam illis praestare affirmat, illud, si quis indolem rationesque lexicographi recte perspexerit, facile intelliget inde factum esse, quod eam solam ipse legit, illas, quas antea exstitisse nescio unde cognoverat, ad suam usque aetatem duravisse non putabat, ut quae fuissent minore arte confectae. Iam de versione Sergii, quod eam ex Graeca lingua Arabice factam esse contendit, id vidimus eum coniectura assecutum esse. Cetera vero quae de auctore, titulo, circuitu eius perhibet, adeo cum verbis codicis Lugdunensis conveniunt, ut dubitari non possit adhibuisse Haǵi Chalfam codicem operis eiusdem familiae, cuius est codex Lugdunensis. Ex inscriptione autem libri Lugdunensis, nisi quis praeoccupata mente rem spectat, minime patet Ḳosṭūs operis Graeci conditor putandus sit an versionis Arabicae. Evoluto autem libro maiores etiam, si quis Haǵi Chalfae testimonium defendere voluerit, difficultates obstabunt. Plurimis enim locis Ḳosṭūs ille, quem pro Graeco habeat necesse erit, ipse se Graecis, Graeciae

suam terram[147]), Graecis suae gentis homines doctos opponit.[148]) E quibus unice omnium clarissimus est III 24.[149]) Ibi primum quaedam ex Homero afferuntur. Mox annectitur a verbis قال قسطوس (lb. ms. فسطوس) „dicit Kostus" incipiens annotatio, qua Graeciae, ad cuius caelum verba Homeri optime quadrent, scribentis terra opponitur. Atqui haec nulla unquam arte ad Sergium, quem Ḥaǵi Chalfa fingit interpretem Arabem, revocari poterunt. Ipsius sine controversia Ḳosṭūs sunt. Is ergo, qui nomine Ḳosṭūs significatur, non exemplum Graecum sed eam, quae et in manibus Ḥaǵi Chalfae erat et in codice Lugdunensi servatur, versionem Arabicam condidit, ita quidem, ut passim exemplo sibi proposito liberrime uteretur, adderetque multa, quae ad suae patriae caelum spectarent quam maxime a Graeco diversum. — Ne ipsum quidem Ḳosṭūs nomen recte habet. Immo Ḳosṭae nomen interpreti illi fuisse certissimo testimonio scriptoris efficitur Ḥaǵi Chalfa multo et aetate superioris et fide dignioris. Rhasis inquam. Quae enim ille in Continente ex libro agriculturae Graecae a Ḳosṭa quodam verso affert, ea omnia sunt in codice Lugdunensi qui nomen Ḳosṭūs prae se fert. Iam qui Ḳosṭā intelligendus sit, oleat, cum scitum sit Ḳosṭam Lucae filium Baalbecenum librum agriculturae Graecae Arabice versum edidisse. Accedit ut aetate, fide, studiis, scriptura inter Ḳosṭam, cuius translatio est in codice Lugdunensi, et Ḳosṭam Lucae filium conveniat. Filium Lucae clarissimum illum philosophum et medicum exeunte saeculo nono ad aulam chalipharum evocatum esse constat. Versio Arabica Lugdunensis tum temporis condita esse videtur, cum ad artes scientiasque Arabum lingua litteraeque Persicae conferebant plurimum, ut quarum vestigia passim in codice Lugdunensi pateant. Id autem maxime quadrat ad magnificorum illorum Abbasidarum aetatem, qui undique se Persicis ingeniis, artibus, splendoribus, lautitiis cingebant. Fidei Ḳosṭam Lucae filium addictum fuisse Christianae scitum est. Atqui in codice Lugdunensi praeter laudes Dei et Muhammedis, quas in fine singulorum librorum librarii addere solent, quamvis multa, id quod et attigi iam et infra accuratius persequar, interpres Arabs ex arbitrio suo mutaverit, Mohammedanae religionis indicia nulla usquam reperiri possunt. Deinde versionem Lugdunensem a medico confectam esse putaverim. Quae enim de sanitate hominum praecepta in exemplari sibi proposito ubique dispersa inveniebat, singulari cura collegit, ita ut proprium librum efficerent. Medicae vero arti praecipuam operam navasse Ḳosṭam Lucae filium inter omnes, qui de eo sunt, auctores convenit. Scriptura denique quin Lucae filius in confiniis Syriae Arabiaeque natus, qui in Mesopotamia maxime vitam degeret, Cufitica usus sit, non debet dubitari. Consonantium autem litterarum, quas in nominibus Graecis codex Lugdunensis exhibet, permutationes nisi in scriptura Cufitica fieri non poterant.[150]) Itaque universa causa illuc redit, ut quaeramus, num Ḳosṭam Lucae filium etiam Rhases

significare per aetatem utriusque potuerit. Atqui Kostam Lucae filium aequalem Barhebraeus[151]) scribit fuisse fere el-Kindii, qui Mamuno et Mutasimo chaliphis (813—841) floruit, usque ad tempora Moktadiri chaliphae (908—932) vixisse Ibnabiozeibia[152]) auctor est. Unde veri simile est eum non multo post annum 910 obiisse. Contra Rhâsem migrasse ad plures anno 922 tradit Ibn-šona[153]), 923 Ibnabiozeibia[154]), 932 Barhebraeus[155]) et El Ḳifṭius.[156]) Fieri igitur procul dubio poterat ut Rhases in Continente, cui sub finem vitae extremam manum imposuisse putandus est, quoniam post mortem auctoris opus edidit Mohammedes Ibnelamidus princeps[157]), librum agriculturae Graecae a Ḳosṭa Lucae filio Arabice retractatum exscriberet. Quodsi, ut ad Sergium redeam, librum agriculturae Graecae non antiquus quidam Ḳosṭūs Graece scripsit, sed Ḳosṭā Lucae filius saeculo nono Arabice vertit, Sergium autem Eliae filium eundem librum transtulisse constat, neque Ḳosṭā librum e Graeco sermone neque Sergius in Arabicum vertisse potest. Immo hoc certo efficitur librum Graecum a Sergio Eliae filio sive Persice sive Syriace versum esse, inde a Ḳosṭa Lucae filio versionem Arabicam factam. E versione Persica Arabicam, Ḳosṭae factam esse ne putemus, vel illud impedit, quod Haǵi Chalfa, quem utramque cognitam habuisse, ut dixi, veri simile est, discernit versionem Ḳosṭae, quam falso Sergii dicit, ab ea, quam e translatione Persica factam esse docet. Accedit longe gravissimum hoc, ut in ipsa versione Ḳosṭae multi loci sint, quibus demonstretur eam de exemplo Syriaco factam esse. Potissima tantum significo argumenta. I 1, ubi de anno Graeco agitur, mensium singulorum nomina afferuntur non solum Latina, quae apud Graecos invaluerant, sed etiam Syriaca. Syriaca deinceps mensium nomina per totum opus in definiendis temporibus adhibentur.[158]) Nomina propria Graeca ita fere laudantur, ut apud Syros sonabant.[159]) Saepissime denique rerum nominibus Graecis vel Arabicis annectuntur, insertis verbis التى تسمّى بالسّريانيّة „quod Syriace appellatur“, Syriaca.[160]) Transtulit igitur librum de agricultura Sergius Eliae filius e lingua Graeca in Syriacam. Hoc autem concesso, quin idem fuerit atque Sergius archiater Resaïnensis, dubitare non potest, si quis resciverit quam mira et singularis fuerit temporibus Ḳosṭae apud praestantissimum quemque scientiarum doctorem auctoritas interpretis Resaïnensis denuo quasi renata et reflorescens. Sed de ea infra curiosius dicam. Nunc, ubi argumentis prolatis probavimus, accuratius persequamur opinionem, quam supra Gemollium secutus paucis adumbravi. Sergius Eliae filius Graecus idem est atque archiater Resaïnensis. Libros, cuiuscunque fuerunt, de re rustica Graecos Syriace expressit vel potius Syriaca lingua retractavit. Tam proprium certe, tam novum, tam grave Sergianum opus visum est, ut Graeci auctoris nomen matura oblivione obrueretur. Arabice

illud retractavit saeculo nono Kosṭā Lucae filius medicus. Cuius libro hunc fere informemus nobis titulum fuisse

كتاب الفلاحة الرّوميّة للحكيم قسطا ترجمه سرخس بن هليا الرومى

„Liber agriculturae Graecae sapientis Kosṭae secundum versionem Sergii Eliae filii Graeci."

Eum librum adhibuit aequalis viri Rhases. Mox adeo invaluit libri auctoritas, ut vetustissima quaeque et maxime peregrina admirari soliti scriptorem saeculi noni Arabem pro perantiquo quodam philosopho Graeco haberent. Id quod eo facilius fieri poterat, qui minus recte intellegebant verba ترجمة سرخس „secundum versionem Sergii". Ita accidit ut etiam nomen viri immutaretur ad normam nominum Graecorum in oc desinentium. Eadem confusione Haǵi Chalfa et librarius codicis Lugdunensis eo adducti sunt, ut antiqui, quem mentibus sibi finxerant Kosṭūs, librum a Sergio Arabice redditum esse putarent. Poterant autem eo confidentius putare, quod alii quoque, ut vidimus, libri Sergiani sine interpretis nomine Arabice versi circumferebantur confudebaturque Sergius-Resaïnensis ab Arabibus cum interprete Arabe Mā Sirǵīs. — Haec quidem de Sergio Eliae filio.

Idem est sine controversia „Serǵūn" Eliae filius Graecus[161]) laudatus in cod. bibl. Lugd. Batav. 1034 (Warner. 680), quo continetur Ptolemaei μεγάλη cύνταξις Arabice versa. Quod enim folio extremo „Serǵūn" Eliae filius et Haǵǵaǵus Iosephi filius anno fugae 214 libri Graeci versionem Arabicam perhibentur ad finem perduxisse, idem error latet atque in testimonio Haǵi Chalfae, de quo copiose disputavimus. Nam duos homines Arabes simul in uno libro vertendo versari solitos esse id vehementer vereor ne nullis possit exemplis certis confirmari. Accedit, ut iam circa annum fugae 214 libros Graecos directo e Graeca lingua in Arabicam translatos esse nullam prorsus habeat speciem probabilitatis. Videtur igitur etiam Ptolemaei potissimum opus a Sergio Resaïnensi Syriace versum esse. Unde facta est anno fugae 214 versio Arabica illa Haǵǵaǵi.

Ut ad scripta Sergii enumeranda transeamus, initium faciendum est ab eis chartis, quae ad theologiam pertinebant. Iuvenis enim videntur fuisse, qui acrius etiam in defendenda de una natura Christi doctrina fervesceret. Eam enim, nisi fallor, oratione de fide sc. Monophysitarum habita defendebat. Multo vero maius et praeclarius ad defendendam opinionem Monophysitarum opus condidit sectator Severi cum Dionysii Areopagitae, quae ferebantur, scripta, ut ad quae contra Chalcedonenses Monophysitae provocare solerent[162]), integra in sermonem Syriacum transferret et praefatione uberrima instructa ederet. Mira videtur auctoritas, frequentissimus

usus operis apud posteros fuisse, cuius et commentatores duo exstiterunt doctissimi Phocas Sergii filius et Theodorus Zarudii filius Edesseni origine et non minus quatuor codices manu scripti in bibliothecis Musei Brittanici et Vaticana latent. Saeculo etiam decimo quinto lectitabatur et transscribebatur, si recte de aetate cod. Mus. Brit. 629 Wrightius iudicavit.[163]) — Etiam de recensendis et illustrandis scripturis sacris Sergium meruisse inde, nisi fallor, elucet, quod Pseudo-Zachariam eum doctrinae Origenianae peritissimum fuisse praedicat. Quae si unquam fuere de studiis Origenianis chartae Sergii, eo fere tempore videantur scriptae esse, cum fervorem Monophysiticum paulatim deponeret et ad litteras profanas colendas se converteret. Languescentis et de doctrina, quam antea totis viribus defendit, dubitantis sunt epistolae quoque Sergii ad Severum datae. Eodem denique fere tempore Syriace versos putaverim libellos Isocratis, Plutarchi, Luciani, Themistii, qui toti versantur in praeceptis moralibus inculcandis. — Ad posteriorem vero et plane confirmatam aetatem scriptoris revocandi sunt mea quidem sententia omnes, qui de rebus philosophicis, medicis, physicis sunt libri.

In philosophia unius Aristotelis Sergius institit vestigiis. Quamquam servatus non est nisi, Ἀριστοτέλους πρὸς Ἀλέξανδρον qui fertur, de mundo liber Syriace versus, qui certo ei vindicari possit. — Commentarii deinde a Sergio in categorias scripti exstant in cod. Berol. Sach. 36 fol. 83ª—104ᵇ. Circa simile argumentum versatur Sergii scholion de notione vocis σχῆμα, quod est in cod. mus. Brit. 988 fol. 79ᵇ—80ᵇ. Potissimum vero interpretis Resaïnensis de philosophia opus sunt commentarii illi logici, quos Ebedjesuus dicit. Septem minimum libros complexi erant et Theodoro cuidam dicati. Librorum II—VII fragmenta continet cod. mus. Brit. 1a—60b.

Ut in philosophia Aristotelem ita in arte medica Galenum auctorem Sergius videtur secutus esse. Nam Hippocrati quoque Syriace vertendo illum vacavisse, ea temeraria est Wenrichii[164]) coniectura, nullis testimoniis firmata: Galeni autem plurimos libros medicos a Sergio translatos esse testimonio Ibnabiozeibiae efficitur. Quae versiones adeo non mediocris artis esse videbantur Honaino omnium illi medicorum Syrorum doctissimo, ut contra ipse melius Galenum vertere desperaret. Minime enim rem perspexit Ibnabiozeibia, qui versiones Sergii parum feliciter conditas Honainum funditus correxisse putavit. Immo e loco Ibnabiozeibiae I pg. 188. apparet id Honainum affectavisse, ut sedecim librorum Galeneorum, quos quasi pro fundamento scientiae medicae orientales habebant, integram editionem Syriacam conficeret. Sed omnium librorum denuo vertendorum laborem in se non suscepit. Eos tantum libros ipse interpretatus est, qui aut parum accurate aut omnino non iam Syriace versi erant. Veterum, quae ipsi perfectae absolutaeque videbantur, interpretationes sublatis librariorum vitiis in editionem suam

recepit. Ex earum autem versionum numero etiam Sergianae erant. — Recensionis ab Honaino curatae, quantum equidem scio, nihil ad nostram usque aetatem duravit. — Exstant autem a Sergio translati de simplicium medicamentorum temperamentis et facultatibus libri VI—VIII in cod. mus. Brit. 14661, unde Merxius specimina quaedam in lucem edidit.[165]) Opus est, nisi omnia me fallunt, inter Sergiana unice nitidissimum. Praeterea artis medicae et librorum de alimentorum facultatibus a Sergio versorum parca fragmenta aetatem tulerunt. Minime enim vereor ad archiatrum Resaïnensem revocare reliquias, quae illuc pertinent, a Sachavio e cod. mus. Brit. 17156 editas.[166]) Tantus earum est cum libris de simpll. medd. a Sergio translatis in universa arte et ratione interpretandi consensus, tanta vocabulorum medicorum convenientia, tantus in delectu verborum, in compositione dictionum concentus. — Haec quidem de versionibus argumenti medici. Ab ipso Sergio novos de arte medica libros compositos esse non scimus nisi duos illos, quos canonibus Ahronis a Gosio (Gesio) Syriace versis adiecit.

In physicis disciplinis quatuor habuit auctores Galenum, Ptolemaeum, Vindanium Anatolium, Bardesanem. — Galeni librum περὶ κρισίμων ἡμερῶν. se Syriace vertisse ipse affirmat I. S. pg. 101, 4 s. s. Ptolemaei μεγάλην σύνταξιν supra vidimus eum transtulisse, unde facta ab Haggago versio Arabica exstat in cod. mus. Brit. 1034 (Warner. 680). Vindanium Anatolium in libris de re rustica expressit, de quibus infra accuratius disputabo. De Bardesane denique in astrologia potissimo Sergii auctore ingeniosam coniecturam Hoffmannus in transcursu fecit.[167]) — Deperditorum, qui in materia physica versabantur, librorum Sergii plurimorum sine dubio et, qui ad opiniones viri et cogitationes perspiciendas plurimum conferrent, damnum vix explent duae dissertationes, quas Sachavius e cod. mus. Brit. 14658 edidit[168]), de effectu lunae et de motu solis. Quarum ea, quae est de effectu lunae, quasi supplementum est versionis Galeneae περὶ κρισίμων ἡμερῶν, altera de motu solis fragmentum esse mihi videtur e copioso de astronomia libro excerptum. Physici denique argumenti erant, nisi fallor, etiam quaestiones Sergii illae ab Ebedjesuo commemoratae.

Sed satis in singula inquisitum est. Universum viri simulacrum informemus. Alexandriae, quo tunc undique artium et doctrinarum divitiae confluebant, litteris sacris et profanis imbutus, omnes, quotquot suae aetatis hominibus Syris scitu digni videbantur, locos scientiarum cognitos habebat et tractatos. De theologia, philosophia, medicina, astronomia, astrologia, cultura agrorum scripsit. Tam severo ingenio et subtili praeditus, ut ea, quae aequalium animos totos occuparent, frigide neglegere non posset, tam miti tamque humano, ut diu argutiis rabularum delectari nequiret, perdidicit qui-

dem quaestiones, quae ea aetate hominum mentes agitabant, de dogmatibus Christianis captuosas illas, sed mox ab eis se convertit ad diligentissima litterarum profanarum studia. Eorum viam ingressus sobriam et ieiunam rationem maxime et utilitatem duces adhibebat. Eos eruditionis Graecae locos popularibus patefacere studebat, qui aut ad mores castigandos aut ad usum vitae conferrent. Ingenii sui finibus morigeratus abstinuit a poësi, a philosophia contemplativa, a rerum gestarum narratione. Activas, ut sic dixerim, disciplinas plurimas inter populares aut primus condidit aut egregie excoluit. In scribendo clarus, concinnus, elegans operam dedit, ut patriam linguam quam nitidissimam exerceret et quam paucissimis Graecismis infuscatam. Verum ne sermonis quidem elegantiam anxie affectavit. Unam semper animo propositam habuit legem, ut nullis religionis scrupulis oppressus, nullis orationis vinculis constrictus Graecas disciplinas integras et meras ad intellegentiam Syrorum accomodaret. Circa quantulacunque substitit, tetendit ad summa. Caruerit divina illa, quam, uberrime beatis Graecorum ingeniis concessam, in principibus litterarum Syriacarum fere omnibus desideramus, inveniendi facilitate, concesserit etiam Iacobo Edesseno, Barhebraeo, aliis. In eis certe ducendus est, qui de servanda inter orientales eruditione et litterarum scientia unice meruerunt.

Dum inter vivos erat, cum primis suae aetatis hominibus Severo, Ephraemio, Iosua Stylita, Theodoro Mervensi, Agapeto, Iustiniano mutuo usu aut litterarum commercio iunctus, post mortem per decem saecula habuit, qui libros ipsius lectitarent, transscriberent, excerperent, interpretarentur, verterent, retractarent, admirarentur. Neque enim morte doctrina viri exstincta est. Fortasse iam vivo ipso Theodorus episcopus Mervensis, fide Nestorianus, cui praeter commentarios logicos librorum de mundo et de simplicibus medicamentis versiones dissertationemque de effectu lunae dicaverat, solutiones decem quaestionum Sergianarum scripsit.[169]) Per saecula sextum, septimum, octavum versiones Isocratis, Plutarchi, Luciani, Themistii legi, transscribi, excerpi, retractari non desitas esse postea demonstrabo. Mirum vero quantum refloruerunt studia Sergiana octavo et nono saeculis. Illa erat aetas, cum Phocas Sergii filius Edessenus versionem Dionysii Areopagitae copiosis commentariis illustraret, cum Moses Ḥālidi filius versiones Galeni a Sergio factas in linguam Arabicam transferret[170]), easdem castigatas et emendatas Honainus denuo ederet, cum Abraham Eṣṣaltus (ابراهيم الصّلت) in scriptis Galeni et Ptolemaei Syriace et Arabice vertendis ad exemplum Sergii se applicaret[171]), cum Ḳosta Lucae filius e libris, quos de re rustica Sergius scripserat, temporum malignitate iam tum, nisi fallor, pessime habitis novum et id quidem elegantissimum opus faceret, Ḥaǵǵaǵum fortasse imitatus, qui Sergianam Ptolemaei versionem Arabice retractaverat[172]), cum

nomen Sergii in proverbium abiret tamquam accuratissimi et elegantissimi interpretis. — Fanaticis quidem vir ingenii liberalis et eruditi et pro illorum certe temporum ratione vere humani adeo erat exosus, ut, cum de fama scientiae nihil detrectare possent, vitam moresque teterrimo quoque crimine inquinarent. Sed neutrorum odio prohiberi potuit, ne aut Monophysitae tam gravem eum haberent, ut mortem eius in codice, qui totus in exponenda et defendenda doctrina ipsorum versaretur, copiose narrarent[173]), aut Nestoriani suae sectae eum vindicare conarentur.

2. De versione, quae dicitur, Geoponicorum Syriaca.

Geoponicorum sive de re rustica libri XX etc. denuo recensi et illustrati ab I. N. Niclas. Lipsiae 1781. Geoponicon in sermonem Syriacum versorum quae supersunt P. Lagardius edidit. Lipsiae (Londinii) 1860. De Geoponicon versione Syriaca. Programm der Louisenstädtischen Realschule zu Berlin 1855 (= Gesammelte Abhandlungen von Paul de Lagarde. Leipzig 1866 pg. 120 s. s.). Untersuchungen über die Quellen, den Verfasser und die Abfassungszeit der Geoponica von W. Gemoll. Berlin 1884. Oder in M. Rh. vol. XLV pg. 58, 202 s. s. XLVIII pg. 1 s. s. G. G. = Geoponica Graeca. G. S. = Geoponica Syriaca.

Omnium, quae cum nomine Sergii Resaïnensis cohaerent, longe gravissima ea est, quam supra attigi magis quam profligavi, quaestio de versione Syriaca „agriculturae Graecae". Plurimum enim confert ad progressus litterarum rusticarum Graecorum et incrementa penitus cognoscenda. Unde fit, ut paulo accuratius videatur in eam inquirendum esse.

In primis igitur positum sit id, quod disputatione iam effecisse mihi videor, cod. bibl. Lugd. Batav. Arabico 192 contineri versionem operis alicuius rustici Graeci conditam primum Syriace saeculo sexto ineunte a Sergio Resaïnensi, a Kostā Lucae filio saeculo nono Arabice retractatam. Quaerendum est primum, num quae supersint etiam exempli Syriaci reliquiae. De qua re ut suspicer, eo adducor maxime, quod ex cod. mus. Brit. 14662 saeculi octavi nonive Paulus de Lagarde versionem, quam dicebat, Geoponicorum Syriacam edidit initio et fine mutilam ita, ut, quod sit interpretis nomen, ignoretur. Itaque nunc nobis persequenda est ratio, quae intercedit Kostae duodecim libros inter et Geoponica Graeca et Syriaca. Quibus addo Palladium, cuius maximas partes esse in restituendo communi eclogarum Graecarum et versionis a Lagardio editae fonte iamdudum Gemollius vidit.

Universe sibi respondent:

Kostā lib. I cap. 6; G. G. I 7.
„ I 8; G. G. I 11 in summa re.

Koṣṭā I 9; G. G. I 2.

„ I 10; G. G. I 3.

„ I 11; G. S. II 15; G. G. I 5 ita, ut multo plura habeat Arabs.

Koṣṭā I 13; G. G. I 8.

„ I 14; G. G. I 10.

„ I 15; G. G. I 12.

„ I 17, ea, quae sub finem e Sotione afferuntur; G. G. I 13 § 2.

„ II 1; G. G. II 3.

„ II 2; G. G. II 7.

„ II 4; G. S. II 2; G. G. II 10; quaedam ex Pallad. I 5 ita, ut multo pauciora habeat Arabs quam Graecus et Syrus.

Koṣṭā III 2; G. S. II 14; quaedam ex G. G. II 14; Pallad. XI 1 in.

„ III 3; quaedam ex G. S. II 5; G. G. II 16 ita, ut paulo plura habeat Arabs.

Koṣṭā III 4; G. S. II 4; G. G. II 12 et 13.

„ III 6; G. S. II 29 et 28.

„ III 9; G. G. II 35 et quaedam ex G. S. II 9; quaedam ex Pallad. XII 1.

Koṣṭā III 10; G. S. II 8; G. G. II 36; quaedam ex Pallad. IV 4.

„ III 11; G. S. II 7; G. G. II 37.

„ III 12; G. S. II 11 et 12; G. G. II 39 et 40.

„ III 13; G. G. II 25, ita, ut et plura habeat Arabs et aliam sequatur rerum dispositionem atque Graecus.

Koṣṭā III 14; G. S. II 21; G. G. II 26.

„ III 15; G. S. II 19 ita, ut multo luculentius de eadem re Arabs doceat.

Koṣṭā III 16; G. S. II 23 prior pars; G. G. II 27 § 1, 2.

„ III 18; G. S. II 23 posterior pars; G. G. II 27 § 3—10.

„ III 19; G. G. II 30 (in G. S. non nisi titulus capitis, quod respondebat, servatus est, ante titulum capitis II 27).

Koṣṭā III 23; G. G. II 31.

„ III 25; G. S. II 25; G. G. II 33 § 1, 2 et 4.

„ IV 1; G. S. V 1; G. G. V 1 ita, ut permulta aliter habeant apud Arabem atque apud Graecum et Syrum.

Koṣṭā IV 2; G. S. V 2; G. G. V 6 § 1 et 2 ita, ut multo accuratius conveniat inter Arabem et Syrum, quam inter Arabem et Graecum.

Koṣṭā IV 3; G. S. V 5; G. G. V 12.

„ IV 4; G. S. VI 17; G. G. V 10 ita; ut multa aliter habeant apud Arabem atque apud Graecum et Syrum.

Koṣṭā IV 6; G. G. V 9; sub finem G. S. IX 9.

„ IV 7; G. S. IX 7; G. G. IV 8; Pallad. III 28.

„ IV 8; G. G. IV 3 ita, ut plura habeat Arabs.

„ IV 9; G. S. IX 6; G. G. IV 7; Pallad. XII 12 § 2.

Kostā IV 12; G. G. V 44; Pallad. III 24 § 1; IV 24 §
„ IV 13; G. S. VI 11.
„ IV 14; G. S. VI 12 et 13; G. G. V 28 et 29;
X 18 ita, ut multa aliter habeant apud Arabem atque apud
Kostā IV 15; G. S. VII 7 et G. G. V 48; Pallad. I 35 §
„ IV 18; G. G. IV 1 in summa re.
„ IV 19; G. S. IX 1, 2, 3 in summa re et quaedam e
IV 12 et 13; Pallad. IV 1 § 3.
Kostā IV 20; G. S. VII 2; G. G. V 35; Pallad. XII 10.
„ IV 21; G. G. V 43.
„ IV 24; G. G. VI 2; quaedam ex Pallad. I 18.
„ IV 25 sub finem; G. G. V 45.
„ IV 27; G. G. V 46.
„ IV 30; G. S. VIII 3; G. G. VII 4; Pallad. XI 9.
„ IV 31; G. G. VI 12 ita, ut multo plura habeat A
„ IV 33; G. S. VIII 30; G. G. VI 14.
„ IV 34; G. G. VI 15 et 16.
„ IV 35; G. G. VII 5, 7, 10.
„ IV 39; G. G. VII 16; Pallad. I 35 § 12.
„ IV 43; G. S. VIII 11 et 12; G. G. VII 24; Palla
§ 6 „contra animalia“ et quae sequuntur.
Kostā IV 44; G. S. VIII 25; G. G. VII 17.
„ IV 45; G. S. VIII 29; G. G. VII 8.
„ IV 46; G. G. VII 9.
„ IV 47; G. G. VII 3 § 2.
„ IV 48; G. S. VIII 27 et 28; G. G. VII 21.
„ IV 53; G. G. VII 31.
„ IV 54; G. G. VII 33.
„ IV 56; G. G. VII 34.
„ IV 57; G. S. VIII 26; G. G. VIII 1 et multa e mi
quae sequuntur capitibus eclogarum Graecarum.
Kostā IV 58; G. S. VIII 32; G. G. VIII 25.
„ IV 59; G. G. VIII 27 ita, ut multo plura habeat
„ IV 63; G. G. VIII 31 ita, ut plura habeat Arabs.
„ IV 65; G. S. VIII 35.
„ IV 66; G. S. VIII 34; G. G. VIII 35; Pallad. VII
„ IV 69; G. G. VIII 37 et 38.
„ IV 70; G. S. VIII 34b; G. G. VIII 39.
„ IV 71; G. S. VIII 38; G. G. VIII 40.
„ IV 72; G. G. VIII 41.
„ IV 73; G. G. V 52; quaedam e Pallad. XI 22.
„ V 1; G. S. X 1; G. G. XI 1 in summa re.
„ V 2; G. G. X 2 § 1—3 ita, ut multo plura habeat
„ V 4; G. S. X 6; G. G. X 86 § 1 et 3.
„ V 6; G. S. X 5; G. G. X 85.
„ V 7; G. G. X 76.

Kosṭā V 10; G. S. X 7; G. G. X 78 ita, ut multa aliter habeant pud Syrum atque apud Arabem et Graecum.

Kosṭā V 12; G. S. XI 3 ita, ut multo plura habeat Arabs velut cum e Sotionis libris allatum.

Kosṭā V 15; G. G. X 87 § 1—5 ita, ut plura habeat Arabs.

„ V 20; G. S. X 17 prior pars; G. G. X 18 § 1—5; Pallad. II 18.

Kosṭā V 21; G. G. X 20.

„ V 25; G. G. 71 ita, ut paulo plura habeat Arabs.

„ V 26; G. G. X 13.

„ V 27; G. G. X 17 ita, ut paulo plura habeat Arabs.

„ V 32; G. G. 22 § 1 et 2; Pallad. III 25 § 6 ita, ut multa lia quoque Arabs habeat.

Kosṭā V 33; G. G. X 24.

„ V 38; G. G. X 45; quaedam ex Pallad. IV 10 § 23 s. s.

„ V 39; G. G. X 46.

„ V 40; G. G. X 48; quaedam ex Pallad. X 30.

„ V 41; G. G. X 49;

„ V 43; G. G. X 53; Pallad. IV 10 § 36.

„ V 45; G. G. X 54.

„ V 46; quaedam ex G. S. IV 10 et G. G. X 56.

„ V 48; G. G. X 35 ita, ut etiam alia habeat Arabs.

„ V 49; G. G. X 30 ita, ut etiam alia habeat Arabs.

„ V 50; G. G. X 34 ita, ut etiam alia habeat Arabs.

„ V 52; G. S. IV 7; quaedam ex G. G. X 38.

„ V 53; G. G X 69 § 2—4; Pallad. III 25 § 28.

„ V 54; G. G. X 69 § 1 ita, ut plura habeat Arabs.

„ V 55; quaedam ex G. G. X 26 et 39.

„ V 56; G. S. IV 8; G. G. X 40 ita, ut plura habeat Arabs.

„ V 61; G. G. XI 7 ita, ut plura habeat Graecus.

„ V 64; quaedam ex G. S. X 10; quaedam ex G. G. X 57; 2 ita, ut plura habeat Arabs.

Kosṭā V 65; quaedam ex G. S. X 10; G. G. X 59.

„ V 66; G. G. X 58.

„ V 68; quaedam ex G. S. X 11; G. G. X 64; Pallad. II 15 14 s. s.

Kosṭā V 69; G. G. X 65.

„ V 70; G. S. X 14; G. G. X 63 § 1—3 ita, ut plura ha-t Arabs.

Kosṭā V 73; G. G. XI 5 § 2 ita, ut multo plura habeat Arabs.

„ V 75; Pallad. XI 12 (de palmis).

„ V 76; G. G. X 7 in summa re.

„ V 80; G. G. V 53 ita, ut paulo plura habeat Graecus.

„ VI 1; G. G. IX 2 § 1, 2, 5 ita, ut paulo plura habeat bs.

Kosṭā VI 2; G. G. IX 4.

Kosta [illegible] ita ut paulo plura habeat Graec[illegible]
„ [illegible] maximam partem.
„ [illegible]
„ [illegible] ita ut paulo minus Arabs.
„ [illegible] quaedam ex [illegible] quaedam ex G. G.
[illegible]

Kosta [illegible]
„ [illegible]
„ [illegible] in summa re.
„ [illegible] Paulai VII 21.
„ [illegible] Paulai VII 20.
„ [illegible] praeter
[illegible]

Kosta [illegible] apud A[illegible]
[illegible]

Kosta [illegible]
„ VII [illegible]
„ VII [illegible] ita ut paulo plura habeat Syr[illegible]
„ VII [illegible]
„ VII [illegible] quaedam ex [illegible]
„ VII [illegible] quaedam ex [illegible]
„ VII [illegible] ita ut paulo
habeat Arabs et Graecus quam Syrus.

Kosta VII [illegible]
„ VII [illegible] quaedam ex [illegible] XII 22.
„ VII [illegible] maximam partem.
„ VII [illegible] apud Syrum reperitur quod d[illegible]
respondet G. S. [illegible] G. [illegible] 39 §
Kosta VII [illegible] ita ut plura ha[illegible]
Graecus et Syrus quam Arabs.

Kosta VII 23: G. S. [illegible]
„ VII [illegible] 24 et 23 § 4 ita ut alia etiam
habeat plurima praesertim in medio et postea.

Kosta VIII [illegible] G. S. XIII 27 in summa re.
„ VIII 5: G. S. XIII 30.
„ VIII 9: G. G. XVI 2 ita ut paulo plura habeat Ar[illegible]
„ VIII 10: G. S. XIII 32 — 46 ita, ut alia apud Ar[illegible]
alia apud Syrum desint.

Kosta IX 3: G. S. XIII 51 in summa re.
„ IX 7: G. S. XIII 56.
„ X 6: G. S. XIII 58.
„ X 7: quaedam ex G. G. XIV 7 § 11—16 ita, ut
habeat Arabs.

Kosta X 13: G. S. XIII 62: G. G. XIV 22 ita, ut paulo
habeat Arabs Syro, pauciora Graeco.

Kostā X 15; G. S. XIII 65; G. G. XX 2 et 4 ita, ut praeterea habeat Arabs quaedam e Sotionis libris sumpta.

Denique plurima ea, quae de insitionibus arborum exhibet Kostā capitibus V 21, 27, 33, 43, 51, 53, 55, 57, 60, 64, 67, 69, 70, 76, quamquam non verbis, rebus certe et praeceptis conveniunt cum Pallad. XIV (ad Pasiphilum de insitione) vss. 55—116, 119—142, 149—164.

Multum sane abest, ut in omnibus accurate Kostā aut cum recensione Graeca aut cum Syriaca, ne dicam cum Palladio conspiret. Immo paucissima pro rata parte capita sunt, de quibus ad verbum Kostam inter et Geoponica Graeca aut versionem Syriacam aut Palladium conveniat. Nihilo vero secius artissime eum cum illis cohaerere, si quis comparationem a nobis institutam oculis obierit, protinus, nisi fallor, concedet. Atque longe quidem maxima convenientia est inter Arabem et Syrum. Plurima pro rata parte inter eos capita conveniunt. Semper fere, ubi gravius inter se Geoponica Graeca et Syriaca discrepant, Kostā a partibus versionis Syriacae stat. Non pauca cum Syro communia habet, quae a Geoponicis Graecis aliena sint. Denique in universa dispositione argumenti multo magis Syri vestigiis insistit quam Graeci. Velut totam de plantatione et cura olearum disputationem (G. G. IX; G. S. XI 4—23; Kostā VI) contra ordinem eclogarum Graecarum cum Syro ponit post cetera de colendis arboribus praecepta (G. G. X et XI; G. S. X; Kostā V). — Illud igitur, quamvis multa contra aliquis proferat, vix poterit refutari libros XII Kostae et Geoponica, quae dicuntur, Syriaca propinqua quadam cognatione inter se contineri.

Quam antequam accuratius definiamus, paucis dicendum est de universa operis a Lagardio editi indole atque natura. Facile enim mea quidem sententia probari potest codice a Lagardio adhibito non tam integram libri alicuius Graeci versionem contineri quam fragmenta illius versionis e codice iniquitate temporis pessime habito ab homine admodum indocto excerpta. Ducem etiam in hac parte disputationis Gemollium habeo, qui primus de memoria versionis Syriacae iustissimos scrupulos movit.[174]) Quamquam ea, quae homo doctus inde collegit, probare non possum. — Sed rem gravissimam liceat argumentis prolatis confirmare. Primum antiqui librorum fines in cod. mus. Brit. 14662 foedissime videntur esse deleti. Eam enim, si quis vel Geoponica Syriaca vel ea tantum perlegerit, quae in libello „de geoponicon versione Syriaca" scripto[175]) de singulorum capitum argumentis Lagardius indicavit, et contulerit cum libris Kostae, concedet antiquam fuisse Geoponicorum Syriacorum dispositionem, ut ageretur libro I de rebus caelestibus, quarum scientia agricolae necessaria esset, II de frumentorum et leguminum cultura, III de officiis rusticis, quibus quoque mense satisfaciendum esset, deinde de vitibus plantandis libro V, colendis VI, sanandis et tuendis VII, de cura

[illegible]

[illegible] in [illegible] et de [illegible] in [illegible] Syriacae capita, [illegible] II 11 [illegible] in plu- [illegible] Syriacas [illegible] Eadem [illegible] capitum [illegible] velut [illegible] 55. 56, [illegible] expositionis, [illegible] non [illegible] sint, quae [illegible] 27. VI 7, [illegible] factum [illegible] Neque [illegible] caput [illegible] capita [illegible] prolatam [illegible] illo [illegible] epitomam [illegible] initia [illegible] studuerit.

[illegible] prae- [illegible] communis, [illegible] Syriaca [illegible] epi- [illegible] quibus uni- [illegible] singulis [illegible] vel propterea [illegible] agnoscen- [illegible] pertinent, [illegible] esse certis indiciis [illegible] se [illegible] coniectura fragmenta [illegible] excerpta esse ex [illegible] Sergii de re rustica [illegible] Kostam Arabice vertisse probavimus. Pluri- [illegible] si [illegible] spectamus, numeros probabilitatis habet

Tanta enim procul dubio illa, quae inter Syrum scriptorem et Kostam intercedit, necessitudo est, ut ad idem exemplum Graecum versiones Syriaca, cuius reliquias Lagardius edidit, et Arabica referri debeant. Atqui putemus eundem librum Graecum, quem Sergius transtulisset, post clarissimum interpretem denuo Syriace redditum esse, unde fragmenta Londinensia excerpta sint? Nam ne versionem, ex qua epitoma Londinensis facta est, ante Sergianam conditam esse suspicemur, temporum ratio obstat. Graecum enim exemplum, unde utraque fluxisse putanda erat, primus adhibuisse videtur Palladius. Palladii autem, qui, ubi illud sequitur, simpliciter „Graecos" laudare solet, temporibus manifesto ea novissima erat Graecorum de re rustica praeceptorum collectio. Atqui Palladium inter et Sergium vix centum annorum spatium intercedit.[179]) Eundem vero librum Graecum intra triginta lustrorum fere spatium bis Syriace versum esse quis est, qui sibi persuadeat? — Plane ad certum res redigitur, si mente consideramus ex altera parte fragmenta Londinensia plane artem sermonemque versionum Sergianarum fronte gerere, ex altera versionem Kostae Arabicam etiam scripturae mendis cum illis convenire. De sermone et arte versionis Syriacae non est, quod post curas Sprengeri[180]) fusius dicam. Commentationem iuvenis diligentissime conscriptam siquis comparaverit cum eis, quae ego postea de genere scribendi rationeque vertendi Sergianis dicam, procul dubio manum archiatri Resaïnensis etiam in epitoma Londinensi agnoscet. Ex adverso summi momenti id mihi videtur esse, quod in nominibus Apulei et Democriti exprimendis eadem prorsus ratione in epitoma Syriaca et a Kosta peccatum est. Utrique Δημόκριτος est Democrates, Ἀπουλήϊος Apollonius.[181]) Rem eo maioris ponderis esse iudico, quod non tam ad scribendi neglegentiam referenda esse videtur, quae eadem forte librariorum Syri et Arabis esse poterat, quam ad immutationem nominum ab ipso Sergio consulto factam. Nam nisi omnia me fallunt Sergius scripturam exempli, quod ipsi propositum erat, Graeci depravatam esse arbitratus nominibus scriptorum, quos, cum parum cognitos haberet, omnino nullos esse putabat, substituit nomina auctorum Graecorum, quorum multa erat apud populares ipsius auctoritas. Unde enim putemus Syris vulgo notos fuisse Democritum Abderitam aut Apuleium Medaurensem[182])? Contra Apollonium certe cognitum habebant Tyanensem aeque Syri[183]) atque Arabes[184]), cuius sententias quasdam Syriace versas Gottheilius edidit.[185]) Democrates autem est in numero philosophorum illorum maximam partem novorum Pythagoricorum, quorum sententiae circa extremam litterarum antiquarum aetatem homines admirabantur. Atqui vitam Secundi[186]), sententias Sexti[187]), eas, quae ferebantur Pythagorae[188]) et Theanus[189]), sententias in patrium sermonem translatas Syri lectitabant. Adeo difficile sit ad credendum etiam sententias Democratis Syriace versas exstitisse, indeque factum esse, ut Democratem et Democritum Sergius confunderet[190])? — Sed

summam disputationis complectar: Librorum de re rustica a Sergio Eliae filio Resaïnensi Syriace versorum servatae sunt altera ex parte epitoma Syriaca Londinensis ab incerto auctore saeculo fere octavo[191]) facta, ex altera versio Arabica Ḳosṭae filii Lucae. Ex his quantum fieri potest, exemplum Graecum, quod Syro propositum erat, reficiendum est adhibitis praeterea Geoponicis Graecis et libris Palladii, qui plurima eidem fonti debent.

Iam vero oritur quaestio, quam consulto adhuc distuli, gravissima. — Cuiusnam erant praecepta illa de agricultura, quae Sergius e lingua Graeca in Syriacam transtulit? — Vindanii Anatolii Berytii eclogas Georgicas, quas Photius bibl. cod. 163 laudat, Gemollius pro fonte Geoponicorum et Graecorum et Syriacorum habet.[192]) .Ego nisi opinionem hominis docti quam maxime comprobare non possum. Per se, inquit, consentaneum est Geoponica Graeca et Syriaca redire ad opus de re rustica Graecum, quod saeculis inde a sexto fere usque ad decimum pro optimo et perfectissimo habebatur. Eas vero fuisse eclogas Anatolii testimonio Photii efficitur. Conclusioni, quae inde fieri debet, eo plures numeri probabilitatis adduntur, quod Geoponica Graeca certe maximam partem ab Anatolio pendere manifestum est et exploratum. Haec quidem Gemollius profert argumenta. Pauca mihi liceat addere, quibus demonstretur, etiamsi de Geoponicorum Graecorum fontibus parum liqueret, nisi pro versione eclogarum Anatolii opus a Sergio Syriace conditum haberi non posse. Proficiscendum est a nominibus scriptorum rei rusticae Graecorum, quae in exemplari Sergio proposito laudata fuisse ex versione Ḳosṭae et epitoma Londinensi colligi potest. Laudati erant praeter Herodotum[193]), Homerum[194]), Iulianum[195]), Chaldaeum fortasse[196]), Plutarchum[197]), Pythagoram[198]), Vergilium[199]), qui huc omnino non pertinent, quod aut non Graece aut omnino non separatim de re rustica scripserunt, Pseudo-Aristoteles[200]), Africanus[201]), Apuleius[202]), Pseudo-Democritus[203]), Sotion.[204]) De his igitur, cum auctorem Sergii requirimus, cogitari prorsus non potest. Neque vero magis in censum veniunt ii scriptores rei rusticae Graeci, qui, cum Africano aut Apuleio aetate superiores essent, eos laudare nullo modo potuerunt, Cassius Dionysius[205]), Diophanes[206]), Florentinus[207]), Pamphilus, sive Aristarchi sectator intelligitur sive grammaticus saeculo p. Ch. n. primo exeunte clarus[208]), Paxamus[209]), Quintilii fratres consules anni p. Ch. n. 151 (154)[210]), Tarantinus.[211]) Supersunt scriptores, quos in manibus Sergii fuisse putaverit aliquis, quinque Leo (sive Leontius)[212]), Valens, siqui unquam fuit[213]), Anatolius, Didymus[214]), Cassianus denique Bassus scholasticus, quem diversum esse ab eo, qui Constantini Porphyrogenneti aetate eclogas, quae aetatem tulerunt, Georgicas contexuerit, mihi quidem persuasit Oderus.[215]) Ex his Valens quidem et Leo (Leontius) tantam inter Graecos auctoritatem nunquam sunt assecuti, ut veri simile sit

alterutrius librum etiam Syriace versum esse. Didymum a Sergio expressum non esse facile potest demonstrari. Didymum enim praeter Anatolium praestantissimum esse Geoponicorum Graecorum auctorem comprobavit Oderus.[216]) Atqui ex omnibus, qui aut diserte e Didymi libro afferuntur aut Didymo commendabili coniectura vindicari possunt, locis eclogarum Graecarum ne unus quidem in epitoma Londinensi aut in versione Arabica Kosṭae reperitur. Quin etiam reliquiae interpretationis Sergianae circa singula ab eo libro Geoponicorum maxime discrepant, cuius praecipuus auctor Didymus exstitisse videtur, decimo scilicet, qui est de cultura arborum.[217]) Cassianus Bassus denique aut Sergii est aequalis aut adeo aetate eo inferior. Nam ante saeculum sextum Cassianum floruisse ne Odero quidem videtur veri simile. Accedit, quod, si Cassiani opus, quod totum fere est in eclogis Constantino Porphyrogenneto dicatis, a Sergio versum esset, consentaneum erat multo etiam accuratius versionis Sergianae reliquias cum eclogis illis convenire. Sed, ut ea argumenta missa faciam, Didymum et Anatolium non aequalis ille Constantini Porphyrogenneti sed manifesto iam Cassianus Bassus ipse contexuit. Atqui a Didymea doctrina opus a Sergio expressum vidimus quam maxime alienum fuisse. Ergo Cassiani Bassi fuisse non potest. — Ita certissima, etiamsi solos fontes Arabicum et Syriacum spectamus, ratiocinatione eo adducimur, ut a Sergio versas esse statuamus eclogas rusticas Vindanii Anatolii Berytii, quarum circuitum, indolem, consilium, praestantiam Photius indicat. Personam, dignitatem, aetatem viri non curo. Quae de hoc loco adprime eo lubrico alii aliam in partem disputaverunt, ad certum rem fortasse nunquam redigent. Scripta vero Anatoliana ex Geoponicis Graecis, epitoma Syriaca, Kosṭa, Palladio facili negotio refici possunt.

Ac primum quidem quaerendum est versionis Syriacae, quae quin admodum ad verbum facta fuerit, pro universa vertendi ratione Sergiana non dubito, integrae fideliorem imaginem exhibeat epitoma Londinensis an versio Arabica. — Ilico aliquis Kosṭae causam, ut ita dicam, adiudicet, ut qui rerum dispositionem sequatur clariorem commodioremque multo quam epitoma Syriaca et librorum numero cum ipso Anatolio conveniat. At quantum adfertur prima specie coniecturae probabilitatis, tantum detrahitur, si accuratius spectamus. Neque enim librorum dispositio, quae est in epitoma Londinensi, nisi ab ipso Sergio potest profecta esse et Kosṭā ut in universum opus Sergianum summa cum licentia tractavit, ita rerum librorumque dispositionem quam maxime immutavit. — Primum de fide Kosṭae dicam. Iam supra monitum est eum non solum Persicorum nominum mentionem ab exemplo sibi proposito alienam passim inseruisse sed etiam non pauca luculentiora addidisse de sui caeli conditione a conditione Graeciae diversa. Quam late ea addendi licentia pateat, iam exemplis paucis

demonstrabo. Non raro experientiam, quam sibi ipse comparaverit, interpres Arabs praedicat velut I 7, IV 3, 4, 22, VI 2, IX 6, aut certe opinionibus auctorum, quas apud Sergium laudatos inveniebat, suum arbitrium consiliumque opponit velut IV 3, 4. Atque IV 2 adeo asserit se primum esse, qui vitium plantationem per autumnales menses fieri iubeat. Gravissimi porro momenti sunt loci V 9:

قال قسطوس (cd. ms. فسطوس) اوان زرع الفول فى بالادنا من عشرين يوما

„Dixit Kosṭā: Tempus fabarum serendarum est in nostris regionibus inde a die vicesima — —"
et VII 29

قال قسْطوس (cd. ms. فسطوس) اوان زرع هذه الأصناف فى بالادنا فى شهر نيسان

„Dixit Kosṭā: Tempus istarum specierum serendarum est in nostris regionibus mense Nīsān — —"

Quos si quis attentius perpensaverit, suspicio nascitur omnia, quae in versione Arabica de temporibus singulorum officiorum rusticorum proferuntur, nisi aut Graecus auctor laudatur aut cum Geoponicis Graecis vel Palladio vel epitoma Syriaca praecepta Kosṭae conspirant, non a Sergio petita sed ab ipso Arabe ad normam soli aërisque Mesopotamiae excogitata esse. — Sed non solum de suo multum Sergiano operi adspersit Kosṭā, immo orientalium quoque auctorum libros in scribendo adhibuit. Rem ita habere elucet e locis V 17:

ومّما حفظنا عن (cd. ms. فى; corrigebam Socino auctore secun-) رجل من علمائنا يسمّى سادهمش (dum locos V 21, 75.

„Ex eis est, quae accepimus ab uno ex hominibus doctis nostris nomine Sādhmš."
et V 21:

قال قسطوس (cd. ms. فسطوس) ومّما حفظنا عن بعض علمائنا

„Dixit Kosṭā: Ex eis est quae accepimus a quodam homine docto nostrae gentis — —"[218])

Ut addidit multa ita etiam omisit locos exemplaris sibi propositi non paucos aut in angustum coëgit. Id vel inde apparet, quod in epitoma Syriaca multa capita sunt, quibus nihil in versione Arabica respondeat, epitomatorem autem de suo integra capita fragmentis Sergianis inseruisse quam minime est veri simile.

Sub finem autem libri sui VIII Ḳosṭā ipse sat claris verbis significat, quae in exemplo Syriaco de cura mulorum et onagrorum notata erant, ea consulto a se praeteriri. Denique singulorum librorum circuitus in versione Arabica minime constat. Libri IV et V ceteros mirum in modum magnitudine superant. Atque V quidem, qui est de cultura arborum, amplificatum esse ab Arabe facile cognoscitur, cum in hoc libro maxime orientales, de quibus modo monui, auctores videatur adhibuisse. In librum IV vero, cum ab Anatolio vitium culturam singulari luculentia expositam esse tam ex Geoponicis Graecis quam ex epitoma Syriaca cognosci possit, nemo non videt complures libros Sergii coartatos esse. Quam licenter Ḳosṭā opus Sergianum constituerit, porro libri eius XI et XII demonstrant, ubi composuit praecepta maximam partem medica, quae, ubi proferret, pro universa, quam mente sibi effinxerat, dispositione argumenti non haberet. Contra diarium rusticum, quod et Anatolius et Sergius proprio libro complexus erat, omisit vel potius, quae ibi composita erant praecepta, per ceteros libros distribuit.[219]) — Ex adverso merito a Gemollio et Odero in dubium vocatum esse, librorum quae est in codice Londinensi dispositio num antiqua esset et genuina, non possum concedere. Ut omittam, quae Gemollius protulit, argumenta nulla esse[220]), illa librorum dispositio ab eo, qui epitomam Londinensem condidit, omnino non potest profecta esse. Quodsi ille novam constituisset, singulis libris ea, quae cum cuiusque universo, quod mente statuerat, argumento conveniebant, capita tribuisset. Atqui contra vidimus pugnare non raro ordinem capitum, qui est in epitoma Londinensi, cum dispositione librorum. Capitum vero ordo antiquus esse non potest, quod non solum cum dispositione sed etiam cum ratione ipsa et natura rei saepissime pugnat. Neque igitur fieri potest, quin ordinem capitum neglegenter et ex parte perperam constitutum ei, qui Sergianum opus in angustum coëgit, librorum dispositionem ipsi Sergio vindicemus. Efficitur universum Sergianae versionis simulacrum multo clarius et accuratius ex epitoma Londinensi quam ex Arabico opere Ḳostae percipi.

Nunc vero nova difficultas oriri videtur inde, quod quatuordecim libri sunt epitomae Londinensis, eclogas autem Anatolii in duodecim libros dispertitas fuisse testimonio Photii scitum est. Quae tolli non potest nisa ita, ut statuamus aut integros libros XIII et XIV sive ab ipso Sergio sive ab eo, qui epitomam Londinensem condidit, additos esse aut constitutam a Sergio plane novam rerum dispositionem et ab ordine eclogarum Anatolii diversam. Atqui ne integros libros XIII et XIV Sergio abiudicemus, scribendi docendique ratio obstat, quae eadem est per omnes quatuordecim libros. Accedit, ut ne illi quidem libri neglegentiis vitiisque careant, quae, dum Sergii opus in angustum cogeretur, subrepsisse vidimus. Carere autem necesse erat, si ab epito-

matore non ex opere Sergii excerpti essent sed novi adiecti. Sergium vero ipsum universam eclogarum dispositionem in vertendo delevisse, iis credendum relinquam, si qui forte illius interpretis fidem artemque parum cognitam habuerunt. Contra eam rationem, ut libris Graecis a se Syriace editis, supplementa adiceret ex alio Graeco fonte hausta vel nova a se composita, Sergius etiam in Ahrone et Galeno ingressus est. Ahronis canones a Gosio (Gesio) translatos cum ederet, novos adiecit libros XXXI et XXXII. Galeni librum περὶ κρισίμων ἡμερῶν a se Syriace versum supplevit addita de effectu lunae dissertatione. Itaque eo adducor, ut mihi persuadeam ad versionem eclogarum Anatolii non pertinere nisi libros operis Sergiani inde a primo usque ad decimum alterum, libros XIII et XIV a Sergio additos esse, ut suo opere etiam quosdam rei rusticae locos ab Anatolio in eclogis silentio praetermissos illustraret. — Quam coniecturam non tam audacter proferrem, nisi ipsi libri, de quibus agitur, perquam olerent additamentum, quod neque cum libris duodecim prioribus cohaeret neque ipsum simplex est et, ut sic dixerim, in se conclusum.

Primum ne id quidem dignum videtur, quod silentio transeamus, vel ambitus librorum adprime suspectos esse. Cum enim singulorum librorum ambitus in epitoma Londinensi idem fere sit usque ad decimum alterum, liber XIII duorum, quod solet esse, librorum spatium explet, XIV multo est solito tenuior. Rem non ad excerpendi rationem ab epitomatore institutam sed ad ipsam dispositionem antiqui operis revocandam esse inde elucet, quod in libro XIII non minus pro rata parte quam in singulis libris prioribus ab epitomatore praetermissum esse et ipsa res et collata versio Kostae docent, librum autem XIV antiquitus brevissimum fuisse ex argumenti significatione, quae in prooemio libro praemisso inest, cognoscitur. — Iam utrumque librum paulo accuratius perlustremus. Primum de libro XIII dicam. Cuius duae sunt partes admodum inter se impares. Altera, quae est a capite primo usque ad sextum et sexagesimum, praecepta continet de generatione, educatione, medicina animalium, quae, quamvis multa interiisse vel primus aspectus doceat, unum et simplex consilium, diligentem rerum dispositionem, aequabilem singulorum expositionem adeo denudant, ut unius de generatione et medicina animalium voluminis fragmenta nemo non agnoscat.[221]) Proprios rei rusticae usus haec capita fere non respiciunt. Longe plurima ad medicinam veterinariam spectant. Singulari autem cura et ubertate de generatione animalium disputatur. Altera pars, quae est a capite sexagesimo septimo usque ad quartum et septuagesimum, continet octo de cultura pomorum paradoxa. — Titulus capitis primi est ܥܠ ܕܒܘܪܝܬܐ „ad apes", sexagesimi septimi ܥܠ ܢܨܒܬܐ „ad plantas". Qui recte habere non possunt. Neque enim, ut de eo prius dicam, capite sexagesimo septimo universe de

plantis agitur, sed docetur, quomodo efficiendum sit, ut duracina scripta nascantur. Videtur igitur titulus servatus ad universam alteram libri partem spectare, proprius, qui quondam fuerat, capitis septimi et sexagesimi titulus interiisse. Simile aliquid in titulo capitis primi accidisse facile demonstrari potest. Omnes enim praeter duos, de quibus disputamus, capitum tituli fiunt per ܡܛܠ „de". Alterum, qui per ܥܠ „ad" fit, non unius capitis titulum esse vidimus sed propriae totius operis partis. Consentaneum est rem aeque in altero habere. Itaque suspicor initio libri XIII post voculam ܥܠ „ad" excidisse ܚܝ̈ܘܬܐ ܡܛܠ „animalia. De", ita ut primae partis libri titulus antea fuerit ܥܠ ܚܝ̈ܘܬܐ „ad animalia", propria capitis primi inscriptio ܡܛܠ ܕܒܘܪ̈ܝܬܐ „de apibus". — Iam unde factum esse putemus, ut in illis solis omnium titulis Sergius praepositione ܥܠ „ad" uteretur? Nisi omnia me fallunt, id erat in causa, quod praepositio, quae iungi solet cum verbis addendi, iustum locum habere videbatur in titulis supplementorum. En duo supplementa propriis titulis distincta, quae neque inter se neque cum prioribus cohaereant! Nam ne de pomis quidem illa paradoxa ex eclogis Anatolii possunt sumpta esse. Ut enim omittam parum patere, si inde fluxissent, qua ratione Sergius adduci potuerit, ut octo brevia praecepta alia aliunde congesta hic poneret, supremum illud est argumentum aliam ab Anatolio in eclogis G. S. X 20 aliam capite XIII 67 epitomae Londinensis poma scripta faciendi rationem praecipi. — Transeo ad librum XIV. Eius propriam esse praefationem iam attigi. Vel id sat magni momenti erat, ut librum tam ab eclogis Anatolii quam a libro XIII Syriaco secerneremus. Accedit, quod is, qui illum de melle et pice libellum composuit, exemplum Graecum capitibus XIII 1—63 Syriacis expressum adhibuit. Nam ad verbum fere conveniunt G. S. XIV 1 et G. S. XIII 3 (G. G. XV 7). — Ultimum denique argumentum, quo demonstretur libros Syriacos XIII et XIV ex eclogis Anatolii non fluxisse in ea ratione positum est, quae intercedit inter eclogas Anatolii et Palladium. Palladium opus Anatolianum adhibuisse exploratum est. Atqui Palladii cum libris extremis Syriacis concentus tantum non nullus est. Quae vero inter Palladium et libros XIII et XIV epitomae Londinensis conveniunt, ea Palladium ab Anatolio mutuatum esse prorsus nequit probari, cum possit ex Latinis scriptoribus Varrone, Plinio, Columella sumpsisse.[222]) Itaque non unum et simplex erat illud, quod Sergius condidit, de re rustica opus, sed constabat e quatuor partibus inter se diversis, nimirum e versione eclogarum Anatolii (G. S. I—XII), epitoma operis, quod ad medicinam veterinariam spectabat, περὶ ζωῶν γενέσεως καὶ ἰατρείας (G. S. XIII 1—66), paradoxis de cultura pomorum (G. S. XIII 67—74), libello denique de melle et pice (G. S. XIV). — Ex his praeter primam

altera et quarta sine controversia e Graecis exemplis translatae sunt. Mira enim est earum convenientia cum Geoponicis Graecis atque etiam accuratior quam librorum I—XII. Tertia unde hausta sit non ausim suspicari.

Sed tam libellus de melle et pice quam paradoxa illa parum refert unde fluxerint. Illud autem sine dubio operae pretium est inquirere, quod exemplum Graecum in parte altera expressum sit. Atque ea quidem, quae est inter eam et Geoponica Graeca necessitudo, ad fontem Sergii indagandum nihil iuvat. Neque enim fontes Geoponicorum certo novimus nisi libros Anatolii et Didymi. Anatolium vero a Sergio ex Didymo suppletum esse neque veri simile est neque potest explorari, cum, quae Geoponicorum partes ad Didymum redeant, parum liqueat. Maximi autem momenti est, quae inter Hippiatrica et G. S. XIII 1—66 intercedit, ratio. Respondent sibi:

G. S. XIII 27; Hippiatr. ed. Grynaeus pg. 55 ἐπιλεκτέον — διαβεβαιοῦν (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 28 ed. Lagarde pg. 106, 5 s. (G. G. XVI 1 § 3); Hippiatr. ibid. pg. 55 καιρὸν — θερινῶν (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 28 ibid. pg. 106, 6—16; Hippiatr. ibid. pg. 55 τὴν θηλείαν —56 πρὸς τὴν ὀχείαν γίγνονται (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 28 ibid. pg. 106, 19 s. s.; Hippiatr. ibid. pg. 56 ἐὰν δὲ ἅπαξ — ἐγκύμονα εἶναι (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 29 ibid. pg. 107, 3 s. s.; Hippiatr. ibid. pg. 59 τεκούσας — χελιδόνας αὐτῶν (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 30 (G. G. XVI 1 § 12—16); Hippiatr. cod. Paris. cap. 1065 (apud Millerum pg. 133 s.) usque ad verba τὰ σώματα αὐτῶν (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 30 (G. G. XVI 1 § 12—16); Hippiatr. ed. Grynaeus pg. 226 βούλομαί σε εἰδέναι — τὸν λοιπὸν χρόνον (Ἀψύρτου).

G. S. XIII 31 ed. Lagarde pg. 107, 27—30 (G. G. XVI 21 § 1 et 2); Hippiatr. ibid. pg. 57 ὄνους — ἡμεροῦσι (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 31 ibid. pg. 108, 1—5 (G. G. XVI 21 § 5 et 6); Hippiatr. ibid. pg. 57 κάλλιον — ἀνατροφῆς (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 31 ibid. pg. 108, 6—11 (G. G. XVI 21 § 7—9); Hippiatr. ibid. pg. 57 ἔστω δὲ — τὸ τικτόμενον ἔσται Ἀνατολίου).

G. S. XIII 32 (G. G. XVI 3 § 1—5); Hippiatr. cod. Paris. cap. 1066 (apud Millerum pg. 134), quod Anatolii esse videtur cum auctor nullus laudetur, eius autem, quod antecedit, capitis auctor Anatolius exstiterit.

G. S. XIII 32 ed. Lagarde pg. 108, 18—20 (G. G. XVI 3 § 4 inde a verbo μελανθίου); Hippiatr. ed. Grynaeus pg. 300 μελάνθειον — δίδου (Ἀψύρτου).

G. S. XIII 33 (G. G. XVI 4); Hippiatr. ibid. pg. 7 ἐπιγνώσῃ — διηθητέντα (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 34 (G. G. XVI 5); Hippiatr. ibid. pg. 47 ἐὰν ὀφθαλμὸς — ἐνάλειφε (Ἀψύρτου).

G. S. XIII 38 ed. Lagarde pg. 109, 25—110, 1 (G. G. XVI 9 § 1 et 2); Hippiatr. ibid. pg. 149 ἵππον cτροφούμενον — ἐγχυμάτιζε (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 40 (G. G. XVI 10); Hippiatr. ibid. pg. 29 ὠφέλιμον δὲ — κατὰ φύcιν ᾖ (Ἀψύρτου).

G. S. XIII 41 ed. Lagarde 110, 16 s. s. (G. G. XVI 11 § 1 et 2 usque ad verba τὸ ἴcον); Hippiatr. cod. Paris. cap. 469 (apud Millerum pg. 74) (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 42 (G. G. XVI 16); Hippiatr. ed. Grynaeus pg. 192 πᾶcαν φλεγμονὴν — θεραπεύcειc (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 43; Hippiatr. lat. vert. Ruellius fol. 86ᵛ: „Id unum nobis praesens videtur remedium oleum in fauces instillare." (Anatolii. Haustis hirudinibus).

G. S. XIII 44 ed. Lagarde pg. 110, 26—111, 1 (G. G. XVI 20 § 1); Hippiatr. ed. Grynaeus pg. 217 τὸ πεπληγμένον — ὠφελήcει (Ἀνατολίου).

G. S. XIII 46 (G. G. XVI 14); Hippiatr. ibid. p. 144 ἐρεγμῷ — ἐγχυμάτιcον (Ἀνατολίου).

Singularis profecto est Sergii cum Hippiatricis convenientia et tanta, ut audacter contendi possit ex eodem fonte et in Hippiatrica Graeca plurima manavisse et libri XIII partem priorem a Sergio Syriace versam esse. Atque cum duobus quidem auctoribus Hippiatricorum convenit Sergius Apsyrto et Anatolio. Aut igitur Apsyrtum, qui Anatolium, aut Anatolium, qui Apsyrtum adhibuerit, putemus necesse est a Sergio libro XIII expressum. Dubitari diu non potest. Apsyrtum et Sergium inter non nisi universe de rebus quibusdam et medicinis convenit. Anatolii, quae ex Hippiatricis afferebam, fragmenta in epitoma Londinensi ad verbum fere et passim maiore etiam fide quam in Geoponicis Graecis expressa sunt. Ex ingente fragmentorum Apsyrti, quae Hippiatricis continentur, copia paucissima pro rata parte sunt, quae cum Sergio componi potuerunt. Quin etiam de eadem re saepius alia Sergii in epitoma Londinensi, alia in Hippiatricis sunt Apsyrti praecepta. Anatolii, quae in Hippiatricis insunt, reliquiae omnes fere Syriace versae obviam sunt. Pugnat certe nunquam cum fragmentis Anatolii liber XIII Syriacus. Accedit denique argumentum ex ratione temporum ductum, quo demonstratur Anatolium ab Apsyrto non posse adhibitum esse. Apsyrtum inter omnes constat aequalem fuisse Constantini Magni.[223]) Anatolium vero, quemcunque intelligimus, nemo negaverit Constantini temporibus inferiorem fuisse. — Ne longus fiam, certo efficitur Anatolio Hippiatricorum auctori, non Apsyrto vindicandum esse opus a Sergio in supplendis eclogis Vindanii Anatolii adhibitum.

Sed re vera duosne putemus Anatolios fuisse alterum rei rusticae, alterum medicinae veterinariae scriptorem, an Fabricio[224]), Niclasio[225]), Baumstarkio[226]), Baehrio[227]), Nicolaio[228]), Gemollio[229])

concedamus, qui eundem affirmant Anatolium Geoponicorum et Hippiatricorum auctorem exstitisse? Quae praesto sunt ad causam iudicandam argumenta, proponam. Vindanius Anatolius Berytius omnium, qui universa de re rustica praecepta condiderunt, unus in eclogis suis curam animalium, quae agricolae usui sunt, docere praetermisit. Proprium de animalium generatione et medicina Anatolii cuiusdam opus fuisse fragmenta Sergii et Hippiatrica inter se collata evincunt. Utrumque, qui sub nomine Anatolii ferebatur, librum et Sergius Resaïnensis et Cassianus Bassus adhibuit. Iidem denique in utroque libro auctores adhibiti vel laudati erant.[230]) Quibus consideratis facere non possum, quin propterea a Vindanio Anatolio Berytio in eclogis rusticis animalium curam prorsus praetermissam putem, quod priusquam eclogas contexendas susciperet, proprio volumine de generatione et medicina animalium copiose scripserat, illo scilicet, cuius fragmenta obviam sunt in Hippiatricis et in libris Geoponicorum Graecorum XIV—XX, epitomae Syriacae XIII, versionis Arabicae VIII—X.

Duo igitur bene internoscenda sunt scripta Vindanii Anatolii, eclogarum rusticarum libri XII, quorum rationem universam et indolem adumbrat Photius, fragmenta plurima continent Geoponica Graeca et Latine versa libri Palladii, versionem denique Syriacam Sergius condidit, ex qua maximam partem fluxerunt Kosṭae libri I—VI, XI, XII, et opus illud, quod maxime in medicina veterinaria docenda versabatur.

In reficiendis eclogis longe primum locum tenent epitomae Syriacae libri II—XII. Inde totius dispositionis lineamenta cognosci possunt. Ibi quae leguntur, ea, nisi quoque loco demonstrari poterit ab epitomatore doctrinam Sergii in angustum coactam esse, protinus in fragmentis eclogarum ponenda sunt. Multo cautius versione Arabica utendum est, quoniam vidimus, qua licentia Kosṭā exemplum sibi propositum constituerit. Absolute simpliciterque ad eclogas Anatolii e libris I—VII, XI, XII versionis Arabicae referri non licet nisi ea, quae aut cum Geoponicis Graecis, epitoma Syriaca, Palladio conveniunt aut, ne a Kosṭa inspersa esse videantur, auctores Graeci laudati obstant vel universus orationis contextus. Ceteroqui summopere cavendum est, ne subrepant, quae Kosṭā sive experientia doctus sive secutus orientales auctores nova inseruerit. Denique ad eclogas Anatolii ea quoque revocanda sunt, quae inter Geoponica Graeca et Palladium conveniunt, nisi doctrinam Palladii ex Latinis fontibus manavisse certis indiciis comprobatum erit. — Ad libros de generatione et medicina animalium integra revocari debent epitomae Syriacae capita XIII 1—66, nisi forte epitomatoris manus agnoscenda fuerit, deinde, si quae convenerunt inter libros Geoponicorum Graecorum XIV—XX et versionis Arabicae VIII—X, denique omnia, quae inter Geoponica Graeca vel Kostam et Hippiatrica conveniunt, cuiuscunque scriptoris in Hippiatricis feruntur. Consentaneum enim

est permulta et ad Anatolium e scriptis medicorum, qui aetate ipso erant superiores, pervenisse per Apsyrtum, quem Vindanii auctorem fuisse fragmentorum ipsius et Sergii concentus probat, et e volumine Anatolii a recentioribus medicinae veterinariae scriptoribus esse petita. Inde fit, ut, quae in Hippiatricis Hippocrati, Pelagonio, Hierocli tribuuntur, facile possint etiam in libro Anatolii exstitisse. Quin ea, quae in Hippiatricis ex Magone, Diophane, Africano afferuntur, vel per se veri simile est illuc ex Anatolio pervenisse, cuius de medicina veterinaria doctrinam magnam partem illis deberi certo demonstrari potest.

Neque enim solum in restituendis ipsius Anatolii scriptis summus est epitomae Londinensis versionisque Arabicae usus, sed etiam ad auctores viri cognoscendos Sergianae versionis reliquiae conferunt plurimum. — Incipiam a dispiciendis eis auctoribus, qui in libro de generatione et medicina animalium praeter Apsyrtum videntur adhibiti esse. Diserte laudata, quantum e fragmentis Sergiani operis colligi potest, non erant nisi scripta de re rustica Democriti[231]) et Sotionis.[232]) Democriti Abderitae, quae apud veteres ferebantur de agricultura et medicina, scripta χειρόκμητα[233]), περὶ συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν[234]), περὶ γεωργίης ἢ γεωργικόν[235]), ὑπομνήματα[236]) re vera Boli erant Mendesii, qui floruit Theophrasti inter aetatem, quem laudat[237]), et Varronis, qui primus Democriteam de re rustica doctrinam respicit[238]), Callimachi fere, si verum Oderus[239]) vidit, temporibus.[240]) Eius libros quis putet saeculo post Christum natum quarto integros superfuisse, quos iam Senecae aequalis Columella ipse non legerit, ut qui eosdem modo Democriti modo Boli esse scriberet, prout illos a singulis auctoribus suis laudatos inveniret? — Sotion qui sit intelligendus, parum liquet.[241]) In manibus Anatolii certe ne eius quidem liber erat. Ex fragmentis Sotionis enim in Geoponicis Graecis et versione Ḳosṭae servatis apparet praecepta viri non solum ad medicinam veterinariam sed ad universam rem rusticam spectavisse. Consentaneum igitur erat ea, si Anatolio cognita fuissent, etiam in eclogis adhiberi. Atqui inter eos, e quorum libris Anatolius eclogas suas confecerit, Photius Sotionem non numerat. Itaque Democriti et Sotionis nominibus laudatis parum iuvamur. — Eo maioris momenti est non pauca convenire libro Anatolii cum Romanis Varrone, Columella, Gargilio Martiali. Liceat eos, qui accurate sibi respondent, locos sub uno conspectu ponere:

G. S. XIII 1 ed. Lagarde 99, 15 s. (G. G. XV 2 § 15); Varro II 16 § 28 „praeterea — seditiones".

G. S. XIII 4 (G. G. XVII 1); Varro II 5 § 12 „ante — concipere".

G. S. XIII 7 ed. Lagarde 102, 27 s. (G. G. XVII 6 § 1); Varro II 5 § 13 „mas an femina — in sinisteriorem".

G. S. XIII 9 ibid. 102, 29 s. (G. G. XVII 8 § 1); Varro II 2 § 19 „at maxime — lac".

G. S. XIII 28 ibid. 106, 5 s. s. (G. G. XVI 1 § 3); Varro II 7 § 7 „initium — exsistunt“.

G. S. XIII 31 ibid. 108, 2 s. s. (G. G. XVI 21 § 6); Varro II 8 § 2 „pullum — melius“ „matri — equinam“.

G. S. XIII 47 (G. G. XVIII 1 § 3); Varro II 2 § 3 s. „de forma — cauda lata et longa“.

G. S. XIII 49 ed. Lagarde pg. 111, 29—112, 4 (G. G. XVIII 3 § 1 s.); Varro II 2 § 13 s. „arietes — saliri“.

G. S. XIII 50 ibid. 112, 13 s. (G. G. XVIII 3 § 8); Varro II 2 § 15 „ad quos — conculcentur“.

G. S. XIII 50 ibid. 112, 14 s. (G. G. XVIII 3 § 9); Varro II 2 § 17 „matres eorum — plures“.

G. S. XIII 51 ibid. 112, 18 s. (G. G. XVIII 8 § 1); Varro II 11 § 6 „tonsurae — oves“.

G. S. XIII 51 ibid. 112, 24 s. s. (G. G. XVIII 13 § 4); Varro II 2 § 8 „faciendum — corpore aegro“.

G. S. XIII 53 ibid. pg. 113, 24 s. s. (G. G. XVIII 18 § 1); Varro II 3 § 6 „nec multa — ovilium“.

G. S. XIII 58 ibid. 114, 21 s. (G. G. XIV 7 § 7 τινές — διδόασιν); Varro III 9 § 21 „quidam ex triticeo — farciunt“.

G. S. XIII 5 ibid. 102, 6 s. (G. G. XVII 3 § 2); Col. VI 21 § 1 „cetera quoque — non oportet“ et 28 § 1 „marem — progenerare“.

G. S. XIII 7 ibid. 102, 17 s. s. (G. G. XVII 6 § 1); Col. VI 24 § 3 „qui ubi — feminam“.

G. S. XIII 7 ibid. 102, 20—23 (G. G. XVII 6 § 2); Col. VI 28 § 2 „quae sive — dextrum“.

G. S. XIII 9 ibid. 102, 30—103, 2 (G. G. XVII 8 § 2); Col. VI 26 § 1 „nam ubi — castrantur“.

G. S. XIII 9 ibid. 103, 2 s. s. (G. G. XVII 8 § 3); Col. VI 26 § 3 „verum vulnera — linienda sunt“ et 26 § 4 „placet — linire“.

G. S. XIII 17 ibid. 104, 7 s. (G. G. XVII 20 § 1 βοῦς πυρεταίνων — — — κάτω νεύει, δακρύει, λῆμας ἔχει); Col. VI, 9 § 2 „signa — oculi compressi“.

G. S. XIII 17 ibid. 104, 11 s. (G. G. XVII 20 § 3 usque ad verba ἐν ὑπαίθρῳ); Col. VI 9 § 2 „aquam — debet“.

G. S. XIII 32 ibid. 108, 12—15 (G. G. XVI 3 § 1 s.); Col. VI 30 § 1 „si sanis — ordeo ali“.

G. S. XIII 51 ibid. 112, 24 s. s. (G. G. XVIII 8 § 2); Col. VII 4 § 7 „cum detonsa — ovis imbuitur“.

G. S. XIII 53 ibid. 113, 13 s. (G. G. XVIII 17 § 2); Col. VII 5 § 19 „suspiriose — regiones“.

G. S. XIII 53 ibid. 113, 15 s. (G. G. XVIII 17 § 4 usque ad verba παρὰ τὴν ἕδραν); Col. VII 5 § 19 „est etiam gravis — vena solvenda est“.

G. S. XIII 11 (G. G. XVII 13 § 1); curae boum e corpore Gargilii Martialis § 15 „si iumentum — cornum“.

G. S. XIII 43 (G. G. XVI 19, ubi premenda sunt verba τούτῳ δὲ χρήσῃ καὶ πρὸς βοῦν); curae boum § 12 „hirudinem — eicies“.

Hac quoque collatione instituta se offert nobis, quae sub nomine Democriti prodebatur, doctrina Boli. Quae enim leguntur G. S. XII 7 (G. G. XVII 6 § 1 et 2), apud Varronem II 5 § 13 et Columellam VI 24 § 3; 28 § 2, ea ipse Columella VI 28 § 2 ad Democritum refert. Circumspiciendus igitur est fons aliquis, unde praeter alia praecepta doctrina Democrito falso tributa permanare potuerit et ad Varronem et ad Columellam et ad Gargilium Martialem et ad Anatolium. Ii vero nisi viginti libri esse nequeunt, quos Cassius Dionysius Uticensis e libris Magonis Punicis Graece versis et potissimorum, qui ante ipsum de agrorum cultura extiterant, scriptorum Graecorum voluminibus conflavit. Illis quantum Varro, qui quater diserte Cassium laudat, debeat, facile sentiet, si quis attente legerit, quam prae reliquis, quos enumerat, rei rusticae scriptoribus Magonem, Cassium, Diophanem denique, qui Cassii Dionysii libros XX ad sex redegit, laudibus efferat. Eosdem cum passim adhibuit Columella, tum praecipue in libro VI, cuius maximus est cum Anatolio concentus, se secutum esse significat.[242]) Gargilius vero Martialis si non integros Dionysii libros, certe epitomam Diophanis adhibuit, quam laudat.[243]) Democriteam autem a Cassio Dionysio doctrinae Magonis admixtam esse tam loco Columellae X 4 § 16[244]) quam eo patet, quod Democritum Diophanes videtur laudare G. G. X 29 § 4 s. Medicinae veterinariae denique copiosam fuisse in opere Cassiano expositionem ut Varro significat[245]), ita Mago et Diophanes in Hippiatricis laudati[246]) probant. — Sed ne Dionysium quidem ipsum putaverim in manibus Anatolii fuisse. Neque enim veri simile est per plus trecentos annos, postquam Diophanis epitoma, cuius commoditatem iam Varro praedicat[247]), condita est, libros Cassii Dionysii duravisse neque inter auctores eclogarum Cassium Photius ponit, quamquam dubitari non debet, quin opus de re rustica longe princeps Anatolius, si cognitum habuisset, etiam multo frequentius in eclogis rusticis quam in volumine maximam partem medico adhibiturus fuerit. Accedit, ut, cum neutrum ipse legerit, perquam sit veri simile Anatolium ex eodem fonte Bolum et Sotionem cognitum habuisse. Sotionem vero pro ratione temporum Cassius Dionysius adhibuisse non poterat.[248]) — Atqui Anatolium videmus Democriti, quae ferebantur, scripta per duos auctores cognita habuisse, quibus Sotion aetate superior fuisse putari potest, Sextum Iulium Africanum et Apuleium. Ex alterutro doctrina Boli, Magonis, Dionysii ad Anatolium usque pervenit. — Apuleium medium inter Dionysium et Anatolium intercessisse ne putemus, gravissimae difficultates obstant. Primum nisi ex Plinio Apuleium libros Boli cognitos habuisse demonstrari non potest.[249]) Anatolii vero de generatione et medicina animalium librum inter et Varronem, Columellam, Gargilium Martialem conveniunt etiam, quae a Plinio prorsus aliena

sunt. Accedit ut perquam dubium sit, num de medicina veterinaria Apuleius praecepta scripserit. Auctoris gravissimi, quique saepissime a recentioribus adhibetur, bis verba afferuntur, quae sanitatem animalium domesticorum respiciunt.[250]) Ea sumpta esse possunt ex „medicinalibus“ Apulei, quae Priscianus laudat.[251]) Quae vero ex Georgicis Apulei in Geoponicis Graecis[252]), versione Kostae, libris Palladii[253]) afferuntur, omnia ad culturam plantarum spectant. Quibuscum optime convenit Apulei a Servio ad Vergilium[254]) laudari librum „de arboribus“. Denique „de genitu, victu, particulis, differentia“ animalium studuit quidem Apuleius et scripsit. Sed scripta eius, quae in hoc loco illustrando versabantur, quantum ex eis colligi potest, quae de hac parte studiorum suorum ipse significat[255]), plurimum abest, ut ad medicinam veterinariam pertinuerint. — Contra multa sunt argumenta, quibus probari possit praecepta Dionysii Anatolio ex cestis Africani cognita fuisse. Primum superstitiosum mirabiliumque cupidum Africanum fuisse nemo negabit, si attente cestorum, quae ad rem rusticam et ad medicam artem spectant, fragmenta perlegerit. Perquam igitur cum ingenio viri convenit eum, quam potuit, saepissime superstitiosam et paradoxam, quam sub nomine antiqui Democriti Bolus collegerat, sapientiam compilavisse. Maximo deinde usui Africanus scriptori medicinae veterinariae esse poterat. Latissime enim apud eum patuisse de tuenda et restituenda sanitate animalium praecepta cestorum capita, quae aetatem tulerunt, non pauca indicant.[256]) Illud quoque in deliciis habuisse Africanum, ut permulta de singulorum animalium generatione proferret mirabilia magnam parte, ne dicam prodigiosa, ex eis colligi potest, quae Psellus servavit.[257]) Atqui circa eundem locum vidimus singulare Anatolii quoque studium fuisse. Denique si cui parum istis argumentis effecisse visus ero, illud addam supremum. Quae de admissura boum Anatolius Democritum secutus prodit[258]), ea ad verbum cum Africano conveniunt.[259]) Neque tamen Africanus ipsa, quae Democriti ferebantur, scripta videtur lectitavisse, sed, id quod de Anatolio probatum est, per Dionysium cognita habuisse. Quamquam Dionysii ipsius libros in manibus eius fuisse non ausim affirmare. Singularis autem ratio intercedit inter Africanum et Diophanem. Africani enim „paradoxa“ laudantur in argumento libri I Geoponicorum Graecorum. Contra „paradoxa“ libris suis de re rustica Diophanem inscripsisse Photius auctor est. Optime Oderus[260]) difficultatem, quae inde videtur oriri, quod libros Africani de rebus physicis, rusticis, medicis illos κεστοὺς appellatos esse inter omnes constat, ita sustulit, ut ei, quae de re rustica esset, cestorum parti παράδοξα γεωργίας inscriptum fuisse statueret. Titulum igitur a Diophane primo usurpatum arripuit Africanus. Id quod valde vereor ut facturus fuerit, nisi in rebus quoque et argumento a Diophane fuisset suspensus. Boli igitur et Magonis doctrinas a Cassio Dionysio contextas a Diophane Africanus, ab Africano Anatolius

accepit. Quod enim Oderus[261]) contendit Diophanem spreta superstitione Democritea illa tantum de re rustica praecepta tradidisse, quae ratione et experientia comprobarentur, ea perquam lubrica coniectura hominis docti est, quae in summa fragmentorum Diophanis penuria[262]) neque probari potest neque certo refutari. — Ut summam disputationis complectar, Anatolius in conscribendo de generatione et medicina animalium libro duos potissimum fontes compilavit Apsyrti de medicina veterinaria praecepta et cestos Sexti Iulii Africani.

Multo minus de auctoribus eclogarum ex epitoma Syriaca et versione Kosṭae efficitur. Illud tantum maxima cum specie probabilitatis affirmari potest Africanum, quem in priore libro potissimum auctorem praeter Apsyrtum habuisset, etiam in eclogis ab Anatolio magis compilatum esse, quam ex ieiuna auctorum enumeratione, quam Photius suppeditat, facile poterat colligi. Praeterea nova aliqua Sotionis fragmenta versio Arabica exhibet. Sed de illis disputare longum erat.

Neque enim ad libros Anatolii e fragmentis versionis Sergianae reficiendos et iudicandos nisi quaedam, ut sic dixerim, lineamenta inquisitionis proponere volebam. Ea singulis examinatis probari tunc tempus erit, cum parabitur integra fragmentorum Anatolii e Geoponicis Graecis, epitoma Syriaca, versione Kosṭae, libris Palladii congestorum editio. Parari autem eam editionem opus est, ne usque in illo litterarum antiquarum genere, in quo ut solidissimo fundamento scientiae adniti possimus, singulari ubertate memoriae fit, puerorum instar versemur, qui in tenebris errant.

3. De versionibus philosophici argumenti sine nomine interpretis servatis, quae Sergio videntur tribuendae esse.

A. S. pg. 134 s. s.; 167 s. s. I. S. pg. 1 s. s. G. Hoffmanni censura ineditorum Syriacorum Sachavii in Göttingische gelehrte Anzeigen unter der Aufsicht der Königl. Gesellschaft der Wissenschaften. 1871. Stück 31. Über den textkritischen Werth der Syrischen Übersetzungen Griechischer Klassiker von Victor Ryssel. Leipzig 1880. 1881. Gildemeister in Mus. Rhen. vol. XXVII. pg. 439 s. s. 591 s. s. Editiones Graecas adhibui Isocratis, Luciani, Themistii, Plutarchi eas, quas postea accuratius indicabo, Aristotelis iussu et auctoritate academiae regiae Borussicae ex recensione Immanuelis Bekkeri factam.

Intricatior etiam et difficilior ad diiudicandum quam de libris Vindanii Anatolii Berytii Syriace versis quaestio est de origine versionum Isocratis, Luciani, Themistii, Plutarchi Syriacarum, quae sine nomine interpretis servatae sunt. Omnibus enim

testimoniis destituti Sergio versiones tribuendas esse probare non possumus, nisi universo scribendi genere et arte interpretandi, quae in illis conspicua sunt, accuratius examinatis et cum versione libri de mundo, quae Sergiana sine controversia est, comparatis. Quam comparationem ne frustra videamur instituisse, opus est primum emendandis verbis illarum, quae inter se conferendae sunt, versionum operam navari. Primum igitur per singula quaedam mendorum genera, quae mihi in verbis Syriacis corrigenda esse videantur, exponam. Ne longus fiam omitto ea, quae in versione Aristotelis a Rysselio, in versionibus Aristotelis, Isocratis, Plutarchi iam ab editore Lagardio certissimo et segacissimo iudicio correcta sunt.

Incipiam a lenissimo genere mendorum. Illud procul dubio est, quod efficitur punctis diacriticis sive perperam positis sive prorsus omissis. In quo agnoscendo illuc saepissime res redit, ut inquirendum sit, quomodo quaeque verbi Graeci tempora modosve interpres imitari consueverit. Liceat igitur in erroribus eius generis corrigendis ad ea relegare, quae postea de temporibus modisque Graecis Syriace expressis copiosius dicam. Scribendum est igitur

Aristot. de mund. A. S. 136, 9 ܡ̇ܠܠܐ pro ܡ̣ܠܠܐ cum in exemplo Graeco sit participium praesentis[263]),

A. S. 148, 19 ܡܕ̈ܪܐ pro ܡܕ̣ܪܐ et 21 pro ܡܕܪܐ, cum optativus Graecus nunquam perfecto Syriaco reddatur[264]),

A. S. 155, 25 ܢܦ̣ܩ̈ pro ܢܦܩ̈,

A. S. 155, 29 ܢܠܘ̣ܗ̈ pro ܢܠܘܗ̈, cum utroque loco in exemplo Graeo cit aoristus[265]),

A. S. 158, 7 ܠܒ̣ܒ̈ pro ܠܒܒ̈, quae emendatio vel, ut sententia salva sit, flagitatur,

A. S. 158, 16 ܕܘ̇ܪܐ pro ܕܘ̣ܪܐ, cum in exemplo Graeco sit participium praesentis,

Isocr. ad Demon. A. S. 169, 9 ܐܬܦ̣ܫ̈ pro ܐܬܦܫ̈, cum in exemplo Graeco aoristus sit[266]),

A. S. 175, 6 ܦ̇ܣܩ pro ܦ̣ܣܩ, cum in exemplo Graeco praesens sit[267]),

Luc. de cal. I. S. 15, 1 ܗܘܐ ܡܫܡܫ pro ܗܘܐ ܡܫܡܫ,

I. S. 15, 4 ܗܘܐ ܡ̇ܠܐ pro ܗܘܐ ܡ̣ܠܐ, cum perfectum verbi ܗܘܐ cum perfecto iunctum non nisi plusquamperfecto Graeco respondeat[268]),

I. S. 15, 14 ܡܠܐ pro ܡܠܐ, cum in exemplo Graeco sit particium praesentis[269]),

Themist. de amic. I. S. 48, 13 ܡܣܬܟܠ pro ܡܣܬܟܠ, cum in exnplo Graeco aoristus sit[270]),

I. S. 51, 21 ܡܣܬܦܩ pro ܡܣܬܦܩ, cum in exemplo Graeco praens sit[271]),

I. S. 53, 7 ܕܠܐ pro ܕܠܐ eandem ob causam,

I. S. 61, 15 ܬܗܪ pro ܬܗܪ, cum in exemplo Graeco sit perctum praesens[272]).

I. S. 64, 23 ܐܙܠ pro ܐܙܠ, cum in exemplo Graeco praesens t[273]),

Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 8 ܝܗܒ pro ܝܗܒ, cum in exnplo Graeco participium aoristi sit[274]),

A. S. 189, 23 ܐܡܪ ܗܘܐ pro ܐܡܪ ܗܘܐ, cum perfectum verbi ܗܘ cum perfecto iunctum non nisi plusquamperfecto Graeco responsat[275]),

A. S. 189, 26 ܗܘܐ pro ܗܘܐ, cum in exemplo Graeco praens sit.[276])

Transeo ad enumerandos corrigendosque eos librariorum errores, ii facti sunt singulis litteris consonantibus intra unius ocabuli fines aut perperam omissis, additis, transpositis, aut m similibus commutatis. Scribendum est

Aristot. de mund. A. S. 141, 24 ܡܢܗ ܕ ܟܠܐ pro ܡܢܗ ܟܠܐ[277]),

A. S. 141, 27 ܢܚܬܐ pro ܢܚܬ, cum enuntiatum relativum non plicatum sit ad masculinum ܪܘܚܐ sed ad femininum ܪܘܚܬܐ,

A. S. 146, 5 ܐܙܠ pro ܐܐܙܠ[278]),

A. S. 149, 24 ܐܬܬܠܡܘܢ pro ܬܬܠܡܘܢ, cum in exemplo Graeco rfectum sit[279]),

A. S. 150, 17 ܠܒܪ pro ܠܒܪ[280]),

A. S. 151, 11 s. ܬܠܬܗ ܘܪܡܬܗ pro ܘܪܡܬܗ ܬܠܬܗ[281]),

A. S. 152, 16 ܕܡܢܐ pro ܕܡܢܐ[282]),

A. S. 152, 20 ܕܝܗܒܬ pro ܝܗܒܬ,

A. S. 154, 18 ܕܡܬܬܪܣܝܢ pro ܡܬܬܪܣܝܢ,

A. S. 155, 13 ܘܡܫܡܫܐ pro ܡܫܡܫܐ,

A. S. 156, 30 ܒ ܢܦܫܗ pro ܒܢܦܫܗ,

A. S. 157, 4 ܒܪܘܡܣ vel ܒܪܐܘܡܣ pro ܒܐܪܘܡܣ,

Isocr. ad Dem. A. S. 168, 30 ܒܠܡܘܕܘܗܝ ܗܘ pro ܗܘܝ…

A. S. 169, 6 ܬܪܥܠܝܗܘܢ pro ܬܪ̈ܥܝܗܘܢ[284]),

A. S. 169, 14 ܡܫܡܫܝܢ ܬܬܐ pro ܡܫܡܫܝܢ ܘܬܐ[285]),

A. S. 169, 18 ܠܡܫܡܫܢܐ pro ܘܠܡܫܡܫܢܐ[286]),

A. S. 169, 20 ܬܬܕܒܪ pro ܬܕܒܪ[287]),

A. S. 169, 23 ܒܢ̈ܝܐ pro ܒܢ̈ܝܢܫܐ[288]),

A. S. 169, 28 ܠܒܢܝܢ pro ܐܒܢܝܢ[289]),

A. S. 170, 9 ܘܗܘܝ pro ܗܘܝܘ[290]),

A. S. 170, 17 et 25 ܪܗܘܛ pro ܗܪܘܛ[291]),

A. S. 171, 19 ܕܒܡܣܡܐ pro ܒܡܣܡܐ[292]),

A. S. 171, 26 ܐܝܟ ܕ pro ܕܐܝܟ[293]),

A. S. 173, 27 ܕ ܪܫܐ pro ܪ̈ܫ[294]),

A. S. 173, 28 ܠܒܪܝ pro ܠܒܪ[295]),

A. S. 173, 30 ܠܡܫܪ pro ܠܡܪ[296]),

A. S. 174, 5 ܐܬܢܣܒ pro ܡܬܢܣܒ, cum in exemplo G…
participium aoristi sit.[297])

A. S. 174, 14 ܡܫܡܫܝܢ pro ܡܫܡ̇ܫܝܢ[298]),

A. S. 175, 7 et 8 ܓܦܬܐ pro ܓܒܬܐ[299]),

A. S. 175, 10 ܬܬܡܒܪ pro ܬܕܒܪ[300]),

A. S. 175, 17 ܒܠܡܘܟܢܬܐ pro ܕܬܡܘܟܢܬܐ[301]),

A. S. 176, 2 ܡܒܪ̈ܝܐ pro ܡܒܪܝܐ[302]),

A. S. 176, 3 ܕܡܠܦܢܐ pro ܡܠܦܢܐ[303]),

A. S. 176, 5 ܕܪ̈ܫܝܗܘܢ pro ܪ̈ܫܝܗܘܢ[304]),

A. S. 176, 10 ܘܒܒܠܒܗܘܢ pro ܘܒܠܒܗܘܢ[305]),

A. S. 176, 11 ܕܒܒܝܬ pro ܒܒܝܬ,

A. S. 176, 12 ܒܒܠܬܐ pro ܒܒܬܐ[306]),

Luc. de cal. I. S. 3, 1 ܦ̈ܠܚܘܗܝ pro ܦ̈ܠܚܘܗܝ[307]),

I. S. 3, 9 ܐܬܠܠ pro ܐܬܠܠ, cum in exemplo Graeco aoristus s…

I. S. 4, 3 ܫܘܢܬܐ pro ܫܘܠܬܐ[309]),

I. S. 4, 17 ܡܢ ܟܘܬܐ pro ܡܢ ܟܒܠ[310]),

I. S. 7, 23 ܡܣܬܡܟ pro ܐܣܬܡܟ, cum in exemplo Graeco praes sit[311]),

I. S. 10, 14 ܦܩܕ pro ܦܩܕܐ[312]),

I. S. 13, 12 ܘܪܘܡܗܘܢ pro ܘܪܘܡܝ[313]),

I. S. 16, 12 ܘܕܘܪܐ pro ܘܕܘܪܐ[314]),

Themist. de virt. 17, 20 ܐܚܐ pro ܐܗܘܐ,

I. S. 18, 2 ܕܦܪܢܣܬܐ pro ܘܦܪܢܣܬܐ[315]),

I. S. 19, 12 ܠܟܘܪܐ pro ܠܟܘܪܐ[316]),

I. S. 19, 15 ܟܦܦܬܐ pro ܟܢܬܐ[317]),

I. S. 19, 19 ܦܘܠܛܝܐ pro ܦܘܠܛܝܐ[318]),

I. S. 20, 11 ܢܦܩܘܢܗ pro ܢܦܩܘܢܗ[319]),

I. S. 20, 21 ܡܙܕܘܕܝܢ pro ܡܙܕܘܪܝܢ[320]),

I. S. 24, 10 ܠܗܘܢ ܠܐܣܝܪܬܐ pro ܠܗܘܢ ܐܣܝܪܬܐ, quod cum communi usu dicendi Syrorum vehementissime pugnat,

I. S. 25, 8 ܒܢܝܐ pro ܒܢܝܐ[321]),

I. S. 26, 1 ܩܪܐ ܐܠܐ pro ܩܪܐܐܠܐ[322]),

I. S. 30, 4 ܠܐܦܟܬܐ pro ܦܟܬܐ ܠܐ[323]),

I. S. 31, 18 ܘܒܠܚܘܕܝ pro ܘܒܠܚܘܕܝܗܝ[324]),

I. S. 32, 13 ܡܦܪܢܐ pro ܡܦܪܢܐ[325]),

I. S. 32, 17 ܚܪܝܬܐ pro ܚܪܝܘܬܐ[326]),

I. S. 32, 18 ܚܕܐ ܡܥܪܘܗ pro ܚܕ ܐܡܥܪܘܗ[327]),

I. S. 32, 20 ܡܥܠܠ pro ܡܥܠܠ[328]),

I. S. 35, 5 ܡܬܪܘܬܗ pro ܒܡܬܪܘܬܗ[329]),

I. S. 35, 20 ܒܫ pro ܒܫ[330]),

I. S. 36, 23 ܐܡܛܐܣ pro ܐܡܣܣܣ[331]),

I. S. 37, 20 ܒܡܘܫܘܬܐ pro ܒܒܡܘܫܘܬܐ[332]),

I. S. 38, 16 ܣܝܡܣ pro ܣܡܣܣ[333]),

I. S. 42, 14 ܒܢܝܐ pro ܒܢܝܐ[334]),

I. S. 42, 21 ܡܬܗܫܝܢ pro ܘܡܬܗܫܝܢ,

I. S. 42, 22 ܡܕܘܝܢ pro ܡܕܘܝܢ, quod neque cum ܥܡ ܒܢܝܐ pte coniungi potest neque quicquam novi aut exquisiti in se habet[335]),

I. S. 45, 8 ܒܣܡܬܐ pro ܒܪܝܬܐ[336]),

I. S. 46, 4 ܐܣܬܟܠܬ pro ܐܣܬܟܠܬ[337]),

I. S. 47, 10 ܒܠܡܐ pro ܒܠܠܡܐ[338]),

Themist. de amic. I. S. 48, 14 ܚܪܝܢܐ pro ܐܚܪܝܢܐ[339]),

I. S. 48, 14 ܐܚܪܢܝܗܘܢ pro ܐܚܪܢܝܬܗܘܢ[340]),

I. S. 50, 1 ܕܠܗ ܡܣܝܒ pro ܕܠܝܗ ܡܣܝܒ[341]),

I. S. 50, 3 ܦ̈ܚܡܐ pro ܐܬ̈ܡܐ[342]),

I. S. 51, 3 ܘܕܟܠ pro ܘܟܠ,

I. S. 51, 18 ܢܗܘܡܬܝܬܐ pro ܢܗܘܡܬܐ[343]),

I. S. 53, 16 ܢܟܒܪ pro ܢܟܒ[344]),

I. S. 57, 6 ܠܗ ܘܗܘ pro ܠܗ ܕܗܘ[345]),

I. S. 59, 2 ܒܠܚܘܕ pro ܠܚܘܕ[346]),

I. S. 59, 9 ܐܝܬ pro ܕܐܝܬ, cum ea, qua ab ܐܠܐ incipit, sente non ex participio ܣܐܡ suspensa sit, sed prima et proprii, ut dicam, iuris,

I. S. 59, 15 ܠܐ pro ܐܠܐ[347]),

I. S. 59, 25 ܢܣܬܟܦ pro ܢܣܬܟܦ[348]),

I. S. 63, 3 ܗܘܘ pro ܘܗܘܘ,

I. S. 63, 9 ܕܓܒܐ pro ܓܒܐ,

I. S. 63, 10 ܢܣܒܠ (Afʿel) pro ܢܣܘܒܠ[349]),

I. S. 63, 22 ܢܣܒܠܗ pro ܢܣܝܒܠܗ[350]),

Plut. de exerc. A. S. 178, 12 ܠܡ ܣܓܝܐܬܐ pro ܣܓܝܐܬܐ ܠܡ quae dicendi ratio ab omnium, quas tractamus, versionum sern abhorret.

A. S. 179, 10 ܕܣܝܪܘܣ pro ܕܣܝܪܘܣ,

A. S. 181, 26 ܘܦܣܪ pro ܦܣܪ,

A. S. 182, 8 ܒܝܬ ܕܝܠܐ pro ܒܬ ܕܝܠܐ[351]),

A. S. 182, 23 ܦܬܟܪ ܢܦܫܐ pro ܦܬܟܪ ܢܦܫ,

A. S. 185, 13 ܟܐܦܐ pro ܟܐܦ,

Plut. de cohib. ir. A. S. 191, 15 ܐܟܠܝܢ pro ܐܟܠܐ,

A. S. 193, 13 ܢ̈ܩܐ pro ܐܢ̈ܩܐ.[352])

Quibus subiungam eos librariorum errores, qui ad compl verba pertinent. Scribendum est

Aristot. de mund. A. S. 148, 25 ܗܘܝܢ ܐܝܟ ܚܢܢܐ ܕܚܝ̈ܠܘܬܐ pro ܗܘܐ ܚܢܢܐ ܗܘܝܢ ܐܝܟ ܕܚܝ̈ܠܘܬܐ[353]),

A. S. 152, 10 ܐܣܝܪܬܐ ܘܩܘܒܪܬܐ pro ܐܣܝܪܬܐ ܘܐܣܝܪܬܐ, quod ditto-aphia, quam dicunt, factum est,

A. S. 157, 16 ܐܬܐܡܪ ܠܠܐܪܦܘܣ pro ܐܡܪ ܬܐܪܦܘܣ, quod plane hili est,

A. S. 158, 9 ܗܘ ܕܝܢ ܕܟܠ ܗܘ ܕܡܠܟ (sc. ܣܘܡܟܐ) ܡܣܡܟܢܘܬܐ pro ܗܘ ܕܝܢ ܕܡܣܡܟܢܘܬܐ ܟܠ ܗܘ ܕܡܠܟ,

Isocr. ad Dem. A. S. 169, 2 ܒܐܬܝܗܘ ܡܥܗܝ pro ܒܐܬܝܗܘܢ[354]),

A. S. 169, 6 ܦܢܝܘܬܐ ܕܡܫܒܚܘܬܐ ܠܟܬ̈ܝܒܘܗܝ pro ܦܢܝܘܬܐ ܠܡܫܒܚܘܬܐ ܕܟܬ̈ܝܒܘܗܝ[355]),

A. S. 176, 4 ܐܬܐܬ ܕܝܢ ܡܬܐܡܪܐ pro ܡܬܐܡܪܐ ܕܐܬܐܬ[356]),

A. S. 176, 14 ܕܝܢ pro ܣܢܝܢ, quod perperam ex antecedentibus epetitum est[357]),

Luc. de cal. I. S. 2, 25 ܡܝܬܪܐ ܐܬܗܦܟܬ pro ܡܝܬܪܗ[358]),

I. S. 29, 8 ܡܢ ܠܒܪ ܡܢܗ pro ܡܢ ܠܒܪܝܬܗ[359]),

Themist. de virt. I. S. 23, 2 s. ܡܣܬܦܩ ܠܡܬܚܬ pro ܡܬܚܬ ܬܚܝܢ[360]),

Themist. de amic. I. S. 53, 11 ܕܐܪܣܛܘܣ ܐܠܐ ܐܝܟ pro ܕܐܪܣܛܘܛܠܝܣ.[361])

Restant denique lacunae quaedam explendae aut certe indicandae. Suppleri enim debet

Aristot. de mund. A. S. 151, 3 ܢܛܪܝܢ ante ܬܪܬܐ[362]),

A. S. 152, 27 ܕܒܠܝܢ post ܟܘܟܒܬܐ[363]),

A. S. 154, 16 ܕܗܘܝ post ܒܠܘܗܝ[364]),

Isocr. ad Dem. A. S. 171, 18 ܢܗܘ ante ܫܘܒܠܠܐ[365]),

A. S. 174, 9 ܕܠܡܠܟܐ ܗܦܟܝܢ vel simile aliquid post ܩܪܒܬܐ[366]),

A. S. 175, 8 ܒܡܣܟܢܘܬܐ post ܡܪܦ[367]),

A. S. 175, 28 ܟܠ ante ܕܒܣܝܢ[368]),

Luc. de cal. I. S. 2, 25 ܕܐܦܠܛܘܢ post ܡܛܠ ܟܠܗ[369]),

I. S. 13, 18 ܗܘܐ post ܐܠܘ, cum sententia conclusionis irrealis sit[370]),

Themist. de virt. I. S. 20, 5 ܕܐܘܪܚܐ, quod mente tantum suppleri voluit Hoffmannus l. l. pg. 1230, post ܒܐܘ̈ܪܚܘܗܝ, quo referatur pronomen suffixum, quod est in ܠܡܦܩܘܗܝ,

I. S. 25, 5 ܡܢܗ ante ܣܦܩܐ, ut iustum enuntiatum nominale efficiatur, in quo ex usu dicendi harum versionum pronomen tertiae personae copulae vices gerere possit[371]),

Themist. de amic. I. S. 52, 8 ܡܬܚܪܝܢ post ܠܬܫܥܝܬܐ, quo referendum est ܒܝ I. S. 52, 7,

I. S. 53, 25 ܕ inter ܠܠܘܗܘܢ et ܐܝܬ,

I. S. 65, ◆ ܕܐܠܡ ܡܣܘܡ ante ܕܫܠܦ[372]),

I. S. 53, 24 ܐܬܠܗܘܢ post ܦܘܩܕܢܐ, ut iustum enuntiatum nominale efficiatur[373]),

I. S. 54, 10 ܠܐ ante ܦܘܫܐ[374]),

I. S. 55, 12 ܐܝܬ ܐܢܫ ante ܐܦܠܐ[375]),

I. S. 56, 16 ante ܟܠ ܐܬܪܘܗܝ versio Syriaca verborum καὶ τὸ πιέϲαι τοῦ θηρευομένου, quam antea exstitisse efficitur pronominibus suffixis, quae sunt in ܐܬܪܘܗܝ et ܒܡܠܬܗ[376]),

I. S. 61, 24 ܡܛܠ post ܕܠܐ[377]),

I. S. 61, 25 ܠܡܬܚܫܒܘ ܠܗ ܐܣܘܩܐ post ܕܩܘܡܐ, unde suspensum sit ܠܐܠܡ I. S. 52, 1, quod Sachavius, cum parum sentiret aliquid excidisse, temere in ܐܠܡ mutavit[378]),

Plut. de exerc. A. S. 188, 10 post ܠܚܠ conclusio comparationis, quae incipit ab ܐܝܟ A. S. 183, 6.

Hactenus de levioribus illis, quos calami solemus dicere, erroribus. Sed sunt etiam, in quibus interpolatorum manus agnoscamus, qui verba aut re vera corrupta aut ipsis parum perspecta emendare vel explicare conati sint:

Aristot. de mund. A. S. 139, 25 ܓܙܪ̈ܬܐ miserum interpretamentum est hominis prorsus indocti, qui Syrtes pro insulis haberet.

Isocr. ad Dem. A. S. 169, 17 sine controversia pro ܕܠܐ ܒܢܡܘܣܘܣ scribendum est ܕܢܝܫܐ[379]). Cuius vocabuli scriptura cum evanuisset, interpolator sententiam ei, quae antecederet, oppositam esse ratus ex ܕܒܢܡܘܣܘܣܐ sibi sumpsit illud ܕܠܐ ܒܢܡܘܣܘܣ, quod vel vocabuli peregrini forma auctori versionis prorsus inusitata suspectum reddit.

A. S. 170, 16 post ܠܐܠܗܐ ܕܝܚܠ excidit praeceptum ܠܐܒܗ̈ܝܟ ܝܩܪ. Quod primo in margine libri positum, mox falso loco in contextum orationis receptum est ita, ut A. S. 176, 5, ubi parentium mentio facta est, adderetur ܘܝܩܪ ܐܡܟ.

A. S. 174, 14 interpolator, qui iam invenit ܡܣܡܟܢ pro ܡܣܟܢ scriptum sententiam sanare sibi visus est, cum adderet ܡܪܘܒ ܠܗܘܢ vocabula ab exemplo Graeco prorsus aliena.

A. S. 175, 8 verba ܢܣܒ ܘܡܘܣܝܬܐ ܠܐ ܗܘܐ ܠܠܒܗܘܢ (lb. ms. ܕܟܡܬܐ) ܕܦܬܐ languidum interpretamentum sunt, quo id, quod universe scriptor Graecus contendit, proprie ad luctum et laetitiam refertur.

Luc. de cal. I. S. 11, 5 ܗܘܐ post ܢܣܡܣ, quod antiquum esse vel

o non potest, quod nunquam in eis, quas tractamus, versionibus ·fectum verbi ܗܘܐ cum imperfecto iungitur, ab homine videtur litum esse, qui sententiam irrealem informandam esse putaret.

Themist. de amic. I. S. 53, 16 si scripserimus, id quod fieri ɔrsus debet, Hoffmanno auctore[380]) ܢܒܚ pro ܢܒܚ, scribendum t etiam ܐܦܠܐ pro ܐܦ, quod interpolatori debetur, qui iam invenit ud ܢܒܚ.

I. S. 57, 1 ܡܢܝܐ ante ܦܘܠܓܐ glossema est ex sequentibus mptum.[381])

Plut. de exerc. A. S. 179, 1 verba ܐܘ ܠܐܢܫ ܦܘܩܕܐ ܕܠܐ ܠܐ ܡܫܡܫܢܘܬܗ leto ܕ pronomine relativo ante ܠܐ transponenda sunt post ܢܛܠܝܢ. am verba ܘܐܠܝܢ ܕܡ̈ܠܝܐ ܕܠܐ ܢܛܠܝܢ suspensa sunt a verbo ܚܫܒ . S. 178, 30. Contra, ea quae transponenda esse puto, efficiunt ıvam interrogationem. Illud ܕ igitur interpolatoris est, qui verba rte omissa et in margine addita falso loco contextui orationis inruit studuitque cum antecedentibus coniungere.

His fere, quae magis ad rem criticam spectant, praemissis lubet l ipsam versionum comparationem accedere. Ac primum quidem genere scribendi dicam. Neque vero longe lateque patentem cum prorsus absolvere in animo habeo, id quod nisi integro libello, non dicam libro, condito fieri vix potest, sed ea tantum capita ıucis illustrare conabor, quae ad propinquam versionum affinitatem gnoscendam aliquid conferunt.

A prima, ut sic dixerim, supellectile sermonis incipiam, quae t in delectu verborum posita. Plurima in reliquis versionibus, quibus disputatur, vocabula simplicia sunt et propria et usitata. ihil fere inest translatorum. Paucissima inveniuntur, quae nova ta sint[382]), multa autem prisca, exquisita, quaeque discedant a mmuni penu et consuetudine verborum[383]), neque tamen ullum, ım recte sentiam, obsoletum, durum, scabrum. Accuratius potissa tantum capita tractare lubet.

Ac primum quidem de vocabulis peregrinis dicendum est. ɔcus maximus est in scriptoribus Syris cum omnibus tum eis, qui alio sermone in Syriacum transferunt. Atqui sex illae, de quam origine ambigitur versiones, aeque atque versio libri de mundo rgiana singularem exhibent verborum externorum parsimoniam. Graeca quidem adeo multa admissa sunt eademque in universum idem per omnes versiones.[384]) Quae admissa sunt, maximam rtem in versione bibliorum simplici vel apud antiquissimos scrip·es Syros indigenas leguntur. — Multo etiam rarius quam Graeca a vocabula peregrina obviam sunt. E lingua Latina ductum est um ܛܒܠܐ Plut. de cohib. ir. A. S. 191, 16. Reliqua vocabula exna, quae inveniuntur, iam multo ante aetatem versionum istarum

in sermonem Syrorum irrepserant invetuerantque adeo, ut saeculis p. Ch. n. quinto sextove pro Syriacis haberi possent, scilicet artificis et artificii[385]) templique[386]) nomina assyriaca[387]) et vocabulum ܦܬܓܡܐ Persicum.[388])

Eadem prope atque verborum externorum parsimonia conspicua est in adhibendis duobus nominum generibus, quae posteriores Syri adprime in deliciis habent, adiectivis relativis in ājā et substantivis abstractis in ūθā desinentibus. Atque adiectiva quidem relativa illa magis etiam vitantur in eis, de quorum auctore ambigitur quam in versione libri de mundo, in qua obviam sunt haec ܐܪܥܢܝܐ A. S. 148, 5; ܐܟܣܢܝܐ 157, 11; ܐܠܗܝܐ 137, 14 et passim; ܐܢܫܝܐ 156, 5; ܐܝܬܝܐ 157, 6; ܓܘܝܐ 146, 19; ܓܪܒܝܐ 142, 27; 143, 9, 10; ܡܕܢܚܝܐ 142, 27 et passim; ܚܝܝܐ 154, 16; ܠܘܓܝܐ 141, 23; ܡܥܪܒܝܐ 147, 14; ܡܠܠܝܐ 137, 14; 151, 27; ܢܡܘܣܝܐ 156, 16; ܢܦܫܝܐ 142, 26; ܣܡܟܘܬܐ 143, 3, 9; ܚܢܝܐ 142, 25; ܡܥܪܒܝܐ 142, 28 et passim; ܡܨܥܝܐ 142, 18; ܡܚܬܝܐ 143, 2, 6; ܦܘܪܝܐ 157, 9; ܠܥܠܝܐ 142, 29; 143, 13, 14, 15. In reliquis enim versionibus exempla non inveni nisi sex ܐܟܣܢܝܐ Luc. de cal. I. S. 10, 10; ܐܪܙܝܐ Isocr. ad Dem. A. S. 173, 22; ܢܘܟܪܝܐ ibid. 172, 28, 29; 174, 2, 6; Themist. de virt. I. S. 30, 24; 44, 17; ܒܪܘܝܐ ibid. 31, 9; ܡܕܢܝܐ Plut. de exerc. 184, 12; ܦܫܝܛܝܐ Themist. de virt. I. S. 33, 21. — Paulo certe latius patet usus substantivorum in ūθā desinentium. Sed ut omittam eadem fere eius formae exempla in omnibus, quae ad nos pertinent, versionibus inveniri, cum posteriores Syri a quovis nomine substantivum abstractum eius generis ducant, in istis versionibus usus certis finibus circumscribi videtur. Solent ibi effici nomina abstracta in ūθā desinentia non nisi ex nominibus formarum simplicium, maxime فِعْل, فُعُول et فَعِيل. Rarissime pro rata parte fit, ut etiam ex participiis coniugationum derivatarum vel nominibus, quae dicuntur, agentium vel vocabulis Graecis, nunquam, ut ex adiectivis, de quibus modo monui, relativis efficiantur. Ceterum lubet observare eas quoque leges paulo minus diligenter servari in versione libri de mundo, ubi est etiam ܣܘܦܣܛܘܬܐ A. S. 149, 17.

Iisdem deinde finibus per omnes, quas comparamus, versiones continetur usus coniugationum antiquarum Šafʿel et Safʿel stirpiumque quatuor vel plurimum litterarum radicalium. Coniugationes Šafʿel et Eštafʿel nominumque formae inde ductae admittuntur circa stirpes ܙܘܒ Themist. de amic. I. S. 53, 25; 55, 9; Plut. de exerc. A. S. 181, 6; ܟܠܠ Arist. de mund. A. S. 137, 27, 29; 138, 6, 7, 8; 147, 5, 24, 25; 152, 16, 22; 153, 5; 154, 13; 155, 19; 156, 5, 16; Luc.

de cal. I. S. 8, 7; 9, 10; Themist. de virt. I. S. 19, 19; 22, 4, 15; 25, 9; 26, 5; 36, 22; Themist. de amic. I. S. 59, 3; Plut. de exerc. A. S. 183, 1, 5, 26; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 8; 189, 4; 192, 13, 25; 193, 18; ܚܣܢ Themist. de virt. I. S. 19, 22; ܫܠܦ Arist. de mund. A. S. 135, 30; Themist. de amic. I. S. 59, 7, 10; ܫܠܠ Themist. de virt. I. S. 24, 15; ܫܘܕܪ Arist. de mund. A. S. 144, 4, 13, 14, 16; 145, 23; 149, 1, 11; 155, 26; Plut. de exerc. A. S. 180, 1; ܫܠܡܐ Arist. de mund. A. S. 147, 22, 24; 151, 30; 149, 30; ܫܟܢ Themist. de virt. I. S. 19, 6, 33, 3; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 10; 190, 7; 191, 19; ܫܠܐ ibid. 187, 28; ܫܬܦ Themist. de amic. I. S. 49, 20; Plut. de excerc. A. S. 178, 15; de cohib. ir. A. S. 190, 1. Formae inveniuntur šafˁel, eštafˁel, m^ešafˁel, m^ešafˁal, meštafˁel, m^ešafˁ^{e}lān, meštafˁ^{e}lān, šūfˁāl, šafˁālān. — Coniugationis Safˁel exempla sunt ܐܫܬܡܫܬ Themist. de virt. I. S. 30, 6; ܡܫܡܫܢܐ Themist. de amic. I. S. 51, 25; 53, 17; ܡܫܡܫܢܘܬܐ Arist. de mund. A. S. 149, 17; ܡܫܡܫܢܐ Isocr. ad Dem. A. S. 170, 8.

Transeo ad stirpes quatuor pluriumve litterarum radicalium. Quarum in universum duo genera internoscenda sunt, alterum antiquum et, quod ad ipsam, si fas est dicere, infantiam linguae usque redeat, alterum pro rata parte novicium et manifesto ex stirpibus trium radicalium ductum. In versionibus, de quibus disputatur, multo densiora sunt prioris generis exempla quam alterius. Sed alterius quoque, quae obviam sunt, exempla iam ante quintum post Christum natum saeculum videntur in usu fuisse. Atque prioris quidem generis sunt primum eae quatuor radicalium stirpes, quae reduplicatione, quam dicunt, ex antiquis stirpibus duarum radicalium factae sunt. Exempla e versionibus haec habeo, quae afferam, ܓܠܓܠ Arist. de mund. A. S. 154, 26; ܙܡܙܡܐ Themist. de virt. I. S. 42, 15; de amic. 56, 13; Plut. de cohib. ir. A. S. 190, 7; ܚܡ Arist. de mund. A. S. 146, 8; ܚܡܚܡܐ Isocr. ad Dem. A. S. 175, 19; ܐܬܟܠܟܠܬ Luc. de cal. I. S. 13, 5; ܓܠܓܠ Plut. de exerc. A. S. 184, 6; ܐܬܢܫܢܫ Themist. de virt. I. S. 44, 10; ܟܠܟܠܐ Arist. de mund. A. S. 138, 10; 143, 25; ܦܣܦܣܐ Arist. de mund. A. S. 152, 13; Themist. de amic. I. S. 54, 7; ܙܘܙܚܐ, ܙܘܙܐ, ܙܘܙܚܬ, quae passim obviam sunt, facta ex ܙܚܚ stirpe duarum radicalium iterata[389]), ܐܬܙܝܙܝ Arist. de mund. A. S. 147, 16; Plut. de exerc. A. S. 181, 26. — Praeterea perantiqua sunt vocabula ܐܘܪܘܒܐ Themist. de virt. I. S. 42, 13; ܐܪܙܐ Themist. de amic. I. S. 57, 19; ܚܪܘܫܐ Arist. de mund. A. S. 153, 25; ܐܠܗܘ Plut de cohib. ir. A. S. 195, 3; ܡܠܚܘܙܐ Themist. de virt. I. S. 21, 5; de amic. 54, 11; ܡܠܚܘܙܐܝܬ Arist. de mund. A. S. 145, 13;

ܒܪܢܫܐ Themist. de virt. I. S. 17, 3; ܡܒܪܢܫܘܬܐ Luc. de cal. I. S. 9, 21; ܦܠܗܘ Themist. de amic. I. S. 53, 2; ܡܦܪܢܣ Arist. de mund. A. S. 152, 26; ܦܪܙܐ Themist. de virt. I. S. 30, 6; de amic. 61, 23; 63, 16; Plut. de exerc. A. S. 182, 25; 185, 13; de cohib. ir. 191, 28; 187, 30; ܐܬܦܪܢܣ Arist. de mund. A. S. 156, 21; ܐܬܦܪܢܣ Themist. de virt. I. S. 19, 41; 27, 21; ܦܘܪܢܣܐ ibid. I. S. 18, 20; 20, 17; 40, 23; 41, 12; ܦܘܪܢܣܬܐ Luc. de cal. I. S. 7, 1; ܡܦܪܢܣܐ Arist. de mund. A. S. 152, 13; ܡܦܪܢܣܢܐ (quod Gildemeisterus scribi iubet; conf. p. 409) Themist. de virt. I. S. 32, 13. Alterius generis sunt ܒܪܢܝܐ Arist. de mund. A. S. 156, 28; Themist. de virt. I. S. 33, 16; de amic. 61, 18; ܐܬܢܘܠ Luc. de cal. I. S. 3, 4; 10, 2; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 9, 18; ܢܘܠܐ ibid. 187, 16; ܢܒܪܐ Luc. de cal. I. S. 12, 21; ܡܣܣܢ ibid. 14, 3, 8; ܠܣܘܣܠܐ Isocr. ad Dem. A. S. 176, 2; ܣܒܪ denique et coniugationes formaeque nominum inde ductae Arist. de mund. A. S. 149, 30; Isocr. ad Dem. A. S. 171, 12; 173, 7; Themist. de virt. I. S. 20, 8; 26, 1; 38, 21; 40, 12; 41, 18; 45, 10; 46, 8, 25; 38, 15; 41, 12; de amic. 49, 12; 53, 25; 55, 9; Plut. de exerc. A. S. 182, 21, 23; 183, 11; de cohib. ir. 191, 2; 194, 23, 28; 195, 8.

Denique quod supra dixi versiones, de quibus inquirimus, verbis compositis carere, id tantum ex parte verum est. Quamquam enim in universum compositionibus vocabulorum, a quibus pro indole sua et natura lingua Syriaca abhorret, et Sergius et earum, quae sine interpretis nomine servatae sunt, versionum auctor, quisquis est, anxie abstinuit, tamen aliqua exciderunt exempla duriora et magis ad normam Graecae linguae comparata, in quibus nomina Syriaca cum ܠܐ copulantur aeque atque Graeca cum α, quod dicunt, privativo: ܠܐܝܠܦܘܬܐ Themist. de amic. I. S. 65, 6 s.; ܠܐܝܕܥܬܐ Plut. de cohib. ir. A. S. 193, 22; ܠܐ ܝܘܕܥܬܐ Luc. de cal. I. S. 4, 1; ܠܐܡܬܚܫܚܢܐ Arist. de mund. A. S. 138, 2; ܠܐܡܬܚܫܚܢܘܬܐ Plut. de cohib. ir. A. S. 190, 4; ܠܐܡܝܘܬܐ Arist. de mund. A. S. 153, 3. Sed latius vera compositio verborum patere non videtur. Neque enim hic est, quod de antiquis illis et singularibus ܒܥܠܕܒܒܐ et ܒܥܠܕܒܒܘܬܐ disputetur. Eas autem, quae statu constructo fiunt, copulationes nominum hominibus Syris quinti, sexti, septimi post Christum natum saeculi iam plane vocabulorum compositorum instar fuisse nemo serio contendet. Quamquam sunt ex eis, quae proxime huc accedant. Ea exempla dico, in quibus status constructus non genetivo excipitur, sed substantivo cum praepositione iuncto: ܡܣܝܒܪ ܒܪܘܚܐ Luc. de cal. I. S. 15, 12; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 15; ܥܣܩ ܒܪܘܚܐ Plut. de cohib. ir. A. S. 192, 22.[390]), cuius generis etiam plura in Pešittha obviam sunt.

Haec fere habebam, quae de verborum delectu dicerem. Liceat ad alteram huius disputationis partem transire, quae est de flexione pronominum et nominum. — Ut ea, de quibus adhuc tractatum est, antiqui certe magis quam recentioris sermonis propria sunt, ita in praecipuis antiquitatis testimoniis ducendus est usus statuum, quos dicimus, constructi et absoluti, qui iam in versione bibliorum simplici tantum non totus obsolevit, in versionibus istis passim vivus, ut ita dicam, et vigens. Status absolutus in quovis nomine admittitur iuncto cum numero[391]) vel cum vocabulis ܟܠ[392]) et ܡܕܡ[393]), saepius in substantivis ܐܢܫ (homo)[394]), ܙܒܢ (tempus) praesertim, si cum ܒ praepositione copulatum est, ܨܒܘ (res) praesertim, si positum est in negativo enuntiato[395]); deinde in versione orationis Demoniceae quater alia quoque substantiva in enuntiatis negativis statum absolutum admittunt[396]), bis denique vocabulum ܐܚܪܝܢ (alius) admittit etiam in enuntiatis affirmativis.[397]) Semper in statu absoluto ponuntur participia et adiectiva praedicativa in enuntiatis nominalibus, quorum praedicata sunt nomina, quae Syri dicunt, verbalia. Magis quam status emphaticus usitatus est status absolutus, si substantiva Syriaca cum ܕܠܐ iunguntur ad exprimenda adiectiva Graecorum velut in ܕܠܐܠܗ, ܕܠܐܚܪ, ܕܠܐܚܝܠ. Huius generis exempla inveni Arist. de mund. A. S. 137, 2, 10, 27; 138, 29; 141, 26; 143, 20; 144, 19; 145, 5, 15; 147, 7, 15, 20, 29; 149, 5, 6, 7; 155, 6; 158, 28; 159, 23; Luc. de cal. I. S. 5, 1, 14; 14, 14; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 30; 169, 10; Themist. de amic. I. S. 54, 13, 19; 55, 20; Plut. de exerc. A. S. 177, 13; de cohib. ir. 192, 7. Denique exempla status absoluti exhibent etiam antiquae locutiones adverbiorum fere instar adhibitae ܠܥܠܡ ܥܠܡܝܢ Arist. de mund. A. S. 152, 21 s.; ܒܥܠܡ ibid. 140, 20; 144, 2; 150, 10; ܡܢ ܟܢܘܢ ܟܕܢ Themist. de virt. I. S. 38, 18; ܠܥܠܡ Arist. de mund. A. S. 149, 7; 155, 6; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 3; 169, 7 et passim; ܡܢ ܕܪ ܠܕܪ Arist. de mund. A. S. 146, 25; ܡܢ ܪܫ Themist. de amic. I. S. 48, 5; ܡܢ ܠܥܠ Arist. de mund. A. S. 141, 27; 142, 9, 24; 145, 2, 3. — Paulo angustioribus finibus continetur usus status constructi. Ac primum quidem in statu constructo semper ponuntur nomina quaedam substantiva, quae cum praepositionibus simplicibus copulata, plane in vim et notionem praepositionum compositarum transierunt. En ea, quae significabam, exempla: ܒܓܘ Luc. de cal. I. S. 16, 17; ܒܝܢܬ Arist. de mund. A. S. 144, 20; 145, 22; Luc. de cal. I. S. 1, 2; 2, 8; 3, 24; 4, 2; 8, 14; Themist. de virt. I. S. 43, 7; de amic. 51, 7; 53, 20; 56, 18; 57, 1; 59, 11; 64, 11; ܒܣܬܪ Themist. de virt. I. S. 21, 24; 34, 8; ܒܝܕ passim et ܠܘܬ Themist.

de virt. I. S. 42, 21; ܟܘ̈ܟܒܐ Arist. de mund. A. S. 155, 22; ܒܢܝ Plut. de cohib. ir: A. S. 187, 20; 194, 17, 23; ܠܐܦ̈ܐ Arist. de mund. A. S. 143, 11, 12; 155, 22; ܠܫܡ Luc. de cal. I. S. 10, 17; 16, 16 et passim; Themist. de amic. 49, 10; 51, 7 et passim; Plut. de exerc. A. S. 180, 10; 179, 8; ܠܦܘܬ Arist. de mund. A. S. 142, 11; 144, 23; 148, 11, 12; 150, 7, 12; ܥܠ ܐܦ̈ܐ Themist. de virt. I. S. 26, 7; 39, 2; 47, 13; Themist. de amic. 50, 9; Plutarch. de exerc. A. S. 183, 8; ܥܠ ܝܕ Themist. de virt. I. S. 21, 24; 34, 8; Plut. de exerc. A. S. 179, 4, 5; de cohib. ir. 190, 22. — Deinde plurimae in versionibus istis copulationes fiunt tam substantivorum quam adiectivorum vel participiorum et substantivorum per statum constructum ad exprimendas eas exemplorum Graecorum notiones, quae pro paupertate sermonis Syriaci videbantur simplicibus vocabulis reddi non posse, non solum notissimae illae, quae fiunt per ܒ et ܒܝܬ, sed etiam minus usitatae, quas enumerare longum erat. Satis habeo locos indicare: Arist. de mund. A. S. 135, 8, 21; 136, 6; 137, 4; 138, 15; 140, 4, 6; 141, 15, 22; 142, 27, 28; 143, 2, 3, 11, 12; 144, 26; 145, 13, 30; 147, 2, 23; 150, 24, 27; 151, 10, 28; 153, 5; 154, 21, 22, 24; 156, 10, 11, 12, 13; 157, 11; 158, 18; Isocr. ad Dem. A. S. 172, 6; 174, 4; Luc. de cal. I. S. 1, 1; 2, 18; 3, 4, 6, 10; 5, 23, 24; 8, 21; 9, 14, 22; 11, 16, 20; 13, 29; 14, 11; 15, 22; 16, 3 s.; Themist. de virt. I. S. 17, 13, 18, 11, 15; 19, 21; 20, 13; 21, 11; 22, 2; 23, 7, 13, 15, 17; 24, 7; 25, 18; 27, 3; 31, 10; 32, 5, 7, 8, 21; 33, 3, 11, 17; 37, 11; 39, 5; 40, 15; 41, 21; 44, 18; 45, 13, 15, 19; 47, 3; de amic. 50, 16, 17, 19; 52, 13; 53, 12, 23, 24 (e coniectura); 55, 8, 9; 58, 10, 15, 18, 19; 60, 12, 16, 21; 63, 12, 13; 64, 14, 20; 65, 12; Plut. de exerc. A. S. 177, 24; 178, 5; 179, 25, 27; 180, 14, 19, 23; 181, 12, 30; 182, 9, 14, 16; 184, 21; 185, 1; 186, 2; de cohib. ir. 187, 24; 189, 9, 12, 26; 190, 3, 11, 12, 15, 17; 191, 14; 192, 10, 13, 23, 28; 194, 20, 30.

Haec quidem de statibus nominum, quae proprii, ut ita dicam, iuris sunt. Adiectiva attributiva per omnes, quas tractamus, versiones cum substantivis, quibus apposita sunt, non solum genere et numero sed etiam statu conveniunt. Paucissimae exceptiones sunt: Isocr. ad Dem. A. S. 167, 29; 170, 12; 174, 2; Plut. de exerc. A. S. 182, 11, 14; 185, 23.

Sed quoniam modo de statu constructo dixi, ea subiungam, quae omnino de fictione genitivi monenda esse videntur. Atque longe quidem frequentissima sunt eius fictionis exempla, quae sine pronominibus suffixis fit per statum emphaticum (vel absolutum) et ܕ particulam; 158 sunt in Arist. de mund. 44 in Isocr. ad Dem. 45 in Luc. de cal. 95 in Themist. de virt. 53 in Themist. de amic. 48 in Plut. de exerc. 32 in Plut. de cohib. ir. Multo rariora sunt exempla alterius fictionis, quae, ne a vetustissimo quidem quoque litte-

rarum Syriacarum genere prorsus aliena, apud posteriores scriptores Syros constans fere et sollemnis, ita efficitur, ut inter nomen regens et particulam ܕ pronomen suffixum possessivum interponatur, quod ad nomen rectum redit; obviam sunt 48 in Arist. de mund. 21 in Isocr. ad Dem. 16 in Luc. de cal. 13 in Themist. de virt. 3 in Themist. de amic. 3 in Plut. in exerc. 6 in Plut. de cohib. ir. — Genitivi pronominum personalium exprimi solent per pronomina suffixa possessiva. — Rarissima vero tam in nominibus quam in pronominibus personalibus est ea genetivi conformatio, quae per ܕܝܠ fit. Neque enim omnino adhibetur nisi ita, ut certum consilium scriptor sequatur, sive premendum genitivum esse putat, sive legentium errores praecavere studet, sive id agit, ut duos genitivos inter se opponat. Exempla huc faciunt Aristot. de mund. 137, 29; 139, 6; 140, 21; 143, 10; 145, 2, 12; 146, 7; 158, 11, 15; Luc. de cal. I. S. 2, 11; 5, 25; Themist. de virt. I. S. 28, 20; 30, 17; 31, 15; 39, 8; 43, 15; 47, 9; de amic. 49, 8; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 2, 17.

De genitivo quod probe stabilitum est, nisi fallor, idem cadit in accusativum, quo quodque sit antiquius et simplicius genus conformationis, eo saepius in versionibus, de quibus disputamus, adhiberi. Inveniuntur enim exempla, in quibus obiectum, quod dicimus, nota accusativi prorsus careat, 104 in Arist. de mund. 86 in Isocr. ad Dem. 77 in Luc. de cal. 152 in Themist. de virt. 85 in Themist. de amic. 100 in Plut. de exerc. 68 in Plut. de cohib. ir., in quibus solum ܠ praepositio nomini praefixa sit 32 in Arist. de mund. 20 in Isocr. ad Dem. 23 in Luc. de cal. 54 in Themist. de virt. 39 in Themist. de amic. 32 in Plut. de exerc. 21 in Plut. de cohib. ir., in quibus verbo affixum sit pronomen, quod dicimus suffixum verbale, ad obiectum id quidem referendum, ipsum vero obiectum nota accusativi careat, unum in Arist. de mund. duo in Themist. de amic., in quibus primum positum sit pronomen vel ipsi verbo vel praepositioni ܠ suffixum, sequatur substantivum nota accusativi instructum 56 in Arist. de mund. 3 in Isocr. ad Dem. 11 in Luc. de cal. 23 in Themist. de virt. 2 in Themist. de amic. 3 in Plut. de exerc. 11 in Plut. de cohib. ir. Inter nomina determinata et indeterminata certum discrimen quoad conformationem accusativi et constans parum elucet. — Haec quidem de conformatione eorum obiectorum, quae ex nominibus constant. Quod ad ea attinet, quae ex pronominibus personalibus constant, usus pronominum ipsi verbo suffixorum in omnibus, quas tractamus, versionibus parcissimus est. Infinitivis et participiis nunquam affiguntur pronomina. Ceteroqui exempla sunt pronominum ipsi verbo suffixorum 1 in Arist. de mund. 9 in Isocr. ad Dem. 11 in Luc. de cal. 26 in Themist. de virt. 14 in Themist. de amic. 21 in Plut. de exerc. 2 in Plut. de cohib. ir. suffixorum notae accusativi ܠ. 16 in Isocr.

ad Dem. 1 in Luc. de cal. 2 in Themist. de virt. 9 in Themist. de amic. 16 in Plut. de exerc. 6 in Plut. de cohib. ir. pronominum denique absolutorum, quae dicuntur, sine nota accusativi in accusativo positorum 7 in Arist. de mund. 9 in Isocr. ad Dem. 1 in Luc. de cal. 3 in Themist. de amic. 4 in Plut. de exerc.

Eadem, quae in conformandis casibus genitivo et accusativo, conspicua est pronominum personalium suffixorum parsimonia in copulandis substantivis et praepositionibus. Cum enim a recentioribus scriptoribus saepissime interponantur pronomina illa suffixa, in versionibus istis ea trita constansque ratio est, ut substantiva cum praepositionibus directo iungantur. Perpauca pro rata parte sunt recentioris structurae exempla, videlicet 38 in Arist. de mund. 4 in Isocr. ad Dem. 7 in Luc. de cal. 33 in Themist. de virt. 9 in Themist. de amic. 2 in Plut. de exerc. 7 in Plut. de cohib. ir. Atque ea quidem in omnibus, quae enumeravi, exceptionibus valet lex, ut ipsa nomina annectantur ad praepositiones ܒ et ܠ cum suffixis iunctas iteratis illis praepositionibus, ad ceteras per ܕ particulam.

Contra ܟܠ, nisi ipsum substantivi instar nudum ponitur aut copulatur cum vocabulis ܚܕ , ܟܠ , ܡܕܡ vel nominibus substantivis in statu absoluto positis, non iungitur cum ipsis substantivis, sed semper cum pronominibus suffixis, quae substantivis excipiuntur.

De flexione verbi non est, quod moneam nisi parcissimum esse usum infinitivi absoluti. Exempla haec inveniebam: Isocr. ad Dem. 168, 20; 171, 9, 26; 172, 2; 173, 23. Luc. de cal. I. S. 2, 14; 3, 5; 13, 10; Themist. de virt. I. S. 20, 13; 31, 5; 42, 10; Plut. de exerc. A. S. 178, 8; de cohib. ir. 192, 3, 4.

Transeo ad collocationem verborum. Quae cum admodum libera sit tam in universa lingua Syrorum, quam in versionum istarum sermone, non multa sunt, quae commemorari e re sit. — Primum constanter ea lex servatur, ut nomen regens ante genitivum ponatur, quaecunque est conformatio genitivi. Eadem fere constantia adiectiva attributiva ponuntur post substantiva, ad quae apposita sunt. Exceptiones non inveni nisi tres Isocr. ad Dem. A. S. 167, 29; 169, 22; Luc. de cal. I. S. 11, 1. Non cadit ea lex in pronomina demonstrativa ܗܘ et ܗܢܐ et ܗܕܐ, quorum liberrima collocatio est neque ullis legibus constricta. Porro obiectum plerumque ponitur post verbum regens. Neque vero ea lex constanter servatur. Sed numerus quidem exceptionum per omnes versiones sibi constat. Sunt 44 in Arist. de mund. 41 in Isocr. ad Dem. 23 in Luc. de cal. 70 in Themist. de virt. 27 in Themist. de amic. 34 in Plut. de exerc. 29 in Plut. de cohib. ir. Perinde infinitivi maximam quidem partem ponuntur post illud unde pendent sive nomen sive verbum. Exceptiones duodecim inveni, scilicet Isocr. ad Dem. A. S. 168, 3; 170, 9, 10; 172, 17, 19; 175, 6; Themist. de virt. I. S. 38, 13; 40, 13; Plut. de cohib.

ir. A. S. 191, 9, 10. — Pertinet denique ad collocationem verborum etiam nominativus absolutus, de cuius vi et natura, ne longus fiam, legentes relego ad Noeldekii de grammatica Syriaca librum.[398]) Eius usus parcissimus est. Exempla haec inveni: Arist. de mund. A. S. 135, 10 s.; 144, 2; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 25, 28; 171, 12 s.; 172, 10; 173, 7, 11 s., 24, 30 s.; 175, 29; 176, 6, 17 s.; Luc. de cal. I. S. 2, 14; 6, 7; Themist. de virt. I. S. 24, 18 s.; 33, 17; 34, 2; 36, 6; 42, 20; 47, 4; Plut. de exerc. A. S. 178, 22, 23; de cohib. ir. 188, 22; 189, 18; 193, 11.

Haec quidem de verborum delectu, flexione, collocatione. — Sententiarum in universum pro indole linguae Syriacae tria genera posuerim. Enuntiata dico verbalia et nominalia et media inter utraque posita ea, quorum praedicata constant e nominibus, quae ipsi Syri appellant, verbalibus. De enuntiatis verbalibus non est, quod hic dicam. Quae enim moneri poterant, ea magis ad artem interpretationis spectant quam ad genus scribendi. Quoad medii illius generis enuntiata iam Hoffmannus[399]) optime vidit ea per omnes, quas tractamus, versiones multo esse solito frequentiora. Id quod suo iure vir doctissimus inter vestigia antiquitatis numeravit. Copula in sententiis eius generis nulla est. Nam ea enuntiata, quae per verbum ܗܘܐ interpositum fiunt, ad verbalia referre malo quam huc, quoniam ܗܘܐ non tam copula est, quam iustum verbum et proprium, ut quod ad notiones temporum exprimendas pertineat. Praedicata, id quod iam dixi, in illis enuntiatis semper in statu absoluto posita sunt. Cuius legis exceptiones pro rata parte paucissimae videntur magis esse quam re vera sunt. Quod enim Arist. de mund. A. S. 136, 6, 27; 137, 27, 30 participia et Arist. de mund. A. S. 136, 27; 138, 5; 141, 17; Themist. de virt. I. S. 17, 10; 18, 3; 29, 21; 32, 13; 33, 18; 34, 22; de amic. 52, 22; 61, 5; Luc. de cal. I. S. 13, 18, 20; Plut. de exerc. A. S. 180, 17; 183, 23; 186, 20 adiectiva, quae in numero nominum verbalium sunt, praedicativa in statu emphatico ponuntur, amissa vi et natura verbali plane substantivorum instar adhibentur integraeque sententiae inserto aut ܐܝܬ vel ܗܘ aut verbo ܗܘܐ in tertium vel primum genus transeunt. In causa solet esse aut aliud nomen, quod pro praedicato adhibitum ad tertium genus sententiarum pertinet, cum nomine verbali iunctum[400]) aut exemplum Graecum ita comparatum, ut adiectivum interpreti Syro substantivi naturam occupavisse videretur.[401]) — Tertium denique genus constat ex enuntiatis, quae proprie dici possunt, nominalibus. Praedicata semper in statu emphatico posita sunt. Copula modo per pronomen tertiae personae absolutum modo per ܐܝܬ pronominibus personalibus suffixis instructum modo, id quod antiquissimum est structurae genus, nulla omnino fit. Exempla pertinent ad primam speciem ex Arist. de mund. 8, ex Isocr. ad Dem. 32, ex Luc. de cal. 13, ex Themist. de virt. 41, ex Themist. de amic.

12, ex Plut. de exerc. 7, ex Plut. de cohib. ir. 19, ad alteram ex Arist. de mund. 53, ex Luc. de cal. 51, ex Themist. de virt. 62, ex Themist. de amic. 28, ex Plut. de exerc. 9, ex Plut. de cohib. ir. 10, ad tertiam ex Arist. de mund. 4, ex Isocr. ad Dem. 9, ex Luc. de cal. 2, ex Themist. de virt. 9, ex Themist. de amic. 4, ex Plut. de exerc. 7, ex Plut. de cohib. ir. 3.

Denique ne illud quidem ad versionum intimam affinitatem cognoscendam nihil confert enuntiata relativa ad unum omnia elegantissime conformata esse ad normam linguarum, quas dicimus, Semiticarum propriam. Illa structurae durities, quam plurimi scriptores Syri cum alii tum ei maxime, qui libros Graecos Syriace verterent, sibi indulserunt, cum ipsa pronomina relativa flectere conarentur[402]), ab huius sermonis antiquo candore abhorret.

Haec fere habebam, quae de genere scribendi dicerem. Quod et perquam pro rata parte antiquum est et adeo in omnibus sibi constat, ut ad unius hominis stilum septem versiones redire mea quidem sententia dubitari non possit. Sunt sane inter singulas versiones quaedam discrimina orationis. Praesertim versionis Demoniceae orationis non pauca propria sunt.[403]) Verum discrimina illa collatione maiorum levia videntur et ea, quae aut ex diversa scribendi materia, quae alibi alium sermonem exegerit, facile duci aut ita explicari possint, ut statuamus ipsius Sergii genus scribendi procedente tempore aliquid mutatum esse. Illud vero eo facilius statui potest, quod versiones conditae sunt circa eam aetatem, qua Syriaca lingua ad litteras et scriptionem applicari vix coeperat. Atque antiquissimam quidem, quoniam ad temporis rationem deveni, omnium versionem Isocratis esse facile, nisi fallor, perspicitur. De aetate versionis libri de mundo quid sentirem, iam dixi in ea parte disputationis, qua de vita Sergii et scriptis tractavi. Isocratis denique inter et Pseudo-Aristotelis versiones ceterae videntur factae esse.

Multo etiam minus quam in genere scribendi plena absolutaque singularum versionum convenientia exspectari debet in ratione et fide interpretandi. Longe alia enim ratione consentaneum est ab homine Syro reddi iucundam Plutarchi garrulitatem, alia dictionem illam ieiunam totamque ad praecipiendi rationem delapsam, quae in Luciani de calumnia libello offendit, alia putidam et simulatam Themistii elegantiam, alia Demoniceae orationis stilum pressum, concisum, ita fere elaboratum, ut verba verbis quasi demensa et paria responderent, alia denique quaestionum naturalium vel, quae ad primam philosophiam spectarent, expositionem, qualis est in libro de mundo. Eo nemo unquam interpretum Syrorum progressus est, ut, quae nobis summa interpretandi laus videatur, proprium, ut ita dicam, colorem orationis, qui esset in exemplo sibi proposito, patrio sermone aequare studeret. Satis habebant argumentis sententiisque peregrinis eo, quo quisque uti consuevisset, scribendi genere Syriaco, quam fieri posset, accuratissime expressis. Ita fit, ut fere eadem

lictio sit, alia in aliis scriptoribus Graecis vertendis ratio interpretandi eiusdem interpretis Syri. Nihilo vero secius Isocratis, Luciani, Themistii, Plutarchi versiones cum versione Sergiana libri de mundo universa certe arte et fide interpretationis adeo conveniunt, ut ex ea quoque parte manus Sergii in illis facile cognoscatur.

Ac primum quidem singularis est in reddendis singulis vocibus Graecis constantia. Variatur sane sermo; modo aliter, modo aliter eadem locutio Graeca exprimitur. Tamen in universum vocabulorum usus tam certis legibus circumscriptus est, ut plerumque ex vocabulo Syriaco Graecum facili coniectura assequi possimus. Philosophicae dictionis certe et quasi artis vocabula constantissime iisdem vocabulis Syriacis redduntur. Quae lex sicubi videtur laesa esse, id non neglegentia sed consulto factum est, cum interpres Syrus vocabula illa non nunquam significationes habere sentiret, quae a communi usu paulum discederent. Rem prolatis exemplis confirmare et longum erat et parum adferret utilitatis. Tales enim, quae ad singulorum vocabulorum usus illustrandos spectant, collectiones aut plenas et copiosas fieri aut omnino non fieri oportet. Ceterum aliqua, quae huc faciunt, cum de memoria scriptorum Graecorum secundum versiones Sergianas emendanda exponam, commode poterunt adumbrari.

Copiosius quam de hoc loco inquirendum est de fide earum, quas comparamus, versionum. Ut a locis quibusdam discedamus, de quibus postea disputabo, in omnibus illud actum est, ut, quantum sine perspicuitatis detrimento aut elegantiae fieri poterat, verbum e verbo exprimeretur. In plurimis autem illis, quae accurate Syriace verti omnino non poterant, reddendis et quasi circumeundis eaedem fere per sex, quas cum exemplaribus Graecis conferre licet, versiones normae observantur. — Quae in promptu sunt exempla proferam.

Primum cum status emphatici antiqua vis nulla fere sit, articulus Graecus saepissime ita redditur, ut vocabulum, quod in exemplari Graeco praeposito articulo determinatum est, ab interprete Syro pronomine personali suffixo iungatur cum alio nomine enuntiati, quocum vi et sententia cohaeret. Exempla tantum non unaquaeque versionum linea suppeditat.

Substantiva composita Graeca aut simplicibus Syriacis, quae fere respondent, exprimuntur aut binorum nominum copulationibus per statum constructum factis. Exempla congessi, cum de statu constructo dixi. Illa quoque iam attuli[404]) paucissima exempla, in quibus substantiva Graeca per α privativum facta iustis vocabulorum compositionibus ad normam linguae Graecae conformatis redduntur.

Adiectiva neutrius generis, quibus Graeci passim tanquam substantivis utuntur, exprimi solent per substantivum ܨܒܘ

(res) additis adiectivis velut Arist. de mund. A. S. 135, 13, 15, 22; 145, 12, 17; 148, 5; Isocr. ad Dem. A. S. 164, 27; 173, 27, 30; 174, 3; 175, 11, 12; Themist. de amic. I. S. 54, 10.

Adiectiva composita solent exprimi per participium vel adiectivum in statu constructo positum, unde pendet substantivum in genitivo positum. Exempla sunt in numero eorum, quae congessi ad usum status constructi illustrandum. Raro fit ut adiectiva composita exprimantur per participia, a quibus infinitivi aut integra enuntiata finalia vel consecutiva pendent, velut Isocr. ad Dem. A. S. 173, 15; Luc. de cal. I. S. 6, 11; 14, 7. Propriam speciem efficiunt adiectiva negativa conflata ex adiectivis simplicibus et α privativo. Redduntur aut integris sententiis relativis aut per ܠܐ et nomen substantivum sive nudum sive cum praepositione iunctum. Sollemnis in eius modi compositionibus negativis est usus status absoluti. Inde factum est, ut exempla colligerem multa, cum de statu absoluto disputarem. Quibus quaedam addam, quae efficiuntur nominibus in statu emphatico positis: Arist. de mund. A. S. 145, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 11; 173, 11, 12; Luc. de cal. I. S. 6, 8.

Sed simplicia quoque adiectiva sive attributiva sive praedicativa passim interpres directo transferre noluit, quae sine quadam scabritie sermonis non posset. Usus est ad circumeunda eius generis adiectiva aut sententiis relativis velut Arist. de mund. A. S. 138, 21; 139, 2, 12, 14; 141, 14 s., 29; 142, 27; 143, 19, 21; 146, 2; 147, 14, 15; 148, 27; 149, 24; 153, 9; 154, 9; 155, 12; 156, 25; Isocr. ad Dem. A. S. 171, 22 s.; 173, 8, 28 s., 29; 175, 1; 177, 1; Luc. de cal. I. S. 4, 2 s., 3; 6, 10; 7, 3 s., 20, 21; 8, 8; 9, 13, 17; 15, 20; Themist. de amic. I. S. 49, 21, 23; 51, 16; 52, 18 s., 20 s.; 56, 16 s.; 57, 23; 65, 6; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 21; 192, 5, aut genitivis sive qualitatis velut Isocr. ad Dem. A. S. 171, 11; 174, 20, 21; Luc. de cal. I. S. 3, 3; 12, 21; Themist. de amic. I. S. 54, 4; 51, 25 sive, id quod maxime fit in exprimendis adiectivis praedicativis neutrius generis, possessionis velut Arist. de mund. A. S. 138, 11, 16, 17; 139, 21; 140, 2, 3, 7, 8, 11; 152, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 9; Luc. de cal. I. S. 10, 16; 17, 7, 12 s.; Themist. de amic. I. S. 61, 8.

Denique circa adiectiva monendum est a Syro, ut cuius lingua comparativo et superlativo careat, nisi integra comparatio per ܡܢ praepositionem institui possit, comparativum et superlativum per positivum exprimi velut Arist. de mund. A. S. 136, 29; 138, 6; 140, 27; 142, 4; 145, 9; 148, 3; 151, 18; 155, 12; 156, 18; Isocr. ad Dem. A. S. 167, 29; 170, 18; 174, 14; 176, 8; Luc. de cal. I. S. 5, 23; 7, 21; 10, 22; 12, 19; 14, 6; 15, 6; Themist. de amic. I. S. 51, 18; 57, 20 s.

Adverbia locutionesque, si dicere fas est, adverbiales, quae a Graecis instar aut adiectivorum attributivorum inter articulum et sub-

stantiva ponuntur aut substantivorum cum solo articulo iunguntur, integris sententiis relativis informatis redduntur velut Arist. de mund. A. S. 139, 4, 5, 20; 140, 12; 141, 2; 142, 23; 148, 18; 150, 6, 9; 151, 26; 153, 1; 154, 13, 25; 155, 16; 156, 8; Isocr. ad Dem. A. S. 174, 15; Luc. de cal. I. S. 1, 14; 15, 5; Themist. de amic. I. S. 50, 9; 51, 18; 54, 1; 61, 9.

Verba composita plerumque aeque atque simplicia, a quibus ducta sunt, vel verbis Syriacis simplicibus redduntur, quae significatione compositis Graecis fere respondent. Neque vero raro fit, ut natura verbi compositi etiam accuratius exprimatur. Tres potissimum internoscendae sunt rationes exprimendi. Prima ea est, ut verbum compositum Graecum duobus verbis simplicibus Syriacis finitis reddatur sive ἀϲυνδέτωϲ iuxta positis sive per ܘ copulatis velut Arist. de mund. A. S. 152, 18; 135, 11; Luc. de cal. I. S. 6, 19; 10, 18, altera, ut verbum simplex, a quo compositum Graecum ductum est, verbo Syriace reddatur, praepositionis Graecae notio participio velut Luc. de cal. I. S. 15, 17 aut adiectivo velut Themist. de amic. I. S. 57, 14 aut adverbio velut Luc. de cal. I. S. 11, 9 aut, ea quae omnium tritissima ratio est, praepositione iuncta, prout natura sententiae postulat, sive cum nomine aliquo substantivo sive cum pronomine personali suffixo velut Arist. de mund. A. S. 138, 4; 140, 5 s.; 146, 4; 155, 8; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 30; 169, 10; 175, 3, tertia denique, ut verbo Syriace reddatur notio praepositionis Graecae, verbi simplicis Graeci notio transeat in substantivum, quod praepositione cum verbo Syriaco copulatur velut Isocr. ad Dem. A. S. 169, 1.

Clarissime autem vertendi fides et constantia elucet ex interpretatione temporum modorumque verbi Graecorum. Cuius rationes legesque paulo copiosius liceat adumbrare. — Praesenti Graeco, sive prima sententia est sive recta, respondere solet enuntiatum nominale aut participium. Perraro pro rata parte factum est, ut perfectum interpreti aptius videretur ad praesens tempus exprimendum. Exempla inveni in sententiis primis quatuordecim Arist. de mund. A. S. 135, 23; 140, 3; 157, 1, 16; 158, 4, 14, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 11, 14; Luc. de cal. I. S. 1, 12; Themist. de amic. I. S. 48, 7, 15; 52, 13; 57, 2 in enuntiatis rectis unum Arist. de mund. A. S. 135, 28. Praeterea in sententiis rectis praesens redditur bis per imperfectum, cum in sententiis primis imperfecta sint Arist. de mund. A. S. 147, 14; 175, 20 et per participium cum perfecto verbi ܗܘܐ iunctum, cum in sententiis primis perfecta sint Luc. de cal. I. S. 10, 15, 16. Denique in describendo calumniae simulacro totam rem aliter atque scriptor Graecus interpres Syrus sibi informavit. Cum ille enim perfectam tabulam verbis depingat, Syrus pictorem ipsum tabulam pingentem inducit. Inde fit ut per totum locum praesentia tanquam imperfecta exprimantur. Imperfecta

autem semper redduntur per participia iuncta cum perfecto verbi ܗܘܐ. Exceptiones non nisi duae sunt. Nimirum Arist. de mund. A. S. 151, 27 Sergius sententiam magis quam verba exempli Graeci secutus enuntiatum nominale informavit, Luc. de cal. I. S. 16, 14 ܐܡܪܢ posuit pro Graeco ἔφημεν.[405]) — Perfecti Graeci duo fere genera esse recte perspexit Syrus praesens et historicum. Alterum per enuntiatum nominale aut per participium[406]), alterum per perfectum reddere solet. — Plusquamperfectum aut aeque atque perfectum aut perfecto iuncto cum perfecto verbi ܗܘܐ exprimitur.[407]) — Etiam inter aoristos historicum et gnomicum bene distinctum est. Aoristo historico perfectum, contra gnomico participium[408]) respondet. Paucissimae obviam sunt exceptiones. Bis enim Themist. de amic. I. S. 50, 10, 11 indicativus aoristi per participium iunctum cum perfecto verbi ܗܘܐ redditur, cum sententia sit irrealis, bis Luc. de cal. I. S. 10, 23, 24 per perfectum iunctum cum perfecto verbi ܗܘܐ, cum eadem sit atque plusquamperfecti, semel Arist. de mund. A. S. 147, 7 per imperfectum, cum eadem sit atque optativi.[409]) — Futurum exprimitur aut imperfecto aut participio. Bis pro futuro Graeco ponitur participium iunctum cum imperfecto verbi ܗܘܐ, scilicet Isocr. ad Dem. A. S. 172, 5, 28. — Haec quidem de indicativo temporum Graecorum. Coniunctivus, qui est in sententiis primis, hortativus per participium[410]) vel imperfectum[411]) redditur. In sententiis rectis temporalibus coniunctivo aoristi respondet perfectum.[412]) Idem fit in vertendis sententiis condicionalibus, quae ab ἐάν coniunctione incipiunt, modo sit conclusionis sententia irrealis. Ceteroqui coniunctivus tam praesentis quam aoristi in sententiis rectis modo imperfecto[413]) modo participio[414]) redditur. — Optativus in sententiis primis vel imperfecto[415]) vel participio[416]) exprimitur vel per ambitum quendam verborum quoquo modo circumitur.[417]) In sententiis rectis optativus, si suspensus est ab ὁσάκις, participio iuncto cum perfecto verbi ܗܘܐ[418]), si ab ἵνα et ὡς coniunctionibus pendet, imperfecto[419]), ceteroqui perfecto[420]) redditur. — Sententiarum denique condicionalium structura ea est, ut in sententiis potentialibus condicio fiat per ܐܢ cum imperfecto, conclusio per imperfectum[421]) vel condicio per ܐܢ cum participio, conclusio per participium[422]), in irrealibus conclusio fiat per participium iunctum cum perfecto verbi ܗܘܐ, condicio per ܐܠܘ et perfectum[423]) vel participium cum perfecto verbi ܗܘܐ iunctum[424]) vel enuntiatum nominale.[425]) — Imperativus modo directo transfertur, modo circumitur ita, ut ponatur participium iunctum cum imperativo[426]) vel imperfecto verbi ܗܘܐ.[427]) Prohibitivus informatur per ܠܐ et imperfectum vel participium cum imperfecto verbi ܗܘܐ iunctum. Participia ad imperativos applicata tamquam impera-

ivi vertuntur.[428]) — Adiectiva verbalia in τέος cessantia, nisi per ܕܘܠ aut ܘܠܐ exprimuntur, imperfecto redduntur.[429]) — Infinitivi qui suspensi sunt a particulis ὡς, ὥστε, πρίν, omnes in imperfecta transeunt. Reliqui infinitivi, in quibus aliquid est optationis, exspectationis, consecutionis, aut directo transferuntur aut imperfectis redduntur.[430]) Ex eis infinitivis, quibus facta declarantur, primum infinitivi praesentis enuntiatis nominalibus vel participiis reddi solent. Multo rarius fit, ut imperfectis vel participiis iunctis cum imperfecto verbi ܗܘܐ exprimantur.[431]) Aristot. de mund. A. S. 151, 20; Luc. de cal. I. S. 10, 23, ubi ad tempus praeteritum respicitur, vertuntur participiis cum perfecto verbi ܗܘܐ iunctis. Infinitivi vero aoristi, qui huc pertinent, modo imperfectis[432]) modo participiis[433]) redduntur. Denique infinitivi perfecti redduntur perfectis Arist. de mund. A. S. 151, 23; Isocr. ad Dem. A. S. 176, 2; Luc. de cal. I. S. 3, 1; Themist. de amic. I. S. 59, 1, participiis Arist. de mund. A. S. 139, 23; 157, 29; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 7. — Restat, ut de interpretatione participiorum Graecorum dicam. Cuius in universum quatuor sunt rationes. Possunt enim reddi participia Graeca aut enuntiatis temporalibus, quae a ܟܕ particula incipiunt, aut sententiis relativis aut sententiis rectis cuiusvis alius generis aut sententiis primis cum proximis per ܘ, ܕܝܢ, ܡܛܠ, alias coniunctiones copulatis. Atque in universum quidem de participiorum praesentis et aoristi interpretatione haec fere statui possunt. Participia praesentis, si redduntur per enuntiata temporalia a particula ܟܕ incipientia, enuntiatis nominalibus vel participiis, cum de re praesente vel praeterita, imperfectis exprimuntur, cum de re futura agitur.[434]) Contra participia aoristi, si transeunt in enuntiata temporalia a particula ܟܕ incipientia, perfectis redduntur, cum de re praeterita, imperfectis, cum de re praesente vel futura agitur, si transeunt in sententias condicionales, quae ab ܐܢ, vel temporales, quae a ܡܐ incipiunt, semper imperfectis exprimuntur. Ceteroqui participia praesentis exprimi solent per enuntiata nominalia aut per participia, participia aoristi per perfecta. Verum eo res implicatur, quod saepissime et tempora sententiarum rectarum ad tempora primarum et tempora sententiarum primarum ad tempora aliarum, quae proxima posita sunt, sententiarum primarum se applicant.[435]) Participia perfecti plerumque exprimuntur perfectis, si in sententias relativas[436]), participiis, si in alias sententias rectas[437]), perfectis, si in sententias primas[438]), transeunt. Denique redditur participium perfecti Arist. de mund. A. S. 156, 5 perfecto, Luc. de cal. I. S. 3, 16 participio et perfecto verbi ܗܘܐ, Themist. de amic. I. S. 64, 23 nudo participio suspensis a particula ܟܕ. Participium futuri exprimitur per sententiam rectam, cuius verbum in imperfecto positum est Arist. de mund.

A. S. 156, 12, 13, per ܡܛܠ ܠ cum infinitivo Arist. de mund. A. S. 146, 16, per ܡܛܠ ܕ cum imperfecto Isocr. ad Dem. A. S. 176, 13.

De Syntaxi, quam Graeci appellant, nisi illud hic non monuerim: *orationem obliquam* a Syro pro universa linguarum, quas consuevimus dicere, Semiticarum in rectam converti. Haec fere habebam, quae summatim de eis locis dicerem, ubi, ut paulo maiore licentia orationem Graecam constitueret, interpres linguae suae indole et natura adductus est.

Quibus permulti oppositi sunt, ubi commodo magis quam necessitati verbis Graecis minus accurate redditis obtemperatum esse videtur. Neque enim id solum per omnes, de quibus disputatur, versiones agi videmus, ne nimio fidei studio in vertendo contra leges sermonis Syriaci peccetur, sed etiam, ut sententiae scriptorum Graecorum quam maxime ad popularem intelligentiam accommodentur. Quod ut efficeretur, modo sententiae explicandae gratia aliquid videbatur addendum esse, modo ubertati Graecae aliquid detrahendum, quo clarior dilucidiorque rerum expositio fieret, modo in singulis vocabulis vertendis liberius agendum, modo universa Graeci exemplaris oratio immutanda. Iudicio adhibito, quantum universe aestimari potest, admodum prudenti et sincero, quaecunque difficiliora intellectu et duriora visa erant, molliebantur, pluribus circumibantur verbis, quae dilui non potuerant, et si salvo sententiarum nexu licebat, omnino opprimebantur. Quae nimis breviter et abrupte a scriptore Graeco propositae esse videbantur, sententiae explanatius et uberius enarrabantur. Orationis luminibus, quibus quodque exemplum Graecum distinctum erat, et ornamentis verborum maximus ab interprete delectus adhibebatur. Denique non puritati solum, sed etiam elegantiae et gratiae Syriacae orationis consulebatur.

Atque longe quidem lenissimum *mutationis* genus est id, quod versatur *circa singula vocabula vel brevissimas verborum complexiones liberius exprimenda*. Huc pertinent loci Arist. de mund. A. S. 135, 4 s., 11, 17, 20, 25, 28; 136, 11, 17; 137, 2, 7, 11 s., 12 s., 23, 28; 138, 5, 10, 12, 14, 17 s., 19, 21, 22, 25, 27 s.; 139, 12, 19, 20, 29; 140, 4, 6, 9 s., 13, 16, 20, 23; 141, 2, 6, 13, 14, 24, 27; 142, 2 s., 3 s., 5, 7, 13 s., 18, 20, 22, 23, 24, 26, 27; 143, 27, 29; 144, 7 s., 10, 14, 15, 21, 22, 29; 145, 2, 13, 14, 16, 20, 28; 146, 8, 10, 11, 12, 20, 24 s., 26 s.; 147, 1, 3 s., 6, 7, 8, 10, 12, 13, 18, 25, 26; 148, 1, 3 s., 10 s., 11 s., 19, 28; 149, 2, 6, 11, 14, 18, 25; 150, 2, 6, 7, 11, 23, 25; 151, 1, 5 ss., 9; 152, 17; 153, 12, 28; 154, 16, 18, 26 s.; 155, 8, 12, 16, 24; 156, 5, 20; 157, 3 s., 12, 13 s., 22, 29; 158, 11; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 17, 22, 23; 169, 7, 12, 14, 15, 21, 23; 170, 2, 3, 4, 5, 12, 15, 25 s., 28, 30; 171, 15, 23; 172, 16, 23; 173, 25, 29; 174, 8, 11, 12, 14, 15, 20, 23 s., 25, 26; 175, 5, 9, 10 s., 22, 25, 27, 28; 176, 12, 14, 23, 25, 26; 177, 2; Luc. de cal. I. S. 1, 3, 4, 5, 8; 2, 4, 6, 9, 12, 22; 3, 2, 7, 13;

4, 9, 9 s., 19, 5, 1, 9, 22, 23, 25 s.; 6, 20, 24; 7, 14 s., 15 s., 19, 25; 8, 2 s., 6, 13, 21; 9, 2, 3, 7, 11, 13, 14 s., 20; 10, 2, 3, 5, 6, 13, 14, 19, 25 s.; 11, 1, 6 s., 7; 12, 3, 4, 8, 10, 12, 14, 19, 24; 13, 7, 17, 19, 23; 14, 2, 3, 6, 8, 14, 22; 15, 4, 6, 11, 16, 17, 20, 22; 16, 2, 7, 11, 15, 16 s.; Themist. de amic. I. S. 48, 4; 49, 3, 6, 8 s., 11, 12, 21 ss; 50, 5, 8, 14 s., 15; 52, 3, 10, 12, 13, 14, 19, 25; 53, 1, 2, 7, 13, 17, 18, 19, 23, 23 s., 24; 54, 2, 4, 8, 12; 55, 2 s., 15, 23; 56, 1, 10, 13, 15, 16, 24; 57, 8, 17; 58, 4, 7, 8, 9, 11, 18; 59, 14; 60, 22; 61, 5, 6 s.; 14, 17 s., 21, 22; 62, 1, 11; 63, 2 s.s., 5, 7, 8 s., 18; 64, 1, 2, 3, 8, 24 s.; 65, 5, 6, 6 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 1, 2 s., 3, 4 s., 5 s., 7 s., 11, 12 s., 15, 16, 21, 23 s., 29 s.; 188, 10, 11, 24, 25; 189, 7, 19, 30; 190, 2, 3, 8 s., 18; 191, 4, 5 s., 11 s., 15, 24; 192, 4, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 26, 28; 193, 1 s., 18 s., 27; 194, 30; 195, 2, 10.

Pauca, quae huc spectant, liceat singillatim significare. — Primum in reddendis numeris Graecis nulla est Syri interpretis constantia. Passim pro Graeco singulari pluralis ponitur velut Arist. de mund. A. S. 135, 23; 138, 12; 141, 24; 142, 28; 146, 12, 18; 148, 23; 153, 25, 26; 154, 7, 8, 9; Isocr. ad Dem. A. S. 172, 27; 174, 12; Luc. de cal. I. S. 8, 7, 9; 10, 18; 14, 8; Themist. de amic. 57, 17; 61, 4, 14; 63, 7 s., 20; Plut. de cohib. ir. A. S. 191, 27 aut pro plurali singularis velut Arist. de mund. A. S. 138, 9; 140, 26; 141, 19 s.; 142, 12; 146, 16, 25 s.; 147, 2; 148, 22, 27; 151, 8, 10; 153, 17, 22; 154, 7; Isocr. ad Dem. A. S. 173, 1, 12, 13; 174, 3, 7, 24 s.; 175, 1; Luc. de cal. I. S. 2, 5, 6; 6, 16; 7, 3, 11, 12, 14; 8, 12, 13, 24; 13, 8, 14; 14, 5; 16, 1; Themist. de amic. I. S. 57, 21 s.; 61, 4 ss.; 63, 21; 65, 8; Plut. de cohib. ir. A. S. 194, 19. — Multo rarius fit, ut pro substantivo abstracto, quod in exemplari Graeco erat, concretum Syriacum ponatur velut Arist. de mund. A. S. 149, 12; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 8; 173, 22; Themist. de amic. I. S. 48, 6; 50, 20; 52, 16; 53, 25; 62, 14; 63, 11, 13 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 29; 191, 11 et ex adverso abstractum pro concreto velut Isocr. ad Dem. A. S. 173, 19; Themist. de amic. I. S. 54, 25 s. — Porro vocabula Graeca affirmativa passim negationibus exprimuntur velut Arist. de mund. A. S. 143, 20; 144, 2, 14; 150, 10; 155, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 17 s.; 173, 28; 175, 24; Luc. de cal. I. S. 8, 25; 15, 21; Themist. de amic. I. S. 52, 9, 15, 21 aut negationes, quaeque negandi vim in se habent, vocabula affirmationibus velut Arist. de mund. A. S. 157, 16; 158, 19; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 18; 171, 12; 172, 14 s.; 173, 21; Luc. de cal. I. S. 9, 19; Themist. de amic. I. S. 54, 6; 56, 13; 58, 23; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 10, 13; 194, 28. — Sed haec magis ad elegantiam sermonis augendam spectant. Ut planior dilucidiorque expositio reddatur, saepe, ubi scriptores Graeci res, quas antea accuratius declaraverant, postea solis articulo vel pronominibus vel adiectivis attributivis significabant, in versionibus Syriacis ipsa rerum nomina iterantur. Exempla haec inveni: Arist. de mund. A. S.

135, 2, 17; 137, 29; 138, 1, 18; 139, 1, 4; 140, 5; 141, 17; 142, 4; 148, 16; 149, 19; 154, 2 s., 27; 157, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 19; 170, 30 s.; 174, 30; 175, 1, 5 s.; 176, 18; Luc. de cal. I. S. 11, 2; 13, 17; 14, 17; Themist. de amic. I. S. 49, 20; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 30; 190, 1; 192, 10. Perraro e contrario fit, ut vitandae molestae iterationis gratia nominum Graecorum vices pro nomina Syriaca expleant velut Arist. de mund. A. S. 150, 8; 157, 18, 20; Luc. de cal. I. S. 13, 10; Themist. de amic. I. S. 50, 23. — Denique ad perspicuitatem orationis augendam multum illud quoque confert, cum scriptores Graeci varient sermonem ita, ut alias alia locutione eandem rem vel sententiam significent, Syrum spreta ea exemplorum Graecorum gratia saepe eam, quam primo usurpavit, significationem retinere. Exempla haec inveni: Arist. de mund. A. S. 152, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 171, 5, 13; 172, 11, 21; Luc. de cal. I. S. 8, 3, 23; 13, 9; Themist. de amic. I. S. 49, 18; 50, 20; 56, 22; 58, 7, 19; 61, 18 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 9; 189, 10; 190, 17; 191, 9; 192, 27.

Ut ad eas vertendi licentias transeam, quae sunt circa structuram integrarum sententiarum, incipiendum est ab illis locis congerendis, ubi vel sola nomina vel nomina cum praepositionibus iuncta integris enuntiatis Syriacis circumeuntur sive primis sive rectis et rursus verba vel enuntiata Graeca in nomina Syriaca transeunt sive nuda sive praepositionibus instructa. Prioris, quod significabam, generis exempla obviam sunt Arist. de mund. A. S. 135, 4, 9, 13; 136, 1[439]); 142, 5 s.; 144, 3 s., 9; 145, 6; 147, 4, 30; 148, 3, 10, 14, 24; 154, 15, 21, 25; 157, 7 s.; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 6, 27; 169, 29; 170, 7, 26; 171, 28; 172, 6 s.; 173, 20, 21; 174, 2, 14, 19; 176, 6 ss., 17; Luc. de cal. I. S. 2, 18 s., 19, 20; 3, 8, 11 s.; 4, 17, 19; 5, 17; 6, 16 s.; 7, 1 s.; 8, 12 s., 21 s.; 9, 6 s., 21; 10, 11, 12; 11, 8, 10; 12, 6, 8; 16, 6; Themist. de amic. I. S. 48, 5, 10 ss., 15; 49, 7 s., 15; 50, 2, 13, 14, 24; 51, 24; 52, 5, 6, 7, 11 s.; 55, 14, 19, 22; 56, 2, 9 ss., 24; 57, 6 s., 15, 23 s.; 58, 4 s., 6 s., 59, 4, 15 s.; 60, 3 s.; 63, 19, 20; 64, 12 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 11, 22, 24; 189, 11 s., 13; 190, 6, 21; 191, 12 s.; 192, 11 s.; 194, 24. Multo rariora sunt alterius generis exempla, nimirum Arist. de mund. A. S. 135, 9; 140, 7; 144, 19; 147, 23; 155, 10; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 9; 170, 1; 174, 4 s.; Luc. de cal. I. S. 1, 10; 8, 17 s.; 10, 7; 11, 2; 15, 6; Themist. de amic. I. S. 48, 4, 7; 49, 10; 56, 21; 61, 25 s.; 64, 1, 4; 65, 1.

De sententiarum deinde, quae et in exemplaribus Graecis et in versionibus Syriacis integrae sunt, structura haec fere videntur monenda esse: Universae structurae ita ab interprete immutantur, ut activae transeant in passivas Arist. de mund. A. S. 139, 9; 140, 25; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 3, 20; 169, 7, 21; 170, 24; 172, 4, 9, 16; 174, 13; 175, 4; Luc. de cal. I. S. 1, 2; 4, 6; 6, 8; 9, 11; 14, 4 s.; 16, 16; Themist. de amic. I. S. 49, 7, 23; 51, 8 ss.,

15; 58, 25; 59, 1, 6; 60, 1, 5; 61, 5; 64, 6; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 29; 189, 18; 191, 7 s., passivae in activas Arist. de mund. A. S. 141, 15; 145, 11; 149, 9; Luc. de cal. I. S. 8, 7 s., 9 s.; 11, 3 s.; 12, 17; Themist. de amic. I. S. 55, 4, personales in impersonales Arist. de mund. A. S. 135, 23; Isocr. ad Dem. A. S. 173, 13; Luc. de cal. I. S. 6, 4; 14, 1; Themist. de amic. I. S. 48, 7 s., 13; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 18, impersonales denique in personales Themist. de amic. I. S. 53, 9; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 19 s. — Quae Graece universe prolatae erant, sententiae ab interprete revocantur Isocr. ad Dem. A. S, 176, 22 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 26 ss.; 192, 2 ss. ad scribentis, Isocr. ad Dem. A. S. 171, 3; 176, 3; Themist. de amic. I. S. 59, 1 ad personam eius, cui quisque libellus dicari mittique fingitur. Contra quae accuratius a scriptoribus Graecis significata erant, Syrus universe tantum proponit Luc. de cal. I. S. 2, 6; Themist. de amic. I. S. 53, 14; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 28 ss.; 193, 5 s.; 194, 3, 24 ss. — Sententiae affirmativae negativis redduntur Isocr. A. S. 171, 14 s.; 174, 5; 176, 22; Luc. de cal. I. S. 2, 24; 8, 13; Themist. de amic. I. S. 54, 29 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 192, 11, interrogationibus Luc. de cal. I. S. 6, 5 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 191, 24 s., sententiae negativae affirmativis Isocr. ad Dem. A. S. 169, 25; 174, 24; Luc. de cal. I. S. 13, 3; Themist. de amic. I. S. 49, 19 s.; 50, 12; 64, 5; Plut. de cohib. ir. A. S. 192, 2; 194, 8. Sententiae negativae per interrogationem expressae unum exemplum est Isocr. ad Dem. A. S. 174, 6. Interrogationibus Graecis sententiae affirmativae Syriacae respondent. Luc. de cal. I. S. 16, 10 ss.; Plut. de cohib. ir. A. S. 194, 20 s., 27 s. — Persaepe fit, ut in exemplaribus Graecis atque versionibus Syriacis idem universum quidem structurae genus sit, aliud vero subiectum, quod dicimus, enuntiati. Exempla obviam sunt haec: Arist. de mund. A. S. 138, 18; 139, 23 s.; 145, 25; 149, 3, 28; 150, 2 s.; 152, 10 s.; 156, 15; 157, 2; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 2, 4, 16; 170, 14, 24; 171, 19; 172, 18, 19 s.; 173, 4, 8 s., 18, 19, 21; 174, 9, 21; 175, 5 s., 7, 13, 14, 26; 176, 9 s., 20, 25; Luc. de cal. I. S. 3, 15, 22, 24 s.; 4, 11; 7, 4; 8, 5 s.; 10, 8; 15, 12, 15; Themist. de amic. I. S. 50, 8, 12, 20; 51, 22; 52, 6; 53, 11, 17; 55, 2 s.; 56, 7, 20; 57, 9; 59, 25 s.; 60, 16; 62, 2 ss.; 64, 1 s., 7, 20; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 2, 17; 188, 11 s., 15, 27; 190, 3 ss.; 192, 11, 26 s. — Bina enuntiata, quae in exemplari Graeco iuxta posita erant, ab interprete ita exprimuntur, ut alterum ex altero suspendatur Arist. de mund. A. S. 135, 12, 29; 139, 11; 145, 19; 146, 4 s.; 147, 15 ss.; 148, 8; 149, 20; 153, 6; 155, 6, 12; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 11; 171, 25 s.; 172, 14; 174, 12 s., 16; Luc. de cal. I. S. 4, 17; 6, 13; 11, 23; 13, 21; Themist. de amic. I. S. 53, 3, 6, 21; 54, 12; 59, 20 ss.; 60, 1 s., 21; 62, 21 s.; 65, 23 s., 10 ss.; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 27 s.; 188, 26. Ex adverso enuntiatum, quod est in exemplari

Graeco ab altero suspensum, ab interprete iuxta illud ponitur Arist. de mund. A. S. 142, 18 s.; 144, 30 s.; 147, 10; 157, 12; Isocr. ad Dem. A. S. 174, 19, 23, 30 s.; Luc. de cal. I. S. 7, 25 s.; 13, 15; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 9 s., 20; 190, 6 ss.; 193, 19. — Bina enuntiata Graeca per comparationem in unum comprehenduntur Isocr. ad Dem. A. S. 169, 27 s.; 171, 17; 172, 3 s.; 173, 26 s.; 175, 16 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 25 s. Rursus comparatio, quae est in exemplari Graeco, binis enuntiatis redditur Themist. de amic. I. S. 57, 2 ss.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 13 s. — Denique sunt quaedam circa syntaxin, quam Graeci dicunt, duriorum mutationum genera, quae rarius inveniuntur. Ut aliqua exempla accuratius significem, condicionibus Graecis respondent Syriaca enuntiata temporalia, quae a particula ܕ incipiunt, Isocr ad Dem. A. S. 170, 22 s.; 172, 5; 175, 28; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 27 s., relativum Themist. de amic. I. S. 50, 14, finale ibid. 58, 18. enuntiatis relativis Graecis sententiae Syriacae condicionales Themist. de amic. I. S. 48, 18, temporales Isocr. ad Dem. A. S. 173, 25. Similia obviam sunt Arist. de mund. A. S. 135, 14, 16; 139, 21; 155, 25; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 18; 174, 16; 176, 22; Luc. de cal. I. S. 3, 20; 10, 23 s.; 12, 8; 13, 18 s.; Themist. de amic. I. S. 48, 12 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 191, 22 s.

Haec quidem de mutationibus orationis habebam quae paucis dicerem. Transeo ad amplificationes et adiectiones, quas sibi interpres indulsit. Singula vocabula aut paucorum certe verborum complexiones ad augendam planitatem orationis verbis scriptorum Graecorum adduntur Arist. de mund. A. S. 135, 6, 8, 10. 16, 17, 20 s., 21, 30; 136, 5, 9, 21, 24, 26; 137, 1, 8, 9, 19, 20, 21. 24; 138, 1, 3, 4, 8, 9, 10, 11, 15, 16, 17, 24; 139, 1, 3, 6, 7, 8, 9. 10, 11, 15, 16, 17, 24; 139, 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 16, 17, 18, 20, 21. 27, 30; 140, 5, 9, 17, 19, 21; 141, 2, 7, 8, 21, 23, 29; 142, 1, 8, 13. 14, 20, 21, 22; 143, 22, 29; 144, 2, 7, 11, 12, 15, 18, 21, 27, 30; 145, 3, 5, 17, 18, 21, 30; 146, 1, 7, 11, 14, 18, 20; 147, 2, 18, 19. 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30; 148, 5, 13, 15, 26; 149, 1, 3, 6, 13, 18, 20, 24; 152, 7, 8, 15, 20, 25, 26, 27; 153, 1, 21, 28; 154, 1, 2, 6, 8, 15, 16, 25; 155, 6, 19, 20, 22; 156, 20, 24, 26 s.; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 28; 171, 14, 18, 19, 20; 173, 28; 175, 2; 176, 16; Luc. de cal. I. S. 1, 1, 4, 7; 2, 2, 6, 9; 4, 2, 14; 5, 21; 6, 14, 23; 7, 14; 8, 7; 9, 2; 10, 11; 12, 7, 23; 13, 13, 25; 14, 19; 15, 13; 16, 3, 14; Themist. de amic. I. S. 49, 21; 50, 17; 51, 11; 52, 25; 53, 10; 54, 6; 55, 16; 56, 16; 57, 6, 7; 61, 3; 63, 4, 5, 8; 64, 5; 65, 4; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 30; 187, 1; 189, 8, 11, 20, 29 s.; 190, 8; 192, 9; 194, 25, 28; 195, 8. Non nunquam vocabulis a Syro additis universa Graeci exemplaris structura turbatur velut Arist. de mund. A. S. 136, 19; 137, 14; 138, 19; 140, 15, 23 s.; 146, 29, 30 s.; 147, 7, 18, 27; 148, 6, 8, 15, 18; 149, 18; 150, 19; 151, 22, 23; 152, 20 s.; 154, 1, 7; 156, 25; 157, 18, 29;

158, 5; Isocr. ad Dem. A. S. 171, 13; Luc. de cal. I. S. 2, 4, 22, 24; 3, 22, 24; 11, 14; 13, 15; Themist. de amic. I. S. 48, 24; 53, 1, 4; 55, 13; 56, 8; 59, 2; 63, 9; 64, 19; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 23; 191, 8; 193, 7, 8; 195, 7. Uberiora ab interprete additamenta contextui Graecae expositionis inserta sunt Arist. de mund. A. S. 136, 18, 29; 137, 5, 6; 138, 25; 139, 30; 140, 18, 24; 141, 8; 142, 3; 144, 11, 21 s.; 145, 14, 20, 29 s.; 146, 21, 22, 27; 147, 28; 148, 16; 149, 11, 13, 25; 150, 30; 152, 22; 156, 29; 157, 12 s.; Isocr. ad Dem. A. S. 172, 6, 7, 22; 175, 8, 21; Luc. de cal. I. S. 2, 13; 3, 9 s., 19, 21 s.; 4, 17 s.; 7, 17; 9, 18; 10, 25; 11, 11, 12; 12, 13; 14, 9 s., 12, 16; Themist. de amic. I. S. 57, 9; 58, 15; 61, 10, 12, 23; 62, 13; 63, 21, 23 s.; 64, 20, 25; 65, 2 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 190, 24; 191, 4 s., 28; 192, 2, 23; 194, 9 s. — Praeterea amplificatur oratio aut ita, ut singulae voces Graecae binis vel ternis Syriacis circumeantur velut Arist. de mund. A. S. 135, 7; 136, 4; 138, 12, 13, 14; 139, 22 s.; 140, 10 s.; 141, 30; 142, 6, 22; 144, 16, 17; 145, 15; 146, 12 s.; 148, 27; 149, 9, 12; 150, 2, 5, 15; 151, 11 s., 14 s., 27; 153, 22 s.; 154, 6, 8, 12 s., 18, 24; 155, 10; 156, 8; 157, 10; Isocr. ad Dem. A. S. 175, 20; 176, 5, 13; Luc. de cal. I. S. 6, 22; 12, 21; Themist. de amic. I. S. 56, 6 s.; 57, 5; 58, 14; 59, 4 s.; 63, 13, 13 s.; 64, 4; 65, 10 s., aut ita, ut, quae in exemplaribus Graecis singulis enuntiatis comprehensae erant, sententiae a Syro binis exprimantur, quorum verba arte quadam ita vinciuntur, ut paria paribus referantur, velut Arist. de mund. A. S. 142, 2 ss.; 146, 9, 10; 149, 25 s.; 150, 27 ss.; 152, 25 ss.; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 11; 173, 26 s.; Luc. de cal. I. S. 2, 25 s.; 6, 3 s.; 9, 12 ss.; 13, 15 s.; 16, 10; Themist. de amic. I. S. 49, 14 s.; 51, 1 s., 6, 19; 53, 11 s.; 60, 2; 62, 16; 63, 11; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 27 s.

Superest, ut de eis locis dicam, ubi aut omnino omisit quaedam interpres aut ubertatem Graecae orationis in angustum coëgit. Omissae sunt singulae voces Arist. de mund. A. S. 135, 20, 26; 140, 17; 145, 26; 146, 2; 148, 3, 15, 30; 149, 30; 150, 12; 152, 21; 154, 14, 29; 155, 5, 11, 15, 17; 156, 19, 28; 158, 15; Isocr. ad Dem. A. S. 167, 27, 28, 29; 168, 1, 20, 22; 169, 6, 27, 30; 172, 14; 173, 8, 15; 174, 15, 30; 175, 1, 17, 26; 176, 4, 10; Luc. de cal. I. S. 1, 4, 7, 10; 2, 1, 8, 15, 16, 25; 3, 5, 10, 14, 15, 17, 20, 24, 25; 4, 2, 16; 5, 6, 7, 16, 24; 6, 9, 14, 16, 21; 7, 16; 8, 12, 19, 21; 9, 2, 4, 5; 10, 1, 2, 4, 6, 9, 14, 15, 22; 11, 17, 25; 12, 3, 19; 13, 1, 5, 7; 14, 3, 8, 15, 16, 21, 22, 23; 15, 2, 16, 18; 16, 12; Themist. I. S. 48, 19; 49, 1, 4, 20; 50, 13, 19; 51, 4, 5, 11, 12, 18; 52, 4, 6, 7, 12, 17, 19, 23; 53, 4, 9, 10, 15, 17, 19, 20; 55, 13; 56, 2, 7, 9, 14, 19, 25; 57, 2, 10, 12, 21; 58, 4, 5; 59, 1, 16, 18; 60, 1, 5, 8, 10; 61, 1; 63, 12; 64, 4; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 27; 187, 14, 20, 27; 188, 10, 15, 17, 26; 189, 6, 20, 24, 25; 190, 6, 19, 25; 192, 4, 12, 24; 193, 3, 6, 29; 194, 19; 195, 9, integrae vero sententiae aut certe non mediocres sententiarum partes

Arist. de mund. A. S. 147, 27; 149, 30 s.; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 25; 174, 9; Luc. de cal. I. S. 9, 16; 14, 2, 11; Themist. de amic. I. S. 49, 9 s., 13; 50, 9; 52, 10; 53, 16, 24; 56, 17; 59, 5, 16; 60, 1, 18; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 13; 188, 11; 189, 9; 192, 4. In angustum oratio cogitur aut ita, ut bina sive terna vocabula Graeca singulis Syriacis exprimantur velut Arist. de mund. A. S. 146, 15; 147, 1 s.; 148, 1; 155, 16, 21; 156, 4; Isocr. ad Dem. A. S. 174, 16; Luc. de cal. I. S. 10, 23; 12, 10, 17; Themist. de amic. I. S. 49, 5; 51, 12; 52, 14, 15; 55, 19, 21; 56, 9; 57, 7, 10; 60, 8; 61, 3, 25; 62, 23; 63, 12, 22; 64, 7; 65, 1, 4, 10; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 30; 187, 11, 22, 28; 188, 9; 189, 8, 9, 10, 18, 20, 25, 26, 30; 190, 2, 18; 191, 10, 27; 192, 17; 193, 6; 194, 8, 13; 198, 8, aut ita, ut bina, si dicere fas est, membra orationis Graecae singulis sententiis Syriacis comprehendantur velut Isocr. ad Dem. A. S. 168, 7; 171, 51; 174, 27 s.; 175, 14 s.; 176, 11 ss.; Luc. de cal. I. S. 9, 23 s.; Themist. de amic. I. S. 56, 10; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 16.

Sed hae quidem licentiae, quamvis magnae esse videantur, circa solam orationem versantur. Neque vero desunt loci, in quibus constituendis adeo ad arbitrium interpres egit, ut etiam sententia Graeci exemplaris deflecteretur infringereturque, scilicet Arist. de mund. A. S. 142, 1 s., 12 s., 29 ss.; 144, 23 ss., 26 ss., 145, 2 s., 5; 146, 2 s.; 147, 30 s.; 148, 17, 28 s.; 149, 5, 23; 151, 15 s.; 152, 27; 154, 2; 155, 2, 25; 156, 9 ss., 16 s., 21 ss.; 157, 3, 5; 158, 5 ss., 17 ss.; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 4 ss.; 169, 16 s.; 170, 20; 171, 12 s., 22, 29; 172, 4, 5, 8 s., 25; 173, 2 ss., 6, 15 ss., 20 ss., 23 s.[440]); 174, 6 ss., 17 s.; 175, 14 ss.; 176, 3 s.; Luc. de cal. I. S. 4, 20 ss.; 7, 8, 22; 8, 14 s., 16; 9, 7 ss., 22; 10, 9, 19 ss.; 11, 18; 12, 12, 24; 13, 1 ss., 7; 14, 3 s., 20; 15, 19 s.; 16, 5 s., 7 ss., 12 s.; Themist. de amic. I. S. 49, 1 s.; 50, 1; 51, 12 ss., 25 ss.; 52, 7; 53, 5; 54, 9, 12 ss.; 56, 2, 11 s., 16; 59, 5 s., 9, 18 ss.; 60, 6, 10 ss., 13 ss., 23; 61, 1 ss.; 62, 23; 64, 3, 7, 13, 14, 17; 65, 4 s., 7; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 25, 26; 188, 6 s.; 189, 1 ss., 8 s., 20 ss.; 190, 9 ss., 11; 191, 29 s.; 192, 1, 6 ss., 16 s. Ceterum consulto videtur hisce locis paulo longius a Graeco exemplari recessisse interpres, sive quod parum referre putabat, qua fide quaeque sententia redderetur, sive quod eam, quam ipse erat expressurus, sententiae figuram aptiorem ducebat illa, qua scriptor Graecus usus erat. Contra locis Arist. de mund. A. S. 141, 28; 142, 16; 144, 12; 149, 16; 156, 10; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 18; 175, 5 s.; Luc. de cal. I. S. 4, 23 s.; 13, 4; Themist. de amic. I. S. 53, 16; Plut. de cohib. ir. A. S. 192, 8 omnino, quae esset sententia Graeci scriptoris, non perspectum est.

Sed multo etiam illis graviora sunt exemplaria Graeca inter et versiones Syriacas discrimina, quae vehementer vereor, ut suo iure adhuc homines docti ad ipsum Sergium retulerint. Res eo gravior est et suspiciosior, quod minime

aequaliter per omnes, de quibus disputatur versiones patet. Neque enim ulla eius generis discrimina versio libri de mundo, paucissima pro rata parte versio orationis Demoniceae, longe plurima versio libelli de ira Plutarchei exhibet. Iisdem fere finibus continentur in interpretationibus Luciani, Themistii, Pseudo-Plutarchi, ut, quid sentiam, etiam de eis versionibus dicam, quarum exempla Graeca quoniam interierunt, res certo explorari non potest. — Verum prolatis exemplis rem illustrem. Primum huc revocandi sunt ii loci, ubi nimia religione factum est, ut, quae ad Graecorum de deis persuasionem spectarent, aut prorsus omitterentur aut immutarentur ita, ut cum Christianorum opinionibus fere convenirent, velut Isocr. ad Dem. A. S. 168, 9; 176, 83; Luc. de cal. I. S. 11, 12, 15, 19; Themist. de amic. I. S. 49, 18; 51, 7; 52, 6; 60, 18; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 21; 191, 7. Atqui Sergium, quem confirmata aetate totum magis studiis, quae a paganorum scientia et litteris penderent, quam controversiis et religionibus sectarum Christianarum deditum fuisse vidimus, merito putemus tantae superstitionis tenebris offusum fuisse, ut vel in nominandis deis veterum haereret? Accedit, ut, quam liberaliter et humane Sergius senserit, e versione libri de mundo dilucide appareat, ubi afferendis eis, quae paganorum opiniones cultusque saperent, minime offendit.[441]) — Idem fere cadit in locos Luc. de cal. I. S. 1, 11; 5, 3, 6; 8, 3; 14, 1; Themist. de amic. I. S. 60, 1; 63, 8, ubi, quae ad res veterum scenicas spectabant, et Luc. de cal. I. S. 8, 18; Plut. de cohib. ir. A. S. 190, 8; 194, 24, ubi, quae ad agonisticas, praetermissa sunt. Quis enim serio sibi persuadeat virum Alexandriae medio fere saeculo quinto litteris imbutum, quae tragoedia esset, quae comoedia, qui παγκρατιάςτης, quae παλαίςτρα, ignoravisse. Quin etiam fuisse aliquam in Sergio doctrinam antiquariam vel ex loco Arist. de mund. A. S. 135, 19 (391 A 21 ed. Bekker) elucet, ubi τὸ Κωρύκιον ἄντρον reddit per ܗܝܟܠܐ ܗܘ ܕܡܬܩܪܐ ܕܩܘܪܘܩܝܘܢ „templum, quod dicitur Corycium", cum sciat specus illud cum rebus sacris veterum coniunctum esse. — Porro Luc. de cal. I. S. 3, 23; 4, 21; Themist. de amic. I. S. 48, 9; Plut. de cohib. ir. A. S. 193, 25 omissa sunt exempla e fabulis Graecorum Themist. de amic. I. S. 55, 11; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 28 s.; 195, 1, e memoria rerum gestarum sumpta, cum eiusdem generis alia multa tantum non ad verbum exprimere Sergius soleret. — Eadem inconstantia est in vertendis poëtarum Graecorum verbis, quae incertus libri de mundo auctor, Themistius, Plutarchus plurima laudant. Alia enim summa fide Syriace expressa sunt, alia aut prorsus omissa aut ita cum contextu prosae orationis permixta, ut poëtarum sententias laudari e solis versionibus Syriacis parum perspiceremus. Exempla eius licentiae sunt Themist. de amic. I. S. 48, 19; 49, 11; 52, 2, 5, 11; 54, 22 s.; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 8 s., 17; 188, 6, 10, 14; 189, 14, 19; 190, 3, 18; 193, 25. — Denique Luc. de cal. I. S. 9, 18; Themist. de amic. I. S.

49, 11; 50, 3; 53, 12; 60, 19; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 22, 24, 25; 189, 1, 8, 9, 10, 13 ss.; 192, 28; 193, 18; 194, 19, 24; 195, 6 ipsae quidem poëtarum philosophorumve sententiae vel narratiunculae disputationibus insertae fide non mediocri transferuntur, sed tacentur nomina a scriptoribus Graecis laudata. Id quod per se facile ita poterat explicari, ut statueremus Sergium ea, quae neque afferri multum interesset, neque populares cognita haberent, nomina propria omisisse. Verum unde id factum esse putemus, ut eadem nomina modo retinerentur modo silentio praetermitterentur, ut interdum omitterentur etiam nomina clarissima, quaeque Sergius dubitare non poterat, quin eis, quorum usui versiones suas destinaret, adprime cognita essent velut Socratis[442]), Hippocratis[443]), Ptolemaei[444]), servarentur velut Ctesiphontis pancratiastae[445])? Sed ut istas rationes dimittam, nobis persuadeamus archiatrum Romanum, Galeni interpretem illum elegantissimum eo adduci potuisse, ut Hippocratis, eum, quem Alexandria, quem frequentissima lectio Aristotelis docuisset, ut Socratis nomen praeteriret, aut tam rudem et rusticum nobis informemus virum, qui omnes fere, quae sua aetate florerent, disciplinas litteris complecteretur, ut veri simile videatur ab eo Minervam virum factam esse tibiis canentem[446])? — Denique ut haec argumenta lubrica sint omnia, quaeque parum liceat in universum iudicari, versio libelli de cohibenda ira ita, ut ad nostram usque aetatem servata est, ab interprete Resaïnensi non potest condita esse. Retractatio potius videtur esse Syriaco sermone instituta quam translatio exemplaris Graeci. Adeo multa aut plane omissa sunt[447]) aut perquam libere et indiligenter translata[448]), ut tantum in transcursu moneam dialogum Graeci exempli perpetua oratione expressum esse. Atqui, si eos locos spectamus, qui accuratius cum exemplo Graeco conveniunt, versio et scribendi genere et arte interpretandi adeo cum ceteris, quae sine interpretis nomine servatae sunt, conspirat, ut ab eodem omnes profectas esse interprete dubitari non possit. Eo igitur res redit, ut aut negandum sit versiones illas Sergii esse Resaïnensis aut statuendum graviora illa discrimina recentioris retractationis vestigia esse. Sergii versiones esse quominus negemus, mirus eorum in scribendi vertendique ratione cum versione libri de mundo concentus obstat. Contra esse quaedam in eis interpolationis vestigia iam supra probatum est. Contendo igitur versiones Isocratis, Luciani, Themistii, Plutarchi, quae adhuc in lucem editae sunt, a Sergio Resaïnensi conditas quidem esse, sed non integras servatas, verum aliam ab alio monacho Syro retractatam. Quam coniecturam si exemplis confirmare oportuerit, quibus demonstretur eiusmodi retractationes ab universa condicione litterarum Syriacarum non esse alienas, duo exempla proferam, ea quidem celeberrima Ḥonaini, a quo vidimus ipsius Sergii versiones Galeneas retractatas esse, et Iacobi Edesseni, quem constat anno 675 hymnos ecclesiasticos a sancto Paulo episcopo Edesseno e Graeco sermone

in Syriacum conversos collatis exemplaribus Graecis emendavisse et distinctis discolori atramento, quae ad verbum e lingua Graeca translata essent, quaeque ab interprete Syro addita, adiectaque inter singulas lineas adnotatione critica denuo edidisse.[449]) Illud sane, quod Ḥonainus et Iacobus in retractandis veterum versionibus effecerunt, ne voluerunt quidem efficere monachi illi, qui sex, de quibus disputamus, versiones retractaverunt, neque si voluissent efficere, poterant, cum exempla Graeca manifesto nulla conferrent. Ut retractandi laborem susciperent, potissimum in causa videtur fuisse memoria versionum mature corrupta. Res elucet ex eo, quod et plurimae, quas p. 412 s. enumeravi, interpolationes in corrigendis explicandisve locis corruptis versantur et in versione libelli de cohibenda ira non nullae sententiae sunt ab exemplo Graeco prorsus alienae, quibus interpositis illud retractator videtur egisse, ut lacunosum exemplaris sibi propositi contextum quasi resarciret.[450]) Sed non satis habuerunt recentiores monachi versionibus Sergianis pro virili parte emendatis. Ubi retractandis exemplaribus antiquis manus admoverunt, illud etiam studuerunt efficere, ut sublatis, quae vel religionem laederent vel intellectu essent difficiliora, orationem ad intelligentiam aequalium accomodarent. Quod studium consentaneum est procedente tempore magis invaluisse. Itaque, quo serius quaeque versio retractata est, eo pluribus et insolentioribus scatet immutationibus omissionibusque. Plutarchei autem de ira libelli exemplum Syriacum retractatum ut tam longe ab exemplo Graeco abhorreret, eo quoque factum est, nisi fallor, quod versio, cum extremo loco scripta exstaret, in codice retractatori proposito pessime erat habita. Extremo autem loco eam scriptam fuisse probant capita Graeca XIV—XVI omissa. — Porro ex his patet versiones Plutarcheas non ex eodem codice manu sripto transscriptas esse atque versiones, quae in cod. mus. Brit. 17209 sequuntur, Luciani et Themistii. Neque enim est, quod putemus librarium, qui illum codicem scripsit, ordinem codicis sibi propositi immutavisse. Quodsi non ex eodem codice transscriptae sunt, ne retractatas quidem ab eodem homine esse versiones Plutarchi et Luciani Themistiique probari potest. Tres igitur minimum retractatores internoscendi sunt. Primus non multo post mortem Sergii retractavit versionem orationis Demoniceae, alter versiones Luciani et Themistii, tertius denique eas, quae sub nomine Plutarchi proditae sunt. Postremo enim versiones, quae feruntur, libellorum Plutarcheorum retractatas esse inde apparent, quod perpaucae in illas post retractationem corruptelae irrepserunt. Ita enim illud quoque facile explicari potest, quod, si integrae versiones servatae essent, explicari omnino non poterat, scilicet, quo longius quaeque versio ab exemplo Graeco recederet, eo paucioribus lenioribusque mendis scatere. Denique, si retractatorum manus perpessae sunt versiones, etiam illud facile potuit accidere, ut nomen interpretis interiret.

Haec de retractatione versionum Sergianarum, quae sine interpretis nomine servatae sunt, habebam, quae disputarem. Veniam spero me facile impetraturum esse, quod tam prolixe de hoc loco disserui. Plurimum confert ad auctoritatem Sergii perspiciendam. Apparet enim inde libros Sergianos per saecula VI, VII, VIII in monasteriis Syriacis frequentissime lectitatos esse.[451]) Praeterea maximi momenti res est, in emendandis secundum versiones Sergianas verbis Graecis. Nam patet longe aliam esse aliarum versionum auctoritatem. Plurimum valet ad emendanda verba Graeca versio orationis Demoniceae. Ne Luciani quidem aut Themistii versiones spernendae sunt. Nullius fere pretii est interpretatio Plutarchei de ira libelli.[452])

Caput alterum.

Spices criticae.

1. *Ἰσοκράτους ὁ πρὸς Δημόνικον.**)

A. S. p. 167 s. s. Isocratis orationes. Recognovit etc. G. E. Benseler. Editio altera curante Friderico Blass. Lipsiae. 1886. Vol. I p. 1 s. s. Ryssel, Über den textkritischen Wert der syrischen Übersetzungen griechischer Klassiker. II. Teil. Leipzig 1881. p. 29 s. s.

Earum scripturarum, quas apographum Sergii ab universa omnium, qui ad nostram usque aetatem servati sunt, codicum Graecorum memoria absonas praebebat, duo sunt genera, ea, quamvis sint certe quidam loci, in quibus iudicandis de quo genere cogitandum sit, dubitare possis, in universum quidem quam maxime inter se diversa. Alterum errorum est aut mendorum, quae iniquitati temporis vel librariorum neglegentiae debebantur, eorum leviusculorum quidem plerumque et, quae mediocri cura possis corrigere. Alterum vero genus est graviorum lectionis varietatum, e quibus apparet, id quod primus Rysselius suspicatus est[453]), Syriace versam esse recensionem orationis Demoniceae antiquam et prorsus diversam ab ea recensione, quem nostri codices Graeci exhibent. Denique interdum paulo magis intricata res est ita, ut antiqua quaedam lectionis varietas, quae a nostrorum libro-

*) Γ = codex Urbinas, Λ = codex Vaticanus, Π = codex Parisinus, L = codex Laurentianus 58, 5 collati a Buermannio, E = codex Ambrosianus, Ɛ = corrector codicis E, Z = codex Scaphusianus collati a Drerupio, S = apographum Sergii.

rum memoria abhorret, in apographo Sergii a neglegenti librario videatur corrupta esse. Tum id agendum est, ut emendata scriptura Sergii, quae genuina alterius recensionis lectio fuerit, coniecturae acumine reperiatur.

Initium disputationis faciam a congerendis prioris, de quo dicebam generis, exemplis. Ac primum quidem sunt quidam loci, ubi apographum Graecum Sergii ita videtur laesum fuisse, ut ne ipse quidem interpres, quae antea scripta erant, omnia legere posset. Duo loci sine controversia ita sunt explicandi, in quibus vertendis satis certam eorum, quae legere sibi videretur, fiduciam se non habuisse ipse Sergius indicavit, cum parum accurate et per miras ambages orationis interpretaretur:

XXI 7 s. s. pro verbis inde ab τῇ ὀργῇ usque ad ὑπομιμνήσκεις Sergius exhibet παραπλησίως ἔχῃς πρὸς ἅπαντας καὶ αἰσχρὸν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ' ἡδοναῖς δουλεύειν extremis verbis liberrime expressis.[454])

XXX 4 s. pro Graecis χαριζομένους et ἀπεχθανομένους Sergius expressit συμβουλεύοντας. Scripturam, quae cum sententia scriptoris vehementissime pugnat, unquam in ullo codice exstitisse nullo pacto mihi persuaserim. Immo cum neutrum participium Graecum tam clare, ut legi posset, scriptum inveniret interpres, illud συμβουλεύοντας e sua coniectura supplevit.[455])

Aliqua cum probabilitate duos locos addere poteram, ubi compluria verba, quibus careri nullo pacto potest, in versione Syriaca praetermissa sunt, scilicet

XXXVI 6 verba ἰσχυρότατον μέντοι, quae si sententiam spectamus plane necessaria videntur, cum legibus a regibus latis suprema quaedam lex opponatur in ipso regis arbitrio posita[456]),

XLVI 4 verba καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν εὐθύς, quae vel ideo dubitari non debet, quin genuina sint, quod illis omissis accuratissima quaedam et elegantissima responsio orationis deletur.[457])

Sed cum ceteroqui locos tam accurate expresserit Sergius, ut de scriptura sibi proposita dubitavisse minime videretur, magis equidem eo propensus sum, ut verba illa re vera in apographo Sergii perperam omissa fuisse putem.

Neque enim pauca sunt, quae in illo exemplari neglegentia librariorum omissa erant. Exciderat scilicet

VII 3 μόνη quod perfacile ante μέν omitti poterat[458]),

IX 8 τῶν ὑπαρχόντων, quod ut iusta oppositio exsistat, prorsus necessarium est[459]),

XXVI 4 μόνον, quod genuinum esse sequens ἀλλὰ καὶ indicat[460]),

XXVII 5 ἀπόλαυσιν, quo quamvis salva sententia careri possit, genuinum tamen puto esse, quia in sequentibus quoque bonorum possessio et usus inter se opponuntur[461]),

XXXI 1 δυς syllaba vocabuli δυσάρεστος[462]),

XXVIII 6 σπουδαίῳ, quod ideo defendam, quia augetur certe sententia, si ideo divitias servandas esse monetur, quod illis subveniri potest non tam cuivis amico quam optimo cuique et qui auxilio dignissimus sit[463]),

XXXIV 3 ταχίστην, quod mihi quidem plane necessarium videtur[464]),

XXXIV 8 τοῦ, quod perfacile post ἀλλοτρίου omitti poterat[465]),

XXXVI 3 μᾶλλον, quo sequente comparativo βεβαιοτέραν careri non potest[466]),

XL 3 ἀγαθὸς ἐν, quibus omissis nullum est sententiae acumen[467]),

XLII 2 δυστυχῶν, quod tam sententia quam concinnitas orationis postulat[468]),

XLIII 3 ἐν τῷ ζῆν, quod necessarium est, cum manifesto τῇ τοῦ βίου τελευτῇ opponatur ἡ ἐν τῷ ζῆν ἀδοξία[469]),

XLIX 2 μόνον, quod servari respondens τῷ βίῳ παντὶ suadet[470]),

XLIX 3 βίῳ, quo careri opposito τῷ λόγῳ non potest.[471])

Denique huc revocandus est etiam locus

XLII 7 s. lbb. Grr. ἔχοντα περιπατεῖν S ἔχειν, ubi scriptura Syri nata est omissis syllabis οντα περιπατ.[472])

Quibus locis eos subiungam, ubi scriptura apographi a Sergio adhibiti depravata est, cum librarii oculi ad vocabulum prope positum aberrarent.

VII 1 lbb. Grr. οἷς ἄν. S ἢ ἂν ineptissima scriptura nata ex antecedentibus ἢ δέ[473]),

XX 5 lbb. Grr. βελτίστοις S χρησίμοις, ubi librarii oculi ad χρῶ quod antecedit aberravisse videntur[474]),

XXVI 6 s. lbb. Grr. φθονοῦσι S δυσχεραίνουσι sine dubio perperam sumptum ex antecedentibus ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας[475]),

XLIV 6 lbb. Grr. εἰδήσεις S εὑρήσεις, quod e sequente εὑρήσεις fluxit[476]),

LII 3 lbb. Grr. τὰ βέλτιστα (χρήσιμα) S πάντα τὰ χρήσιμα sumpto πάντα ex ἐφ' ἅπαντα quod antecedit[477]),

LII 5 lbb. Grr. τὰ χρήσιμα S πάντα τὰ χρήσιμα sumpto πάντα sive ex πανταχόθεν, quod antecedit, sive ex illo, quod modo perperam scripserat librarius, πάντα τὰ χρήσιμα.[478])

Dittographiae deinde, quam proprie nostrates dicunt, duo exempla praebebat apographum Sergii.

XIII 1 lbb. Grr. εὐλαβοῦ S εὖ εὐλαβοῦ.[479])

LI 4 S, cuius scriptura a memoria nostrorum librorum longe abhorret, καὶ τῶν σοφιστῶν μανθάνειν καὶ εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώσκειν καὶ μανθάνειν iterato in fine perperam sine controversia verbo μανθάνειν.[480])

Saepius in apogragho Sergii factum erat, ut, quo nullum fre-

quentius in universum est corruptelarum genus, vocabulum in simile vocabulum transiret.

VII 6 lbb. Grr. ψόγον S ψέγουςα[481]),
IX 7 s. lbb. Grr. ἐπεμελεῖτο S ἐπονεῖτο[482]),
XI 10 lbb. Grr. cπουδαίουc S τρόπουc[483]),
XXI 8 lbb. Grr. ἁμαρτάνονταc S ἅπανταc[484]),
LI 1 lbb. Grr. παραδείγμαcι S πράγμαcι.[485])

Denique peccavit librarius codicis S ter collocatione verborum perperam immutata ita, ut teterrimi hiatus efficerentur. Scilicet scripsit

IX 2 καλὸν καὶ οἰκεῖον pro οἰκεῖον καὶ καλόν[486]),
XII 5 cυμβουλευμάτων καὶ ἀκουcμάτων pro ἀκουcμάτων καὶ cυμβουλευμάτων[487]),
XXI 6 cωφρονήcειc καὶ εὐδοκιμήcειc pro εὐδοκιμήcειc καὶ cωφρονήcειc.[488])

Sed ne interpolationibus quidem carebat apographum Sergii. In duobus sane locis etiam dubitari potest additamenta a Sergio expressa utrum re vera contextui verborum inserta invenerit, an supra verba genuina vel in margine libri scripta ipse primus orationi Graecae admiscuerit.

XV 4 lbb. Grr. πρὸc τὴν ὑγιείαν S πρὸc τὴν εὐεξίαν καὶ ὑγιείαν, quod recte habere non potest, quia utroque substantivo servato durissimus hiatus efficitur[489]),

XVIII 8 lbb. Grr. ῥᾳδίωc S ῥᾳδίωc καὶ εὐχερῶc (εὐμαρῶc), ubi alterum adverbium spurium esse eadem, quo modo usus sum, ratione demonstratur. Neque enim, utut illud collocaveris, teterrimi hiatus durities evitari potest.[490])

Quibus oppositi sunt quatuor loci, in quibus iudicandis summa cum probabilitate affirmare licet Sergium additamenta iam in contextu sui codicis repperisse.

XX 8 lbb. Grr. πληcμονὴ γὰρ ἁπάντων S πληcμονὴ γὰρ ἁπάντων ἄφρων, ubi quamvis dubitari possit, num dittographia quadam ex ἁπάντων natum sit, malim ἄφρων versionis Syriacae pro additamento interpretis alicuius vel librarii habere, qui, quae esset πληcμονή, parum perspexerit, eo quidem satis inepto. Neque enim πληcμονή abundantia quaedam est, quae possit stolida aut molesta dici, sed satietas fastidiumque, quod abundantia procreatur.[491])

XXIV 1 lbb. Grr. μηδένα φίλον ποιοῦ S μηδένα ταχέωc φίλον ποιοῦ, ubi ταχέωc adverbium nemo non videt interpretationem esse languidam verborum sequentium πρὶν ἂν ἐξετάcῃc πῶc κέχρηται τοῖc πρότερον φίλοιc. Quibus additis superfluum erat aut potius molestum.[492])

XXVIII 6 lbb. Grr. χρημάτων S χρημάτων ἀδίκων, ubi ἀδίκων ad universum nexum sententiarum minime quadrat. Neque enim id volebat scriptor orationis significare iniustas quidem divitias non nisi vivis, iustas vero etiam mortuis usui esse.[493])

XLIV 3 lbb. Grr. ἐμὲ S ἐμὲ νέον ὄντα, ubi νέον ὄντα additamentum est, quod artissime cohaeret cum antiqua, quam hoc loco apographum Sergii exhibebat, varietate lectionis διήμαρτεν (lbb. Grr. διέλαθεν), quam parum librarius, qui verba addidit, perspexit.[494])

Denique huc pertinet locus omnium, qui prius scripturarum genus efficiunt, intricatissimus.

XXXVIII 6 lbb. Grr. δικαιοςύνης S δόξας. — Alteram hic scripturam directo ex altera factam esse vereor, ut quisquam sibi persuadeat. Immo δικαιοςύνης videtur in eo codice, unde apographum Sergii transscriptum est, adeo depravatum exstitisse, ut, quid significaretur, parum pateret, δόξας a librario, qui in vocabulo corrupto haereret, coniectura restitutum esse.[495])

Antequam ad alterum genus scripturarum, quae novae e versione Syriaca innotescunt, transeam, necesse est eos locos componere, qui ad utrum genus revocandi sint, merito potest dubitari. Passim enim in apographo Sergii praetermissa erant, quae per se neque molesta sunt neque, ut sententia salva sit, necessaria, nimirum

V 1 ἀλλὰ παραίνεςιν γράψαντες[496]),

V 7 γνηςίως[497]),

VI 1 s. κάλλος μὲν γὰρ ἢ χρόνος ἀνήλωςεν ἢ νόςος ἐμάρανεν[498]),

IX 3 ὑπ' ἐμοῦ coι, quae merito ab apographo Sergii aliena fuisse aliquis suspicari possit collato loco Antid. 74, ubi in codicibus ΓΔ est τῶν πάλαι γεγραμμένων et in margine utriusque libri τῶν ὑπ' ἐμοῦ πάλαι γεγραμμένων[499]),

XII 5 πολλῶν καί[500]),

XXI 4 πάντων[501]),

XXIV 6 μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων μήτ' ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. τοῦτο δὲ ποιήςεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖςθαι προςποιῇ[502]),

XXVII 8 καλόν[503]),

XXXI 3 s. μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωςιν[504]),

XXXI 10 s. βαρὺ γάρ[505]),

XXXI 11 παροξυντικὸν γάρ[506]),

XXXII 1 s. μάλιςτα μέν[507]),

XXXIII 5 s. πολλάκις γὰρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπηςαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοςαν[508]),

XXXIV 1 βουλευόμενος[509]),

XLI 5 μόνοις[510]),

XLIV 3 διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα[511]),

XLIX 7 καὶ φίλους.[512])

Sed ego quidem multo magis eo inclinor, ut ad earum genus scripturarum, quae ad diversam apographi Sergiani memoriam spectant, hos locos referam. Neque enim pauca ab ea recensione orationis, quam apographum illud exhibebat, antiquitas

iena fuisse, quae in codicibus Graecis servatis leguntur, vel eo paret, quod quatuordecim locis, quae in codicibus contra auctoritem versionis Syriacae feruntur, si accurate spectamus, videntur se suspecta. Ac primum quidem

XIV 4 s. om. S τούτου δ' ἐπιτύχοις εἰ λήγοις τῶν πόνων ἔτι ονεῖν δυνάμενος, quae manifesto cum sententia loci pugnant. eque enim prioribus illis, ad quae τούτου necessario referendum st, id agebat scriptor, ut, ne iusto diutius labori et exercitationi icumberetur, moneret, verum ut, quae omnino exercitationes eliendae essent, exponeret. Qui vero praeciso laboris tempore in eliendo optimo, quodque μάλιστα πρὸς τὴν ὑγιείαν sit, genere exrcitationum maxime proficiatur, equidem parum perspicio.[513])

Bis aliqua sermonis scabrities inest in verbis a versione Syriaca lienis.

XXV 4 s. om. S καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας, ubi in odicibus Graecis parum eleganter inter se iunguntur ἀτυχία, qui st vitae quidem status eius, cui amici probandi sunt, et κοινωνία, uae tota a voluntatibus amicorum pendet.[514])

XLVI 6 om. S αὐτοῦ pronomen reflexivum, quod aliquam certe uritiem in se habet, cum nullum sit, ad quod referatur, subiectum.[515])

Bis verborum ab apographo Sergii alienorum locus nullus erat n ea, quam apographum exhibebat, scriptura diversa a memoria odicum, qui aetatem tulerunt, scilicet

LI 3 vocabulorum τὰ βέλτιστα[516]),

LI 4 vocis ἄλλων.[517])

Bis interpretamentum sapiunt verba in versione Syriaca praeterissa, nimirum

XXIV 3 s. verba οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε, quae addi oterant ab interpolatore, qui illud τοιοῦτος nudum positum parum tellexisset[518]),

XXXIV 4 s. verba ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν τῶν θεῶν ὐτυχίαν, παρὰ δ' ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν, quae cum nexu sententiarum parum arte cohaerent neque videntur nisi εὐβουλίας commeoratae gratia addita esse.[519])

Quinquies magis concinna mihi videtur apographi Sergiani oratio t magis responsionis accuratae studio, quod tam in Isocrate quam n auctore orationis Demoniceae conspicuum est, congruens quam odicum nostrorum, omissis scilicet

XII 10 ἄλλοις[520]),

XVIII 8 μανθάνειν[521]),

XXX 3 πιστευθέντες[522]),

XXX 5 ἐν τῷ βίῳ[523]),

XL 2 σαυτοῦ.[524])

Quod XVII 5 s. S omittebat verba εἰ φαίνοιο, scriptura Syri uam maxime comprabatur collato loco XXXI 1 ὁμιλητικὸς δ' ἔσει ὴ δύσερις ὤν, ubi sive nostrorum codicum sive codicis a Sergio

adhibiti scripturam sequimur, in nexu sententiarum sermonisq persimili solum participium positum est[525]), quod autem omitteb XII 2 ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστάς, collato Isocratis loco, quem scrip orationis Demoniceae imitatus esse videtur, scilicet Nicocl. 11 οὐδε τῶν ἀσκητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν ὡς τοῖς βα λεύουσι τὴν ψυχὴν τὴν αὐτῶν, ubi non est, quod vocabulis ab apo grapho Sergiano praetermissis respondeat.[526])

Neque vero, quamvis egregias praebeant scripturas apograp Sergiani, ad confirmandam, quam de duplici recensione oratio Demoniceae Rysselium secutus proposui, coniecturam loci isti m tum conferunt. Nam potest per se fingi, ut plurima eorum, de qu bus primo monebam, perperam in apographo Sergiano omissa esse ita ea, quae aliqua ex parte suspecta sunt, manu interpolatoris archetypum nostrorum codicum inducta esse.

Haud minus anceps res est in iudicandis iis locis, ubi plur S quam nostri codices videtur exhibuisse. Ibi enim facil aliquis sibi persuaserit vocabula in S addita in archetypo nostroru codicum neglegentia librarii esse omissa, praesertim cum per s scripturae versionis Syriacae, quae ad hoc genus pertinent, maximam partem mirum quantum commendentur. Primum enim septiens vocabulis in apographo Sergii additis paria vocabulorum efficiuntur no solum aptissima nexui sententiarum sed etiam, quae aperte ad imi tationem quandam Isocratis spectent:

VI 5 lbb. Grr. φρονήσεως S φρονήσεως καὶ διανοίας[527]),

XII 5 lbb. Grr. συμβουλευμάτων S ἀκουσμάτων καὶ συμβου λευμάτων (συμβουλευμάτων καὶ ἀκουσμάτων. conf. p. 441).[528] conf. Isocr. ad Nicocl. 49 τοῦ μὲν νουθετεῖν καὶ συμβουλεύειν Nicocl. 13 τοῖς ὑπ' ἐμοῦ συμβουλευθεῖσι καὶ προσταχθεῖσι; ibid. 4 συμβουλεύσω καὶ προστάξω; Euag. 77 παρακαλῶ καὶ συμβουλεύω Antid. 95 σύμβουλον εἶναί με καὶ διδάσκαλον; ibid. 104 συμβούλοι εἶναι καὶ διδασκάλοις; ibid. 207 εἰρηκέναι καὶ συμβεβουλευκέναι Panathen. 143 συμβούλους καὶ προστάτας; 151 προστάταις καὶ συμβούλοις; 264 συναπεφαίνοντο καὶ συνεβούλευον; Philipp. 5 ὅτι ἂν σὺ κελεύῃς καὶ συμβουλεύῃς.

XV 4 s. lbb. Grr. σύννουν S πρᾶον καὶ σύννουν, quae optim opponuntur τῷ σκυθρωπῷ. conf. Isocr. Panathen. 121 φρονιμώτατο καὶ πραότατοι.[529])

XXI 6 lbb. Grr. εὐδοκιμήσεις S εὐδοκιμήσεις καὶ σωφρονήσεις (σωφρονήσεις καὶ εὐδοκιμήσεις conf. p. 441). conf. σωφρονεῖν ver bum ab Isocrate usurpatum Nicocl. 47; Panathen. 14.[530])

XXI 7 lbb. Grr. εὐπορήσεις S εὐπορήσεις καὶ πλεονεκτήσεις conf. πλεονεκτεῖν verbum adhibitum in oratione Demonicea XXXIX 4 et ab Isocrate exempli gratia Euag. 11.[531])

XXII 3 lbb. Grr. τρόπον S τρόπον καὶ λόγον, quam scripturam commendant cum nexus sententiarum, quae totae sunt de ser mone magis quam de moribus, tum duo Isocratis loci, quos scripto

moniceae orationis respexisse videtur, Nicocl. 22 ὥϲτε πιϲτοτέ-υϲ εἶναι τοὺϲ ϲοὺϲ λόγουϲ ἢ τοὺϲ τῶν ἄλλων ὅρκουϲ; Paneg. 81 ːτοτέροιϲ τοῖϲ λόγοιϲ ἢ νῦν τοῖϲ ὅρκοιϲ χρώμενοι[532]),

XLV 8 lbb. Grr. παιδείαν S μάθηϲιν καὶ παιδείαν. conf. Isocr. ιtid. 10 ἐπὶ τὰ μαθήματα καὶ τὴν παιδείαν.[533])

Isocratis imitationem quandam in se habent scripturae apo-aphi Sergiani etiam locis XI 6 et XXX 3.

XI 6 lbb. Grr. ὥϲπερ πρὸϲ παράδειγμα S ὥϲπερ πρὸϲ παρά-ιγμα βλέπων. conf. Isocr. Panathen. 188 βλέπουϲι γὰρ εἰϲ οὐδὲν λλο ἢ; ibid. 217 ταῦτα δ' εἶπον οὐ πρὸϲ τὴν δικαιοϲύνην οὐδὲ ρὸϲ τὴν φρόνηϲιν ἀποβλέψαϲ; de Pace 18 πρὸϲ ταύτην τὴν ὑπό-ːϲιν ἀποβλέψαντεϲ; ibid. 142 πρὸϲ ὃ χρὴ βλέπονταϲ τὰϲ πράξειϲ ιϲ τῆϲ πόλεωϲ δοκιμάζειν; Philipp. 134 οὐ πρὸϲ τὰϲ τούτων κτήϲειϲ τοβλέψαϲ; Antid. 292 οὐ πρὸϲ τὸ βέλτιϲτον ἀποβλέπουϲιν.[534])

XXX 3 lbb. Grr. ἀμφότεροι γὰρ S ἀμφότεροι γὰρ ὁμοίωϲ. nf. Isocr. Paneg. 91 ὁμοίωϲ ἐν τοῖϲ ναυτικοῖϲ κινδύνοιϲ ὥϲπερ ι τοῖϲ πεζοῖϲ; Helen. 58 τούτουϲ εἰϲ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὁμοίωϲ μῶμεν ὥϲπερ τοὺϲ ὅλην τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήϲανταϲ.[535])

Restant qui huc pertineant loci octo.

V 1 lbb. Grr. διόπερ S διόπερ καὶ[536]),

XVI 4 lbb. Grr. πείθου S πείθου. τῶν δὲ ϲοφῶν (ϲοφιϲτῶν) ːουε καὶ μαθητὴϲ γίγνου[537]),

XXX 1 post ὁμιλητικὸϲ δ' ἔϲει transpositis iis, quae in libris raecis leguntur inde a μὴ δύϲεριϲ usque ad ἁπαντῶν, et omissis orsus verbis μηδ' ἂν ἀδίκωϲ ὀργιζόμενοι τυγχάνωϲιν S habet: | θερμαινόμενοϲ ὀργιζομένων τῶν φίλων. conf. Aristoph. Ran. 845.[538])

XXXI 9 lbb. Grr. ποιοῦντεϲ μέν, ἀηδῶϲ δὲ τοῖϲ φίλοιϲ ὑπουρ-ιῦντεϲ S ποιοῦντεϲ μὲν μηδὲν δέον, ἀηδῶϲ δὲ δεομένοιϲ τοῖϲ λοιϲ ὑπουργοῦντεϲ. conf. Xenoph. Cyrop. IV 663; Herod. III 65; ιcian. Prom. 6; de imagin. 13.[539])

XXXIII 4 lbb. Grr. κερδαίνοντεϲ S κερδαίνοντεϲ οἱ πολλοί[540]),

XLII 7 lbb. Grr. τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν S τὴν δὲ διάνοιαν ιϲι φανερὰν[541]),

XLVII 5 lbb. Grr. τῶν περὶ τὸν βίον S τῶν περὶ τὸν βίον λῶν[542]),

LI 4 lbb. Grr. ϲοφιϲτῶν S ϲοφιϲτῶν μανθάνειν καί.[543])

Multo his gravius est ad confirmandam de duplici recensione ationis opinionem collocationem non solum singulorum vocabu-rum sed etiam integrarum sententiarum in apographo Sergiano versissimam exstitisse ab ea, quae in nostris codicibus ιt, collocatione. Exempla quatuor habeo, quae proponam, gra-ιora ea quidem multo quam plura.

XV 7 lbb. Grr. αἰϲχύνην, δικαιοϲύνην, ϲωφροϲύνην S αἰϲχύ-ην, ϲωφροϲύνην, δικαιοϲύνην[544]),

XXXI 1 s. verba μὴ δύϲεριϲ ὢν μηδὲ δυϲάρεϲτοϲ (ἄρεϲτοϲ.

conf. p. 439) μηδὲ δύσκολος (sic S. conf. p. 447) μηδὲ πρὸς τὰ ὀργὰς ταχέως ἀπαντῶν S habebat post verba γίγνου πρὸς το πλησιάζοντας ὁμιλητικός (XXX 6 s.)[545]),

XLII 3 s. verba χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀγαθῶ λυποῦ δὲ μετρίως ἐπὶ τοῖς γιγνομένοις τῶν κακῶν S habebat init paragraphi post ἄμεινον σιγᾶν ἢ λέγειν[546]),

LI 3 s. μανθάνειν, quod in nostris codicibus post τὰ βέλτιστ est, S omissis prorsus vocibus τὰ βέλτιστα habebat post σοφιστῶ id quod supra iam monui. Totus igitur locus in S ita habebat: κ τῶν σοφιστῶν μανθάνειν καὶ εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν ἀναγιγνώ σκειν.[547])

Sed, ut cogitari possit omnibus, quos adhuc afferebam, lo aut nostrorum librorum scripturam e scriptura apographi Sergia fluxisse aut hanc ex ea, quam nostri codices servant, memoria, de i quae etiam restant, varietatibus scripturae ita iudicari prorsus n quit. Neque enim ulla unquam arte ita poterunt explicari, ut alt ras ex alteris omissione aut interpolatione aut calami errore fact esse statuamus.

Primum interdum, id quod exempli gratia saepissime int duas codicum Aeschineorum familias intercedit discrimen, accidit ut alterum vocabulum synonymum exstiterit in apograph Sergiano, alterum in eis, qui servati sunt, codicibu Graecis scriptum sit.

XXVI 3 lbb. Grr. τῶν ἑταίρων S τῶν φίλων[548]),
XXVIII 4 lbb. Grr. τίμα S ἀγάπα[549]),
XVII 4 lbb. Grr. ποιεῖν S πράττειν[550]),
XXIV 2 lbb. Grr. ἔλπιζε S ἡγοῦ[551]),
XXXIII 7 lbb. Grr. ἀγαθόν S καλόν[552]),
XLIII 8 lbb. Grr. καλῶς S ἀνδρωδῶς[553]),
XLV 6 lbb. Grr. πλησιάζοντας S χρωμένους.[554])

Deinde passim multo etiam gravius a memoria codicum Gra corum scripturae a Sergio expressae discrepant, ita ut aut unive sum scribendi genus aut adeo ipsa sententia variet.

III 4 lbb. Gr. ἐπιχειρῶ S δύναμαι[555]),

IV 6 lbb. Grr. ἐπὶ λόγον S ἐπὶ λόγοις. conf. Isocr. Paneg. 13 χρὴ δὲ κατηγορεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, νο θετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελίᾳ τοῦτο ποιοῦντας; Plato Protag. 312 ἐπὶ τέχνῃ μανθάνειν; Xenoph. Conviv. 1 § 5 ἀργύριον δέδωκ ἐπὶ σοφίᾳ[556]),

VI 7 lbb. Grr. ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις S τοῖς δὲ τῆ διανοίας ὀφθαλμοῖς[557]),

XII 6 lbb. Grr. τοῖς συμμέτροις πόνοις S τοῖς πόνοις καὶ το γυμνασίοις. conf. Isocr. Nicocl. 13 διὰ γὰρ τούτων τῶν γυμνασίω τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν γενέσθαι τὸν ὀρ θῶς βασιλεύοντα[558]),

XIII 2 lbb. Grr. τοῖς ὅρκοις ἐμμένων S τοὺς ὅρκους μὴ παραιίνων[559]),

XIII 6 lbb. Grr. τοῖς θεοῖς θύειν S τοὺς θεοὺς φοβεῖσθαι[560]),

XXI 4 s. lbb. Grr. κέρδους, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης S μέθης, δηφαγίας, ἡδονῆς, ἀπάτης, ψεύδους καὶ τῶν τοιούτων[561]),

XXIII 2 s. lbb. Grr. ἐκ μεγάλων κινδύνων S ἐξ ἀνάγκης. conf. ocr. Paneg. 84 καὶ γὰρ ἐκείνων τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως νάγκαις ἀπέδοσαν; Archid. 55 ὥσπερ τοὺς εἰς τὰς δεινοτάτας νάγκας ἀφιγμένους[562]),

XXXIII 3 lbb. Grr. ἀπολαύειν S καλῶς οἰκονομεῖν[563]),

XXIX 1 lbb. Grr. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βέλιστα S στέργε μὲν τὰ παρόντα, τῶν δὲ μελλόντων μὴ λογίζου[564]),

XXX 3 lbb. Grr. τοὺς πιστεύσαντας S τοὺς πιστεύοντας[565]),

XXXI 2 πρὸς πάντα φιλόνεικος (φιλόνικος) S δύσκολος[566]),

XXXII 9 lbb. Grr. τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν τῷ τοῖς συμφέρουσι χρᾶσθαι[567]),

XXXIII 8 lbb. Grr. ἀπαγγέλλοντας S ἀπαντῶντας[568]),

XLIV 3 lbb. Grr. διέλαθεν S διήμαρτεν[569]),

XLIV 4 lbb. Grr. σιτίων S φαρμάκων[570]),

XLVI 5 lbb. Grr. ἀρετὴν S παιδείαν καὶ δικαιοσύνην[571]),

XLVII 6 lbb. Grr. ἀποβαινόντων S ἀποβησομένων.[572])

Haec si quis attente perlegerit, non dubitabit, opinor, quin re era Sergius Syriace verterit recensionem orationis Demoniceae satis iversam ab ea, quam nostri codices Graeci exhibent. Iam inquiendum est, usque ad quam fere aetatem utramque recensionem ersequi liceat. Versionem orationis Demoniceae omnium, quae sine terpretis nomine servatae sunt, versionum Sergianarum antiquissiam esse vidimus. Condita videtur esse exeunte fere saeculo quinto. tqui apographum S non nihil versione Syriaca erat vetustius. iquidem quaedam in eo Sergii temporibus aut plane oblitterata aut a certe corrupta erant, ut, quae fuisset antiqua scriptura, iam non lare perspici posset. Sed cum librarius codicis S quaedam pereram in contextum verborum videatur intulisse, quae in exemplo uo sive in margine sive supra verba scripta essent, semel invenerit ocum corruptissimum, quem corrigeret, ipsa recensio orationis a emoria nostrorum codicum diversa, ut ad quam manifesto verba LIV 3 a librario interposita spectent, multo etiam eam, qua odex S scriptus est, aetatem superat. Quodsi suspicari licet exemlum illud Sergianum scriptum esse saeculo quarto exeunte aut eunte quinto, pro certo affirmari potest iam saeculo tertio exeunte rcumlatam esse eam orationis recensionem, quam Sergius Resaïnsis Syriace expressit. Neque vero ultra saeculum post Christum tum primum exiens persequi possumus alteram recensionem. Nam rba paragraphi XI πιστευθέντες γὰρ ἀμφότεροι τοὺς πιστεύσανς ἀδικοῦσιν, quibus opposita est scriptura Sergiana ἀμφότεροι

γὰρ τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν, iam ab Anaximene, Zoili et Diogenis discipulo, aequali Alexandri magni ex oratione Demonicea transscripta esse ipse, qui antea confidenter affirmaverat, Blassius suo iure in dubium vocavit.[573]) Contra Hermogenes περὶ μεθόδου δεινότητος cap. XXXI laudat paragraphi tricesimi primi recensionem a memoria versionis Syriacae diversam eam, quae est in codicibus servatis omnibus. Apparet igitur recensionem orationis illam, quam codices Graeci servaverunt, iam lectitasse aequales Marci Aurelii Caesaris. Itaque illud certe Rysselio, qui non nisi servatorum codicum aetatem respexit, concedi non potest recensionem versione Syriaca expressam Graecam aetate multo superare (II 44). Neque igitur recensionem Graecam e Syriaca fluxisse ulla unquam arte comprobari poterit. Verum ne recensionem quidem a Sergio expressam ex memoria nostrorum codicum ductam esse mihi persuaserim. Primum enim non pauca intercedunt discrimina scripturae ita comparata, ut scriptura codicis S e memoria servatorum codicum duci nequeat. Deinde Sergiana recensio non nunquam multo propius ad normam dictionis Isocrateae accedit, quam Graeca. Neque vero illud, quamvis ipsius Isocratis oratio Demonicea procul dubio non sit, nullius plane momenti est. Nam imitatus est sine controversia scriptor Isocratis artem et sermonem. Itaque mihi quidem videtur dubitari non posse, quin antiquitus duae fuerint orationis recensiones, ea, quae nostris libris proditur, et ea, quae a Sergio Resaïnensi in linguam Syriacam conversa est.

Quodsi non ita res explicanda est, ut alteram ex altera recensionem manavisse statuamus, iis, quae secus ab omnium codicum Graecorum memoria versio Syriaca praebet, non nisi cautissime in emendandis verbis Graecis utendum est aut adeo omnino non est utendum. Non altera alteri recensio praeferenda est, sed tantum sciendum duplicem esse orationis recensionem, quasque utraque exhibeat scripturas, indicandum. Afferat aliquis locos illos, ubi ipse aut sententia sripturas Sergianas praestare dixi aut eo, quod in se haberent, aliquam Isocrateae dictionis imitationem, ut probet esse quasdam scripturas, quae olim in utraque recensione traditae sed in archetypo nostrorum codicum corruptae, in solo apographo Sergii servatae fuerint sintque ex versione Syriaca restituendae. — Est sane veri aliquid in eo argumento. Neque enim prorsus nego non nullas fortasse in memoria omnium librorum Graecorum corruptelas latere, quae secundum recensionem Sergianam corrigi possint. Tres locos certo huc revocandos esse ipse statuo,

XXV 6 lbb. Grr. ἐν ταῖς ἀτυχίαις S ἐν τοῖς καιροῖς, ubi scriptura nostrorum codicum sumpta est ex antecedentibus τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, Sergiana autem multo est exquisitior[574]),

XXV 9 lbb. Grr. ἐν τοῖς καιροῖς S ἐν τοῖς κινδύνοις, ubi in archetypo nostrorum codicum ἐν τοῖς καιροῖς illud modo perperam

loco suo demotum videtur hic transpositum esse et antiquam scripturam eiecisse[575]),

XXXVII 3 lbb. Grr. αἰτίας S ἁμαρτίας, ubi veri simile est, ni fallor, αἰτίας paucis litteris aut neglegentia omissis aut oblitteratis corruptum esse ex ἁμαρτίας.[576])

At, qui praeter eos fortasse huc referendi sint loci, ne suspicari quidem audeo. Summopere enim cavendum est, ne, dum alteram recensionem secundum alteram emendare studemus, utriusque memoriam pessime confundamus. Eam igitur, quam in hoc loco significabam magis quam proponebam, quaestionem aliis diiudicandam relinquam, si quibus illa tamquam Delphico oraculo instincta Bentleiorum aut Hermannorum sagacitas fuerit. Equidem satis habeo confirmare ne archetypum quidem nostrorum librorum pro plane certo aut integro Graecae recensionis teste haberi posse, immo scripturas non nullas ab initio utrique recensioni proprias in apographo Sergii servatas, in omnibus alterius recensionis libris depravatas esse.

Examinata versione Syriaca ut hac ex parte intricantur magis iudicii difficultates quam submoventur, ita iis certe locis, ubi Graecae recensionis testes inter se discrepant, nova quaedam et, opinor, clarissima lux affunditur. Apparet enim, cum libros omnes Graecos, qui aetatem tulerunt, recensio Sergiana aetate longe superet, discrepantibus codicibus manu scriptis eam fere scripturam comprobandam esse, quae auctoritate versionis Syriacae confirmetur. In universum enim, si quae et unico Sergianae et uno Graecae recensionis teste confirmatur scriptura, eam in utraque coniciamus recensione antiquitus traditam esse necesse est. An forte factum esse statuamus, ut, quae alterius recensionis antiquitus propria essent, plurimis locis etiam in alterius recensionis libris, ubi alia ab initio scripta essent, sive corruptela sive coniectura ponerentur, aut plane eadem ratione in utraque recensione passim peccaretur? — Sunt certe quaedam et omnium et singulorum codicum Graecorum menda, quae forte etiam in apographo Sergiano erant.

XV 8 κρατεῖσθαι illud, quod verum esse non potest, et in libris servatis est ad unum omnibus et erat in codice S.[577])

Deinde fortuitus concentus intercedit bis inter S et codices Vulgatae,

XI 5 ΓΖΕ πρὸς ὃν ΛΠLS πρὸς ὃ, ubi multo profecto elegantius pronomen relativum cum nomine Hipponici quam cum παράδειγμα iungitur[578]),

XXXII 5 ΓΖΕ ἀποβαλοῦσιν ΛΠLS ἀποβάλλουσιν, ubi veram esse Urbinatis scripturam sententia comparationis declarat[579]),

bis inter S et Z quartamque Urbinatis manum, scilicet

IX 6 Γ ὑπεμ . . . ν pr. man. ΛΠL ὑπέμενεν Z quart. man. in ΓS ὑφίστατο[580]),

XXX 6 Γ pr. man. ΛΠL σεμνός Z quart. man. in ΓS σεμνός τε καὶ ὑπεροπτικός.[581])

Sed latius casus regnum patere prorsus nego. Si enim in indicanda scriptoris antiqui memoria omnia licet forti tribuere, ars critica nulla est. Neque enim quae caeca forte sola reguntur, ea ratione possunt perspici aut iudicari. — An codices quosdam, qui aetatem tulerunt, ita interpolatos esse putemus, ut iis ex antiquo alterius recensionis libro, qui aetatem non tulerit, non nulla admiscerentur? — At missa, quae inde provenit, quod cum alio alias codice Graeco versio Syriaca conspirat, difficultate id certe difficillimum creditu est veterem illum interpolatorem, ut eum unquam fuisse fingam, varietates pro rata parte minutissimas transtulisse, gravissima quaeque duarum recensionum discrimina aut non vidisse aut non digna duxisse, quorum rationem haberet. Quid ergo relinquitur, nisi ut Syriacam versionem pro summa et certissima in aestimandis libris Graecis iudice habeamus?

Cum memoria Urbinatis recensio Sergiana contra omnes libros Vulgatae septies convenit:

III 4 ΓS cοὶ μὲν ἀκμὴ φιλοcοφεῖν ΛΠL cὺ μὲν ἀκμὴν φιλοcοφεῖc[582]),

VII 2 ΓZS ταῖc διανοίαιc ΛΠL ἐν ταῖc διανοίαιc[583]),

XIV 4 ΓZES πρὸc τὴν ὑγιείαν ΛΠL πρὸc τὴν ὑγιείαν cυμφέροντα[584]),

XXXV 2 ΓZS τὰ ἑαυτοῦ ΛΠL ὑπὲρ τῶν αὑτοῦ[585]),

XL 4 s. ΓZS τῷ μὲν cώματι — — — τῇ δὲ ψυχῇ ΛΠL τὸ μὲν cῶμα — τὴν δὲ ψυχὴν[586]),

XLIII 11 ΓZES τοῖc cπουδαίοιc ἀπένειμεν ΠL τοῖc cπουδαίοιc ἡ φύcιc ἀπένειμεν (Λ om. verba).[587])

Nisi omnia me fallunt, probanda his locis est scriptura, in qua S et Γ conveniunt etiam, si sententiam spectamus. Id quod statuerim etiam de loco XLIII 11, ubi Blassius putavit auctoritati Urbinatis minus obtemperandum esse. Commode enim verbum ἀπένειμεν cum ἡ πεπρωμένη iungi potest. Quin, ne intellego quidem, cur in generali illa sententia aliud ad fatum aliud ad naturam referendum sit.

Contra iis locis, ubi cum Vulgata S contra memoriam Urbinatis facit, scriptura Urbinatis aut aperto errore librarii nata est aut certe, si accuratius de nexu sententiarum cogitamus, minus videtur apta esse. Loci sunt sedecim numero

III 7 ZE ἐπιχειροῦcι ποιεῖν (in Γ ποιεῖν forte omissum et postea additum est), ΛΠLS ἐπιχειροῦcι[588]),

IV 6 ΓZE ἐπὶ λόγον ΛΠLES ἐπὶ λόγον μόνον[589]),

IV 7 ΓZ τὸν τρόπον ΛΠLS καὶ τὸν τρόπον[590]),

XIII 6 ΓZE ὅρκοιc ΛΠLES νόμοιc, ubi etiam, si quis quam maximi aestimaverit Urbinatem, concedet ὅρκοιc perperam ex antecedentibus sumptum esse[591]),

XX 6 τοῖc δὲ φίλοc γενήcει ΛΠLZES, om. pr. man Γ, ubi postea in margine addita sunt verba[592]),

XXV 5 ΓΖΕ βαcανίζομεν ΛΠLSЄ δοκιμάζομεν, ubi, quamvis ile cogitari possit scripturam δοκιμάζομεν ex antecedentibus δοκίζε τοὺc φίλουc natam esse, premendum est parum tamen apte de russa βαcανίζειν verbum usurpari, ut quod proprie non nisi eam tallorum probationem notet, quae coticula (βαcάνῳ) fit[593]),

XXVI 6 ΓΖΕ ἀτυχοῦcιν ΛΠLS ἀτυχοῦcι τοῖc φίλοιc[594]),

XXXIV 9 ΓΖ γνῶcιν ΛΠLS γνώμην[595]),

XXX 3 ΓΖ φαυλότατον ΛΠLS φαυλότατόν coι[596]),

XXXV 3 s. ΓΖ περὶ τῶν οἰκείων ΛΠL, (Suidas), S ὑπὲρ τῶν ίων[597]),

XXXV 2 ΓΖ cυμβούλῳ χρῆcθαι ΛΠLS cυμβουλεύεcθαι[598]),

XXXVIII 2 ΓΖ δύναcθαι ΛΠLS δυνάμενον ubi scripturam rbinatis comprobari vel teterrimi hiatus durities vetat[599]),

XLVII 1 ΓΖ ἐλυπήθηcαν ΛΠLS ἐλυπήθημεν[600]),

XLVII 5 ΓΖ διὰ τὰ πράγματα ΛΠLS δι' αὐτὰ τὰ πράγματα[601]),

XLVIII 7 ΓΖΕ φήcαντac ΛΠLS φάcκονταc, ubi praestare il ideo scriptura Vulgatae mihi videtur, quia id, quod simulatorum oprium est, nimirum, ut, dum nihil vita et moribus a ceteris discrepent, multo se illis meliores esse dicant, participio praesentis ccuratius significatur[602]),

LI 1 χρωμένοιc ΓΖ χρωμένουc ΛΠLS, ubi mero calami errore riptura Urbinatis facta est[603]),

LII 3 βέλτιcτα ΓΖ χρήcιμα ΛΠLS.[604])

Id igitur primum examinata versione Syriaca et cum libris raecis collata efficitur, ut auctoritas codicis Urbinatis, quem ekkeri vestigiis insistentes plurimi paene superstitiosa fide pro-quebantur, non nihil infringatur. Pro gravissima enim, quae odici vulgo tribuitur, vi perpaucae Urbinatis scripturae sunt, quae ım recensione Sergiana conveniant. — Itaque aeque in recensenda ratione Demonicea Vulgatae videtur atque Urbinatis ratio habenda ise supremumque iudicium a singulorum locorum sententiis petenım. — Verum quem discrepantibus inter se ipsis Vulgatae bris pro vero et germano vulgatae memoriae teste habeamus? — iceat eos, qui ad quaestionem profligandam conferunt locos, sub ıo conspectu ponere.

II 4 ΓΕΠLS ὑμᾶc ΛΖ ἡμᾶc[605]),

IX 6 ΓΛΖS παρακαίρωc ΠL παρὰ καιρόν[606]),

XIX 3 ΓΛΖS μόνον ΠL μόνη[607]),

XXVI 1 ΓΛΖS ὁμοίωc ΠL ὁμοίωc δὲ[608]),

XXVIII 3 s. ΓΖΕ κτᾶcθαι (Stob. 94, 19) κεκτῆcθαι), Λ (Π om. erba) LЄS χρῆcθαι[609]),

XXIX 5 ΓΛΖΕS κακούc ΠL κακοὺc δέ[610]),

XXXI 3 ΓΛS πάcχουcιν ΠL ποιοῦcιν[611]),

XXXII 3 ΓΛS ἐὰν δέ ποτέ coι ΠL ἐὰν δὲ[612]),

XXXVI 5 ΓΛ πείθου μὲν καὶ ΠLS πείθου.[613])

Apparet, quantum detrahatur auctoritatis Urbinati, tantum fere addi Vaticano Λ, qui sexies cum SΓ contra ΠL, semel cum LS contra Γ conspirat. Videtur is ea, quae Vulgatae antiquitus propria erant, omnium fidelissime servavisse. Neque enim veri simile est, quae inter ΛΓ et versionem Syriacam conveniunt, in Λ aut ab interpolatore aliquo e memoria Urbinatis illata aut a correctore aliquo feliciter inventa esse. Atqui vera procul dubio sunt, ut quae apographo Sergiano confirmentur. Itaque saepius ΠΛ videntur a vera scriptura antiquitus Urbinati et Vulgatae communi aberravisse.

At ne eorum quidem nulla omnino vis est. Semel enim servaverunt scripturam antiquitus Urbinati et Vulgatae communem, cum Λ aberraret, semel contra Urbinatem et Vaticanum, id quod concentu apographi Sergiani efficitur, antiquam Graecae recensionis scripturam soli retinuerunt.[614])

Summi denique momenti est Є.[615]) Quod enim non nisi eae, quae concentu apographi Sergiani comprobantur, lectiones Vulgatae a correctore Ambrosiani in libro, qui ab initio totus stabat a partibus Urbinatis, notatae sunt, id nisi ita explicari non potest, ut statuamus ei praesto fuisse Vulgatae codicem antiquum et a ceteris Vulgatae testibus, qui aetatem tulerunt, diversum, eum quidem quam praestantissimum. Quominus enim e Λ correctorem hausisse statuamus, ea ratione prohibemur, quod non omnes, quae Sergio teste verae et antiquae sunt, eius codicis lectiones addidit. Neque enim omnino Є docet, quae scripturae Vulgatae comprobandae sint, sed tantum, quae lectiones Urbinatis spernendae. Ad refutandam vero Urbinatis memoriam tanta auctoritate pollet, quanta ad comprobandam Λ.[616])

Liceat denique, quae de oratione Demonicea probata sunt, ad universam Isocratis recensionem, quantum quidem aliqua cum probabilitate fieri potest, traducere: Memoria Urbinatis et vulgata textus Isocratei memoria ad unum redeunt archetypum. At ne is quidem mendis prorsus carebat. Itaque in restituendis Isocratis verbis non satis habendum est illius archetypi scripturam recuperavisse sed interdum coniecturae acumine subveniendum. Discrepantibus altera e parte memoria Urbinatis, altera e parte omnibus Vulgatae codicibus gravior Urbinatis auctoritas quam Vulgatae non est. Immo spectatis sententiarum nexu et scribendi usu Isocrateo sola ratione iudicandum est. Eae tantum Vulgatae lectiones protinus memoriae Urbinatis praeferendae sunt, quae corrector Ambrosiani E notavit. Discrepantibus autem ita inter se ipsis Vulgatae codicibus, ut alteri cum Urbinate conveniant, alteri discrepent, veri simile est archetypum librorum Vulgatae cum memoria Urbinatis convenisse, aberravisse ab antiqua scriptura eos Vulgatae codices, qui cum Urbinate discrepant.

Quod si probari potest, scriptura Urbinatis est comprobanda. Atqui longe primum inter codices Vulgatae locum tenet Vaticanus Λ. Eius igitur ad comprobandas scripturas Urbinatis unica vis est. Multo minus est veri simile Parisinum Π et Laurentianum L cum Urbinate de antiqua et vera scriptura convenire. Sed ne conspirantium quidem Γ et Λ lectiones caeco quodam impetu arripiendae sunt, siquidem, quamvis pauci sint probabilitatis numeri, fieri tamen potest, ut ΠL antiquam Vulgatae memoriam servaverint, quae Urbinati esset praeferenda. Contra protinus spernendae sunt, cum quocunque libro Vulgatae convenerunt, eae Urbinatis lectiones, cum quibus Ε pugnaverit.

2. *Λουκιανοῦ περὶ τοῦ μὴ ῥαδίως πιστεύειν διαβολῇ.**)

I. S. p. 1 s. s. Lucianus ab Immanuele Bekkero recognitus. Lipsiae 1853. vol. II p. 421 s. s., secundum cuius editionis paginas verba Graeca laudo. Lucianus ex recensione Caroli Jacobitz. Lipsiae 1839. vol. III p. 265 Ryssel l. l. p. 45 s. s. Hoffmann in Göttingische gelehrte Anzeigen anni 1871 p. 1211 s. s. Rothstein Quaestiones Lucianeae. Berolini 1888 p. 89 s. s.

Longe aliud mihi in tractando Luciani de calumnia libello agendum est, atque in oratione Demonicea praestare conabar. Cum enim in recensenda illa oratione totis viribus nisus essem, ut examinata versione Syriaca, quae ratio intercederet inter singulos codices manu scriptos, compareret, a comparatione versionis Syriacae cum codicibus Luciani instituenda fere abstinendum esse videbatur. Nam, quamquam libri quidem Gorlicensis collationem novam a se institutam vir de studiis Lucianeis optime meritus Iulius Sommerbrodt humanissime mecum communicavit, copiosam omnium, qui ad libellum de calumnia recensendum et emendandum aliquid conferrent, codicum Graecorum notitiam mihi comparare posse mox desperavi. Satius igitur existimabam quaestionem, quam profligare totam non possem, omnino intactam relinquere, quam parum certis armis instructus locum omnium unice lubricum tentare, qui est de codicum Lucianeorum rationibus et affinitatibus. Proponam, quae ab editione Bekkeri discrepant, scripturas apographi Sergiani omnes. Iis ad definiendam auctoritatem singulorum codicum Graecorum, quantum fieri potest, utantur, si qui certiorem copiosioremque scripturarum Graecarum scientiam quam ego habebunt. Neque vero dubito, quin usui eis scripturae

*) A = codex Gorlicensis a Sommerbrodtio collatus, F = codex Guelferbytanus I, G = codex Guelferbytanus II, P = codex Monacensis II, D = codex Oxoniensis, G = codex Parisinus 3011, V = codex Graevii, Y margo editionis Aldinae I, quorum scripturas laudo secundum editionem Iacobitzianam, S = apographum Sergii.

apographi a Syro interprete adhibiti esse possint, quoniam, si verum sentio, aliquid propioris affinitatis intercedere videtur inter illud apographum et priorem, quam Rothsteinius, constituit, codicum Graecorum, qui aetatem tulerunt, familiam.

Sed ad ipsius apographi Sergiani aetatem et indolem accuratius definiendam me convertam. Ipsum codicem laesum aut oblitteratam ex parte scripturam Sergii temporibus fuisse, id quod exemplo orationis Demoniceae ab interprete adhibito accidisse vidimus, nulla sunt, quae indicent, vestigia. Neque igitur est, quod multo ante aetatem Sergii exemplum exaratum esse suspicemur. Immo fieri potest, ut, quamquam affirmare id minime ausim, ab ipso Sergio suum in usum ex vetustiore codice transscriptum fuerit. Erat enim sine controversia apographum privato usui destinatum, non exemplum in publicum editum. Neque enim plurima quae ibi obviam fuisse apparet, vitia inerudıti alicuius librarii manum sapiunt, sed satis eruditi, ut non dicam docti hominis, qui exemplum sibi propositum paulo properantius et neglegentius transscripserit, veluti peccatum erat verborum atque etiam integrarum sententiarum praetermissione, omissis

X 425, 6 ἀτεχνῶϲ εὐθύϲ[617]),

XII 425, 27 μόνον[618]),

XII 425, 29 τῷ πληϲίῳ οὐδὲν κακουργῶν (cf. p. 463)[619]),

XII 425, 31 ἐκ τοῦ τάχουϲ[620]),

XII 425, 35 αὐτίκα[621]),

XII 425, 36 ἀφύλακτοϲ[622]),

XIV 426, 10 s. καὶ ὅλωϲ ἐρωτικαί τινεϲ καὶ μοιχικαὶ πρὸϲ αὐτὸν αἱ διαβολαί[623]),

XIV 426, 16 ἀκούϲαϲ εὐθύϲ[624]),

XX 427, 34 s. ϲυγγενήϲ, μᾶλλον δὲ ἀδελφή τιϲ οὖϲα τῆϲ διαβολῆϲ[625]),

XX 427, 37 s. τῆϲ κολακείαϲ et καὶ ταῦτα ὑπορυττούϲηϲ καὶ τοὺϲ θεμελίουϲ ὑφαιρούϲηϲ[626]),

XXI 428, 7 ἡδέωϲ[627]),

XXX 429, 37 s. τοῖϲ πάθει προειλημμένοιϲ[628]),

XXXI 430, 10 ἀποδόντα καὶ τῷ διαβάλλοντι τὸν φθόνον[629]),

verbis perperam transpositis

I 421, 29 ss. lbb. Grr. τὸ μὲν πλήϲιον καὶ παρὰ πόδαϲ — — — ὡϲ ἐνοχλοῦν S τὸ μὲν παρὰ πόδαϲ — — — ὡϲ πλήϲιον καὶ ἐνοχλοῦν[630]),

I 422, 5 et 8 lbb. Grr. ὑφ' ὧν ἤδη καὶ οἶκοι — — — πολλαὶ δὲ καὶ φιλίαι S ὑφ' ὧν ἤδη πολλοὶ δὲ καὶ οἶκοι — — — καὶ φιλίαι[631]),

VI 423, 21 s. lbb. Grr. ὅρῳ τινὶ περιγράψαντεϲ αὐτήν· οὕτω γὰρ ἂν ἡμῖν ἡ εἰκὼν γένοιτο φανεροτέρα S οὕτω γὰρ ἂν ἡμῖν ἡ εἰκὼν γένοιτο φανεροτέρα ὅρῳ τινι περιγράψαϲιν (?) αὐτήν[632]),

VIII 424, 8 lbb. Grr. θατέρου χείρων ἢ ἀμείνων S θατέρου

ἀμείνων ἢ χείρων, ubi hiatus, qui est in scriptura Sergiana, magis ab usu Lucianeo abhorret quam ille, qui scriptura codicum Graecorum efficitur[633]),

XX 427, 32 lbb. Grr. ἥ τε ἀπάτη καὶ τὸ ψεῦδος S τό τε ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη, ubi aeque atque in loco modo allato multo mitior efficitur vocalium concursus libris Graecis quam scriptura Sergiana[634]),

prava denique iteratione

XXIII 428, 16 s. lbb. Grr. παντὶ τρόπῳ ὁ ἄθλιος ἐνηδρευμένος S οὐκ εἰδὼς παντὶ τρόπῳ ὁ ἄθλιος ἐνηδρευμένος male iteratis οὐκ εἰδὼς e superioribus οὐκ εἰδὼς τὰ γεγενημένα[635]),

XXIV 428, 20 s. lbb. Grr. προσίεται μέν S προσίεται μὲν φαιδρός sumpto φαιδρός ex antecedentibus προσέρχεται τῷ φίλῳ φαιδρός.[636])

Scribendi genere illo parum diligenti videtur etiam factum esse, ut quinquiens is, qui apographum Sergianum exaravit, pro veris et genuinis scripturis transscriberet interpretamenta, quae explicandi gratia supra verba Luciani scripta in exemplari sibi proposito invenisset, nisi forte ipse verbis Lucianeis interpretamenta versione Syriaca expressa substituit. Locos significo hosce:

II 422, 20 lbb. Grr. ὡς εἴη κεκοινωνηκὼς τῶν ὅλων S ὡς εἴη κεκοινωνηκὼς τῶν ἐν Τύρῳ γεγενημένων. Conf. scholion, quod ad locum servatum est: δηλονότι πραγμάτων τῆς ἐπαναστάσεως τῷ Θεοδότᾳ[637]),

XII 425, 36 lbb. Grr. ἀνηρπάσθη S ἀνηρπάσθη καὶ ἐνηδρεύθη[638]),

XXVIII 429, 23 lbb. Grr. προσέχειν S πιστεύειν[639]),

XXVII 429, 18 lbb. Grr. ὡς ἀσεβῆ καὶ ἐπίβουλον S ὡς τοὺς θεοὺς οὐ νομίζοντα καὶ τοὺς πλησιάζοντας διαφθείροντα, quae tantum non ad verbum conveniunt cum accusatione Meleti et Anyti[640]),

XXXI 430, 9 s. lbb. Grr. τὴν ἐξέτασιν — — — τῆς ἀληθείας S τὴν τῶν πραγμάτων κρίσιν καὶ τὴν ἐξέτασιν — — — τῆς ἀληθείας.[641])

Quo vero properantius et neglegentius ipsum apographum Sergianum exaratum erat, eo praestantius videtur exemplum fuisse, de quo transscriptum est. Quamquam ne illud quidem mendis caruit. Quod sane in apographo S XXXI 430, 14 pro ἔνδικον (conf. p. 460, 463) ἐνδίκων scriptum exstabat[642]), dubitari potest manifestum calami errorem inveneritne Sergius vel, quisquis apographum a Sergio adhibitum exaravit, in codice sibi proposito an ipse veram scripturam neglegentia scribendi depravaverit. Etiam de aliis duobus locis dubitari potest, quamquam ibi lacunosum certe fuisse exemplum, unde S descriptus est, sine controversia constat.

XIV 426, 6 s. lbb. Grr. καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου τρόπον οἱ κα-

κοήθεις αὐτοὶ ἁρμοζόμενοι εὐστοχοῦσιν S καὶ διὰ τοῦτο εὐστοχοῦσιν[643]),

XXIV 429, 2 lbb. Grr. τὴν πρὸς τοὺς ἀκούοντας εὔνοίαν ἐμφῆναι προαιρούμενοι S τὴν πρὸς τοὺς ἀκούοντας εὔνοίαν κτᾶσθαι (vel simile aliquid) προαιρούμενοι.[644])

Utroque loco apparet versione Syriaca subditicium expressum esse, quo interposito aliquis lacunam contextus parum feliciter conatus esset explere. Iam quaestio exoritur, lacunae istae utrum iam in eo exemplo, de quo S transscriptus est, tam misere expletae fuerint, an resarcire contextum in exemplo sibi proposito lacunosum exhibitum is, qui librum S exaravit, primus conatus sit. Quae quamquam profligari vix potest, tamen equidem multo propensior eo sum, ut inserta illa ab eo, qui apographum Sergianum scripsit, excogitata esse putem. Tota enim saeculi quinti sextive languorem redolent.

Converto me ad ea menda, quae tota is, qui librum S exaravit, de exemplo suo transscripsisse videtur. Atque duae quidem inter veteres illas corruptelas sunt, quae inter exemplum illud et archetypum librorum, qui adhuc examinati sunt, Graecorum convenisse videntur:

XIII 425, 38 s. lbb. Grr. ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐστιν ἔργον, δεδοικόσι τι προσάψαι ἀπῳδὸν μηδὲ ἀλλότριον (unus cod. Y corr. ἢ καὶ ἀπῳδόν) S ἀλλ' ἐν τούτῳ τὸ πᾶν αὐτοῖς ἐστὶν ἔργον μή τι προσάψαι ἀπῳδὸν μηδὲ ἀλλότριον. Neutra scriptura placet. Sed correctorem Aldinae, quem omnes editores secuti sunt, verum non invenisse ex versione Syriaca comparet. Sedes corruptelae est post ἔργον. Ibi antiquitus videtur lacuna fuisse, quae aliter in archetypo librorum Graecorum, aliter in exemplo, de quo S transscriptus est, erat expleta.[645])

XIX 427, 30 s. lbb. Grr. et S οἷα εἰκὸς ἁλισκομένης ψυχῆς καὶ ἐξηνδραποδισμένης ἔργα εἶναι, ubi ἔργα εἶναι suo iure Rothsteinius deleri iubet. Misere enim verba languent.[646])

Porro quinquiens videtur factum esse, ut in S antiqua corruptela esset, quae ab archetypo librorum, qui examinati sunt, Graecorum aliena erat. Bis videtur ita esse nata, ut ad vocabulum prope positum librarii oculi aberrarent.

X 424, 34 s. lbb. Grr. ἔν τε βασιλέων αὐλαῖς S ἐν τε βασιλέων καὶ ἀρχόντων αὐλαῖς conf. infra περὶ τὰς τῶν ἀρχόντων καὶ δυναστευόντων φιλίας[647]),

XXIV 428, 34 lbb. Grr. τὴν διαβολήν (ὑπόνοιαν Bekker) S τὴν κατηγορίαν conf. supra κατηγόρησε.[648])

Bis calami errore scriptura versionis Syriacae ex ea facta est, quam codices Graeci praebent.

IX 424, 32 lbb. Grr. ἀντεξετάζει τῷ λόγῳ S ἀντεξετάζεται, quod verum esse non potest, cum ea, quae sollemnis est apud Lucianum, medii verbi ἀντεξετάζεσθαι notio huic loco parum apta sit. Conf. Luc. de mer. cond. 11, 24; dial. mort. XII 2, XXIX 1; Iup. Trag. 25[649]),

X 425, 11 lbb. Grr. ποικίλας S πολλάς, ubi scripturam codi-
n praefero, quod multo facilius ποικίλας in πολλὰς quam πολλὰς ποικίλας corrumpi potuit.

Una denique apographi Sergiani ea quidem perantiqua corrup-
a dittographia, quam dicunt, nata est[650]),

XII 425, 35 lbb. Grr. αὐτίκα ἐπιβουλεύεται S καὶ ἐκεὶ αὐτίκα ιβουλεύεται, quae scriptura vel propter teterrimos vocalium con-
rsus vera esse nequit, facta sive corruptela sive, id quod veri multo
nilius videtur, coniectura ex αὐτίκα male iterato.[651])

Haec quidem de vitiis, quibus verba Lucianea iam in exemplo,
quo S transscriptus est, videntur infuscata fuisse. — At vitiis
iis neque multis pro rata parte neque gravibus quanta opposita
nt praestantiae codicis antiqui indicia!

Carebat omnibus erroribus manifestis, qui negle-
ntia librariorum et inconstantia in singulos codices in-
icti sunt. Exempla habeo sex

I 421, 31 A ἀφ' ἑκάστου S ἐφ' ἑκάστου[652]),

X 425, 4 V πολέμιον Y πόλεμον S πλησίον[653]),

XIX 427, 22 A προΐενται S προσίασιν[654]),

XX 427, 37 AG διαβολὰς Y διατριβὰς S προσβολὰς[655]),

XXIII 428, 19 A προαισθόμενος S προσιέμενος[656]),

XXVIII 429, 25 A ἔτι P ἦν S ἔστι.[657])

Carebat etiam multis vitiis, quae omnibus, qui adhuc examinati
nt, codicibus Graecis prodita hominum doctorum sagacitatem non
ugerunt.

Confirmantur enim versione Syriaca coniecturae in-
niosissimae

I 422, 8 Bekkeri ὅρκοι pro οἶκοι (conf. Il. IV 269; Plat. repl.
9 E; Eurip. Hippol. 1063; Isocr. contr. Callim. 18; Plut. Alcib. 14
Theoph. ap. Stob. XLIV 22, ubi pariter οἶκον traditum est pro
κον a Gesnero restituto[658]),

III 422, 24 s. Solani, quem Bekkerus secutus est, ὡς ἂν καὶ
ἄλλ' οὐ πάνυ φρενήρης τις ὤν pro aliis aliorum codicum scrip-
is miserrimis[659]),

III 422, 31 Cobeti εὐθὺς ἠδημόνει pro εὐθὺς ἔαδε μηνίειν
μηνιεῖν)[660]),

VIII 424, 13 Bekkeri τὸ στόμα φιμώσαντες pro τῷ στόματι
ιπῶντες (conf. Hesych. Suid. Phot. Etym. M. s. v. φιμοῖ; Luc.
reg. 15; vita. auct. 22; Flav. Ios. de bell. Iud. prooem. § 5, I 22 § 3,
1 § 5; Sext. Emp. ed. Bekker p. 347, 20; LXX Prov. 26 § 10;
T. Marc. 1 § 25, 4 § 39)[661]),

X 425, 8 Bekkeri καὶ ὅλως ὁ φθάσας κρατεῖ pro καὶ ὅλως
ιάσας κρατεῖ[662]),

XIV 426, 6 hominis docti in Ephemer. Ien. a. 1792 n. 106,
em Bekkerus secutus est, τὰς ἀφορμὰς pro τὰς διαφορὰς[663]),

XIV 426, 8 Cobeti εἰδῶσι pro ἴδωσι[664]),

XV 426, 19 Tollii, quem omnes editores secuti sunt, τρωτό pro πρῶτόc[665]),

XVII 426, 32 Madvigii μεγίcτη ποτὲ παcῶν ἦν διαβολὴ ε λέγοιτό τιc pro μεγίcτη ποτὲ παcῶν ἂν διαβολὴ (Γ μεγίcτη ποτὶ διαβολὴ παcῶν ἂν Q μεγίcτη ἄν ποτε ἁπάντων διαβολὴ) λέγοιτο εἰ ἕλοιτό τιc[666]),

XXI 428, 5 Bekkeri πρὸc οὖc pro πρὸc τὰc[667]),

XXIV 428, 29 Bekkeri τῶν ἀπολογουμένων pro τῶν ἀπολογουμένων ἢ τῶν διαβαλλομένων[668]),

XXVI 429, 31 s. Cobeti ὁμαίχμου pro ὁμαίμου.[669])

Haec siquis perpensaverit, protinus concedet, opinor, maximi momenti esse in emendando libello Lucianeo versionem Syriacam, quae, si vel solam rationem aetatis spectamus, omnes Luciani codices longe praecellit. Accedit, ut, quae novae inde innotescunt scripturae, omnes aut per se sint adprime commendabiles aut ita certe comparatae, ut facile eae, quae in codicibus Graecis leguntur, ex illis corrumpi potuerint. Sed singulas recenseamus apographi Sergiani et eorum, qui examinati sunt, librorum servatorum discrepantias.

Ac primum quidem non pauca praebebat S a codicibus servatis, quantum quidem iudicari potest, aliena, quae nullam interpolationis suspicionem moverent, scilicet

I 422, 9 καὶ γάμοι διελύθηcαν post cυνεχύθηcαν, quam matrimonii mentionem, nisi omnia me fallunt, legit etiam Photius, qui totum locum expressisse videtur in epistola ad Michaëlem Bulgariae principem data 39[670]): χείλη δὲ κατήγορα καὶ cυκοφαντίαc ἀποcτρέφου· πολλάκιc γὰρ παῖδαc κατὰ πατέρων καὶ πατέραc ἐξέμηνε κατὰ παίδων καὶ βίου ἔcχιcε cυζυγίαc καὶ cυγγενεῖc ἐπανέcτηcε κατ' ἀλλήλων· καὶ τί λέγω· πόλειc ὅλαc καὶ οἰκίαc ἀνέτρεψε μία φωνὴ cυκοφάντου (conf. de cυζυγίαc notione Aristaen. ep. II 22; Epiphan. I p. 1062d, 1074c. d; Paul. Sil. in Anthol. Pal. V 221 v. 4; Agath. ibid. VII 572 v. 6; X 68 v. 6)[671]),

V 423, 8 s. τιc post ἀνήρ[672]),

VII 423, 32 ἀνακτᾶcθαι post τοὺc φίλουc, ita, ut interpungendum esset ἀλλ' ἔcτιν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀφ' ὧν εὖ ποιοῦcιν αὐτοί, τοὺc φίλουc ἀνακτᾶcθαι[673]),

VIII 423, 34 ἄνθρωποc post ἄδικοc (conf. Luc. de cal. 7; Tim. 7; gall. 18; Alex. 17)[674]),

XII 425, 24 τοῦ δυναcτεύοντοc inter τῆc et φιλίαc (conf. Luc. de cal. 10 τὰc τῶν ἀρχόντων καὶ δυναcτευόντων φιλίαc)[675]),

XII 425, 31 τῆc νίκηc post ἐλπίδα[676]),

XIV 426, 16 ὡc post εὐθύc[677]),

XVI 426, 28 οἶνον ante ἔπιέ τε, quod vel sententia postulat (conf. ὕδωρ τε πίνει oppositum)[678]),

XVIII 427, 12 γὰρ post τότε[679]),

XX 427, 36 ὅλωc inter ὃc et οὐκ ἂν ἐνδοίη, quod et sententiae peraptum est et perfacile poterat post ὃc excidere[680]),

XXIV 428, 31 καὶ inter πολλάκις et ἐν τοῖς φιλτάτοις μίσους .ραπίπτουσιν αἰτίαι sententiae aptissimum[681]).

XXIV 428, 34 κατασκεψάμενοι οὐδὲ τοῦτο ὅτι post καὶ ὅλως ι, ut omnia inde a verbis τότε γὰρ οὐδὲ φωνὴν usque ad finem pitis unam sententiam efficerent[682]),

XXX 430, 3 θύρας καὶ inter τῆς μὲν οἰκίας et θυρωροὺς καθιάναι[683]),

XXXII 430, 18 ἀνατελλούσης post ὑπὸ τῆς ἀληθείας, quod ut ɜr splendidissimam imaginem egregie sententiam supplet, cum veriıs compararetur soli orienti, ita perfacile in calce libelli excidere ɔtuit.[684])

Quoniam de maioribus, quae in codicibus servatis obviam sunt, ‹cunis contextus dixi, eos statim locos subiungam, ubi scripturae ›dicum e scripturis versione Syriaca expressis videntur aucis litteris omissis corruptae esse. Quinque numero sunt

III 422, 34 lbb. Grr. ἔφη S ἀπέφηνε[685]),

VIII 424, 25 lbb. Grr. παραιρούμενος S προπαραιρούμενος, quae :riptura eo magis probanda est, quod Lucianus verba decomposita praepositione προ incipientia admodum in deliciis habuisse videtur :onf. indicem editionis Iacobitzianae maioris vol. IV p. 958 s. s.[686]),

XIII 426, 5 lbb. Grr. τύραννον S τυραννικόν[687]),

XVI 426, 31 lbb. Grr. ὢν S εἶναι δοκῶν.[688])

Quatuor dein locis in omnibus, qui adhuc examinati unt, codicibus Graecis prava iteratione videtur peccaum esse.

XII 425, 31 lbb. Grr. ἀνταγωνιστής S ἀγωνιστής, ubi scriptura odicum nata est, nisi fallor, aberrantibus librarii oculis ad τοὺς νταγωνιστάς, quod antea pro ἀγωνιστὰς scriptum fuisse e versione yriaca comparet (conf. p. 462)[689]),

XIII 426, 4 s. lbb. Grr. τυραννικὸν S στρατηγὸν, ubi τυραννιὸν, quod antea erat pro τύραννον in codicibus male iteratum est[690]),

XVII 427, 3 lbb. Grr. προσεξέκαιον εὐθύς S προσεξέκαιον misso εὐθύς, quod in codicibus perperam ex verbis εὐθὺς οὖν νεώς ε ἀνίστασαν (lbb. Grr. ἀνέστησαν conf. infra)[691]),

XVII 429, 17 lbb. Grr. τί γὰρ ἄν τις ἢ τὸν Σωκράτην λέγοι ι τί γὰρ ἄν τις τὸν Σωκράτην λέγοι (conf. p. 463 s.), ubi ἢ perıeram interpositum est aberrantibus librarii oculis ad verba ἢ τὸν Ἀιλτιάδην.[692])

Supersunt leviores calami errores quinque

X 424, 36 s. lbb. Grr. παμπόλλαι δὲ κολακειῶν καὶ διαβολῶν ποθέσεις S παμπόλλαι δὲ κολακεῖαι καὶ διαβολῶν ὑποθέσεις[693]),

XIII 425, 37 s. lbb. Grr. τό τε S τὸ δὲ[694]),

XVII 426, 36 lbb. Grr. ἀνέστησαν S ἀνίστασαν, quae scriptura ıequentibus imperfectis confirmari videtur[695]),

XXIV 429, 3 lbb. Grr. ἀπέσχοντο S ἀποσχοῖντο, quod sentenıiae peraptum est[696]),

XXXI 430, 14 lbb. Grr. ADPG καὶ πάντων (reliqui libri inserunt οὐχ) ἥκιστα ἄδικον S καὶ πάντων ἥκιστα ἐνδίκων (corruptum ex ἔνδικον).[697])

Transeo ad interpolationes codicum Graecorum, quae plurimae testimonio Sergii deteguntur. Longe maximus est locus, ut qui plurimum valeat ad demonstrandum, quam exigua codicum Lucianeorum, qui aetatem tulerunt, fides sit. Nam, si, quod de libello, quem tractamus, e versione Syriaca comparet, id ad universam Luciani memoriam licet traducere, verba scriptoris inter omnes, quos Caesarum tempora tulerunt, unice venustissimi recentiorum manibus miserrime adulterata esse videntur.

Primum huc pertinent illi loci, quibus scripturae codicum ex eis, quas Sergius expressit, ita videntur corruptae esse, ut antiquas corruptelas interpolator coniectura submovere conaretur.

III 422, 25 lbb. Grr. οὕτως S ὡς μάλιστα (de locutione ὡς μάλιστα — — — ὥστε conf. Luc. gall. 26 ἐπὶ πολὺ — — — ὡς). Videtur primo excidisse μάλιστα, postea ὡς correctum esse in οὕτως.[698])

VII 423, 31 s. lbb. Grr. ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους ἀδικοῦντες αἰτιῶνται S ἀφ' ὧν τοὺς ἄλλους ὡς ἀδικοῦντας αἰτιῶνται. Videtur primo excidisse ὡς, postea accusativus participii in nominativum mutatus esse.[699])

VII 423, 34 lbb. Grr. δόξαν εὐνοίας προσλαβόντας S δι' εὐαρεστίας προσλαβόντας (sc. τοὺς φίλους conf. p. 458). Videtur primo illud δι' εὐαρεστίας misere corruptum esse, postea, cum in superioribus ἀνακτᾶσθαι excidisset, a librario, qui τοὺς φίλους cum εὖ ποιοῦσιν iungeret desideraretque obiectum participii προσλαβόντας, restitutum esse δόξαν εὐνοίας e capite XXIV extremo.[700])

XII 425, 32 lbb. Grr. τὸν τρέχοντα S τὸν παραδραμόντα. Videtur, cum παραδραμόντα excidisset, coniectura interpositum esse τρέχοντα, quod vel propterea quam maxime suspectum esse debet, quia parum accurate personam eius, qui detinetur, significat. Nam aeque is, qui detinet, atque is, qui detinetur, est τρέχων.[701])

XIX 427, 26 lbb. Grr. εὐεπίβατον S εὔβλαπτον (conf. Aristot. de gen. anim. I 12), quod cum forte corruptum esset, coniectura videtur illud εὐεπίβατον inventum esse, quod per se ad murum optime quadrabat.[702])

Porro semel accidit, ut librarius, qui structuram parum perspexisset, lacunam suspicatus voculam interponeret a sententia Luciani prorsus alienam. Videlicet

XXX 429, 36 καὶ, quod ante ἀποφράττειν in lbb. Grr. est, om. S. Egregia scilicet est scriptura versione Syriaca expressa. Neque enim infinitivi inde ab ἀποφράττειν possunt a participio κελεύσας suspensi esse, ut qui manifesto non ad fabulam Homeream spectent, sed ipsa scriptoris contra calumniam praecepta efficiant.

ımo pendent a χρὴ, quod ex initio capitis supplendum est. Verba .tem inde ab ὅπερ usque ad ἡδονὰς interclusionem efficiunt a ribendi genere Lucianeo, nisi omnia me fallunt, parum absonam.[703])

Subiungendae sunt quatuor, quae ad explicationem specınt, interpolationes, quae veras scripturas locis demoərunt:

XI 425, 18 lbb. Grr. κατίςχυε S ἐπηλύγαζε, ubi lbb. Grr. interretamentum praebent parum aptum, sumptum illud quidem ex veris τὴν πάντων ἰςχυροτέραν[704]),

XI 425, 19 lbb. Grr. πιθανὸν S ποικίλον[705]),

XXI 428, 5 arch. lbb. Grr. λαθρηδὰ καὶ πρὸς οὖς (conf. p. 458) εγόμενα S πρὸς οὖς ψιθυριζόμενα (conf. ψιθυρίζειν verbum de ılumnia adhibitum Alciph. ep. III 85; Them. or. XXI 262 c; Ies. r. 12, 20; LXX Ps. 40, 8; Suid. ψιθυρίζει· διαβάλλει), ubi quam .cile potuerit ψιθυριζόμενα per λαθρηδὰ λεγόμενα explicari in:cant glossa Hesychii et Suidae: ψιθυρίζει· εἰς τὸ οὖς ἠρέμα δια:γεται et schol. Soph. Ai. 148 ψιθύρους· κρυφίους, ἠρέμα λεγο:νους[706]),

XXI 428, 6 lbb. Grr. ὑπονοίας S καινουργίας (conf. Isocr. rchidam. 50; Dion. Hal. de Isocr. iud. 553, 9; Them. or. IV 61 c; yr. Alex. in Iesa. cap. 54 et a Luciano usurpata τὸ καινουργόν yr. 26; Prom. 3 et καινουργεῖν Prom. 6; Peregr. 20), ubi scriptura ırgiana vel locis 428, 3 τὸ φιλόκαινον et 428, 4 τὰ παράδοξα ὖν ἀκουςμάτων commendatur[707]),

XXIII 428, 19 s. lbb. Grr. ἔγνω μάτην κατὰ τοῦ φίλου παρωıμμένος S ἰάθη, scilicet τῆς ὀργῆς, quae scribendi ratio tota est ıcianea. Conf. gall. 28 ἐγώ cε ἰάcομαι, ὦ Μίκυλλε, scilicet τῆς .λαργυρίας.[708])

Multo vero densiores loci sunt, ubi interpretamenta in cocibus iuxta genuinas scripturas posita sunt. Saepe accit, ut verba in versione Syriaca praetermissa vel per se suspecta ıt. Sunt autem etiam loci, ubi dubitari possit, utrum codices :aeci interpolati sint an antiqua et genuina verba in S omissa erint. Quid sentiam, proponam. Secludenda secundum testimoam Sergii esse sine controversia puto

V 423, 5 s. οἷον δὴ τὴν λύτταν καὶ τὴν ὀργὴν δεικνύουςα (ACDP ον διὰ; fortasse scrib. διὰ ταύτης scilicet τῆς δᾳδός), quae recte .bere non posse iam Cobetus sensit, qui ita subveniendum esse .tavit ut scriberetur δεικνύουςι pro δεικνύουςα[709]),

VIII 423, 38 s. λάθρᾳ post κατὰ τῶν ἀπόντων, quod misere aguet, cum ipse Lucianus calumniam definiat κατηγορίαν — — — ιν κατηγορούμενον λεληθυῖαν[710]),

VIII 424, 3 s. αὐτὰ ὑπὸ τῆς διαβολῆς προεμπεπληςμένα, quae ane nihil acuminis in se habent sed tota interpretamentum re›lent[711]),

VIII 424, 12 s. ἀποφράξαντες τὰ ὦτα, quae manifesto ex superioribus προκαταλαμβάνων αὐτοῦ τὰ ὦτα καὶ ἀποφράττων sumpta sunt[712]),

VIII 424, 14 τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον καὶ, cum solum probatum sit calumniam non fieri κατὰ τὸν ὅρκον τὸν δικαστικόν[713]),

X 425, 4 s. τὸν πρὸ αὐτοῦ, quod manifestum interpretamentum est ad verba τὸν πλησίον additum[714]),

XVIII 427, 11 s. καὶ διὰ τοῦτο ἐξελαθέντας καὶ τῆς τοῦ βασιλέως εὐνοίας ἐκπεσόντας, verba plane supervacanea, quibus acerbae facetiae verborum ἀπολαῦσαι τῆς Ἡφαιστίωνος θειότητος miserrime hebetantur[715]),

XIX 427, 29 καὶ καίουσι, quae manifesta interpretatio verbi paulo exquisitioris πυρπολεῖν est[716]),

XX 427, 31 s. κατὰ τοῦ ἀπόντος, quae recte non habere ad unum omnes recentiores editores senserunt, cum scriberent κατὰ τοῦ ἀκούοντος[717]),

XXIV 428, 24 s. καὶ τὸ μῖσος ἐν αὐτῷ κατάκλειστον αὔξειν, quae manifesta interpretatio verborum ὑποτρέφειν τὴν χολήν est[718]),

XXIV 428, 29 ἢ τῶν διαβαλλομένων[719]),

XXVIII 429, 32 s. verba οὕτως — ἁμαρτία[720]),

summa cum probabilitate

III 422, 28 s. καὶ ταῦτα εὖ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ καὶ παρ' ὁντινοῦν τῶν ὁμοτέχνων τετιμημένος[721]),

VIII 424, 16 s. παραινοῦντες δικαίας καὶ ἀμερεῖς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις[722]),

XXII 428, 10 καὶ οὐδὲ δυσχερὴς ἡ νίκη γένοιτ' ἄν.[723])

Denique semel in archetypo nostrorum codicum antiqua quaedam lectionis varietas, quae erat in apographo Sergiano, in margine antea adscripta videtur perperam contextui verborum inserta esse, scilicet

XVII 426, 36 s. lbb. Grr. νεώς τε ἀνέστησαν αἱ πόλεις καὶ τεμένη καθιδρύετο καὶ βωμοί S νεώς τε ἀνίστασαν (conf. p. 459) καὶ βωμοὶ καθιδρύοντο, ubi in codicibus βωμοί ne cum καθιδρύετο iungatur numerus, ne cum ἐπετελοῦντο, quod sequitur, ipse eius verbi notio de sacrificiis et supplicationibus proprie usurpati obstat.[724])

Haec fere nova ex versione Syriaca innotescunt. — Liceat tantum pro coniectura pauca addere de ratione, quae inter apographum Sergianum et codices Graecos, qui nostram usque aetatem servati sunt, videtur intercedere. Conspirat S ter cum Guelferbytano G

I 422, 6 GS κατὰ τῶν παίδων reliqui lbb. Grr. κατὰ παίδων[725]),

IV 422, 37 G μεταγνῶναι reliqui lbb. Grr. αἰσχυνθῆναι S μεταγνῶναι καὶ αἰσχυνθῆναι[726]),

XII 425, 29 GS ἀνταγωνιστὰς reliqui lbb. Grr. ἀγωνιστὰς[727]),

bis cum Monacensi P

XII 425,27 PS θεῖ μόνον reliqui lbb. Grr. μόνον omisso θεῖ[728]),

XXII 428, 12 PS διαβολὴν reliqui lbb. Grr. ἐπιβουλὴν[729]), semel cum Gorlicensi A

XXX 429, 33 AS χρὴ ποιεῖν reliqui lbb. Grr. χρὴ καὶ ποιεῖν[730]), et cum Monacensi P atque Guelferbytano F

XII 425, 28 s. s. PFS κακουργῶν — — — πολυπραγμονῶν reliqui lbb. Grr. κακουργεῖ — — — πὸλυπραγμονεῖ.[731])

Aliquid denique eius, quae erat in S, scripturae praetera semel duravit in ADFG

XXI 430, 14 ADFG ἥκιστα ἄδικον, S ἥκιστα ἔνδικον (ita corrigend. ex ἐνδίκων conf. p. 455) reliqui lbb. Grr. οὐχ ἥκιστα ἄδικον.[732])

Atqui libris DGP in ipso de calumnia libello e familia, quam constituit, priore aliquid admistum esse Rothsteinius docet. Gorlicensis autem, ut in libellis inde a Timone usque ad Piscatorem totus illius familiae est, ita in aliis quoque libellis inde aliqua ex parte videtur pendere. Denique ne in libro F quidem prorsus desunt prioris familiae vestigia. Suspicari igitur licet apographum Sergianum artius cohaerere cum priore familia codicum Lucianeorum. Id quod si quando potuerit certo demonstrari, mirum quantum auctoritati prioris familiae firmamentum suppeditabitur.

Postremo breviter dicendum est de capitum ordine, quem Bekkerus temere tentavit. Quod enim Bekkerus numerat, caput vicesimum septimum in omnibus, qui adhuc examinati sunt, codicibus Graecis post caput undetricesimum Bekkeri scriptum exstat. Atqui versio Syriaca de ordine capitum illorum plane cum codicibus Graecis convenit. Mihi auctoritate apographi Sergiani quaestio profligata esse videtur. Neque enim, mea quidem sententia, per se admodum veri simile est iam saeculo p. Ch. n. quinto in scriptis Luciani totorum capitum ordinem turbatum fuisse. Accedit, ut difficultates, in quibus Bekkerus, haesisse videtur, testimonio Sergii submoveantur. Proficiscendum est ab extremis capitis undetricesimi, quod Bekkerus numerat, verbis: οὕτως ἔμφυτον ἅπασιν ἀνθρώποις ἡ περὶ τὰ τοιαῦτα ἁμαρτία. Quae clausula aptum locum videtur habere prolatis omnibus, quibus praecepta sua confirmare scriptor studet, exemplis. Unde merito permirum videatur post ea verba novam incipere a nomine Socratis exemplorum seriem. Sed verba, quibus, quid ex allatis exemplis disci possit, tantum non puerilem in modum comprehenditur, iam significavi ab apographo Sergiano aliena fuisse. Porro servata in sequentibus codicum Graecorum scriptura Socratis, Miltiadis, Themistoclis exempla afferri videntur, quibus quam maxime inculcetur esse, cum ne iustissimus quidem a calumniando abstineat. At illud exemplis istis omnino probari nequit. Contra si cum Syro legimus τί γὰρ ἄν τις τὸν Σωκράτην λέγοι, praeteritionis schemate usus scriptor Socratem, Miltiadem, Themistoclem obiter tantum commemorat, ut celeberrimis illorum exemplis ad confirmanda prae-

cepta sua opus esse neget. Seclusis verbis inde ab οὕτως usque ad ἁμαρτία ipsa ista praeteritione clausula efficitur exemplorum inde ab initio capitis vicesimi sexti modo a fabularum doctrina modo a memoria rerum gestarum petitorum. Ita autem transponendi causam equidem iustam video nullam.

3. Θεμιστίου ὁ περὶ φιλίας.

I. S. p. 48 s. s. Themistii orationes ed. Dindorf. Lipsiae 1837 p. 393. Hoffmann l. l. p. 1215 s. s. Ryssel l. l. p. 54.

Themistianae de amicitia orationis cum versione Syriaca conferendae accuratiore Graecae memoriae notitia destitutus eandem viam ingrediar, necesse est, quam in recensendo libello Lucianeo tenebam.

Primum igitur de vitiis dicam, quibus exemplum Sergio propositum S scatuisse videtur. Erant et leviora maximam partem et numero pauciora quam in exemplari Isocratis, multo plura, quam in eo exemplo unde apographum Lucianeum a Sergio adhibitum factum est. Initium faciam a calami, qui dicuntur erroribus. Praebebat S

266b καὶ ἄλλῳ pro καὶ μεταλλῶ[733]),
268c δύνανται δὲ πάντες pro δύναται δὲ πάντως[734]),
269c πολλοὺς pro που τοὺς[735]),
269c ἀπαιτεῖται pro ἀπαιτητέον[736]),
269d αὐλητικὴν pro αὐλούς[737]),
270a ἀποτετραμμένον pro ἀποτετραμμέναι[738]),
274a συνεχῶς pro συνεχοῦς[739]),
274c παθῶν pro πόνων[740]),
276d τὸ ἐρώμενον pro τὸν ἐρώμενον (conf. p. 467)[741]),
278b ὡς ἐπιβουλεύοντες pro ὡς ἐπιβουλεύοντας (cf. p. 467).[742])

Duo deinde obviam erant pravae iterationis exempla, scilicet

265a lbb. Grr. οὐ ῥᾳθυμεῖτε S οὐ ῥᾳθυμεῖτε περὶ τὸν λόγον iteratis περὶ τὸν λόγον ex ὃ ῥᾳθυμεῖτε περὶ τὸν λόγον[743]),

271c lbb. Grr. δελεάζεται τῷ θηρεύοντι S δελεάζεται τῷ θηρεύοντι μόνον iterato μόνον e μόνον δὲ τοῦτο τὸ ζῷον.[744])

Plurimum vero peccatum erat in exemplari Sergio proposito omissis cum singulis vocabulis tum integris quoque enuntiatis, quae aut prorsus necessaria sunt aut certe nihil in se habent, quod ullam suspicionem interpolationis moveat. Scilicet omissa erant

265b ἄμεινον ante ζῶσιν[745]),
266a ἀληθινῆς ante ἀδόλου[746]),
266a κύνα ante Κελτόν[747]),
266b ὅλον τὸν οὐρανόν, ἥλιον τε καὶ σελήνην ἀντικρὺ δὲ ἡλίου[748]),
266c καὶ τιμῆς πέρι μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους οὐ παύονται οἱ φιλότιμοι[749]),

266d τὰ παιδικὰ post ἐξευρίσκουσι[750]),
267b καὶ ποικίλα ante θηρία[751]),
268c μόνον ante ἐξεταστέον[752]),
268d νόμος ante ἐνταῦθα[753]),
270a καὶ γὰρ ἀναγκαῖον αὐτῷ μὴ ἐπ' ὀλίγων ἱσταμένῳ μηδὲ οἷς πλείοσιν ἔχειν ὅτι χρήσαιτο[754]),
270b ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ τιμῶντι τοὺς ἑτέρους τοῖς ἀτιμουμένοις[755]),
270c μόνον post ζητητέον[756]),
272a πόρρωθεν ante ὥσπερ δὴ[757]),
273b τῷ θηρευομένῳ ante τὰς μηχανὰς[758]),
273d τί γὰρ ἂν εἴη κέρδος τῆς ἄγρας, εἰ κρατήσαντες αὐτῆς μὴ κατάσχοιμεν[759]),
274b εἴ τι αὐτοῦ κινηθείη ἢ πνεύματος ἐπιγενομένου[760]),
274b ἄλλης ante ξυμφορᾶς[761]),
276d πολλάκις ante ἐῶσι[762]),
278a εἰσδεξάμενον post κατακρύπτειν[763]),
denique omnia, quae 276b. c contra Stoïcos proferuntur inde ab οὐ γὰρ πείθομαι usque ad ἀπονέμει.[764])

Contra vestigia, quibus demonstretur etiam Themistianae orationis, quod Sergius adhibuit, exemplum interpolationes perpessum esse inveniri nequeunt, nisi loco, quem supra attigi, 268c, postquam πάντως in πάντες corruptum est, ut structuram sanaret, a recentiore librario videtur δύνανται pro δύναται scriptum esse.

Multo igitur etiam properantius atque neglegentius videtur scriptum fuisse Themistianae orationis quam libelli Lucianei exemplum, quod Sergius adhibuit, gravioribus autem mendis prorsus caruisse. Cum natura rei id quam maxime convenit. Neque enim adeo multum temporis inter Themistii aetatem et Sergii intercedit, ut cum specie probabilitatis poni possit verba sophistae Graeci in exemplari Syro interpreti proposito multis interpretamentis adulterata fuisse. Contra illud perfacile fieri poterat, ut scriptoris, quem nullae grammaticorum curae tuerentur, singulae orationis iam ducentis annis post mortem ipsius in extremo orientis angulo et mutilae — neque enim ultra verba τὰ δὲ ἔντος οὐκ ἐθέλοντες διιδεῖν (πικρά) 279b quicquam videtur Sergius legisse — et perquam lacunosae parumque diligenter exaratae circumferrentur. Itaque quo minor est versionis Syriacae in detegendis interpolationibus auctoritas, eo gravior est in corrigendis mendis lacunisque Graeci contextus explendis.

Porro, quanta fuerit, ut a calami erroribus et omissionibus istis discedamus, in universum apographi Sergiani praestantia, eo quoque apparet, quod optima quaeque, quae ab homine docto excogitata est, emendatio testimonio Sergii comprobatur, scilicet

265b Iacobsii ταὐτὰ pro ταῦτα[765]),
266b Harduini ἀτιμώρητος pro ἀτιμότερος[766]),
269a Iacobsii πόνους pro πόνους πολλούς[767]),
269c Dindorfii μήποτε pro μήτε[768]),
270d Stephani εὐάρεστος pro δυσάρεστος[769]),
272d Stephani οἱ δὲ pro οἱ δὲ πέλας[770]),
273c Piersonii μιμητέα pro μιμεῖται[771]),
275d Petavii τέχναις pro τύχαις[772]),
276c Roulezii κωλύειν pro κολούειν[773]),
277c Petavii ταῖν ὁδοῖν pro ταῖν[774]),
277c Iacobsii οὗ ἂν παρεισρύῃ pro οὗ ἀντιπαρεισρύῃ[775]),
279a Iacobsii εὐπρεπῆ pro εὐτρεπῆ.[776])

Contra duae coniecturae versione Syriaca refutantur, quae vel per se vehementissime aliquis dubitet an invita Minerva excogitatae sint,

272d Petavii παιδεραστὰς pro πατέρας[777]),
275b Stephani παρεισδῦσα pro παραδῦσα.[778])

Reliquis, quos homines docti tentaverunt, locis quid in apographo Sergii scriptum exstiterit, e versione Syriaca certo cognosci nequit nisi duobus, quibus non tam coniciendo quam resecando subvenire auctoritate versionis iubemur. Sed de illis postea dicam.

Primum ii afferendi sunt loci, ubi neglegentia scribendi scripturae vulgatae videntur ortae esse, numero ii quidem paucissimi. Quinquiens enim videtur collocatio verborum Sergio duce mutanda esse.

269c lbb. Grr. μηδὲ φιλοχρήματος μηδὲ βάσκανος S μηδὲ βάσκανος μηδὲ φιλοχρήματος, quae verborum collocatio longe praestat, ut quae eum ordinem servet, quem ipse Themistius in tractandis singulis vitiis tenuit.[779])

270c πάντως quod est ante ἀποκριτέον S praebebat ante κακίας ἄτερ, suo scilicet iure. Neque enim docet Themistius πάντως quidem eos, qui levioribus vitiis laborarent, non ab amicitia secludendos esse, sed ex parte certe. Immo omnino eos admittit. Neque igitur ante ἀποκριτέον locum habet illud πάντως. Contra optime quadrat ad verba κακίας ἄτερ. Illud enim, ut moneremur, ne superbe eos, qui levioribus vitiis aegrotarent, fastidiremus, scriptori premendum erat, quamvis boni aliqui essent et moribus pro rata parte integri, qui prorsus vitiis careret, neminem exstitisse.[780])

277a lbb. Grr. ἀντὶ καύσεων καὶ τομῶν S ἀντὶ τομῶν καὶ καύσεων[781]),

278a lbb. Grr. ἀποτειχιστέον οὖν αὐτὴν καὶ ἀποκρουστέον τῇ ἀπιστίᾳ S ἀποτειχιστέον οὖν αὐτὴν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ἀποκρουστέον[782]),

278b lbb. Grr. δεδίασι γὰρ καὶ ὑφορῶνται S ὑφορῶνται γὰρ καὶ δεδίασιν, quae vel propter evitatum duriorem vocalium concursum commendabilis collocatio verborum est.[783])

Bis mero calami errore peccatum est
265 b lbb. Grr. ἀλλ' οἱ μὲν S οἱ μὲν γὰρ[784]),
277 d lbb. Grr. πάσχει S πάσχειν.[785])
Haec ut aliquis parva esse ducat et de quibus vix operae pre-
.m sit disputare, plurimum sine controversia interpretatio Sergiana
ıfert ad lacunas Graeci contextus explendas cum eas, quas
n Stephanus indicavit, tum multo etiam plures, quas nemo adhuc
ısit.
265 c lbb. Grr. τοῖς σιτίοις S τοῖς τοῦ σώματος σιτίοις[786]),
266 c τὸ Δαρείου χρυσίον S πᾶν τὸ Κύρου (Ξέρξους conf. 468) χρυσίον[787]),
267 b lbb. Grr. ἰχνηλατοῦντες S ἰχνηλατοῦντες ἰδιῶται, ubi)time ad sententiam quadrat comparatio instituta cum hominibus ırum venatoriae artis peritis[788]),
268 d lbb. Grr. καὶ διὰ τοῦτο S καὶ διὰ τοῦτο δηλονότι[789]),
271 c lbb. Grr. περιστησόμεθα S περιστησόμεθα ἢ ποῖα δί-γυα[790]),
272 b lbb. Grr. τοὺς καταγελασομένους S πολλοὺς τοὺς κατα-ελασομένους[791]),
273 b lbb. Grr. ἀλλὰ τὸ πάντων ζῴων S ἀλλ' ἄνθρωπος τὸ άντων ζῴων[792]),
273 c post οὐ γὰρ δὴ τῶν περιστερῶν μὲν αἱ ἐνθάδες πολ-άκις τινὰς καὶ ξένας ἐπάγονται add. S εἰς τῶν περιστερεῶνα, νθρωπος δὲ φίλος γενόμενος οὐ δυνήσεται καὶ ἄλλους φίλους ροσάγειν[793]),
275 c lbb. Grr. καὶ πᾶσαν S καὶ πᾶσαν διχόνοιαν[794]),
276 a lbb. Grr. πρὸς τὸν Ἡσίοδον S πρὸς τὸν Ἡσίοδον λέ-οντα, ὅτι·

κτονέει καὶ τέκτονι τέκτων[795]),

276 b lbb. Grr. τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν S τὸ πάντως μηδὲν μαρτάνειν[796]),
276 d lbb. Grr. μηδὲν κακὸν ἔχειν S μηδὲν κακὸν ἔχειν τὸν ta corrig. ex τὸ conf. p. 464) ἐρώμενον[797]),
278 a lbb. Grr. ἐλέγχει τὸν ἄφρακτον καὶ ἀσθενῆ S ἐλέγχει φρακτον καὶ ἀσθενῆ τὸν πάρος εὐπραγήσαντα[798]),
278 b lbb. Grr. δεδίασι γὰρ καὶ ὑφορῶνται S ὑφορῶνται γὰρ αὶ δεδίασιν ὡς ἐπιβουλεύοντας (ita corrig. ex ἐπιβουλεύοντες conf. . 464)[799]),
279 b lbb. Grr. τὰ δὲ ἔντος οὐκ ἐθέλοντες διδεῖν S τὰ δὲ ντος οὐκ ἐθέλοντες διιδεῖν πικρά.[800])
Denique etiam ad detegendas interpolationes aliquid versio yriaca confert. Primum tres loci afferendi sunt, ubi in libris Graecis ıcunae coniectura videntur expletae esse.
264 d lbb. Grr. ἰδιωτῶν S βασιλέων, quae scriptura longe raestat. Neque enim unquam privatorum inimicitiae a poetis cele-rretae carminibus sunt neque commemorantur a Themistio. Videtur

primo βαcιλέων excidisse, deinde a librario, qui vocem desideraret ταῖc πόλεcιν iuste oppositam, ἰδιωτῶν suppletum esse.[801])

266 a lbb. Grr. Δαρείου S Κύρου (sive Ξέρξουc). Item, ubi forte vera scriptura excidit, videtur Δαρείου coniectura inventum esse.[802])

278 a, cum in libris Graecis excidissent verba τὸν πάροc εὐπραγήcαντα, articulus ante ἄφρακτον coniectura interpositus est (conf. p. 467).[803])

Deinde quamvis magna, ut monui, cautione opus est in illis locis iudicandis, ubi pauciora S quam servati libri Graeci praebebat, quaedam tamen ex eis, quae in S omissa erant, sunt, quae gravissimos scrupulos moveant. Sex numero loci huc pertinent:

268 c om. S καὶ πρὸc φιλίαν ἄχρειοι. Verba sententiam quam foedissime turbant. Illud enim quaeritur, qui animi ad amicitiam idonei sint, qui non. Minus aptos docet Themistius ingratos esse beneficiorumque obliviscentes, aptissimum vero gratissimum quemque. Haec optime habent. Quae autem ratio erat docendi additis verbis istis aptos ad amicitias non esse eos, qui apti non essent. Neque enim alia sententia, si verba servamus, elici potest.[804])

269 a om. S βάcκανοc ἤ. Graeca memoria sana esse nequit. Inverso certe ordine scribendum erat εἰ βάcκανοc ἢ φθόνου κρείccων. Sed cum βάcκανοc ἢ in S omissum sit, malim verba pro interpretamento habere sumpto ex inferioribus 269 μηδὲ βάcκανοc.[805])

273 c om. S οὖν. Particula perperam ex inferioribus καθάπερ οὖν sumpta est. Quae si servatur, sententiarum structura sana nulla efficitur. Deleta Sergio auctore vocula, lenius ante μιμητέα interpungendum est et sic fere coniungendum: ἐπεὶ μέγαc ὁ ἀγὼν κ. τ. λ., μιμητέα „quoniam magnum certamen est etc., imitari oportet".[806])

277 b om. S νουθετοῦντεc, οὐ λοιδορούμενοι, καὶ ἐπανορθοῦντεc οὐκ ὀνειδίζοντεc, quae vera esse aut antiqua nullo modo possunt. Scilicet insanientis erat aut somnolenti scribere οὐκ ὀνειδίζουcι — — — οὐκ ὀνειδίζοντεc.[807])

Bis ea res erat, ut scripturam Graecam parum sanam esse homines docti iamdudum sentirent.

266 a om. S ἐν τῷ κόcμῳ, quod Iacobsius corrigi iussit in ἐν τῷ νώτῳ. Verba neque genuina sunt, id quod ex versione Syriaca discimus, neque integra tradita. Fortasse is qui addidit, scripsit τὸν κόcμον.[808])

269 d om. S κυβείαν. Videtur in θετταλὰν, quod vitiosum esse nemo non videt, aliquid exquisitius aleae nomen latere, cui tritissimum illud κυβείαν tamquam interpretatio adscriptum sit. De πεττείαν vel τηλίαν cogitabat Petavius.[809])

Postremo unus restat locus, ubi interpretamentum Sergio auctore delendum in locum antiquae scripturae invasit.

277 b lbb. Grr. οὐ τῇ διανοίᾳ μόνῃ τοῦ λέγοντοc S οὐ τῷ cκόπῳ μόνον.[810])

4. Πλουτάρχου περὶ ἀοργησίας.*)

. S. p. 186 s. s. Plutarchi Moralia recensuit G. N. Bernardakis. Lipsiae 1888—92. vol. I p. 16 s. s. vol. III p. 178 s. s. Plutarchi Moralia edidit illustravit D. Wyttenbach. Lipsiae 1796—1830. vol. II p. 861 s. s. Ryssel l. l. p. 45 s.

Quod in tractandis Luciani et Themistii libellis non sine summo ieo dolore factum est, ut codicum Graecorum copiosiore notitia ipse ıstitutus essem, id in Plutarchi de ira libello minus est dolenım. Neque enim de universa apographi Graeci a Sergio adhibiti ıctoritate neque de singulis, quas exhibuerit, scripturis certo iudiıri potest ex versione, cuius memoriam effrenata quaedam retractionis licentia passim tantum non totam oblitteravit. Quid? quod ı Rysselius quidem, qui versionum Sergianarum usum in emenındis scriptorum Graecorum verbis iusto minoris fere solet aestiıre, in ea versione excutienda satis caute egisse mihi videtur.

Paucissima, quae mea sententia alicuius momenti sunt, sub uno nspectu ponam:

Manifesta exemplaris Sergiani vitia video quatuor

I p. 178, 14 s. s. ed. Bern. lbb. Grr. εἴ τι χρηστὸν ὁ χρόνος οστέθεικεν ἢ τῶν φαυλῶν ἀφῄρηκεν S εἴ τι χρηστὸν ὁ χρόνος φαυλὸν ἀφῄρηκεν[811]),

V 184, 25 lbb. Grr. γονεῦσιν S τῷ γένει (conf. p. 470)[812]),

VIII 189, 3 lbb. Grr. Κτησιφῶν S Κησιφῶν[813]),

IX 190, 21 lbb. Grr. Ἀντίγονος S Ἀντίοχος.[814])

Contra confirmat versio Syriaca bonas lectiones praeıntissimi codicis D duas, scilicet

II 181, 2 τἀπιτήδεια pro vulgato τὰ χρήσιμα[815]),

IX 190, 22 τοὺς pro vulgato ὅτι τοὺς[816]),

hominum doctorum coniecturas tres

V 185, 7 Herwerdeni, quam protulit in Mnemosynes vol. XIX 286 μὴ ποιεῖν ἐμποδίους (sive ἐμποδὼν) τοῖς ἐμοῖς ἔργοις λίɔυς pro traditis μὴ ποιεῖν ἐν ἐμοῖς ἔργοις λίθους[817]),

XI 196, 18 Bernardakis εἶτα φανεῖται pro ἀεὶ φανεῖται, quod .dvigius in ἀναφανεῖται mutari voluit[818]),

XII 198, 7 Reiskii ἄγνοιαν pro ἄνοιαν.[819])

Denique sex novae scripturae ex versione Syriaca innocunt, quae videantur protinus comprobandae aut certe considenidae esse.

II 181, 14 lbb. Grr. τυραννὶς S τύραννος. Conf. cap. V ἔστι ρ τις, ὦ ἑταῖρε, πρώτη καθάπερ τυράννου κατάλυσις[820]),

II 181, 21 lbb. Grr. παρατίθενται S προπαρατίθενται, quod ım sententia perquam convenit[821]),

*) D = codex Parisinus 1956, S = apographum Sergii.

V 184, 25 lbb. Grr. φίλοις — — — γονεῦσιν S τοῖς φίλοις — — — τοῖς γονεῦσιν (ita corrig. ex τῷ γένει conf. p. 469)[822],

VI 185, 20 lbb. Grr. ὄψιν, χρόαν, βάδισμα, φωνήν, S οὐ μόνον χρόαν, ἀλλὰ καὶ φωνὴν καὶ βάδισμα καὶ ὄψιν. Conf. quae infra leguntur οὐ μόνον ἰδεῖν ἄγριος καὶ ἀσθενής, ἀλλὰ καὶ φωνὴν ἀπηνῆ καὶ τραχεῖαν ἀφιείς.[823])

XI 197, 7 D et cod. colleg. nov. Oxon. 233 ὁρμοῦσιν reliqui lbb. Grr. ὁρμῶσιν S κατηγοροῦσιν[824]),

XI 197, 19 D et cod. Xylandr. χαίρειν κολάζοντας, εἶτα μετανοεῖν reliqui lbb. Grr. χαίρειν. κολάζοντας δὲ μετανοεῖν S χαίρειν κολάζοντας, κολάσαντας δὲ μετανοεῖν.[825])

5. Lectiones Galeneae.

I. S. p. 68 s. s. Z. D. M. G. vol. 39 p. 237 s. s. Claudii Galeni opera omnia. Editionem curavit C. G. Kühn. Lipsiae 1821—33. vol. I p. 369 s. s., 384 s. s. vol. VI p. 643 s. vol. XI p. 789 s. s. vol. XII, 1 s., 83, 116 s.

Plurimum ex omnibus, quas Sergius Resaïnensis condidit, praeter Dionysii Areopagitae interpretationem versiones Galeni Syriacas consentaneum est posse ad castigandam codicum Graecorum memoriam conferre. Liber enim, cui iam ab ipso, qui scholae usui concinnavit, Posidonii Stoïci magnam partem sectatore clarissimum Aristotelis nomen inscriptum esse putaverim, περὶ κόσμου quam mature pro epitoma universae divinae naturalisque scientiae haberi coeptus sit, vel versiones Latina Apulei et Armeniaca[826]) indicant. Eius Sergii temporibus iam diu varias recensiones circumlatas esse perquam veri est simile. Ne admodum integrum quidem probabile est librum traditum esse, qui omnium fere in manibus esset. Isocratis vero, quae fertur, orationis recensionem ab ea, quae in codicibus servatis est, prorsus diversam Sergium lectitasse certo demonstratum est. Luciani denique, Themistii, Plutarchi libellorum aliorumque eiusdem generis, qui toti versarentur in praeceptis prudentiae virtutisque parum illis sublimibus inculcandis, apographa tunc temporis nobis informemus licet plurima in oriente circumlata esse neglegentissime scripta, ut quae vitae usui magis destinata essent, quam praeceptorum scriniis aut delectationi litteratorum. Contra scriptorum Galeneorum quam praestantissima apographa habuisse eum putemus oportet, qui Alexandriae illis temporibus litteras perdidicit, quibus quantum ibi fuerit hominum doctorum et quam fecundum librorum Galeni castigandorum, recensendorum, enarrandorum studium e scriptorum Arabum verissimis testimoniis comparet.[827]) Accedit, ut eorum librorum argumenta quam maxime Sergio nota et tractata fuerint. Denique, ut multo accuratius Galenea et magis ad verbum verteret, quam illos de philosophia, si appellare fas est, libellos, res ipsa ferebat. Sed dolendum est plurima, quae ad studia Galenea per-

tinebant, scripta Sergii interiisse, ea vero, quae aetatem tulerunt, maximam partem usque inter libros manuscriptos musei Britannici latere. Neque igitur nisi tenue specimen proponere possum eorum, quae versiones Sergianae, si aequior fortuna eas servavisset, ad crisin Galeni suppeditare poterant. Neque vero omnes exemplarium Sergianorum lectiones caeco quodam impetu praeferendas esse puto. Immo etiam sunt, quae manifestos errores sapiant. At consideratione certe pleraeque sunt dignissimae.

Ars med. cap. 23 p. 369, 18 ed. Kühn. δεῖcθαι S δεόμενον (scilicet εἶναι)[828],

p. 370, 3 ed. Kühn. εἰρημένην S προειρημένην[829]),

cap. 24 p. 370, 6 ed. Kühn. αὖθις S αὖθις ἀπ' ἀρχῆς[830]),

p. 370, 9 ed. Kühn. ἡcυχίας τε καὶ κινήcεως S κινήcεώς τε καὶ ἡcυχίας[831]),

p. 370, 14 post θάλπος ed. Kühn. add. S μήτ' ὑγραίνεcθαι δι' ὑγρότητα μήτε ξηραίνεcθαι διὰ ξηρότητα[832]),

p. 370, 18 ed. Kühn. τούτων S τοιούτων[833]),

p. 371, 3 ed. Kühn. πέττει καλῶς S πέττει, καὶ ὅcον πέττει, τοcοῦτον ὀρέγεται[834]),

p. 371, 7 ed. Kühn. κατὰ γαcτέραν καὶ οὖρα S κατ' οὖρα καὶ γαcτέραν[835]),

p. 371, 11 s. ed. Kühn. ὀργῆς, λύπης, θυμοῦ, φόβου καὶ φθόνου καὶ φροντίδος S ὀργῆς, θυμοῦ, λύπης, φθόνου καὶ φόβου[836]),

p. 372, 2 ed. Kühn. ἐνδεὲς S ὑπερενδεὲς (cf. ὑπερπεπληρωμένον, ὑπερεψυγμένον, ὑπερτεθερμαcμένον)[837]),

p. 372, 6 ed. Kühn. ὑγραcμένῳ S ὑπερυγραcμένῳ[838]),

p. 372, 13 ed. Kühn. φύcεcιν S cώμαcιν[839]),

cap. 28 p. 384, 11 ed. Kühn. μέχρι βάθους πολλοῦ S μέχρι τοῦ πάθους[840]),

p. 384, 13 ed. Kühn. πλείονος βάθους S τοῦ πάθους[841]),

p. 384, 14 καὶ ξηραινόντων ed. Kühn. om. S[842]),

p. 384, 16 post τοῦ πεπονθότος ed. Kühn. add. S μορίου[843]),

p. 384, 16 ed. Kühn. ἡ ἔνδειξις εὑρίcκει τὸ ὑγιεινόν S ἡ ἔνδειξις εὑρίcκεται τοῦ ὑγιεινοῦ[844]),

p. 384, 16 ed. Kühn. εἴρηται νῦν S εἴρηται νῦν ἡμῖν[845]),

p. 384, 17 τε καὶ θέcεως ed. Kühn. om. S[846]),

p. 384, 18 ἢ μηδεμίαν ἔχῃ ed. Kühn. om. S[847]),

cap. 29 p. 385, 13 ante ἐπίδεcις ed. Kühn. add. S προcφέρεται[848]),

p. 386, 4 ἔξωθεν ed. Kühn. om. S[849]),

p. 386, 5 s. s. ed. Kühn. ὡς πολλάκις γε — — cτᾶcα — — ἐκώλυcε S ὡς πολλάκις γ' ἔτυχε — — cτᾶcα — — καὶ ἐκώλυcε[850]),

p. 386, 9 καὶ ἀντιδιαιρέcεως ed. Kühn. om. S[851]),

p. 386, 17 post ἐθέλοι ed. Kühn. add. S παθῶν[852]),

cap. 30 p. 387, 4 post σκόπος ed. Kühn. add. S τῆς ἑνώσεως [853]),
p. 387, 8 ed. Kühn. ὀστῷ S τῷ κατεαγότι ὀστῷ. [854])
De aliment. fac. lib. II cap. 58 (= 57 S) p. 643, 6 ὀλίγην τε καὶ ed. Kühn. om. S [855]),
cap. 59 (= 57 S) p. 643, 12 ed. Kühn. πάντες δέ εἰσιν εὐστόμαχοι S πάντες εὐστόμαχοι, ita ut lenius ante πάντες interpungendum sit, quam interpunctum est in ed. Kühn. [856]),
p. 643, 15 ὅσῳ καὶ ξηρότεραι ed. Kühn. om. S [857]),
cap. 60 (= 58 S) p. 644, 5 ed. Kühn. ἐκβλαστήματα γάρ εἰσι κᾀκεῖνοι πρὸς κάρπου γένεσιν ἐξορμῶντος τοῦ φυτοῦ S ἐκβλαστήματα γάρ εἰσι κᾀκεῖνοι ἐξορμῶντα τοῦ φυτοῦ [858]),
p. 644, 14 ed. Kühn. τρέφουσι γάρ πως, ἐὰν καὶ αὐτοὶ καλῶς πεφθῶσι S τρέφουσι γάρ πως καὶ αὐτοί, ἐὰν καλῶς πεφθῶσι [859]),
p. 644, 18 ed. Kühn. τοὺς τερμίνθου βλαστοὺς S αὐτῶν μάλιστα τοὺς τερμίνθου βλαστοὺς [860]),
cap. 61 (= 59 S) p. 645, 6 καθόλου ed. Kühn. om. S [861]),
p. 645, 12 ed. Kühn. τὰς τροφὰς S τὴν ὑγρότητα [862]),
p. 646, 7 ss. ed. Kühn. τῇ πείρᾳ δὲ κρινομένη ψευδής. αἱ γοῦν ῥαφνίδες S τῇ πείρᾳ δὲ αἱ ῥαφνίδες. [863])
De simpl. med. temp. ac fac lib. VI prooem. p. 791, 16 post ἢ φυτῶν ed. Kühn. add. S ἢ βοτανῶν [864]),
p. 792, 17 ed. Kühn. τὰς τούτων ἔτι ληρώδεις μεταμορφώσεις S τὰς τούτων ἔτι ληρωδεστέρας μεταμορφώσεις [865]),
p. 793, 10 ed. Kühn. προσγράφειν S γράφειν [866]),
p. 794, 2 ed. Kühn, ἐξέγραψε βιβλία S ἐξ ἔγραψε βιβλία [867]),
p. 794, 14 ed. Kühn. Τάνιτρόν τις S τὰ Νίγρου τις (conf. ed. Kühn. vol. XI p. 797, 6) [868]),
p. 796, 5 ed. Kühn. τέτταρα S τετταράκοντα [869]),
p. 798, 5 et 10 ed. Kühn. λστ′ S λς [870]),
p. 798, 7 ed. Kühn. τοῖς ὀφιονίκοις τοῖς Κόγχλας S τοῖς Ὀφιονίκωνος καὶ Κόγχλας [871]),
p. 798, 15 post ἤδη ed. Kühn. add. S ἐάσαντες ταῦτα [872]),
cap. 15 p. 854, 5 ed. Kühn. τῇ τρίτῃ S τῇ πρώτῃ [873]),
p. 854, 6 τε τὸ θερμαίνειν ed. Kühn. om. S [874]),
lib. VII prooem. p. 2, 4 ed. Kühn. φιλομαθεῖς S φιλόπονοι (conf. ed. Kühn. vol. XII p. 84, 7) [875]),
p. 2, 6 s. ed. Kühn. ἀλλ' οὐκ ἐκείνας ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοῖς βεβήλοις S ἀλλ' οὔτ' ἐκείνοις ἔγραψαν οἱ γράψαντες τοὺς βίβλους [876]),
p. 4, 1 post περὶ ed. Kühn. add. S τῶν λοιπῶν φαρμάκων [877]),
lib. VIII p. 84, 4 ed. Kühn. καὶ κρίσεις S καὶ κρίσεις καὶ κριτήρια [878]),
p. 84, 10 post ἐν ἐκείνοις ed. Kühn. add. S ἀποχρώντως. [879])

Caput tertium.

De fragmentis Menandri Syriacis.

An. S. tom. I p. 156 s. s., 198 s. s. (libri Latine scripti); p. 64 s. s. (textus Syriaci). I. S. p. 80 s. s. Comicorum Atticorum fragmenta edidit Th. Kock. vol. II, III. Lipsiae 1884—88. T. Macci Plauti comoediae recensuit F. Ritschelius sociis operae adsumptis Löwe, Götz, Schöll. P. Terenti Afri comoediae recensuit C. Dziatzko. Lipsiae 1884. Comicorum Romanorum praeter Plautum et Terentium fragmenta secund. cur. rec. O. Ribbeck. Lipsiae 1873.

Sententiarum, quae feruntur Menandri, duo florilegia Syriaca aetatem tulerunt. Alterum, copiosius illud quidem multo et antiquius manu scriptum exstat in codice mus. Brit. eo antiquissimo, qui et compluria scripta Sergii Resaïnensis aliaque continet prisca litterarum Syriacarum monumenta velut Philippi Bardesanis discipuli librum de legibus regionum, Ambrosii Hypomnemata, Melitonis de veritate librum a Curetono in Spicilegio Syriaco (Lond. 1855), dialogum, cui inscribitur Socrates sive de anima, Pythagorae sententias a Lagardio in Analectis edita, add. 14658, editum est a Landio An. S. tom. I p. 64 s. s. Alterum insertum est libello miscellaneo in cod. mus. Brit. add. 14614 (fol. 114a—117b) servato. Codex est saeculi octavi. Libello inscriptum est: „Sententiae selectae philosophorum de rationibus disciplinae moralis." Titulum excipiunt sententiae ex versione Demoniceae orationis Sergiana excerptae. Sequuntur fol. 116a sententiae Menandri. Quibus subiunguntur fol. 117a incertorum quorundam sapientium praecepta a Menandreis per verba „sententiae sapientium" secreta. Typis exaratum resectis eis, quae ex oratione Demonicea sumpta sunt, libellum Sachavius edidit I. S. p. 80 s. s.

Atque Landius quidem prius, quod significavi, florilegium cum ederet, et versionem Latinam integram adiecit et de auctoritate sententiarum istarum paucis disputavit. Sed neque versio Latina satis caute aut accurate facta est neque de ipsarum sententiarum indole, origine, usu plane verum videtur mihi vir doctissimus assecutus esse. Primum coniunctionum Syriacarum, quas accuratissime Landius imitatus est, nulla omnino est auctoritas. Cave putes ea, quae de singulis vitae condicionibus in florilegio Syriaco composita et coniunctionibus quasi in perpetuam orationem copulata sunt, servato ordine exemplaris Graeci ipsi propositi diligenter ab interprete Syro translata esse. Plurima sunt, quae miserrimam efficiant eiusdem sententiae iterationem[880], aut nullo sententiae vero vinculo contineantur.[881] Porro diversae[882] atque etiam inter se totae oppositae[883] sententiae iunguntur, quia aut de eadem re sunt aut ali-

quam orationis similitudinem exhibent. Interdum id quoque fit, ut aliam atque interpres Syrus vel is, qui florilegium contexuit, esse voluit sententiam verborum fuisse in exemplo Graeco facile perspiciatur.[884]) Haec igitur res est. Sententias inter se discretas Syrus, prout quaeque aliquam comparationem habere ipsi videbantur, composuit et coniunctionibus ex arbitrio suo interpositis copulavit, ut, quod studium in omnibus fere sententiarum florilegiis Syriacis conspicuum est, unam et perpetuam exhortationem efficeret et ad certum ordinem argumentorum constitutam. De origine et compositione florilegii apparet recte iudicari prius non posse, quam singulae extractae sint sententiae, quas Syrus in speciem perpetuae orationis conflavit. — Etiam gravius peccavit Landius, cum florilegium Syriacum translatum esse arbitratus de exemplo Graecorum florilegiorum simili, quae non pauca sententiarum Menandri maximam partem monostichorum servata sunt, germana Menandri poetae comici fragmenta ibi latere negavit. Certissima enim indicia sunt, unde colligamus multo maioris pretii esse fragmenta Syriaca quam illos versus Graecos, qui undique congesti magnamque partem semibarbari sub nomine Menandri produntur. Primum minime sibi constat singulorum fragmentorum a Syro expressorum circuitus, id quod quam maxime obstat, quominus de sententiis monostichis vel distichis Syriace versis cogitemus. Habet sane non adeo multum florilegium a Landio editum cum sententiis Graecis monostichis, quibuscum ab editore collatum est, comparationis. Neque vero propterea est damnandum. Immo quo magis alienum est a sententiis istis, quas magnam partem suppositicias esse nemo nescit, eo maior est probabilitatis species veras et putas comoediarum Menandri reliquias obviam esse. Accedit illud longe gravissimum, ut sint inter fragmenta a Syro expressa, quae ad certum fabulae argumentum spectare videantur, aut etiam alternos sermones servent. Neque vero in eo haerere debet, quod nunquam fere fragmenta Syriaca ad verbum cum reliquiis comoediae novae Atticae aut cum Plauto Terentiove conveniant. Paucae enim pro rata parte Menandreae artis reliquiae aetatem tulerunt. Contra admodum ad licentiam tam poetae Romani quam interpres Syrus verba Graeca constituerunt. — Quod vero Landius[885]) Syrum suas sententias proverbiaque popularia passim interposuisse suspicatur, illud quidem nullis indiciis probari potest.

Neque igitur in tractandis Menandri sententiis Syriacis Landii vestigiis insisti debet, sed id agendum est, ut ex altera parte singularum, sive reliquias fabularum sive sententias dixerimus, ambitus et fines quam accuratissime constituantur, quo clarius de florilegiorum Syriacorum rationibus, compositione, affinitate liqueat, ex altera collatis novae comoediae Atticae reliquiis et imitationibus inquiratur, quatenus in fragmentis Syriacis scaenicae poëseos natura colorque, ut ita dicam, orationis et sententiarum novae comoediae proprius regnent.[886])

Cod. mus. Brit. add. 14658 fol. 163b col. 2 — fol. 167b col. 2 n. S. p. 64—73).

„Menandrus sapiens dixit initio sermonum suorum" (= in ologo primae ex eis fabulis, unde fragmenta sumpta sunt?):

1. „Hominis opera sunt aqua et seges et plantaria et liberi = ναυςτολεῖν, ςπείρειν, φυτεύειν, τεκνοποιεῖν vel simile aliquid) — — — pulchrum est plantaria instituere — — — et decorum t libros gignere — — — et laude digna et pulchra est seges — — verum is, quo auctore provenit, ante omnia laudandus est."

Conf. Plaut. mil. glor. v. 703 s. — Verba Syriaca manifesto cunosa sunt et miserrime turbata. Itaque certo de sententia exemaris Graeci vix potest iudicari. Suspicor tamen sententiam eius milem, quae est in celeberrimo cantico Sophoclis Antig. v. 322 s. s. d. Dind.) ab eo, qui florilegium Syriacum composuit, in laudem dei nversam esse.

2. „Deum (= θεὸν sive θεοὺς, quod nusquam certo diiudicari test) vereri (= ςέβεςθαι) et patrem et matrem honorare neque ridere senectutem, quia super eam tu ingrederis et consistis."

Conf. Men. frg. 173; Philem. frg. 118 v. 1, 199. Monost. 238, 78, 379 et θεοςέβειαν cum pietate erga parentes iunctam Diphil. g. 93. Monost. 230.[887])

3. „Eum qui senior te est, honora, ut deus te evehat ad honom et principatum."

Conf. Monost. 155. — Utrumque fragmentum potest sumptum se ex hortatione paedagogi.

4. „Cave ferias neve quicquam turpe manus tuae perpetravent, quia gladius in medio positus est."

Conf. Plaut. Mostell. v. 895. Rud. v. 1010. Trucul. v. 614. erba videntur esse e rixa sumpta, qualis est inter duos servos ostell. v. 885 s. s. Rud. v. 938 s. s., inter adolescentem et lenonem rent. Adelph. v. 172 s. s., inter militem et servum Plaut. Trucul. 603 s. s. Ut de milite potissimum rixante cogitem, fit gladii menne interposita. Sed possunt verba etiam redire ad scaenam aliam, qualem Pardalisca verbis depingit Plaut. Cas. v. 621 s. s., aut minis fuisse, qui se insanire adsimulabat. Conf. Plaut. Men. v. 832 s. s.

5. „[Et] nemo homicida peior est; oportet illum statim occidi."

6. „Sermonibus patris tui et matris tuae quotidie ausculta neve lueris eos iniuria aut ignominia afficere; filio enim, qui patrem um aut matrem suam iniuria et ignominia affecit (= partic.), rtem et miserias deus molitur."

Conf. Men. frg. 808, 815; Philem. frg. 199 et frg. flor. Syr. 2, 3. Gratiam esse a deis pro hom um bene aut male factis opinio t a Menandro minime aliena. Conf. frg. 379; Ter. Adelph. v. 666; onost. 126.

7. „Bene (= καλῶς) honora patrem tuum neve amicos tuos ntempseris neve eos, qui te honoraverunt, ignominia affeceris."

8. „[Et] si filius tuus e pueritia egressus erit modestus (= χρηςτός) et sapiens, doce eam disciplinam sapientiae (= φιλοςοφίαν?); optima enim disciplina (= αὕτη γὰρ) est doctu lucida, oculis et lingua multa (= καὶ δεινὴ λέγειν). Et si filius tuus e pueritia egressus erit procax et nequam et impudens et furax et mendax et contemptu dignus, doce eum militarem artem et cultrum et gladium in manibus eius pone et precare de eo, ut propediem moriatur et occidatur, ne damnis et detrimentis illius tu pereas aut (ὥςτε μὴ) id, quod vultui tuo (= ςοὶ) pulchrum visum erit, ne eveniat."

Fragmentum videtur pertinere ad alternos duorum senum sermones.

9. „Oculi ad videndum lucidi non caeci fient neque lingua, quae sapienter locuta erit, balba fiet."

Fragmentum propter eandem imaginem adhibitam a Syro priori interpositum est ante verba „lucida oculis".

Conf. Monost. 2.

10. „Omnis filius malus moriatur nec vivat."

11. „Mulieris adulterae pedes firmi non sunt, quia (in exemplari Graeco fortasse καίπερ vel solum partic.) contra maritum suum probitatem simulat."

12. „Virum qui erga mulierem [suam] recte non agit, etiam deus odit."

Syrus sententiam ita intelligi vult, quasi contra maritum perfidum sit. In exemplo Graeco, nisi omnia me fallunt non affirmationem efficiebant sed exsecrationem servique erant vel ancillae eram ab amatore derelictam conquerentis. Conf. Terent. Andr. v. 425 s. s.; Adelph. v. 306.

13 „Prohibe filium tuum a scortatione et servum tuum a conviviis, quia inde furari discitur."

Verba videntur fuisse senis severioris vel paedagogi mitiorem patrem hortantis, velut Demeae Terent. Adelph. v. 81 s. s.

14. „Vinum bibe quiete et inter pocula gloriari noli, quia vinum (= Βάκχος γὰρ) mite et suave (= λυαῖος?) est et, quicunque inter pocula animosus et gloriosus fit, statim ignominia afficitur et contemnitur."

15. „[Verum], quando plenus fuerit venter tuus abi."

16. „[Verum] non decet te edendi ratio canibus propria, plenus venter."

17. „Duae res turpes sunt et haec eis amica est (= ἐπὶ τούτοις τρίτον conf. Plaut. Poenul. v. 898) — — — si plenus fueris, ignominia afficieris et, si crapula oppressus eris, sperneris."

Conf. Men. frg. 759, 779; Philem. frg. 104, 193; adesp. 106, 107; Plaut. Trucul. v. 831 s.; Alciph. ep. III 32.

18. „[Et] nemo est, qui voluptatem suam et ventrem secutus sit, quin statim ignominia afficiatur et contemnatur."

Fragmenta aut patris vel paedagogi vel servi frugi adolescentem

hortantis verba efficiebant aut ipsius adolescentis alicuius, qui secum diversas vitae morumque rationes reputabat sicut Lysiteles Plaut. Trin. v. 223 s. s.

19. „Beatus vir est cuius venter fortis et voluptas potens est (= καὶ τ᾽Αφροδίσια δεινὸς ὤν?); hoc semper prodest.“

Verba videntur servi ebrii fuisse, quales Pseudulus et Stichus in extremis fabulis inducuntur a Plauto, aut sumpta esse ex oratione parasitica, quales habent apud Plautum Peniculus Men. v. 77 s. s., Ergasilus Capt. v. 69 s. s., 461 s. s., Saturio Pers. v. 53 s. s., Gelasimus Stich. 155 s. s., apud Terentium Gnatho Eun. v. 232 s. s.

20. „Turpis est mos eius, qui non apto tempore (= παρὰ καιρόν) dormit.“

Conf. Plaut. Rud. 923.

21. „Habitare in orco somnus est, habitare cum mortuis somnium.“

22. „Turpis pigritia est; esurit, sitit, nuda est, gemit. Quam decora et laude digna industria est; semper venter ei plenus est et vultus hilaris et, si nihil lucri ex ea provenit, certe non reprehenditur.“

Conf. Plaut. Men. 957 s. s., Rud. 920 s. s. — Servi frugi verba fuisse videntur, qui praedicabat, quantum sua industria et probitas aliorum servorum nequitia praestaret sicut apud Plautum Harpax Pseudul. v. 1103 s. s., Messenio Men. v. 966 s. s., Strobilus Aul. v. 587 s. s., Phaniscus Mostell. v. 558 s. s.

23. „Noli molestus esse neve manum tuam in eum, qui natu te maior est, intenderis.“

Conf. frg. flor. Syr. 4 et Men. frg. 147.

24. „[Quia] Homerum socii sui interrogaverunt, qui virum senem percussisset, quid ei eventurum esset. Dixit eis: ‘Oculi eius caeci fient’, — qui matrem verberasset, quid ei eventurum esset. Dixit eis: ‘Terra eum non portabit, quia ipsa mater omnium hominum est’ (conf. Monost. 617: μήτηρ ἁπάντων γαῖα). Deinde interrogaverunt, qui patrem suum percussisset, quid ei eventurum esset. Dixit Homerus sociis suis: ‘Hoc neque factum est unquam neque est, quod de ea re scribatur (= doceatur); neque enim filius, qui patrem percutiat, ullus est, nisi quem forte ex alia fornace adulterio mater concepit et (= part. aor.) peperit.“

Doctrinam, Homeri quae perhibetur, in exemplo Graeco perpetua oratione expressam interpres Syrus pro tritissimo orientalium et celeberrimo narrandi genere in complures interrogationes et responsiones disposuit. Obviam fuisse in fabulis novae comoediae eiusmodi narratiunculas de clarorum virorum responsis docet Hegesippi frg. 2.

25. „Prae omnibus patrem tuum ama et time et honora.“

26. „[Et] ne despexeris aut ignominia affeceris matrem tuam, quia per decem menses utero suo te gessit et, cum te pareret, ad calas mortis constitit.“

27. „[Et] ne deriseris sermones senectutis neve labia tua contra senectutem distorseris neve paupertatem contempseris.“

28. „[Quia] cum senectute molestiae adveniunt et subit eas homo (= ὥcτε c. Inf.?) et descensus eius in sepulcrum damnis ingravatur.“

Conf. Men. frg. 552, 555; Apol. Car. frg. 20; Philem. frg. 127, 128; adesp. 132, 142; Monost. 745; Plaut. Men. v. 753 s. s. Terent. Phorm. v. 574, Stat. Plocii frg. 9.

29. „[Quia] male habet vir (= καίπερ c. part.), qui cecidit neque quisquam putat fore, ut in pedes suos insistat, et aliqua hora manum eius prehendit deus et erigit eum et ad multum honorem eum perducit, quia (= γὰρ) neque divitiae in aeternum durant neque semper paupertas. Fortuita enim sunt omnia (= ἀλλ' ἐcτὶ πάντα τῆc τύχηc). Vidi enim eum, qui occisurus erat, ipsum occidi et eum, quem comprehenderant, ut occiderent, vitam invenire, quia neque est, quem deus in aeternum efferat, neque, quem semper deprimat.“

Fortis fortunae imperium praedicare non desistunt poetae novae comoediae. Conf. Men. frg. 291, 483, 486; Philem. frg. 213 v. 8 s. s.; Diphil. frg. 109, 118; Bol. frg. 1; Posid. frg. 30; Monost. 495; Plaut. Pseudul. v. 678 s. Alciphr. ep. III 44: οὐδὲν γὰρ ἐν ἀνθρώποιc γνώμη, πάντα δὲ τύχη. — Ad extremam sententiam conf. Philem. frg. 121; Monost. 489; Plaut. Asinar. v. 323 s.

30. „[Et] si volueris in matrimonium ducere mulierem aliquam, prius de eius lingua inquiras et tum eam ducas“ (= πρὶν c. inf.).

Conf. Men. frg. 532 v. 12 s. — Scaenae, in quibus de uxore ducenda deliberabatur, in fabulis novae comoediae non paucae obviam erant. Conf. Men. frg. 532, 584; adesp. 206; Plaut. Aul. v. 323 s. s.; Terent. Adelph. v. 924 s. s. — De mulierum loquacitate et garrulitate conf. Plutarch. de gar. cap. 11; Plaut. Aul. v. 124; Lucian. rhet. praec. 23: ὁρᾷc ὅτι λαλίcτεραι αἱ γυναῖκεc; Tertull. de virgg. vell. 17: „quod uni dixeris, omnibus dixeris.“ — De uxorum garrulitate mariti queruntur Plaut. Trin. v. 800 s.; Casin. v. 497 s.

31. „[Quia] mulier linguosa orcus est.“ — „[Et] vir malus mors est.“

Alterni sermones sunt senis uxori garrulitatem et mulieris marito lasciviam exprobrantis.

32. „Deum semper reverere et in angustia tua eum implora et auscultabit voci tuae“ (= reveritus spera eum, si imploraveris, auscultaturum esse. Conf. Monost. 155).

Conf. Philem. frg. 181; Monost. 126, 142.

33. „Moribundo ne gavisus sis, qui moritur, quia omnes homines ad domum aeternum eunt et moriuntur.“

Conf. Men. frg. 538 v. 8 s.

34. „[Et] si tibi inimicus fuerit, de eo precatus ne sis, ut moriatur; cum enim moritur, malis suis liberatur (= ὥcτ' ἀπαλλάχθαι πόνων) sed precare de eo, ut pauper fiat et vivat (= part.) et malis suis ingemiscat.“

35. „Inter fratres ne intercesseris neve inter eos arbitrari co-

natus sis. Etsi luctantur fratres, quid tua interest? Ipsi enim fratres sunt et reconciliantur et contemnunt te mentibus suis."

36. „Per semitam, ubi rixa est, cave transeas ne ubi transieris, male habeas, aut si separandis rixantibus operam dederis, vapules vestesque tuae maculentur et, si ibi constiteris et oculis circumspexeris, testimonii causa in iudicium voceris."

37. „Vapulare odi et sperne edere falsum testimonium" (= si oderis, sperne).

Conf. Plaut. Asinar. v. 562 s. s. 569 s. — Verba videntur fuisse senis cum comminatione servum de amore filii sciscitantis, qualis Simo inducitur apud Plautum Pseudul. v. 462 s. s., apud Terentium Andr. v. 184 s. s., 437 s. s.

38. „Ama possessionem et odi furtum. Possessio enim vita est et furtum mors est."

Conf. Monost. 304, 288, 503.

39. „Aures et oculos ad virum malum in via ne statim adverteris, ne, si animadvertis ad malum, quicunque te viderit, socium mali te appellet aut, si ei non auscultaveris neque menti eius assenseris, malitia sua ille tibi molestus sit."

Conf. Monost. 24.

40. „Cum servo malo panem edere noli, ne eri eius de te suspicentur te servum ipsorum furari docere."

41. „Odi servum malum et sperne ingenuum, qui furatur (= odi et sperne aeque), quia ut manus tua non valet ad occidendum servum ita ne ad ingenuum quidem cohibendum."

Videtur interpres Syrus exempli Graeci crudelitatem immutavisse. Graeca enim sententia, nisi omnia me fallunt, haec erat: „Servum quidem malum occidere licet, sed ingenuum plane non potes cohibere."

42. „Servum malum deus odit, quia eros suos odit et ignominia afficit."

43. „Si servum malum videris extrema miseria afflictum ne dolueris de eo sed dicas: 'Eris suis quantum bonum contingit.'"

Conf. Monost. 345.

44. „Ama servum sedulum, qui in domo erorum suorum currit et sedulus est."

Nihil fere in fabulis novae comoediae frequentius erat quam de servis tam frugi quam nequam sententiae. Conf. Men. frg. 419, 668, 698, 699, 796, 802; Philem. frg. 22, 31, 56, 95, 167; Monost. 116, 133, 138; Plaut. Mostell. v. 859 s. s.; Stich. v. 58 s. s.; Epid. v. 59 s.; Pseudul. v. 460 s., 1102.

45. „Omnem virum malum in servitutem deus dedit et omnem virum sedulum ad honorem et principatum ascendere decet."

Conf. Monost. 19.

46. „Sperne et odi senem lascivum, quia ut manus tua non

valet ad ventum cohibendum ita ne ad senem quidem cohibendum et docendum."

Conf. Men. frg. 509; Philem. frg. 147; Monost. 104.

47. „Viam cave relinquas et in errore cave incedas et ad domum malam (= domum meretricis) cave eas."

Verba erant patris aut paedagogi adolescentem hortantis. Conf. Plaut. Trin. 276 s. s.; Bacchid. v. 109 s. s.

48. „Noli litigari, ne lis oriatur, quae te ad paupertatem redigat."

49. „Si fueris fraudulentus, statim contemneris."

50. „[Et] si calumniatus eris, macrescet vultus tuus."

51. „Si gloriosus fueris, tibi ipse iniuriam facies."

52. „Si recubueris inter multos, ne solveris coram eis marsupium neve iis ostenderis id, quod tecum habes, ne a te mutuentur et non reddant et, cum repetiveris, tecum disputent et te durum (= πικρόν) appellent et tua perdas et praeterea pro inimico habearis."

53. „Fratres tuos ama et amicos tuos pulchris sermonibus adi."

Conf. Men. frg. 809.

54. „[Quia] circumambulas (= quamvis procul eas ad quaerendum) et quaeris aliquid, quod bonorum fratrum simile sit et non invenis."

55. „Filiis tuis pater gaudet" (= tu eis gaudes) — „Scilicet gaudio sunt. Verum fratrum instar mihi non sunt fratrum filii." — „Verum filius tuus pro morte tua precatur, quod e morte tua ipsi honor eveniet et in loco tuo consistet et pro arbitratu suo pecunia tua utetur, et fratres tui pro vita tua deum precantur, quia quamdiu vivis, ipsi honorantur et morte tua affligentur (= cum fratres precantur) et filii tui perversos appellant fratres tuos."

Conf. Terent. Hecyr. v. 595; Adelph. v. 874; Naev. frg. Tribaceli. — Duorum fratrum alterni sermones sunt, divitis, si verum video, et pauperis. Pauper divitem fratrem adit pecuniam mutuam ab eo precatus. Hic daturum se esse negat. Ille acrius instat et, si sua gratia dare nolit, liberorum suorum gratia det, precatur, ut qui ipse filiis suis gaudeat. Hic habere se respondet, quod filiis suis gaudeat, quod fratris filiorum misereatur, non esse. Iam pauper fratri enuntiat, quomodo a filiis, quos tanti aestimet, illudatur, ut qui mortem patris exoptent.

56. „Verum filius malus et stultus haec cogitat, mala in mente eius de patris morte opinio haeret et ignorat filius malus, si pater mortuus sit, filios bene non habituros esse, quod eis non sit, ubi tum capita reponant."

57. „Ama patrem tuum et honora, quia tibi se ipsum dedit et neve amicos tuos contempseris neve eos, qui te honoraverunt, ignominia affeceris."

58. „[Et] ei, qui panem tecum edit (= hospiti), ne insidiatus sis."

Conf. Monost. 390, 397.

59. „Quando amicum tuum adis, num amicus tuus te amet et

magni aestimeris ab eo, filii eius tibi significant. Si aspectu tuo delectati erunt, affirma amicum tuum te amare et te ab ipso magni aestimari. Si coram te hilares non sunt, ne ipse quidem amicus te videre gaudet. Exi, abi domum tuam."

60. „Admodum honorat ingenuus domum matris suae et servae filius domum eri sui" (= aeque ingenuus atque servus).

61. „Si videris virum nobilem, qui honore excidit, nolito eum iniuria afficere sed bene (= καλῶϲ) eum honora et da ei, quod manus tua dare poterit. Multa est enim iustitia, quam exerces, cum das viro, qui divitiis suis et honore suo excidit; si quid tibi erit, da et, si non erit neque dabis (= ὥϲτε μὴ c. inf.), tracta eum sermonibus bonis et lenibus et dic ei: „Noli timere" et: „Deus bene de te sentiat."

62. „Ab adulterio bene te cohibe."

Conf. Euphr. frg. 12 et extremam militem gloriosum fabulam.

63. „[Et] quare vis merces turpes et flagitiosas emere, quarum initium vile et obscenum, finis funestus est" (in cod. ms. est „initium funestum, finis vilis et obscenus est", quod parum est sententiae aptum).

64. „Erecto collo incedas, probitate fretus et mente tua pudicus sis."

65. „Memento et vide: quem ad modum tu non gauderes mulierem tuam ab alio viro adulterari, ita ne tu quidem volueris mulierem socii tui adulterare."

66. „Si nolueris perire, noli furari."

Fortasse verba erant alicuius, qui coquo, quem modo conduxerat, minabatur. Conf. Plaut. Pseudul. v. 855 s. s., 885 s. s.

67. „Quidquid tibi odiosum est, id socio tuo facere noli."

68. „Noli altus incedere, ne male habeas."

69. „[Et] si impudens fueris, non bene habebis."

70. „Venatoriam artem discas et ne taedio vitae te affici passus sis (= ὥϲτε μὴ c. inf.), quod si fieri passus eris, ea quae non perdideris, deplorabis, neque quicquam pulchri invenies."

Adolescens totus venationi deditus amicum amore tristem consolari videtur et monere, ut missis amore et aerumna suorum gaudiorum particeps fiat. — Κυνηγέται sunt Anaxandridis mediae quidem comoediae scriptoris.

71. „Regem nobiles eius honorant et deos sacerdotes eorum contemnunt."

72. „Ne inebriaveris sacerdotem, qui deos suos contemnit."

Scriptura Syriaca incerta est.

73. „[Et] si domum tuam invitaveris sacerdotem improbum, dum ingredietur, bene tibi dicet, et, dum exiet, murmurabit, et, si panem ante eum posueris, altera manus eius ori admovebitur, altera panem surripiet et ponet in pera eius, ut auferat liberis suis."

74. „Multo magis ama canem, quam sacerdotem. Si canis pane abundaverit in domo tua, eum relinquet; si sacerdos pane abundaverit, liberis suis auferet et ultro murmurabit."

75. „Veni sine cura, si vestes fuerunt pulchrae et si marsupium plenum fuerit."

Verba erant, nisi fallor, meretricis vel ancillae meretriciae vel leonis vel lenae adolescentem excludentis, qui non habebat, quod donaret. Conf. Plaut. Asinar. v. 153 s. s.; Pseudul. v. 246 s. s.; Pers. v. 422 s. s.; Terent. Phorm. v. 485 s. s.; Eun. v. 54 s.; Alciphr. ep. I 36.

76. „Pulchram reddit societatem panis (= convivium)."

Verba videntur fuisse parasiti, qui patrono instabat, ut ad coenam vocaretur.

77. „Multos reddunt amicos divitiae et, ubi pes hominis titubavit, relinquunt eum amici omnes."

Conf. Men. frg. 4; Philem. frg. 213 v. 13 s. s.; Monost. 32, 165, 174, 500, 502, 507; Plaut. Stich. v. 521 s.

78. „Pulchros reddit sermones donum datum."

Conf. frg. flor. Syr. 75; Plaut. Trucul. v. 928 s.; Rud. v. 716 s.

79. „Noli cum eo, qui ditior te est, quotidie panem edere, quia si adversatus tibi erit is, qui quotidie te cena exceperit, et tu ei adversatus eris, ea, quae per triginta dies collegeris, contra eum consumes et (= part.) postremo te ipse interimes."

Fortasse de alea cogitandum est. Conf. Alciphr. ep. III 54. Sed scriptura Syriaca mihi videtur perquam incerta esse.

80. „Laetificat cor stultorum harioliatio, stupefacit mentem fatuorum ars Chaldaïca."

Somniorum coniectionis exempla obviam sunt apud Plautum Merc. v. 225 s. s.; Rud. v. 593 s. s. — Tota in perstringenda superstitione versabatur Ἱέρεια fabula Menandri.

81. „Si quis in via consistit, deses est."

Fortasse verba erant servi alicuius suam in peragendo consilio segnitiam sibi exprobrantis animumque suum redintegrantis, quales inducuntur apud Plautum Libanius Asinar. v. 249, Acanthio Merc. v. 111 s. s., Pseudulus Pseudul. v. 394 s. s., apud Terentium Davos Andr. v. 206 s. s.

82. „Affigit cruci furacitas."

Servi frugi videntur fuisse. Conf. frg. flor. Syr. 22.

83. „Docet fraudulentiam et furacitatem hora mala."

Servi nequam, nisi fallor, verba erant incerti, qua arte erili filio pecuniam subministraret.

84. „Prohibe iuvenem a malis."

Paedagogi aut severioris senis fuisse verba putaverim, qui mitiorem senem moneret, ut acriorem patrem se filio praeberet. Conf. Plaut. Bacchid. v. 405 s. s.; Terent. Adelph. v. 81 s. s.

85. „[Et] domus litteratorum a morte procul abducit et ars liberat a malo."

Conf. Men. frg. 68 v. 3; Monost. 275, 309, 312.

86. „Divina lectio (= θεῖόν τι vel simile aliquid) lex est."

Conf. Men. frg. 635.

87. „Turpis est garrulitas et risus ineptus vitium malum est."
Altera sententiae pars est Monost. 88 γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς εινὸν κακόν Syriace expressa.
88. „Adulationem semper contemne."
Conf. Diphil. frg. 24.
89. „Garrulum sperne, qui interpellat et multum loquitur."
Conf. Men. frg. 628, 682; Plaut. Trin. v. 199 s. s.; Caec. Stat. ymnidis frg. 6; Alciphr. ep. III 36.
90. „[Verum], si ei essent decem milia inimicorum, adeo ut sua sius lingua ei non nocerent; quotidie cum morte luctatur, vultus nunquam hilaris est propter sermones, quibus obiurgatur."
Conf. Monost. 209.
91. „Nihil est silentio pulchrius."
92. „Taciturnitas semper pulchra est."
93. „Etiam stultus tacens pro sapiente habetur."
Conf. Men. fr. 758, 783, 1103, 1104, 1105; Monost. 221, 222, 77; Iuvent. frg. Anagnorizomenes.
94. „Animum tuum ne usquam deieceris."
Servi videntur verba fuisse erilem filium consolantis.
95. „[Et] in bello ne animo defeceris; nam si quis in bello imo non defecerit sed morti se ipse obtulerit, ilico vivet (= partic.) famam bonam inveniet et laudabitur."
Militis gloriosi fortasse verba erant.
96. „[Et] si quis impudens in ius ierit et locutus fuerit, iustus iebitur."
97. „Divitiae otiosae potentia sunt, sed non omnes iis uti sciunt."
Conf. Men. frg. 114.
98. „Si quis ventrem suum amplificaverit (= altus incesserit), rietur, et, si finis immemor fuerit, peribit. Contra si ventrem um repente ditaveris et finis memor fueris, bene habebis."
Scriptura Syriaca in altera sententiae parte sana esse nequit. d certam medelam non inveni.
99. „Bonum est iudicium (= καίπερ c. part.); cave tibi ne de o stulto tibi iudicandum sit, quia, et si adiuveris stultum in lite is, contumelia te insequetur et vulgo dicet: 'Hic me damnavit'."
Advocati videntur verba esse, qui secum ipse loquitur. Conf. aut. Casin. v. 563 s. s.
100. „Cum malo viro noli edere (= noli eum ad cenam vo- re); tua enim edit et (= part. aor.), qua est malitia, mala et rpia de te loquitur."
101. „Mulieris linguosae sermonibus ne auscultaveris et, si de niuge coram te conquesta erit, ne fidem ei adiunxeris, quia ille on contra istam peccat, sed ista lingua sua mala illi molesta est."
Conf. ea quae senex docens inducitur apud Plautum Men. 757 s. s., 779 s. s.
102. „Cum eo, qui viribus te superat, noli certare et, si insti-

terit tibi, ut cum ipso lucteris, tuque dixeris mente tua: 'Fortasse eum proiciam'! cave, ne ille te proiciat et ad pudendum inducaris coram multis hominibus adstantibus."

103. „Contra eum, qui tecum rixatus erit, impudentem te geras neve condonaveris ei contumeliam patris tui."

104. „Oculos tuos in domo tua ad servam tuam ne adieceris neve amaveris luxuriam et libidinem neve honorem tuum parvi feceris. Nam si oculos tuos in domo tua attollere ausus eris, multa amaritudine affligeris, et, si pudicus fueris, beatus et fortunatus eris, quia luxuriam et libidinem deus odit et hominibus foedae videntur."

105. „Si pecunia tibi fuerit et possessiones possederis, modestum et suavem te praebe et da et noli gloriari, et, si possessiones tibi nullae fuerunt et pauper fueris, supplicem et humilem te praebe et noli asper esse. Gloriationem et asperitatem homines oderunt."

Conf. Men. frg. 301, Monost. 43, 348, 454.

106. „Ne oculos tuos a patre tuo aut a matre tua averteris neve labia tua in amicos tuos aut in praeceptores tuos distorseris neve deum, qui te procreavit, contempseris."

107. „[Verum] memento et vide, oculi si crescant, supercilia nunquam excedere, quia si patrem et matrem honore superaveris et ab aequalibus et civibus tuis magnus et dominus appellatus eris, nomine patris tui [et matris tuae] appellabunt te homines omnes."

108. „Si pecunia tibi fuerit et possessiones possederis, fruere pecunia tua, donec vives et videbit oculus tuus et ambulabit pes tuus et multae erunt vires tuae, quia memento et vide hominem in orco nulla pecunia uti neque divitias ad domum mortuorum comites fieri; ergo bona tibi ipse ne denegaveris. Praestat enim unus dies sub sole centum annis in orco."

Conf. Men. frg. 538; Philem. frg. 92 v. 5 s.; Plaut. Pseudul. v. 685 s.

109. „Curre (= labora) in iuventute tua [donec videbit oculus tuus et ambulabit pes tuus et multae erunt vires tuae] et (= part. aor.), cum senex fueris et honoraberis (= πρέcβυc ὤν), sede et fruere pecunia tua."

Conf. Monost. 388.

110. „[Et] decora iuventus est, cum iuvenis currit (= laborat) et viribus suis industrie utitur (= gen. absol.)."

111. „Sollicitudo ne veniat in cor tuum, quia merx mala sollicito est sollicitudo."

Conf. Men. frg. 598, 667, 668; Philem. frg. 106, 202; Posid. frg. 19; Monost. 316, 383, 414.

112. „[Quia] multi sunt anni, quos homo non vivit et quorum sollicitudo eum interimit."

Aliquid in verbis Syriacis parum sanum est.

113. „Quamvis sollicitus sis, morieris et, quamvis anxius sis, in aeternum non vives."

Conf. Philem. frg. 73, 110. Alciphr. ep. I 25.

114. „[Quia] brevis et angustus est modus vitae, quem constituit deus hominibus et miscuit (= part.) mala multa cum paucis bonis."

115. „Principium bonorum omnium timor dei est et liberat a malis omnibus."

116. „Verum non semper permanent stabiles res hominum, quorum vita est usque ad domum mortis."

Conf. frg. flor. Syr. 29.

117. „Decora et laude digna iuventus est, sed per breve tempus cum hominibus est et arefacit eam senectus (= πρὶν c. inf.)."

Fortasse mitioris senis erant, qui contra acriorem senem vel contra paedagogum iuvenum peccata purgabat sicut apud Plautum Menedemus Bacchid. v. 405 s. s., apud Terentium Menedemus Heautontim. v. 924 s. s., Micio Adelph. v. 100 s. s.

118. „Cara sunt vita et pecunia et liberi, sed carior eis est bona fama."

Conf. Men. frg. 301; Monost. 285.

119. „Laude digna et lepida est laetitia, dum procul ab ea sit rixa molesta et procacitas."

120. „Bona et utilis amicitia est, quae stabilis permanet usque ad domum mortis."

Conf. Monost. 423, 526; Plaut. Bacchid. v. 385 s. s., Epid. v. 425.

121. „Mansueta sapientia est, dum procul ab ea est amplitudo ventris (= superbia; conf. frg. flor. Syr. 98)."

122. „Bona est firmitas, dum cum ea iuncta est mens bona."

Conf. Men. frg. 785, 788; Diphil. frg. 114.

123. „Laude digna industria est, dum currit (= laborat) homo et proficit (= gen. absol.)."

124. „Mala est pigritia, dum corpus hominis validum est."

Conf. Plaut. Mostell. v. 137.

125. „Suctus agnos protervos reddit."

Proverbium est.

126. „Prohibet a miseria sapientia."

127. „Consolatur spes."

128. „In errorem ducit mentem fatuitas (= δεισιδαιμονία?)."

129. „Perdit mentem praematura festinatio."

Conf. Monost. 51. — Verba sumpta esse videntur ex oratione simili eius, quam apud Terentium Chremes habet Adelph. v. 30 s. s.

130. „Parit angustias et suspiria conscientia mala."

Conf. Plaut. Rud. v. 1246 s.

131. „Ansam miseriae dat invidia."

Conf. Men. frg. 634; Philem. frg. 131.

132. „Ignominiosus venter procreat malam linguam."

133. „Splendidae et decorae divitiae sunt, verum non ilico contingunt viro bono."

Conf. Monost. 56.

134. „Turpis et obscura paupertas est iuncta cum doloribus et detrimentis.“

Conf. Men. fr. 597; Philem. fr. 102; adesp. 115, 138; Monost. 227, 455; Plaut. Men. v. 564, v. 847; Rud. v. 290; Terent. Phorm. v. 94.

135. „Proximae ab honore divitiae sunt.“

136. „Bonum magnum quies est.“

137. „Divitias, quae non minuuntur, vires firmae efficiunt, paupertatem languidam morbus et aegritudo.“

Conf. Philem. frg. 163; Monost. 408.

138. „Laetitiam et gaudium sanitas efficit.“

139. „Limes mortis senectus est.“

140. „Faex malorum omnium paupertas est, dum accedit ad senectutem.“

Conf. Monost. 461.

141. „Finis vitae mors est.“

142. „Abscondit divitias sepulcrum.“

143. „Perdit pulchros (= τὸ κάλλος?) febris.“

144. „Pulchrum reddunt vultum sanitas et bona conscientia.“

145. „Perdit stabilita mors.“

146. „Decem partes praeterit et deinde perdit unam destinatam.“ De fato sententiam esse comparet. Sed singulorum verborum Syriacorum memoria mihi nimis incerta videtur.

147. „Haec mala et bona commista sunt in vita hominum praeter febrem et horrorem et dolores et morbos graviores, qui appellantur nuntii mortis, et homo eligere nequit id, quod pulchrum est, aut procul recedere ab ea re, quae mala est, sed, prout deus constituit hominibus, incedunt, quamdiu eos vivere concessit.“

Conf. Men. frg. 452; Philem. frg. 88, 107, 133; Diphil. frg. 88 v. 1 s.; Monost. 740; Plaut. Rud. v. 185; frg. flor. Syr. 148.

148. „Ne maestos quidem esse oportet homines, quod diutius, quam ipsis constitutum est vivere non possunt.“

149. „Ne irasci quidem nos oportet propter mala, quae nobis accidunt.“

150. „[Et] quam saepe enim etiam, postquam mala perpetravit homo, ad honorem et principatum pervenit.“

151. „Verum oportet hominem in luctu, qui ei accidit, non nimis procacem esse.“

152. „[Et] lamentatione sua is, qui luctu afflictus est, ipse sibi male facit, quia mortuo nihil lucri affert et ipse se prosternit et deformat post illum (= part. praes.). Sed is, qui sapiens est, quamvis carissimus sibi sit ille, qui mortuus est, (= καίπερ c. gen. absol.) comitatur eum ad domum sepulturae lacrimans, verum, ubi sepultus est, ipse quoque desistit lamentari et videt mente sua se quoque moriturum esse (= μὲν — — — δὲ — — —).“

Conf. Men. frg. 705, 706; Philem. frg. 90 et ad extremam sententiam Philem. frg. 116; Monost. 8.

153. „Is locus requietis est, quem constituit deus hominibus, ut requiescerent a malis, quae vidissent in vita sua.“

Conf. Diphil. frg. 188.

Cod. mus. Brit. add. 14614 fol. 116a—117a (I. S. p. 80 s.).

1. „Ante omnia deum time et eum, qui maior natu te fuerit, honora, quod ita honoraberis a deo.“

Conf. Monost. 230.

2. „Ab omni re turpi procul recede.“

Conf. Monost. 23, 272.

3. = 18 florilegii a Landio editi.

4. = 19 flor. Land.

5. = 115 flor. Land. additis: „et in angustiis tuis invocabis eum (sc. deum) et auscultabit voci tuae.“

6. = 116 flor. Land.

7. „Decora est iuventus etc.“ reliqua = 117 flor. Land.

8. = 118 flor. Land.

9. = 119 flor. Land.

10. = 120 flor. Land.

11. = 121 flor. Land.

12. = 122 flor. Land.

13. = 128 flor. Laud.

14. = 129 flor. Land.

15. = 130 flor. Land.

16. „Minatur miseriam et contentionem invidia.“ Conf. 131 flor. Land.

17. = 132 Land.

18. „Vidi; vitae autem hominum finis orcus est, quod is est locus etc.“ reliqua = 153 flor. Land.

Illud, opinor, certum est et exploratum erravisse Landium cum omnes sententias a Syro expressas damnaret. Immo, ut interposita sint etiam, quae a Menandro aliena esse videantur, latent sine controversia aliqua nova fragmenta fabularum Menandrearum in duobus florilegiis Syriacis.

Altera quaestio integra restat de aetate et compositione florilegiorum. Procul dubio versio sententiarum istarum redit ad primam fere litterarum Syriacarum aetatem. Sermo perquam antiquus est et durus. Vertendi ars conspicua est minime exculta et ab elegantia interpretationum Sergii Resaïnensis longe aliena. Modo enim ab interprete Syro sententias admodum ad licentiam constitui aut magno labore circumiri nemo non sentit. Modo Graeci exemplaris vestigia summa quadam atque etiam anxia cum diligentia adeo premi videmus, ut passim verborum collocationes efficiantur a legibus linguae Syriacae prorsus absonae. Mendis haud paucis verba scatent. Sed, cum multa rariora atque etiam singularia usu obviam essent, quae dubitandi de scriptura tradita ansam nullam darent, malui, sicubi in verbis traditis haerebam, dubita-

tionem libere confessus rem in medio relinquere quam minus cautis coniecturis tentare, quae utrum corrupta essent an a me parum perspecta, certo non sciebam.

Clarissime vero, quam mature versio Syriaca facta esse videatur ex ratione elucet, quae inter duo florilegia intercedit. Eam liceat paulo accuratius expedire. — In florilegio a Landio edito inde a frg. 1 usque ad frg. 99 et a frg. 137 usque ad frg. 152 certa quaedam singularum sententiarum dispositio ad normam variorum argumentorum in universum quidem facile cognoscitur. Videtur enim id agi, ut Menandreae sapientiae praecepta vitam hominis quasi a cunis usque ad sepulcrum persequantur. A deo initium fit (frg. 1), sequuntur de pietate parentibus a liberis debita (frg. 2, 3, 6, 7) praecepta et de liberorum educatione (frg. 8—10) sententiae. Deinde iuvenis admonetur, ut ebrietatem (fr. 14—18), somnolentiam (frg. 20), pigritiam (frg. 22) fugiat. Subiungitur de ducenda uxore praeceptum (frg. 30 s.), quod excipitur copiosa morum vitaeque disciplina per capita quaedam disposita. Primum inculcatur (frg. 32) deum esse timendum, deinde, quomodo quoque homine utendum sit, cum quo vitae aliquis usus esse potest, inimicis scilicet (frg. 33 s.), alienis (frg. 35—38), a quorum rixis et fortunis abstinendum sit, hominibus malis (frg. 39), servis (frg. 40—45), notis (frg. 46—52), fratribus (fr. 53—55), amicis (frg. 59, 59), hominibus infortunatis et miseris (frg. 61), uxore denique (frg. 62—65) praecipitur. Desinit ista hortationis pars in tritissimum illud: „Quod tibi fieri nolueris, id alteri ne feceris“ (frg. 67). Sequuntur varia praecepta moralia et prudentiae, scilicet contra superbiam (frg. 68, 69), de conviviis, donis, ditiorum consuetudine (frg. 71—79), de superstitione (frg. 80), pigritia (frg. 81), furacitate et fraudulentia (frg. 82 s.), lascivia (frg. 84) fugiendis, de litteris colendis (frg. 85 s.), denique contra garrulitatem (frg. 87, 93). Postremo, quomodo in bello (frg. 94, 95) et, ubi in ius vocatus eris, (frg. 96) te geras, praecipitur. Inde a frg. 97 usque ad frg. 136 certus argumentorum ordo nullus conspicitur, varia vario modo permista sunt. A frg. 137 usque ad frg. 152 de rerum humanarum fragilitate de morbo, senectute, morte, sepultura, luctu denique temperando docetur. Quamvis sit mancus, est quidem in his aliquis certus ordo consilio et arte constitutus. Sed turbatur miserrime non solum variarum sententiarum farragine illa post frg. 96 interposita sed etiam singulis sententiis ab ordine illo alienis passim inepte insertis. Eas omnes comparet, quod quadam orationis aut argumenti affinitate cum eis sententiis, iuxta quas positae in codice manu scripto exstant, cohaerere viderentur, leviter interpositas esse, velut 19 post 14—18, quod de eodem sunt argumento, quamvis sint significatione sententiae 19 oppositae, 21 post 20 propter somni imaginem, 56 et 57 post 55, quod in ea sententia filii nequam patris mortem exspectantis mentio est, ut paucis exemplis, quid sentiam, illustrem. Putaverim igitur florilegium Landianum natum esse

ex antiquiore quodam florilegio sententiarum Menandri Syriacarum ab homine parum acuto aut diligenti interpolato et amplificato.

Iam de florilegio altero a Sachavio edito inquiramus. Illud antiquum et integrum minime esse, sed ab eo, qui libellum, quem antea descripsi, „sententiarum selectarum philosophorum" contexuit, e copiosiore excerptum vel ipse libelli titulus indicat. Atqui si a duabus primis sententiis discedimus, omnes florilegii Sachaviani sententiae et eodem, quo leguntur in libello „sententiarum selectarum", ordine et, ut taceam de paucis scripturae varietatibus, ad verbum expressae in florilegio Landiano reperiuntur. Mirum autem est, longe plurimas (frg. 5—17) reperiri in ea parte florilegii Landiani, qua antiquum ordinem miserrime turbari vidimus. Restant tria florilegii Sachaviani fragmenta 3, 4, 18. Frg. 4, quod est in Landiano 19, ab antiqua stirpe Landiani alienum esse nemo non videt. Ne 3 quidem, quod in Landiano 18 est, certo probari potest non esse sero interpositum. Denique 18, quod in Landiano 153 est, ne ab interpolatore Landiani additum sit, vel propterea facile verearis, quod in Landiano non integrum servatum est sed initio ita immutatum, ut ad frgm. 152 commode applicaretur, tamquamsi unam efficerent duo fragmenta sententiam. Itaque non solum, ne, id quod facere per rationem temporis certe licebat, ex Landiano ipso florilegium Sachavianum excerptum esse putemus, obstat, quod fragmenta Sachaviani primum et alterum integra et initium duodevicesimi in Landiano desunt, sed ne potest quidem ita res facta esse, ut de eodem exemplari et sententiae codicis 14658 transscriberentur paucis forte omissis et is, qui libellum „sententiarum selectarum" contexuit, suas excerperet. Quam enim ob rem putemus eum ne unam quidem sententiam, quae ad antiquam stirpem florilegii Landiani pertineret, dignam duxisse, quam libello suo insereret? Quid? quod certo probari potest illam stirpem ei omnino cognitam non fuisse. In tertia enim particula libelli sui posuit sententiam florilegii Landiani 67. Unde apparet eum sententiam illam pro Menandrea non habuisse, ut quam incertorum sententiis insereret. Prodebatur vero pro Menandrea inter antiquas sententias florilegii Landiani. Neque igitur relinquitur nisi florilegium Sachavianum et interpolationes florilegii Landiani ex eodem fonte manavisse.

Duo initio fuisse sententiarum Menandrearum florilegia Syriaca putemus necesse est. Alterum ad certum argumentorum ordinem illud dispositum, quod antiquam stirpem Landiani efficit, constabat ex fragmentis Land. 1—3, 6—10, 14—17, 20, 22, 30—55, 58, 59, 61—89, 91—96, 137—152, alterum, cuius certum ordinem fuisse non potest probari, ab auctore libelli „sententiarum selectarum" compilatum, ex fragmentis Sach. 1, 2, Land. 4, 5, quae ad nexum ordinemque alterius

prorsus non quadrant, 11—13, 18, 19, 21, 23—29, quae ne ind ab initio in altero exstitisse putemus, eo efficitur quod de parenti bus pie colendis praecepta ibi initio posita erant, 56, 57, 60, 9O quod ne recte intellexit quidem interpolator Landiani, 97—136, 15 (Sach. 18). Contaminavit levissime utriusque florilegii sententias homo prorsus indoctus. Nimirum animo constituit inter sententias florilegii bene dispositi sententias alterius inserere, prout cuique aptus videretur esse in illa dispositione locus. Sed cum in contaminando ordinem utriusque florilegii confunderet, accidit, ut locos, qui cuique apti fuissent, singulae alterius florilegii sententiae non invenirent et cum prope ad finem florilegii ad artem dispositi perventum esset, maior pars alterius etiam superesset. Iam, ubi peccatum agnovit, prius consilium homo acerrimus abiecit et eas, quae supererant, sententias excepta ultima omnes ante extremum capitulum alterius florilegii posuit, ultimam denique in fine novi florilegii collocavit, ubi optimum habebat locum.

Quae contaminatio librario codicis mus. Brit. 14658 deberi non potest. Hominem enim litteratum atque etiam doctum fuisse universa codicis indoles egregia demonstrat, qui tam miseram confusionem nunquam conficeret. Ne ex chirographo quidem eius, qui duo florilegia contaminavit, sententiae Menandreae in celeberrimum codicem miscellaneum transscriptae esse videntur. Unus enim certe et is quidem miserrimus error contaminatorem inter et librarium illius codicis irrepsit. Scilicet in frgm. Land. 131 (Sachav. 16) antiquam scripturam fuisse g^{e}ẓam („minatur“) pro g^{e}ram („ansam dat“), quod Landius ex linguae Targumicae usu interpretari conatus est, e florilegio Sachaviano comparet. Atqui codex mus. Brit. 14658 exaratus esse videtur saeculo sexto exeunte. Itaque contaminata florilegia esse putaverim eodem saeculo ineunte. Neque vero, cum contaminata sunt, modo erant sive composita sive e Graeco sermone translata, quoniam alterius initium iam is, qui contaminavit, invenit mutilum. Summa igitur disputationis haec est, certe iam medio saeculo quarto duo sententiarum Menandream florilegia Syriaca circumlata esse. Quae utrum integra de Graecis exemplaribus translata fuerint an e fabulis novae comoediae totis Syriace versis excerpta, non audeo certo iudicare, quamquam propensior equidem sum eo, ut de integris fabulis Syriace versis cogitem. Parum enim videtur mihi sententiarum Syriacarum indoles convenire cum indole gnomologiorum Graecorum, quae adeo ipsam scaenam redolere equidem nescio. Suspensa quaestio est ab altera, quae est de antiquissimis fragmentorum Menandreorum florilegiis Graecis. In utramcunque partem diiudicabitur, inter litterarum Syriacarum monumenta antiquissima fragmenta Menandri singularem locum tenent.

Adnotationes.

1. An. S. p. 198 s. s.
2. Göttingische gelehrte Anzeigen. 1871 p. 1211 s. s.
3. Über den textkritischen Werth der Syrischen Übersetzungen Griechischer Klassiker. II. Theil. Leipzig 1881 inde a p. 29.
4. Quaestiones Lucianeae. Berolini 1888 p. 89 s. s.
5. l. l. p. 1209 s.
6. Encyclopaediae Britannicae vol. XXI p. 834[a] Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. p. 1155 s. s.
7. Hermae vol. IV p. 78.
8. Über den textkritischen Werth etc. I. Theil. Leipzig 1881 p. 5. — M. Rh. vol. XLVIII 176 s.
9. An. S. III p. X s. s.
10. ibid. p. 289 s.
11. Conf. Landii disputationem An. S. III p. XI s.
12. Sic A. B. ܘܒܗ ܒܪܟܐ ܗܟܢ ܣܪܓܝܣ ܐܪܣܛܘܛܠܝܣ ܢܥܒܕܝܢܐ ܠܐܠܗܘܬܐ Barhebr.
13. Sic A. B. ܕܢܗܒܠ Barhebr.
14. Sic Barhebr. ܠܐܦܪܝܡ B. om. A.
15. ܦܫ̈ܪ B om. A et Barhebr.
16. Sic Barhebr. ܐܣܣܠ, quod nomen nullum est A. B.
17. Sic A. B. ܐܦܣܣ Barhebr.
18. Verba ܡܬܘ — ܒ om. Barhebr.
19. ܠܟܢܫܐ ܗܢܐ ܗܘܐ ܐܬܪܐ ܘܒ A. B. ܠܟܢܫܐ ܐܬܪܐ ܣܪܓܝܣ ܗܘ ܢܝܪ ܗܘܐ Barhebr. – Sergii nomen Barhebraeo duce interponendum esse putabam collato loco, qui infra est, persimili.
20. Sic A. ܕܡܠܟܝ B.
21. Sic A. ܒܡܪܝܐ ܕܩܠܒܐ ܩܢܐ ܘܣܡܣܪܐ Barhebr. omissis reliquis.
22. ܕܐܣܡܟܬܐ ܘܩܒܠܐ A, in quibus et verbum finitum desideratur et offendit illud ܡܒܠܐ nomen, quod in nullis aut Syrorum aut occidentalium lexicis reperiri potest. ܡܣܡܟ ܗܘܐ ܘܡܐܣܡܟܬܐ ܕܦܪ̈ܝܫܐ ܐܡܠܟ Barhebr., quae scriptura ad emendandum locum plurimum confert.
23. Sic A. ܡܪܘܬܡ Barhebr.
24. Verba ܡܪܘܡܝܐ — ܕܦܘܫܩܐ om. Barhebr. ܘܦܘܫܩܐ A, quod mutavi, cum ipsius versionis Dionysii prooemium significari viderem. Conf. Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. p. 500.
25. Vocabulum ܕܝ om. Barhebr.
26. ܢ finale teste Landio in A erasum est.
27. Verba ܢܫܐ — ܗܘܐ om. Barhebr.
28. Verbum ܗܘܐ om. Barhebr.
29. ܕܝ ܗܘܐ ܡܢܝ A. ܗܘܐ ܘܡܢܝ Barhebr.
30. Integram doctrinae morumque Sergii expositionem inde a ܘܡܢܝ que ad ܒܦܘܫܩܐ om. B.

31. Verba ܡܪܢܥ — ܡܢ om. Barhebr.
32. Sic. A. B ܕܢܦܫܬܐ Barhebr.
33. Coniectura locum foedissime depravatum sanare conabar. ܡܢ ܐܡܪ ܗܘ A. B. Scriptura vera esse non potest, ut quae ipsum Eustathium infamiam suam pervulgantem faciat. Paederastiae enim crimen de Sergio circumlatum significari videtur, quam ne nominare quidem patitur scriptorem religio. Nimirum, cum vera scriptura forte evanuisset, librarius aliquis in transscribendo conatus quidem est coniectura verum restituere, sed prorsus rustice provinciam administravit.
34. ܘܗܘܠܡ A. B perperam repetita littera vav ex fine verbi.
35. ܘܐܬܗܘܘ ܠܐܬܪ̈ܘܗܝ ܠܚܒܪܐ A. B. Corrigebam scripturam manifesto vitiosam collatis locis A. S. p. 169, 12; 173, 21 s.; 174, 17, ubi est ܐܝܟ ܠܚܒܪܐ ܕ pro Graeco ὡς c. part.
36. Omissis, quae inde a ܠܘܬ ܐܠܟܣܢܕܪܝܐ usque ad ܡܨܪܝܐ in A. B leguntur, ܠܦܛܪܝܪܟܘܬܐ ܘܐܬܐ ܠܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܘܐܙܠ ܐܠܐ ܣܦܝܢܬܐ ܠܡܕܝܢܬܐ ܘܣܠܩ Barhebr.
37. ܡܢ ܕܝܢ ܐܠܟܣܢܕܪܝܐ A. B. — ܡܢ ܘܐܬܐ ܠܐܠܟܣܢܕܪܝܐ ܢܦܩ ܡܫܬܥܠܘܬܗ ܘܫܢܝ Barhebr. — Supplevi scripturam codicum Londinensium Barhebraeo duce.
38. Inde ab hoc verbo relictis Pseudo-Zachariae vestigiis Barhebraeus exscribit vitam sancti Zoarae a Ioanne Ephesio conscriptam (Lib. narrat. beat. hom. orient. c. 2 = An. S. II p. 12 s. s.).
39. Litterae ܐܚܐ in A teste Landio in rasura positae sunt.
40. ܣܘܐܪܘܣ A. B. Restitui nominis formam apud Pseudo-Zachariam sollemnem.
41. Finis fragmenti in B deficiente folio, quod exstabat post 151.
42. ܣܘܐܪܘܣ A litteris ܣܘܐܪ in rasura positis. Conf. adnot. 40.
43. ܗܘܬ A, quem manifestum calami errorem esse nemo sit, quin videat.
44. ܝ finale teste Landio in A erasum est.
45. Indictionum anni intelligendi sunt.

46. Titulus apud Barhebr. قال يوسف الطّبيب apud Ibnab. قال يوسف بن إبراهيم.

47. ثمّ om. Barhebr.

48. Verba وقد — يسيرة om. Barhebr.

49. Omissis verbis inde a اقساما usque ad التّشريح solum بعض التّشريح Barhebr.

50. Sic Ibnab. ويسمّيه الرّبان Barhebr.
51. Verba om. Barhebr.
52. Sic Ibnab. منى Barhebr.
53. لى om. Barhebr.
54. Sic Ibnab. سرجيس Barhebr.
55. Sic Ibnab. سرجيس Barhebr.
56. الذى ذكره جبرئيل add. Ibnab.
57. Missis verbis inde a وهو solum ناقل اليعقوبىّ Barhebr.

58. Sic Ibnab. البوناني Barhebr.

59. Verba inde ab السرياني om. Barhebr.

60. Neque enim, quamvis contra dicat Leclercius Histoire de la médicine Arabe. Tome I. Paris 1876 p. 79, dubitari debet, quin idem sit Ahronis interpres et celeberrimus ille iatrosophista Gesius Petraeus Zenonis imperatoris (474—491) aetate clarus, cuius vitam, doctrinam, honores Damascium secuti attingunt Suid. s. v. et Phot. bibl. p. 352 b ed. Bekker (conf. Steph. Byz. s. v. Γέα; Zachar. scholast. de opif. mund. p. 149 et Aeneae Gazaei epistolas ad virum datas XIX, XX = Epistologr. ed. Hercher p. 30 s.). — Gosii viri nomen Graecum nullum est. Contra Gesii nomen in oriente videtur frequens fuisse. Conf. Steph. Byz. l. l. Ios. Flav. arch. XVIII 1, 6. XX 11, 7; bell. Iud. II 14, 2; Dio. Cass. 78, 30; Anthol. Pal. VII 681—688. — Idem sine dubio est Gesius Petraeus et جاسيوس, quem emendandis, redigendis, edendis sedecim scriptis Galeneïs operam dedisse Ibnbotlanum secuti Ibnabiozeibia (I p. 292) et El-Kiftius (conf. Steinschneider, Al-Farabi, Mémoires de l'académie impériale des sciences de St. Pétersbourg VIIe Série. Tome XIII No. 4 p. 220 s. s.; 465 s.) scribunt. Canf. Steinschneiderum l. l. p. 166; Leclercium p. 79. De ε Graeco per a productum Arabicum expresso conf. Müller, Die Griechischen Philosophen in der Arabischen Überlieferung. Halle 1873 p. 58. Atqui exstitisse Gesii scripta Syriaca constat, quorum et sententias non nullas impugnavit Honainus Isaaci filius (conf. Leclerc. l. l.) et vestigia quaedam in codicibus palimpsestis musei Britannici aetatem tulerunt (conf. Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. p. 161; 1021; Steinschneider in Deutsches Archiv für Geschichte der Medicin und medicinischen Geographie. vol. I p. 444). — Erravit igitur Ibnennadimus, qui Ahronem floruisse scribit في صدر الدولة (Kitāb el-Fihrist ed. Flügel p. 297).

61. Tom. I p. 200 ed. Vignoli.

62. Tom. IV p. 69 ed. Bianchini.

63. Quas vide sis apud Mansium Sacr. concil. nov. et ampl. coll. Tom. VIII p. 850 s. s. („Datum idibus Octobris." l. l. p. 853). Ne consilium quidem itineris Constantinopolitani in ea epistola imperatori indicat pontifex.

64. Lib. pontif. l. l. p. 202.

65. Scilicet tom. IV p. 69 ed. Bianchini sedisse fertur Agapetus menses undecim dies octo, qui computandi sunt ab a. d. III Non. Iun. anni 535. Conf. Jaffé, Regesta pontificum Romanorum Berolini 1851. p. 74.

66. Lib. pontif. l. l. p. 204,

67. Chronic. eccles. I p. 209.

68. Conf. Iaffeum l. l.

69. Conf. Abulfedae Geogr. ed. Schier Dresdae 1841 p. 106; Assemani dissert. de monoph. p. 9; Ritter, Erdkunde P. XI tom. VII 2 p. 375 s. s.

70. Illuc enim spectat tam universus, qui est de Ahrone, locus quam illud على ما قيل I p. 109 ed. Müller, quod ne cum Steinschneidero (Al-Farabi p. 166) referamus ad هو أول, collocatio verborum obstat.

71. Idem est nisi fallor, quem l. l. p. 124 vacavisse perhibet Georgio Gabrielis filio Mansuri chalifae aequali. Neque enim Māsirǵis eundem esse atque Iudaeum illum medicum e Persia ortum Māsirǵoja, qnem errorem iam Ibnabiozeibia I 163 admisit, neque Arabum perplexam atque impeditam auctoritatem claro et diserto Barhebraei testimonio praeferendam esse satis mihi persuaserunt Steinschneiderus (in Virchowii

Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und für klinische Medicin vol. XXXVIII p. 67; LII p. 368; Z. D. M. G. vol. XX p. 432; Al-Farabi p. 166) et Leclercius (l. l. p. 79 s.).

72. Kitāb el-Fihrist p. 297.

73. Conf. ܘܐܪܟܝܐܛܪܘܣ ܡܦܫܩܢܐ ܣܪܓܝܣ cod. mus. Brit. 629 p. 1; ܣܪܓܝܣ ܡܦܫܩܢܐ cod. mus. Brit. 987 fol. 99b; A. S. p. 134, 13.

74. Nam ut omittam ridiculum Assemani errorem, qui misere in vocabulo tritissimo explicando hariolatus eunuchum Sergium fecit, ܡܗܝܡܢܐ (fidelis) scriptoribus rerum gestarum Syris Monophysitis proprie is est, qui opinionem de una Christi natura amplexatur. Conf. Ioann. Eph. An. S. II p. 16, 1, 21; 19, 7, 20, 26; 80, 13; 250, 17; 387, 8; 388, 28; Ps.-Zach. An. S. III p. 232, 6; 288, 19, 25.

75. B. O. III p. 87.

76. Ib. IV c. 30 (= Dindorf, Historici Graeci minores II p. 344, 7 s. s.).

77. l. l. p. 33 s. s.

78. l. l. p. 474 s.

79. l. l. p. 834[a].

80. l. l. p. 51.

81. l. l. p. 271.

82. Immo Iosephus, cuius auctoritatem et Barhebraeus, ni fallor, duce El-Kiftio, qui de talibus rebus auctor historiae compendiosae esse solet, et Ibnabiozeibia tradunt, parum cognita habebat Kūmi, Prūbae, Ihībae Nestorianorum studia Graeca. Inter Monophysitas interpretes autem facile Sergio primus locus tribui poterat. Ea videtur erroris ansa esse.

83. Conf. Land. An. S. IV p. 101; Quatremère in Journ. Asiat. 1835. XV p. 255; Meynard, Dictionnaire géographique de la Perse et des contrées adjacentes. Paris 1861 p. 428.

84. Ib. II c. 28 (= Dindorf p. 227).

85. An. S. IV p. 1 s. s.

86. Agath. prooem. (= Dindorf p. 137, 21 s. s); Teuffel, Philologi vol. I p. 495 s. s. (= Studien und Charakteristiken. Leipzig 1871 p. 237 s. s.); Krumbacher l. l. p. 49 s.; Sakolowski, De Anthologia Palatina quaestiones selectae. Lipsiae 1893 p. 60.

87. l. l. p. 34 s.

88. l. l. p. 6.

89. l. l. p. 237.

90. ed. Bekker p. 283b. 28 s. s.

91. Conf. Montfaucon bibl. Coisl. p. 44, 55, 56, 57.

92. Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. p. 557.

93. l. l. p. 7.

94. Geschichte der Griechischen Litteratur bis auf die Zeit Justinians.[2] München 1890 p. 700.

95. l. l. p. 277.

96. De Ioanne Philopono. Index lect. Regiomont. per hiem. 1888/89 p. 9.

97. l. l. p. 6 s. s.

98. l. l. p. 9 s.

99. Conf. Crameri Anecd. Paris. IV 195, 25; cod. Coisl. 387 (Montfaucon bibl. Coisl. pg. 569 s. s.); cod. Bodlei. miscell. 211 (Meermannianum); Lagarde, Symmikta I p. 474; Ludwich l. l. p. 10 adnot. 142.

100. l. l. p. 5.

101. l. l. p. 6 s. s. — Scripserunt de libello Cramerus Anecd. Oxon. IV p. 333 s. s.; Luebbertus M. Rh. vol. XI p. 441; Lehrsius, De al. gramm. p. 420; Wachsmuthius, De Cratete Mallota p. 12; Usenerus in annal. philolog. anni 1865 p. 236; Lentzius Herod. Techn. rel. praef. p. CVIII; Ludwichius, Aristarch. II p. 669; Egenolffius in Burs. annal. vol. XXXVIII 1 p. 63; Hilgardius l. l. p. 3 s. s.; Christius l. l. p. 700.

102. Siquidem libros Graecos typis exaratos vidit. Conf. Nicolaïum III p. 165, Hilgardium l. l. p. 5.

103. Catal. Graec. codic. quae apud Nanios patres Venetae asservantur p. 511; apud Hilgardium p. 5; apud Nicolaïum III p. 165.

104. Conf. Georg. Pachym. De Michaële Palaeologo III p. 192 s.; IV p. 282 ed. Bonn., Boissonadii Anecd. Graec. V p. 158, 182, Hasium in Notices et extr. tom. IX 2 p. 139.

105. De Charace res patet ex loco Choerobosci p. 815, 1 ed. Gaisford, quocum conferenda sunt Bekkeri Anecd. Graec. p. 1179 et ea, quae Ludwichius disputavit, De Ioanne Philopono p. 9.

106. Conf. Nicolaïum III p. 156; Christium p. 698 adnot. 4.

107. Conf. Hörschelmann, De Dionysii Thracis interpretibus veteribus I. Lipsiae 1874, p. 74 s.; Ludwich l. l. p. 9.

108. Comment. in Theod. canones ed. Gaisford p. 19, 21; 87, 31; 752, 23; 755, 9.

109. Scriptorum Byzantinorum de Ioanne Charace patriarcha testimonia composuit Hirschius, Byzantinische Studien. Leipzig 1876.

110. Ioannis Gazaei descriptio tabulae mundi et Anacreontea rec. E. Abel Berolini 1882, p. 57, 59.

111. Anthol. Palat. ed. Duebner II p. 519: ἐλλόγιμοι ταύτης τῆς πόλεως Ἰωάννης, Προκόπιος, Τιμόθεος ὁ γράψας περὶ ζῴων Ἰνδικῶν. Conf. Christ. l. l. p. 663 adn. 2. Qui contra dicit, Seitzius, Die Schule von Gaza, Inauguraldissertation, Heidelberg 1892, p. 32 s. s. persuadere mihi non potuit ecphrasin Ioannis Gazaei post annum 526 scriptam esse. Quamquam duae opiniones facile ita inter se coniungi poterant, ut poneremus Ioannem, qui paulo esset Procopio maior natu, senem etiam vidisse et descripsisse tabulam, qua ornatum esset balneum teste Choericio (p. 23 ed. Bonn.) non multo ante annum 526 a Marciano Gazae urbis episcopo, Procopii illius discipulo, apertum. Confer sis etiam Hollandium in Comment. philol. quibus O. Ribbeckio etc. Lipsiae 1888, p. 413 s.

112. Suid. s. v. Τιμόθεος.

113. Cedren. l. l. p. 357 ed. Bonn. Suid. l. l. Sathas Μεσαιωτικὴ Βιβλιοθήκη I 271. — Conf. M. Haupt Hermae vol. III p. 13 s. (= Opusc. III p. 274 s. s.); Christ. l. l. p. 70; Krumbacher l. l. p. 30 s. s.; Seitz l. l. p. 30 s. s.

114. πρεσβύτερος καὶ σύγκελλος in titulo libri ab ipso de syntaxi, quae dicitur, conscripti, qui una cum Theodori Gazaei grammaticae institutionis libris IV prodiit Florentiae 1515; 1520.

115. Videtur autem ei adscribenda esse συλλογὴ ὀνομάτων εἰς ὢ ἐκ τῆς καθόλου καὶ ἔκ τινων φιλοπόνων ἀπὸ φωνῆς Σεργίου in bibliotheca Escurialensi adservata, quam cum nemo unquam archiatro Resaïnensi vindicasset, prius consulto praeterii. Conf. Miller, Catal. de manusc. grecs de la bibl. de l'Escurial p. 334; Hilgard l. l. p. 5 adnot.

116. Conf. Zacharias Rhetor, Das Leben des Severus von Antiochien in Syrischer Übersetzung herausgegeben von J. Spannuth. Wissenschaftl. Beilage zum Progr. d. kgl. Gymn. zu Kiel. Göttingen 1893, p. 2 s. s.

117. Mansi l. l. p. 869 s. s.; Hefele, Conciliengeschichte[2]. Freiburg 1875, II p. 713 s. s.

118. Mansi l. l. p. 912.

119. ibid. p. 922.

120. ibid. d. 930 et 954.

121. ibid. p. 978 s.

122. Conf. post antiquos Accursium, Casaubonum, Mercurialem, Pancirolum alios Le Clerc, Histoire de la médicine. À la Haye 1729 p. 585 s.; Gaupp, de professoribus et medicis eorumque privilegiis in iure Romano. Vratislaviae 1827; Goldhorn, Dissertatio de archiatris Romanis. Lipsiae 1841; Revillout in Gazette des hôpitaux 1866; Häser l. l. p. 396 s. s.;

Günther-Windelband, Geschichte der antiken Naturwissenschaft und Philosophie. Nördlingen 1888, p. 111 adnot. 3.

123. Briand, L'archiatrie Romaine ou la médicine officielle dans l'empire Romain. Paris 1877; Salomon, Die Römische Archiatrie in Deutsches Archiv für Geschichte der Medicin und medicinische Geographie. Vol. II p. 216 s. s.

124. Wilmanns, Exempla inscriptionum Latinarum 2494: M · LIVIO · CELSO · TABVLARIO · | SCHOLAE · MEDICORVM | M · LIVIVS · EVTYCHVS | ARCHIATROS · OLL · D · II | IIV · PR · PED · IIII

125. Digg. l. XXVII t. I de excusationibus c. 6.

126. Cod. Theod. l. XIII t. XIII de medicis et professoribus c. 4. — Quae modo attigi legis anno 326 editae prima verba „archiatri omnes" exstant ibid. c. 1.

127. Conf. exempl. gr. Barhebr. chronic. eccles. II p. 200, 15 ed. Abbeloos et Lamy.

128. Conf. Barhebr, l. l. p. 330, 14.

129. Conf. Ios. Styl. chronic. Edes. p. 1, 2 ed. Wright.

130. Iosuae prooemium totum versatur circa res religionis bibliorumque quaedam excerpta.

131. c. 30 (p. 24 ed. Wright).

132. c. 54 (p. 31 ed. Wright).

133. l. l. p. 6.

134. l. l. p. 36 s.

135. l. l. p. 268 s.

136. l. l. p. 271 s. s.

137. l. l. p. 158.

138. Conf. Varr. de re rust. I 1 § 10; Colum. I 1 § 10; Athen. XIV 648 f.

139. Conf. Fabricii bibl. Graec. XIII p. 127.

140. l. l. p. 269.

141. l. l. p. 264—269.

142. l. l. p. 6.

143. l. l. p. 37.

144. l. l. p. 269.

145. l. l. p. 270 s. s. — Eandem in universum rationem ingressus est Steinschneiderus in libro Die Arabischen Übersetzungen aus dem Griechischen (Beihefte zum Centralblatt für Bibliothekwesen XII) p. 14 s. („Der Name — — — des Übersetzers — — bezeichnet den syrischen Sergius b. Elia"), qui in manus meas pervenit, cum istam partem dissertationis meae iam absolveram. Eo etiam mecum consentit Hagi Chalfae doctrinam magnam partem manavisse ex inscriptionibus a librariis singulis libris operis Arabici, quod sub nomine Kostûs fertur, praepositis. Sed secutus editores catalogi codicum Lugdunensium Jong et de Goeje (Catal. cod. orient. bibl. ac. Lugd. Bat. III p. 213) suspicatur versionem Arabicam eam, quae aetatem tulit Jahjae filio Adii deberi. Quae opinio ut nullis firmatur indiciis, ita absurda certe non est. Quod vero simpliciter ne exstitisse quidem ullam unquam Kostae filii Lucae versionem contendit argumentis plane nullis prolatis illud audaciae est vix venia dignae. Omnino, cum pace viri de cognitione versionum orientalium optime meriti dixerim, locum intricatissimum nimis leviter et raptim absolvere conatus est.

146. Duae sunt operis gravissimi, quod illo codice continetur, recensiones. Alteram exhibet liber manu scriptus Lugdunensis a me examinatus, alteram editio Cahirae anno fugae 1298 typis facta, cuius doleo exemplum adhuc nullum me adeptum esse. Videtur deterior esse memoria editionis Cahirensis, quantum quidem ex libro Steinschneideri modo laudato cognoscere potui (l. l. p. 14).

147. III 12; IV 7: VII 29.
148. V 17, 21 conf. p. 394.
149. Non est, quod respondeat, caput in Geoponicis Graecis.

150. Conf. نيدانيروس III 9 et نيدايوروس X 10 pro بيداخيروس el بيداخوروس (Pythagoras), ابرينوس I 17 et برينوس III 7 pro ابلينوس (Apollonius; conf. p. 391).

151. Hist. compend. dynast. ed Pococke p. 179.
152. ed. Müller I p. 244.
153. Conf. D'Herbelot, Orientalische Bibliothek III p. 765.
154. l. l. p. 309.
155. l. l. p. 191.
156. Conf. Casiri, Bibliotheca Arabico-Hispana Escurialensis I p. 264.
157. Conf. Wüstenfeld l. l. p. 42.

158. Conf. III 12; IV 2, 65; V 2, 20, 25, 26, 38, 53, 60, 66, 70, 76; I 2, 7, 8; VII 9, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 28, 29; VIII 2; I 2; X 12.

159. Scilicet ابلينوس = Syr. ܐܦܘܠܝܘܣ est pro Graeco Ἀπουλήϊος onf. adnot. 150 et بليوس II 6), ديمقراطيس = Syr. ܕܝܡܘܩܪܝܛܘܣ pro raeco Δημόκριτος (I 15; III 2, 5, 6, 7; II 28; IV 30; V 51, passim).

160. Exempli gratia III 7.

161. سرجون بن هليا الرّومىّ

162. Mansi l. l. p. 820; Angelo Mai Script. vet. nov. coll. VII p. 70; efele l. l. p. 749.

163. Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. p. 500.
164. l. l. p. 95.
165. Z. D. M. G. vol. XXXIX p. 244 s. s.
166. I. S. p. 88 s. s.
167. l. l. p. 1222 s. s.
168. I. S. p. 101 s. s.

169. Nam cum Renano facio, qui metropolitam Mervensem illum ıeodorum esse scribit, quocum Sergius amicitia iunctus erat. Conf. ɜnan De philosophia peripatetica apud Syros p. 29. Contra dicit Hoffannus l. l. p. 1222, sed parum mihi probaverunt et ipse et A. F. Pfeiffer I. Assemanns orientalische Bibliothek. In einen Auszug gebracht. II. :langen 1777. p. 367 solutiones, quas Ebedjesuus significat, ad refu-ndum Sergium pertinuisse.

170. Ibnabioz. I p. 189. Conf. p. 364.

171. Ibnabioz. I p. 205, 3 إبراهيم بن الصّلت كان متوسّطا فى النّقل يلحقُ بسرجس الرّاس. Virum Ibnennadimus et El-Ḳifṭius ıctores sunt Syriace et Arabice vertisse Galeni τῷ ἐπιληπτικῷ παιδὶ ὑποκην, Arabice Galeni librum περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, Arabice verm et commentariis illustratam edidisse Ptolemaei τετράβιβλον σύνταξιν :θηματικήν, denique commentarios condidisse in Aristotelis auscultaınis physicae librum primum. Conf. Kitāb el-Fihrist p. 244, 25, 268; ısiri I p. 349, 350, ubi vide sis testimonia El-Ḳifṭii; Hottinger, Promarium sive bibliotheca orientalis. Heidelbergae 1658 p. 234; Wenrich. l. p. 230, 235, 255, 301; Wüstenfeld l. l. p. 18; Leclerc l. l. p. 183; einschneider in Archiv für pathologische Anatomie etc. vol. CXXIV 288 s.

172. Idem ipse, ni omnia me fallunt, etiam duos Plutarchi libellos a Sergio Syriace editos, qui aetatem tulerunt, de cohibenda ira scilicet et de exercitatione ex interpretatione Sergiana Arabice edidit. Libellum de exercitatione e sermone Syriaco in Arabicum eum transtulisse constat. Vide sis Kitāb el Fihrist p. 254 s. v. Plutarchus كتاب الرّياضة مقالة سريانيّ add. El-Ḳifṭius نقله قسطا. Atqui etiam libellum de cohibenda ira Arabice versum pervulgatum fuisse Ibnennadimus l. l., El-Ḳifṭius, Al-Birunius (in cod. ms. Arab. Escur. 905; conf. Leclerc l. l. 214) auctores sunt. Quid magis est consentaneum quam duos libellos ab uno Sergio Syriace versos etiam ab uno, qui alterum sine controversia vertit, Ḳosṭa in linguam Arabicam translatos esse? — Quin, ut paulo infirmiori coniecturae indulgeam, veri simile videtur, quoniam et Plutarcheïs studiis Sergium et Sergianis Ḳosṭam involutum videmus, etiam librorum quinque de placitis philosophorum physicis versionem Arabicam a Ḳosṭa conditam, cuius Ibnennadimus mentionem facit (l. l. p. 245, 254), e versione Syriaca Sergii manavisse.

173. l. l. p. 6.

174. l. l. p. 224. Secutus est virum Oderus M. Rh. vol. XLVIII p. 36 s. s.

175. p. 5—18 (= Gesammelte Abhandlungen. Leipzig 1886. p. 124—138).

176. Tit. „de servando hordeo et quomodo hordeum et farina servetur". Prior titulus caput respicere videtur, quod aliam servandi rationem, quaeque solo hordeo apta esset, docebat. Duo sunt etiam in G. G. capita alterum de hordeo II 30, alterum, cui G. S. II 27 respondet, de farina.

177. Tit. „de pampinatione altera et quomodo in Bithynia et Lydia vinum dulce reddatur." Ipsum caput est de pampinatione sola. Alterum autem titulum perperam Lagardius retulit ad c. VI 14, neque enim ibi ulla significatio est rationis Bithyniis et Lydis propriae.

178. Tit. „ut natura eorum (sc. equorum) pinguis fiat. de asinis ad admissuram idoneis". Caput est de admissura asinorum sola.

179. Conf. Gemoll l. l. p. 221; Teuffel-Schwabe, Geschichte der Römischen Litteratur[5]. Leipzig 1890. p. 1037.

180. Darlegung der Grundsätze, nach welchen die Syrische Übertragung der Griechischen Geoponica gearbeitet ist. Von der philosophischen Fakultät der Universität Göttingen gekrönte Preisschrift. Leipzig 1889.

181. ܕܝܡܘܩܪܝܛܘܣ G. S. II 13, 14, 15, 28; III 2; XI 2; XIII 3, 63; XIV 2; ديمقراطيس Ḳosṭā I 11, 15; II 2, 5, 16, 28; III 2, 5, 6, 7; IV 26, 30; V 14, 21, 51; IX 2, 5, praeterea in editione Cahirensi teste Steinschneidero (Archiv für pathol. Anat. etc. vol. CXXIV pg. 486), V 16; VIII 10; IX 6. ܐܦܘܠܝܘܣ G. S. II 5, 7, 5, 28; VII 8, 14; بليوس Ḳosṭā II 6; اتروبيوس III 16; اتربيوس II 28; ترويبوس corrupta ex بلينوس, quod est III 6 et ابلونيوس. Conf. adnot. 150, 159; Wenrich. l. l. p. 205, 237 s. s.

182. Apuleius omnibus orientalibus ignotus mansit. Democritum parum habebant cognitum. Scripta eius, quae ad corporum individuorum doctrinam spectarent, e Graeco in Syriacum, inde in Arabicum sermonem translata esse unus Ibnǵolǵolius (Suleimān ibn Ḥasan ibn Ǵolǵol; conf. Casiri I 437) auctor est apud El-Ḳifṭium (Müller l. l. p. 36), cui non est, cur fidem non adiungamus. Fortasse etiam ex eis, quae sub nomine Democriti ab Arabibus de generatione, usu, sollertia animalium afferuntur, ad philosophum Abderitam redeunt quaedam. Sed vel

iones illae Syriacae, quas Ibnǵolǵolius significat, pervulgatae certe non ant, ut quarum neque vestigium ullum aetatem ferret neque ulla fieret oud scriptores Syros mentio. Etiam apud Arabes mature putorum et rmanorum librorum memoria exstincta est plurimis subditiciis e Graeco rmone translatis aut ab ipsis Arabibus subditis et confuso cum Demoito Democrate vel Damocrate medico Octaviani Augusti aequali onf. Plin. N. H. XXIV 7 § 49; Galen. ed. Kühn vol. XIII p. 40, 349; V 260; Harless, Servilii Democratis, quae supersunt carmina medicilia. Partic. I. Bonnae 1834). Verum sentiunt Ibnennadimus (Kitāb el hrist p. 352—354; conf. p. 254, 287), Ibnabiozeibia l. l. p. 33, El-Ḳiftius onf. Steinschneider in Archiv für pathol. Anat. vol. CXXIV p. 486 s.). Haǵi Chalfa sine controversia iam nullos libros Democriti ipse vidit onf. Steinschneider, Die Arabischen Übersetzungen etc. p. 12). Adeo valuit denique confusio, ut verum viri nomen veteribus illud quidem n incognitum (conf. Steinschneider l. l. p. 10) eo, quod iam apud Ḳostam viam est, prorsus submoveretur.

183. Conf. Barhebr. Chronic. Syr. ed. Bruns et Kirsch p. 56, 4 et d. Arab. Lugd. Batav. 908 praefat. (conf. Wenrich l. l. p. 239), ubi liber pollonii, qui eo codice continetur Arabice versus, e lingua Syriaca perbetur translatus esse.

184. Kitāb el Fihrist p. 312, 375; Wenrich l. l. p. 237 s. s.; Leclerc l. p. 214 s.; Steinschneider Z. D. M. G. vol. XLV p. 439.

185. Z. D. M. G. vol. XLVI p. 466 s. s.

186. I. S. p. 84 s. s. Conf. Bachmann, Das Leben und die Sentenzen s Philosophen Secundus des Schweigsamen. Halle 1887. Die Philophie des Neupythagoreers Secundus. Berlin 1888; Steinschneider, Die rab. Übersetzungen etc. p. 108.

187. A. S. p. 2 s. s. Conf. Ott, Die Syrischen auserlesenen Sprüche s Xistus, Bischofs von Rom, eine überarbeitete Sextius-Schrift. Rotteil 1862; Gildemeister, Sexti sententiarum recensiones. Bonnae 1873.

188. A. S. p. 195 s. s. Conf. Gildemeister Hermae vol. IV p. 81 s. s.

189. I. S. p. 71 et VII.

190. Sententias Graecas vide sis apud Orellium Opusc. vet. moral. t sententios. I. Lipsiae 1819. p. 81 s. s.

191. Neque enim autographum epitomatoris exemplum habemus, iquidem codex Londinensis plurimis squalet librariorum mendis.

192. l. l. p. 218 s. s.

193. G. S. II 17.

194. Ḳosṭā III 24; X 10.

195. G. S. X 3.

196. Conf. Niclas prolegg. LII.

197. G. S. X 9.

198. Ḳosṭā III 9; X 10.

199. G. S. II 14.

200. Conf. Rose Arist. Pseudep. p. 268 s. s. Laudatur Aristoteles . S. VII 2. Qui locus etiamsi e Georgicis Aristotelis, quae ferebantur, orte non sumptus est, tamen constat ea ab exemplo Graeco a Sergio ranslato esse diversa. Diserte enim Haǵi Chalfa l. l. inter Georgica ristotelis et librum de agricultura Graeca discernit.

201. Ḳosṭā I 11 (ابروقيبوس). Conf. Niclas prolegg. XLV s. s. Oder I. Rh. vol. XLV p. 81 s. s.

202. Conf. adnot. 181; Niclas prolegg. L s. s. Oder M. Rh. vol. XLV . 79 s.

203. Conf. adnot. 181.

204. Ḳosṭā IV 4, 6, 36; V 12, 49; VIII 2; IX 4; X 15; XI 10 (سوديون). — Erravit igitur Gemollius, qui p. 199 libri sui persuasum

se habere affirmat: „Dass dieser Georgiker Sotion sein Dasein erst dem Sammler der Geoponica verdankt.“

205. Conf. adnot. 138.

206. Conf. Varr. de re rust. I 1 § 10; Colum. I 1 § 10; Photius Bibl. cod. 163; G. G. VI 15; X 29; XI 3, 26.

207. Ab Apuleio laudari videtur G. G. XIII 8, 9.

208. Scilicet nequaquam confundi debent Aristarchi sectator et librorum de plantis sex scriptor ille, quem Galenus in libris de simpl. med. temp. et fac. impugnat (ed. Kühn vol. XI p. 792, 793, 795, 796; XII p. 31). Ut omittam ab ipso Galeno, ni fallor, ed. Kühn vol. XI p. 795 bene internosci inter celeberrimum sectatorem Aristarchi et scriptorem botanicorum, ut cuius nomini addatur ὁ περὶ τῶν βοτανῶν συνθείς, Pamphilum eum, quem impugnat, et ed. Kühn XI p. 796 vituperat, quod Hermae Trismegisti scripta suppositicia adhibuerit, quae sectator Aristarchi quam maxime vereor ne nulla novisse potuerit, et ed. Kühn XI p. 796 cum Archigene inter novissimos de plantis scriptores habet Galenus. Atqui de Archigenis medici aetate certo constat (conf. Suid. s. v. ἐπὶ Τραϊανοῦ ἰατρεύσας ἐν Ῥώμῃ) Agathini Lacedaemonii discipuli illius (Suid. s. v.) et Iuvenalis poëtae aequalis (Iuven. Sat. VI 236; XIII 98; XIV 252). Conf. Harless, Analecta historico-medica de Archigene medico et de Apolloniis medicis. Lipsiae 1816; Häser. l. l. p. 339. — Exeunte igitur saeculo p. Ch. n. primo Pamphilus quoque botanicorum scriptor floruisse putandus est. Quod perquam miror ne Christium quidem (p. 633) satis perspexisse. Sed peccat etiam Nicolaïus (l. l. II p. 374 s.), qui medicum facit botanicorum scriptorem. Neque enim idem esse potest is, quem ne vidisse quidem, de quibus scriberet, plantas Galenus iudicat (ed. Kühn XI p. 795), et ille, quem in libris de comp. med. sec. loc. (ed. Kühn. XII p. 839; XIII 68) ipsum nova medicamenta invenisse scribit, neque ille omnino medicus erat sed pharmacopola (ed. Kühn XIII p. 68 μιγματοπωλός). Immo grammaticum etiam scriptorem botanicorum fuisse Galenus perhibet (ed. Kühn XI p. 795: γραμματικὸς ὤν). — Accedit Suidae testimonium misere illud quidem perplexum s. v. Πάμφιλος Ἀμφιπολίτης ἢ Σικυώνιος ἢ Νικοπολίτης, φιλόσοφος ὁ ἐπικληθεὶς Φιλοπράγματος. Εἰκόνας (τῶν βοτανῶν supplet verissime Lambecius lb. II p. 535 quamquam dubitationem moverunt Wesselingius ad Diod. I 81 et Bernhardius ad l. l. Suid.) κατὰ στοιχεῖον, τέχνην κριτικήν (γραμματικήν Bernhardy), περὶ γραφικῆς καὶ ζωγράφων ἐνδόξων: γεωργικὰ βιβλία γ'. Complures viros confundi a Suida vel tres unius patriae indicatae demonstrant. Amphipolitam fuisse constat Pamphilum pictorem Apellis praeceptorem (Suid. s. v. Ἀπέλλης; Plin. H. N. XXXV § 76 „ipse Macedo natione“). Ei videtur tribuendus esse de arte pingendi et de claris pictoribus liber. Deinde secernendus est philosophus Platonis sectator, sive Sicyonius sive Nicopolita patria. Quod enim Aristo in vit. Epic. (conf. Diog. Laërt. X 8) auctore, ut ex Cicerone de nat. deor. I 26 elucet, ipso Epicuro scripsit, philosopho Platonico Epicurum in Samo insula vacavisse, inde de patria viri nihil apparet. Restat unus apud Suidam Pamphilus ab Aristarcheo diversus artis illius, quae grammatici certe argumenti erat, botanicorum, georgicorum auctor. Internoscendi igitur sunt duo nomine Pamphili grammatici, alter Tiberii imperatoris temporibus clarus Aristarcheus ille celeberrimus, alter botanicorum scriptor, qui exeunte primo ineunte altero saeculo floruit, Archigenis medici, Traiani imperatoris aequalis. E quibus, si Suidae fides habenda est, minori georgicorum libros tres tribuamus necesse est.

209. Laudatur a Colum. XII 4, Athen. IX 376 d, Polluce VI 4. — Conf. Suid. s. v. Oder in Susemihl, Geschichte der Griechischen Litteratur in der Alexandrinerzeit I p. 842 s. s.

210. Conf. Niclas prolegg. p. LXVIII s. s. — Laudantur a Floren-ino G. G. V 14, Africano Mathematicorum veterum opera ed. Thevenot. Paris 1693. p. 301, Athenaeo XIV 649 e.

211. Conf. Niclas prolegg. p. LXXII et Oder M. Rh. vol. XLV p. 88 s. s. -Laudari videtur ab Apuleio G. G. XIII 8 et 9.

212. Phot. Bibl. cod. 163; G. G. argm. l. I.

213. Phot. l. l. ΟΥΑΛΕΝΤΟϹ ΚΑΙ ΛΕΟΝΤΟϹ, ubi facile de dittogra-phiae, quam dicunt, errore cogitaveris. Conf. Oder M. Rh. vol. XLV p. 87.

214. Suid. s. v. Δίδυμος Ἀλεξανδρεύς. G. G. X 11, 20, 37, 43, 76, 8, 87, 90; XVI 22. — Conf. Oder l. l. p. XLV 215 s.

215. M. Rh. vol. XLVIII p. 1 s. s.

216. M. Rh. vol. XLV p. 212 s. s.

217. Quantopere a doctrina Didymi lib. X G. G. suspensus sit, vel inde elucet, quod noviens vir in illo libro, bis in ceteris (XIII 4; XVI 22) laudatur.

218. Laudantur praetera سادهمش ille V 51, 67 et duo alii aucto-res, nisi omnia me fallunt, orientales ابن الحاورس III 49, سوسوس V 49.

219. Dispositio argumentorum apud Kosṭam haec est: Lb. I de erum caelestium cognitione agricolae necessaria. II de aëris, aquae, terrae probatione. III de cultura frumentorum et leguminum. IV de cultura vitis, de vino et aceto. V de cultura hortorum. VI de cultura livae et de oleo. VII de cultura olerum. VIII de cura equorum. IX de ura ceterorum quadrupedum, quae agricolae usui sunt. X de cura pe-oris volatilis et apium. XI de tuenda et restituenda sanitate. XII de riis rebus.

220. Lib. XIV proprium librum iam antiquitus effecisse patet vel propria, a qua incipit, praefatione (p. 118, 6—13 ed. Lagarde). Libros et VI, quos Gemollius in unum contrahi iubet, in argumentis plane opriis et diversis adornandis versari demonstravi p. 389. Librum vero I cum Gemollio in duos dirimendum esse nego, cum Anatolius bestiolas us, de quibus inde a cap. 17 libri agitur, commemoravisse videatur n, ut quae in universum agricolae damnum adferant, sed, ut quae prae-ue vites infestent.

221. Quoniam a Lagardio l. l. p. 14 s. s. (= Ges. Abhandl. p. 134 s. s.) uedam minus accurate administrata esse video, integrum huius partis rumentum exhibeo denuo cum G. G. collatae: G. S. XIII 4—26 de cura um. 1 de vaccis = G. G. XVII 1; 5 de tauris = G. G. 3; 6 de ad-ssura = G. G. 5; 7 quomodo praenoscamus, quales futuri sint partus G. G. 6; 8 de oestro, qui μύωψ appellatur = G. G. 7; 9 de vitulorum ıcatione = G. G. 8; 10 ut boves pingues facias = G. G. 12; 11 de me-a boum = G. G. 13 § 1; 12 ne boves ossa deglutiant = G. G. 13 § 2; de dolore capitis = G. G. 15; 14 de profluvio alvi = G. G. 16; 15 de presti = G. G. 18; 16 de tormine = G. G. 19; 17 de febricitante = G. 20; 18 de tussiente = G. G. 21; de suppuratis = G. G. 22; 20 de clau-atione = G. G. 23; 21 de scabie = G. G. 24; 22 de perfricatione = G. 26; 23 de vermibus = G. G. 27; 24 de mala concoctione = G. G. 25 dentur capitum 25 et 28 tituli in G. G. turbati esse); 25 de bile = G. 28; 26 de pediculoso = G. G. 29. — G. S. 27—46 de cura equorum. de aetate equorum admissurae aptorum; 28 de tempore admissurae = G. XVI 1 § 3—5; 29 de cura equarum praegnantium; 30 de educatione llorum; 30a ut natura eorum pinguis fiat (conf. adnot. 178); 31 de nis admissurae idoneis = G. G. 21 § 1 s.; 32 de medela morborum iorum = G. G. 3 § 1—5; 33 de febricitante equo = G. G. 4; 34 de piente equo = G. G. 5; 35 de albugine = G. G. 6; 36 de nervis = G. 7; 37 de profluvio alvi = G. G. 8; 38 de tormine = G. G. 9; 39 de eribus = G. G. 18; 40 de pneumonia = G. G. 10; 41 de tussi = G. G. 11;

42 de inflammationibus = G. G. 16; 43 de hirudine ab equo devorato = init. cap. G. G. 19; 44 quomodo ictui reptilis medearis = G. G. 20 § 1 s.; 44 de urinae difficultate = G. G. 13; 46 de sanguinem mingente = G. G. 14; G. S. 47—57. — de cura ovium. 47 de electione ovium = G. G. XVIII 1; 48 de cura et duratione ovium = G. G. 2; 49 de cura arietum = G. G. 3 § 1—5; 50 de generatione = G. G. 3 § 6—10; 51 de tempore tonsurae et medela aegrotorum; 52 de ulceribus = G. G. 16 § 1—3; 14 § 4 s.; 53 de morbis variis = G. G. 17; 54 de probatione lactis, utrum aqua insit necne = G. G. 20; 55 ne lupus in gregem irruat et quomodo capiatur; 56 de lupis capiendis = G. G. 14 exceptis verbis δηλαδὴ — πνέοντος et τόν τε ἰχῶρα — κόμματι; 57 ne canes hominem mordeant. — G. S. 58—64 de avibus. 58 de gallinis = G. G. XIV 7 § 1—7 in summa quidem re; 59 de cura et duratione ovorum; 60 de variis medelis gallinarum = G. G. 17 § 1—5 usque ad verba μᾶλλον θεραπευθήσονται; 61 de pavonibus = G. G. 18 § 1—4; 62 de anseribus = G. G. 22 § 1—8; 63 de columbis, ex eodem fonte, ut videtur haustum atque G. G. XIV 1—6; 64 quomodo columbae capiantur = G. G. 21 § 2 exceptis verbis πᾶν δὲ ὄρνεον. — G. S. 1—3 de apibus, quam partem contra exemplum sibi propositum Sergius initio posuisse videtur, ut quae pro rata parte plurimum ad proprios agricolarum usus conferret. 1 de cura apium = G. G. XV 2 § 1—20 praeter alia; 2 de bugonia = G. G. 2 § 31—38; 3 de mele et medela eius = G. G. 7. — G. S. 65, 66 de piscibus. 65 quomodo congregentur pisces in unum locum = G. G. XX 2 in summa quidem re; 66 quomodo muria conficiantur.

222. Conf. inter se G. S. XIII 1; Pallad. I 35; Varr. III 16; Colum. IX 4 s. — G. S. XIII 59; Pallad. I 27; Varr. III 9; Colum. VIII 5; Plin. H. N. X § 80. — G. S. XIII 61; Pallad. I 30; Varr. III 6; Colum. VIII 11.

223. Conf. Suid. s. v. Ἄψυρτος.

224. Bibl. Graec. vol. XIII p. 56.

225. Prolegg. p. XLVIII.

226. Pauly, Realencyklopaedie vol. III[1] p. 764.

227. Ersch und Gruber Allgem. Encyklop. d. Wiss. u. Künste s. v. Geoponica p. 268 b.

228. l. l. p. 69.

229. l. l. p. 220.

230. Conf. adnot. 181 et p. 392, 401 s. s.

231. Conf. adnot. 181.

232. Kosṭā VIII 2; IX 4; XV 5.

233. Thrasyll. apud Diog. Laërt. IX 7; Plin. H. N. XXIV § 160; Colum. VII 5 § 17.

234. Schol. in Nicand. Ther. v. 764; Colum. XI 3 § 64; Suid. s. v. Δημόκριτος.

235. Thrasyll. l. l. Colum. XI 3 § 2.

236. Colum. VII 5 § 17.

237. Conf. Steph. Byz. s. v. Ἄψυνθος et Theophr. hist. plant. IX 7 § 4.

238. De re rust. I 1 § 8.

239. M. Rh. vol. XLV p. 74.

240. Conf. Thrasyll. l. l. Colum. VII 5 § 17; Gell. N. A. X 12 § 8; Suid. l. l. schol. ad Nic. Ther. l. l. Salmas. Exerc. Plin. p. 716, 725, 807, 817, 854, 916 s.; Niclas prolegg. p. LV s.; Mullach frg. philos. Graec. I p. 153; Meyer l. l. I p. 17; Gemoll l. l. p. 124 s. s.; Oder M. Rh. vol. XLV p. 70 s. s. Susemihl, Geschichte der Griechischen Litteratur in der Alexandrinerzeit. I p. 482 s. s.

241. Rerum mirabilium scriptorem intelligendum esse indoles fragmentorum apud Kostam servatorum videtur indicare illum, qui et a Tzetza Chil. VII 144, 645 laudatur et sub finem excerptorum τῶν σποράδην περὶ ποταμῶν καὶ κρημνῶν καὶ λιμνῶν παραδοξολογουμένων ex Isigoni

(Westermann Paradoxographi p. 191), quae collato loco Photii Bibl. p. 145 b ed. Bekker vulgo ipsius Sotionis perperam feruntur (conf. Rose, Arist. Pseudep. p. 487). Floruit ille inter Isigonum, qui illum in lb. II ἀπίστων laudabat, et Agathosthenem, quem ipse videtur adhibuisse (conf. Westermann Parad. l. l. καθάπερ Ἰσίγονος ὁ ἱστορικός φησιν Σωτίων τε καὶ Ἀγαθοσθένης). Sed neque de Isigoni aetate certo constat neque de Agathosthene illo a Tzetza quoque Chil. VII 144, 645 laudato, qui vehementer vereor, ne immerito Wellmanno (Pauly's Real-Encyclopaedie. Neue Bearbeitung herausgeg. von G. Wissowa vol. I 1 p. 825) idem esse visus sit atque Aglaosthenes Naxiacorum scriptor. Itaque Westermannum, qui l. l. p. L de philosopho peripatetico cogitat, cuius Ἀμαλθείας κέρας a Gellio N. A. I 8 laudatur, equidem neque impugnare ausim neque probare. Ne illud quidem liquet, utrum germanum Sotionis libellum Photius cognitum habuerit an; quam coniecturam adprime commendabilem vir humanissimus Christius, cum de loco subobscuro libri sui de historia litterarum Graecarum litteris datis ex eo quaesivissem, mecum communicavit, iam Byzantini extrema, quae laudavi, verba male interpretati excerpta Isigonea, quae aetatem tulerunt, coniectura ad Sotionem retulerint.

242. VI 1 § 2: „eaque Mago Carthaginiensis ita prodidit, ut deinceps memorabimus."

243. Plinii Secundi, quae fertur, una cum Gargilii Martialis medicina ed. Rose p. 173.

244. „Democritus et Mago."

245. De re rust. II 5 § 18: „De sanitate (sc. boum) sunt compluria, quae exscripta de Magonis libris — — —."

246. Diophanes Hippiatr. lat. vert. Ruell. fol. 84v, ubi Diophanis quidem praeceptum desinit in verba „cruciatu levabitur", cum ea, quae sequuntur scriptoris multo recentioris esse Apuleius, Florentinus, Plutarchus, Tarantinus, Zoroaster laudati indicent, Didymi, nisi fallor, qui eosdem auctores sequitur in disputatione de reptilibus exigendis (ibid.). — Mago. Ed. Gryn. p. 113, 116; cod. Paris cap. 916 (apud Millerum p. 118).

247. De re rust. I 1 § 10 „utiliter ad sex libros redegit Diophanes."

248. Siquidem Sotionis inter scriptores rei rusticae Graecos Varro aetate Dionysio multo inferior mentionem nullam facit.

249. Conf. Oder M. Rh. vol. XLV p. 80.

250. Hippiatr. lat. vert. Ruell. fol. 84v, 85r.

251. Gramm. Lat. ed. Keil II 203, 14.

252. I 5, 14; II, 18, 39; V 33; XIII 8, 9.

253. I 35 § 9.

254. Georg. II v. 126.

255. Apolog. 33, 36, 38.

256. πρὸς ἵππων ὑπόχυσιν, θεραπεία ἵππων ὑποκεχυμμένων, θεραπεία νοσούντων κτηνῶν, θεραπεία βησσόντων ἵππων Thevenot Mathem. vet. op. p. 292—294; ne veterina muscis infestentur; ne ulcera ab iis tacta vermibus scateant Hippiatr. lat. vert. Ruell. fol. 81v; quod remedium adhibeatur veterino cruditate laboranti ibid. fol. 92v.

257. Westermann, Paradoxogr. p. 144.

258. G. S. XIII 7. Conf. p. 401.

259. Hippiatr. lat. vert. Ruell. fol. 23 r.

260. M. Rh. vol. XLV p. 92.

261. M. Rh. vol. XLV p. 93.

262. G. G. VI 15; X 29; XI 3, 26; Hippiatr. lat. vert. Ruell. fol. 84v; Varr. de re rust. I 9 § 7; Gargil. Mart. medic. ex oler. et pom. 35 (conf. adnot. 243).

263. Conf. p. 427.

264. Conf. p. 426.

265. Conf. p. 426.

266. Conf. p. 426.
267. Conf. p. 425.
268. Conf. p. 426.
269. Conf. p. 427.
270. Conf. p. 426.
271. Conf. p. 426.
272. Conf. p. 426.
273. Conf. p. 425.
274. Conf. p. 427.
275. Conf. p. 426.
276. Conf. p. 425.
277. Conf. p. 420.
278. Conf. A. S. 146, 4 ܡܪ̈ܝܪܬܐ
279. Conf. p. 426 s.
280. Conf. A. S. 151, 19.
281. Conf. A. S. 151, 16.
282. Conf. A. S. 148, 27; 152, 15; 156, 29.
283. μόνον.
284. ἡ τῶν τρόπων ἀρετή.
285. τὸ πρέπον laudans = μεγαλοπρεπῆς.
286. Ryssel II p. 44.
287. Ryssel l. I.
288. τοὺς δὲ παῖδας.
289. Ryssel l. l.
290. τὸ μὲν — — — τὸ δὲ — — —
291. Conf. A. S. 169, 11; 172, 17; 176, 27 s.; I. S. 8, 19.
292. μᾶλλον θήρει τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας.
293. Conf. ܡܢ ܕܟܣܦܐ ܪܘܢ ܐܠܐ.
294. Conf. A. S. 173, 26 ܪܚܐ ܕܪܚܡܘܬܐ.
295. Conf. ܪܘܘܢ.
296. ἐνδοξότερος. Ryssel l. l.
297. Conf. p. 427.
298. Ryssel l. l. — Conf. A. S. 173, 11.
299. Ryssel l. l.
300. Ryssel l. l.
301. μετὰ καλῆς δόξης.
302. Ryssel l. l.
303. Ryssel l. l.
304. Ryssel l. l.
305. ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἔργοις.
306. περὶ τὸν βίον. Conf. A. S. 170, 29; I. S. 6, 15; 14, 20.
307. ἐκ τῆς Ἀπελλοῦ συμβουλῆς. Hoffmann l. l. 1229.
308. Conf. p. 426.
309. Hoffmann l. l. 1229 s.
310. Hoffmann l. l. 1230. — Magis mihi adridet ea medicina altera, quam vir doctissimus proposuit collatis locis I. S. 20, 9; Peš. Luc. 24, 5 ܒ̣ ܒܣܡܐ.
311. Conf. p. 425.
312. διέβαλλε. Conf. I. S. 1, 13; 2, 6, 9; 3, 23; 4, 11; 10, 11; 12, 9; 16, 6; 63, 6 passim. — Hoffmann l. l.
313. καὶ τὸ ἑπόμενον. Conf. ܪܚܡܘܬܐ ܕܚܕ̈ܬܐ τὸ φιλόκαινον.
314. Hoffmann l. l.
315. Conf. I. S. 19, 11. — Gildemeister l. l. p. 441.
316. Gildemeister l. l. p. 441.
317. Gildemeister l. l. p. 441.
318. Conf. I. S. 22, 4. — Gildemeister l. l.
319. Gildemeister l. l.

320. Primus quamvis dubitanter proposuit Gildemeister.
321. Gildemeister l. l. p. 444; Hoffmann l. l.
322. Hoffmann l. l.
323. Hoffmann l. l. p. 1231.
324. Gildemeister l. l. p. 447.
325. Gildemeister l. l. p. 449 collatis Arabicis قفندر et قندر.
326. Hoffmann l. l.
327. Hoffmann l. l.
328. Conf. I. S. 32, 18. — Hoffmann l. l.
329. Gildemeister l. l. p. 452.
330. Hoffmann l. l.
331. Hoffmann l. l. p. 1231.
332. Gildemeister l. l. p. 454.
333. Hoffmann l. l.
334. Ita, ut respondeat I. S. 42, 15 ܐܪܕܐ. — Hoffmann l. l.
335. Gildemeister l. l. p. 458.
336. Hoffmann collato loco Festival letters of Athanasius ed. Cureton 26, 9. Add. Ioan. ep. As. Chron. B. O. I p. 380.
337. Gildemeister l. l. p. 461.
338. Gildemeister l. l. p. 462.
339. ἔριν. Conf. Peš. Matth. 12 § 19; St. Ephraemi carmina selecta ed. Hahn et Sieffert I 11, 17; XVII 2; XIX 10. — Hoffmann l. l. p. 1232.
340. Hoffmann l. l. p. 1231. — ܐܬܚܪܝ semper sensum habet inimicum. Conf. Barhebr. schol. in Hiob. X 17 (Chrestom. Kirsch. ed. Bernstein p. 149, 9); I. S. 60, 19. — Contra ܐܬܚܪ = προκαλέσασθαι. Luc. de cal. I. S. 10, 5.
341. οὐ σφόδρα. — Hoffmann l. l. p. 1232.
342. Νισαῖον ἵππον. — Hoffmann l. l. — Nimirum in exemplo interpreti proposito exciderat κύνα ita, ut de duobus equorum generibus cogitares, necesse esset. Quae ut parum sibi et popularibus cognita Syrus diserte significare supersedit scribens ܪ̈ܟܫܐ ܡܫܡܗ̈ܐ „equos claros".
343. ἐπιβουλότατοι. Conf. Luc. de cal. I. S. 3, 11; 4, 13; Ios. Fl. de bell. Iud. (vide sis apographum photolithographicum codicis Peš. v. t. Ambrosiani a Cerianio editum) VI 1 § 2.
344. Hoffmann l. l.
345. Conf. p. 420.
346. Forma ܐܡܪ ab earum, quas tractamus versionum, dictione longe abhorret.
347. οὔπω λέγω.
348. Hoffmann l. l. — Conf. Peš. Act. Ap. 18 § 27.
349. Nocet huic (sc. per quem male facit), cum cogit eam imponere, illi, cum cogit sustinere.
350. ἐπιβουλάς. Conf. adnot. 343.
351. Nisi fallor, ἐν τῷ δικαστηρίῳ.
352. τὸ δὲ γυναικῶδες.
353. οὗτος ἐναλίων ζῴων καὶ πεζῶν καὶ ἀερίων φύσεις ἐχώρισε.
354. δυνατὰ καθιστᾶσα.
355. εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν.
356. μάλιστα δ' ἂν παροξυνθείης.
357. τοῖς δὲ σπουδαίοις. ܟܢ ex antecedentibus perperam repetitum est.
358. Bene primus Hoffmannus monuit et versionem vocis ἀπόστασιν desiderari neque esse, quo referretur pronomen suffixum, quod est in ܡܢܗ. Sed quod l. l. p. 1229 scribendum esse proponit ܘܡܢ ܡܪܕܐ id mihi videtur paulo temerarius et artificiosius excogitatum esse.

359. Hoffmann l. l..

360. „Neque scribere conantur neque fidibus canere.“ Quae medela mihi videtur praestare ea, quam Hoffmannus l. l. p. 30 proposuit. Ut enim illo auctore scribamus ܢܦܩܝ post ܠܡܦܩ, nihilosecius offendit ܠ illud tum quidem plane superfluum, in altera sententiae parte positum in altera omissum. — Conf. I. S. 34, 3 s.

361. Hoffmann l. l. p. 1230.

362. πυλωροί.

363. ὅ τε φωϲφόροϲ. — Conf. Arist. de mund. A. S. 137, 22; de effectu lunae I. S. 103, 2 passim.

364. ὅϲα τ' ἦν.

365. Erravit enim Rysselius II 38, cum verba tradita sic verteret „besser ist die Bewahrung“. Neque enim „die Bewahrung“ est ܢܛܘܪܬܐ sed proprie παρακαταθήκη. Conf. Peš. ad Tim. 1 § 14. Unde comparet excidisse interpretationem verbi τήρει.

366. ἐπιτηδεύματα.

367. μετρίωϲ. Conf. A. S. 172, 24.

368. Ryssel l. l. p. 44.

369. Hoffmann l. l. p. 1229.

370. Conf. p. 426.

371. De structura vocabulorum ܣܘܦܩܢܐ ܡܪܝܡ vide sis Noeldeke, kurzgefasste Syrische Grammatik p. 154.

372. οἱ δὲ αὐτῶν.

373. Neque enim integram sententiam efficiunt ܢܣܝܡ ܡܣܚܝܐ, cuius praedicatum sit ܢܣܝܡ, obiectum ܡܣܚܝܐ, sed compositionem vocabulorum factam eam per statum constructum, id quod vel inde elucet, quod, si esset accusativus ܡܣܚܝܐ, consentaneum erat eum aeque per ܠ conformari atque illum, qui sequitur, ܠܫܘܡܠܝܐ.

374. οὐκ εὐπετέϲ.

375. θηρεύϲονται δὲ ἡμῖν καὶ ἁλώϲονται τίνα τρόπον;

376. Hoffmann l. l. p. 1232.

377. οὐ ξὺν ἀλγήδονι.

378. Hoffmann l. l. p. 1233.

379. ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸϲ ἑταιρίαν πολλῷ κρείττω φύϲιν νόμου καὶ τρόπον γένουϲ.

380. l. l. p. 1232.

381. Utrumque vocabulum servari non posse rectissime sensit Hoffmannus l. l. p. 1232 s. Verum quod ܨܘܒܐ in ܫܒܒܐ mutari iubet, quo expressa sint Graeca ἐπιβουλῇ τῶν πέλαϲ, ea mihi quidem videtur esse iusto maior audacia viri doctissimi.

382. Conf. Ryssel II p. 81.

383. Conf. Hoffmann l. l. p. 1208 s.

384. Obviam sunt in versionibus Arist. de mund. Isocr. ad Dem. Them. Plut. unum, Arist. de mund. Isocr. ad Dem. Them. Plut. de cohib. ir. duo, Arist. de mund. Isocr. ad Dem. Plut. Them. de virt. unum, Arist. de mund. Them. Isocr. ad Them. Luc. de cal. unum, Arist. de mund. Them. Plut. de exerc. unum, Arist. de mund. Isocr. ad Dem. Luc. de cal. Plut. de exerc. Them. de amic. unum, Them. Plut. de cohib. ir. tria, Them. Luc. de cal. unum, Arist. de mund. Plut. unum, Them. de virt. Luc. de cal. unum, Them. de virt. Isocr. ad Dem. unum, Them. de virt. Plut. de exerc. unum, Them. de virt. Plut. de cohib. ir. tria, Arist. de mund. Them. de virt. unum, Luc. de cal. Plut. de exerc. tria, Luc. de cal. Plut. de cohib. ir. duo, in utraque versione Them. unum, in solis versionibus Arist. de mund. undetriginta, quae magnam partem argumentum libri respiciunt illud ab omnibus, quas tractamus, ceteris ver-

sionibus diversum, Isocr. ad Dem. quatuor, Luc. de cal. duo, Them. de virt. novem, de amic. duo, Plut de exerc. quatuor.

385. ܐܘܡܢܐ Plut. de exerc. A. S. 175; et ܐܘܡܢܘܬܐ, quod nisi in versione orationis Demoniceae in omnibus versionibus passim invenitur.

386. ܗܝܟܠܐ Arist. de mund. A. S. 135, 9; Luc. de cal. I. S. 11, 3.

387. ummānu, mār ummāni, ēkalu.

388. Isocr. ad Dem. A. S. 171, 7; Them. de virt. I. S. 22, 11; Plut. de exerc. A. S. 150, 25; de cohib. ir. 189, 8; 192, 27. — Conf. Pers. پیغام , پینام, پیترخامه. Quam mature nomen in linguas, quas dicimus, Semiticas irrepserit, elucet inde, quod iam obviam est Ḳoh. 8, 11; Esth. 1, 20; Esr. 4, 17; 5, 7; 6, 11; Dan. 3, 16; 4, 14.

389. Conf. Noeldeke l. l. p. 20.

390. Conf. Noeldeke l. l. p. 147.

391. Arist. de mund. A. S. 136, 17; 138, 11, 19, 24, 28; 140, 24; 141, 17; 146, 8; 149, 4; 152, 29; 153, 20; Isocr. ad Dem. A. S. 171, 23; 172, 21; 175, 3, 6; Luc. de cal. I. S. 3, 25; 4, 10; 5, 3, 4; Them. de virt. I. S. 25, 10, 15; 34, 16; 45, 14, 16; de amic. 49, 19; 51, 4; 63, 8; 64, 3; Plut. de exerc. A. S. 180, 27; 181, 27; 183, 17; 186, 11, 15; de cohib. ir. 187, 6; 198, 4.

392. Arist. de mund. A. S. 136, 30; 137, 14; 138, 8; 145, 16, 27; 146, 21, 25, 28; 147, 15, 17, 20, 29; 149, 16; 150, 10; 151, 20; 153, 4; 155, 10, 15; 156, 6, 23, 29; 157, 15; 158, 16; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 3, 20; 173, 11; 176, 10; 178, 3; Luc. de cal. I. S. 3, 17; 13, 17; Them. de virt. I. S. 41, 23; 43, 24; de amic. 53, 6; 55, 13; 56, 13; Plut. de exerc. A. S. 180, 17, 20; 185, 8; de cohib. ir. 188, 4; 189, 22.

393. Arist. de mund. A. S. 138, 3; 145, 8, 22; 146, 2, 4, 21, 25, 28; 153, 4; 155, 20; Luc. de cal. I. S. 1, 7; 9, 15; 14, 5, 7; Themist. de virt. I. S. 19, 21, 22; 20, 20; 37, 21; 42, 9; de amic. 49, 20; 51, 13; 54, 17; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 8, 4, 22; 190, 20; 198, 25.

394. Exempla afferre longum erat.

395. Exempla sunt vocabuli ܪܒ Arist. de mund. A. S. 144, 3; 149, 3, 5; 153, 20; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 19; Them. de virt. I. S. 36, 25; Plut. de exerc. A. S. 183, 10; de cohib. ir. 195, 11, vocabuli ܣܓܝ Isocr. ad Dem. 167, 28; 168, 21; 174, 2, 16; 175, 8; 176, 4; Luc. de cal. I. S. 13, 2; Them. de virt. I. S. 18, 1; 20, 13.

396. A. S. 168, 24; 172, 24; 173, 11; 175, 91.

397. Luc. de cal. I. S. 5, 4.

398. p. 423.

399. l. l. p. 1209.

400. Conf. exempli gratia Arist. de mund. A. S. 141, 17 ܗܘ ܕܝܢ ܐܠܗܘܬܗ ܚܫܚܐ ܘܬܢܝܢܐ.

401. Conf. exempli gratia Arist. de mund. A. S. 137, 27 ܗܘ ܕܐܠܗܘܬܐ ܡܬܛܟܣܢܐ = 392a 31 ed. Ac. reg. Boruss. θείαν (φύσιν), ἥν τινα τεταγμένην ἀποφαίνομεν.

402. Conf. Noeldeke l. l. p. 250 s.

403. Scilicet, ut potissima paucis complectar, in ea versione nulla sunt coniugationis Šafʿel nominumve inde ductorum, nominum per ܠܐ compositorum, status constructi ante praepositionem positi, verbi ܐܝܬ pro copula adhibiti exempla, contra multo solito frequentiora nominativi absoluti et pronominum tertiae personae copulae instar usurpatorum, singularis denique status absolutus est in sententiis negativis nisi circa substantiva ܐܢܫ, ܪܒ, ܣܓܝ admissus.

404. p. 416.

405. In censum non veniunt loci Arist. de mund. A. S. 150, 23 ubi Sergius non ἱcτορεῖτο, sed ἱcτορεῖται legit, et Plut. de cohib. ir. A. S. 193, 18, ubi manus Sergianae memoria retractatione oblitterata esse videtur. Conf. p. 436 s.

406. Exempla sunt enuntiati nominalis Isocr. ad Dem. A. S. 167, 30, participii Arist. de mund. A. S. 140, 5; 147, 9; Isocr. ad Dem. A. S. 176, 6. Luc. de cal. I. S. 1, 4; 7, 15; Them. de amic. 49, 9; 61, 5; Plut. de cohib; ir. A. S. 190, 1; perfecti Arist. de mund. A. S. 135, 8; 150, 4; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 6; 176, 14; Luc. de cal. I. S. 1, 5; 2, 1; Them. de virt. I. S. 56, 25; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 6.

407. Exempla sunt prioris conformationis Arist. de mund. A. S. 151, 4; Luc. de cal. I. S. 2, 14, alterius Arist. de mund. A. S. 150, 25.

408. Conf. Arist. de mund. A. S. 152, 7; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 28; Luc. de cal. I. S. 14, 18; Them. de amic. I. S. 64, 4. Ceterum monendum est interdum fieri, ut aoristum Syrus pro gnomico habuerit, qui non esset, velut Plut. de cohib. ir. 192, 20.

409. Ad sensum versum est Isocr. ad Dem. A. S. 175, 21 προειλόμην per ܪܒܐ ܐܢܐ.

410. Conf. Arist. de mund. A. S. 135, 27, 28; 141, 12.

411. Conf. Luc. de cal. I. S. 4, 20; 5, 5.

412. Conf. Luc. de cal. I. S. 12, 15; 15, 23; Plut. de cohib. ir. A. S. 187, 25; 190, 30.

413. Conf. Arist. de mund. A. S. 152, 6; 153, 22; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 30; 174, 19; Luc. de cal. I. S. 12, 11; 14, 2; Them. de amic. I. S. 61, 17; 63, 17; Plut. de cohib. ir. A. S. 195, 7.

414. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 170, 21; 174, 4; Luc. de cal. I. S. 6, 2; Them. de amic. I. S. 56, 20.

415. Conf. Arist. de mund. A. S. 148, 16; Isocr. ad Dem. A. S. 177, 4; Luc. de cal. I. S. 8, 5; Them. de amic. 58, 17.

416. Conf. Arist. de mund. A. S. 158, 19; Isocr. ad Dem. A. S. 170, 22, 23; Luc. de cal. I. S. 4, 23; 15, 7; Them. de amic. I. S. 49, 24.

417. Conf. Isocr. ad Dem. 183, 3 ܫܘܬܦܘܬܗܘܢ ܕܝܢ ܕܐܢ̈ܫܐ ܛ̈ܒܐ ܟܠܗ ܥܠܡܐ ܠܡܥܒܪܗ ܠܐ ܡܫܟܚ = τὰc δὲ τῶν cπουδαίων φιλίαc οὐδ᾽ ἂν ὁ πᾶc αἰὼν ἐξαλείψειεν. Reliqua exempla sunt Arist. de mund. A. S. 135, 21; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 14; 175, 27; Luc. de cal. I. S. 5, 8; 7, 6; Them. de amic. 48, 16; 51, 20; 61, 13.

418. Conf. Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 9.

419. Conf. Arist. de mund. A. S. 151, 3; Them. de amic. I. S. 50, 11.

420. Conf. Luc. de cal. I. S. 2, 22; 11, 22; Them. de amic. I. S. 61, 7.

421. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 176, 4; Luc. de cal. I. S. 6, 6; 7, 19.

422. Conf. Luc. de cal. I. S. 8, 25; Them. de amic. I. S. 53, 24.

423. Conf. Arist. de mund. A. S. 135, 24; Luc. de cal. I. S. 3, 14; 10, 16.

424. Conf. Luc. de cal. I. S. 8, 6; Them. de amic. I. S. 56, 14; Plut. de cohib. ir. I. S. 189, 10.

425. Conf. Them. de amic. I. S. 50, 16.

426. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 170, 6.

427. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 169, 30.

428. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 169, 21; 170, 14.

429. Conf. Them. de amic. I. S. 49, 11; 56, 8; 62, 6; Plut. de cohib. ir. A. S. 194, 1.

430. In sola versione Demonicea aliquando fit, ut exprimantur per participium vel adiectivum et perfectum vel imperfectum verbi ܗܘܐ, scilicet A. S. 168, 5, 29; 170, 10; 176, 29.

431. Conf. Arist. de mund. A. S. 151, 28; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 23; 171, 5, 29; 172, 8; 175, 12; Luc. de cal. I. S. 5, 10, 12; 15, 22, 23; 16, 11.

432. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 169, 29; 170, 26, 27; Luc. de cal. I. S. 6, 3.

433. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 171, 28.

434. Exempla afferre longum erat.

435. Ita fit, ut participium praesentis Graecum exprimatur participio iuncto cum perfecto verbi ܗܘܐ Arist. de mund. A. S. 151, 11, 12; Isocr. A. S. 174, 22; Luc. de cal. 2, 24; 3, 3, 7; 4, 4, 5, 6, 11, 12; 11, 20; 12, 2; Plut. de cohib. ir. A. S. 192, 12, in perfectum transeat Arist. de mund. A. S. 135, 22; Isocr. ad Dem. A. S. 168, 4; Them. de amic. I. S. 48, 14; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 25; 190, 23, denique in sententia relativa imperfecto vertatur Isocr. ad Dem. A. S. 175, 25, participium autem aoristi Graecum participio Syriaco exprimatur Arist. de mund. A. S. 147, 21; 152, 12; 153, 7; 154, 12 (144, 6 legebat Sergius non γενομένου sed γινομένου); Isocr. ad Dem. A. S. 168, 20; 176, 9; Luc. de cal. I. S. 6, 1; 9, 3; Them. de amic. I. S. 58, 23; Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 22, ut potissima exempla afferam. — Perpaucae sunt circa exprimenda participia Graeca licentiae, quae ita explicari nequeant. Nimirum redditur participium praesentis Arist. de mund. A. S. 146, 22 participio iuncto cum imperfecto verbi ܗܘܐ, participium aoristi Arist. de mund. A. S. 135, 16; Luc. de cal. I. S. 15, 12 participio cum perfecto Isocr. ad Dem. A. S. 172, 5 cum imperfecto illius verbi copulato.

436. Participio Arist. de mund. A. S. 150, 15; 155, 3; 156, 4; 157, 6, participio cum perfecto verbi ܗܘܐ iuncto Luc. de cal. I. S. 2, 17, perfecto cum perfecto verbi ܗܘܐ iuncto Arist. de mund. A. S. 135, 11; Luc. de cal. I. S. 3, 13.

437. Perfecto quater Arist. de mund. A. S. 150, 5; Isocr. ad Dem. A. S. 169, 26; Luc. de cal. 13, 19; 16, 19.

438. Semel participio iuncto cum perfecto verbi ܗܘܐ Plut. de cohib. ir. A. S. 189, 8, ubi idem tempus in proxima sententia obviam est.

439. Huc, nisi fallor, pertinet etiam locus A. S. 141, 23, in quo tractando erravisse mihi videtur Rysselius l. l. I p. 33 adnot. c. Legebat scilicet Sergius ἔστι δὲ ὁμίχλη μὲν ἀτμώδης ἀναθυμίασις ὕδατος omisso vocabulo ἄγονος vertitque illud ὕδατος conformata integra sententia relativa „quae ex aqua constat“.

440. Quamquam aliter, ni fallor, locus explicandus est atque Ryselius explicavit l. l. II p. 39. Verba enim Graeca πολλάκις — ἔδοσαν in apographo interpreti proposito omissa erant. Syriacis autem ܢܣܘܡܘܢ — ܐܦ significat Syrus, quae sibi videatur esse ζημία τῶν ἐχόντων.

441. Etiam illud premendum est, quantopere astrologiae Chaldaïcae Sergius favisse videatur. Conf. Hoffmann l. l. p. 1222.

442. Cap. 4.

443. Cap. 6.

444. Cap. 9.

445. A. S. 190, 8.

446. A. S. 189, 13 s. (cap. 6).

447. Cap. 1 συνὼν — πεμπτόν, καίτοι — cap. 2 ὅμως, cap. 2 ἂν μὴ — λογισμόν, cap. 4 οὐκ ἤρεσκεν — μέγεθος, καὶ διεμειδίᾳ τῷ προσώπῳ, cap. 6 ὥσπερ — ῥήτορος, ὥσπερ — χρησίμῳ, cap. 8 οὐ ταῦτα — μέγεθός ἐστιν, ἔνιοι — εὐτονίαν, ἀλλὰ — αὐτῶν, cap. 9 τὰ μὲν — τυράννων, Ἀρκαδίωνος — ἀφῆκε, Ἀλεξάνδρου — Κλεῖτον, cap. 10 καὶ μετριοπαθείας — μυῶδες, γελοίων — σαθρόν, ὀργὴ — ἐξέλω, καὶ ῥήτορας — λοιδορουμένους, ὅπερ — βελτίον, καὶ νὴ Δία — ἑτέροις, cap. 11 ea quae ex Aristotele afferuntur, cap. 12 ὡς ἐκεῖνος — πλήγας, cap. 13 σὺν — φιλοφροσύνῃ, κανθαρίον — μίαν, οἷον — πολυτελῶν.

448. A. S. 187, 30—188, 1; 188, 1—188, 3; 188, 3 s. s.; 188, 4 s.; 188, 13; 188, 14—15; 188, 16 s.; 189, 13—18; 189, 27—29; 190, 9; 190, 19; 191, 24 s.; 193, 13 s.

449. B. O. I 487, II 47; Catal. cod. ms. Syr. mus. Brit. tab. V; Merx l. l. p. 77 s.

450. A. S. 188, 17 s.; 190, 13 s.; 190, 20 s.; 191, 23 s.; 191, 25; 195, 12.

451. Quanta fuerit Sergii auctoritas posterioribus saeculis ex eo quoque cognosci potest, quod ferebantur etiam scripta viro per errorem adscripta. Velut Ibnennadimus (Kitāb el-Fihrist p. 345) litteras Sergii Resaïnensis laudat ad celeberrimum interpretem Arabem Abu Isḥaḳ Ibrāhīm el-Kuweirī episcopum datas, quae utrum suppositiciae fuerint an scriptae quidem a Sergio Boḥtišuʿi discipulo (conf. adnot. 71), sed archiatro Resaïnensi perperam tributae, diiudicare non ausim. De Ḳuweirio conf. Kitāb el-Fihrist p. 244; Hottinger l. l. p. 222 s., 230; Wenrich l. l. p. 300; Leclerc l. l. p. 183; Flügel in K. l. F. vol. II p. 110, Steinschneider, Die Arabischen Übersetzungen etc. p. 39, 40, 42, 48.

452. Perperam Sergio Resaïnensi adscribit Rysselius M. Rh. vol. XLVIII p. 176 versionem dialogi Socratici de anima a Lagardio A. S. p. 158—167 editam. Mirum enim quantum discrimen intercedit orationis inter illam et eas, quas Sergii esse probavimus, versiones.

453. l. l. p. 44.

454. A. S. 171, 16 s. s. „aeque te geras erga omnes et videas magis decere hominem servis suis servire quam sub potestate voluptatis esse“.

455. A. S. 173, 3 „qui suadent“. mᵉlaχ = συμβουλεύειν Isocr. ad Dem. A. S. 175, 25; Syr. Hex. Iesai. 33, 18; Peš. Ev. Ioann. 18, 14; Apocal. 3, 18.

456. A. S. 174, 11.

457. A. S. 176, 6.

458. A. S. 168, 30.

459. A. S. 169, 12.

460. A. S. 172, 8.

461. A. S. 172, 16 „ama possessionem pecuniae non magnam sed mediocrem“.

462. A. S. 173, 5. Saḳlān, quod sive recte habet sive corrigendum est in saḳḳālā vel mestaḳlān, nisi politum, ornatum, ἄρεστον vel εὐάρεστον significare non potest. Conf. Bar Bahlūl: saḳḳālā el-muzajjanu.

463. A. S. 172, 22.

464. A. S. 173, 27 s.

465. A. S. 174, 2 „ut de re (Stat. absol.) aliena“, quae esse non potest nisi interpretatio verborum ὡς περὶ ἀλλοτρίου πράγματος.

466. A. S. 174, 9 s.

467. A. S. 174, 29.

468. A. S. 175, 10.

469. A. S. 175, 15.

470. A. S. 176, 18.

471. A. S. 176, 19 „in omnibus“.

472. A. S. 175, 12 s. „et aperta fieri“.

473. A. S. 168, 30 „ea, quae“.

474. A. S. 171, 8 „ii, quae utiles sunt“. mᵉjattᵉrā = χρήσιμος Isocr. ad Dem. A. S. 169, 2.

475. A. S. 172, 11 „dolet eos“. Conf. δυσχεραίνοντας cap. 26, 4 = „eos quos dolet“. A. S. 172, 9.

476. A. S. 175, 23 „invenies“.

477. A. S. 177, 1 „omnia, quae sibi prosunt“.

478. A. S. 177, 3 „omnia, quaecunque ipsis prosunt“.

479. A. S. 170, 18 „bene time“.

480. A. S. 176, 29 (oportet nos) „et a sapientibus discere et legere et discere ea, quae nobis conducunt“.

481. A. S. 169, 3 s. „pigritudinem enim repudiat“.

482. A. S. 169, 11 „laborabat“. ʿᵉmal = πονέω Galen. ars med. I. S. 90, 3; 91, 13 et passim.

483. A. S. 169, 24 „agendi rationem parentum suorum" dūβārā = ρόπος Isocr. ad Dem. A. S. 171, 19; 174, 11.

484. A. S. 171, 16 „erga omnes".

485. A. S. 176, 27 „his rebus".

486. A. S. 169, 8 „pulchrum et propinquum".

487. A. S. 169, 26 „nisi repletus eris consilii et ἀκούcματος boni".

488. A. S. 171, 16 „consuetudinem sapientiae et gloriae".

489. A. S. 170, 7 „ut firmum sit corpus tuum et sanum". Conf. ḥelīmā = ὑγιήc, ὑγιεινόc Galen. ars med. I. S. 90, 17; 93, 18; Peš. Ev. Matth. 9, 12; Luc. 7, 10; ḥūlmānā = ὑγιεία Syr. Hex. Prov. 6, 8; Iesa. 9, 5; šarīrūθā = εὐεξιά Peš. Ies. Sir. 30, 16.

490. A. S. 170, 29 „facile et expedite". Conf. pešīḳāīθ = εὐχερῶc Syr. Hex. Prov. 12, 14, Symm. Eccl. 4, 12; εὐμαρῶc Peš. Ies. Sir. 8, 8; ḳelīlāīθ = ῥαδίωc Tit. Bostr. 26, 11.

491. A. S. 171, 10 s. „omnis res enim, quae multa est, inepta est". Conf. Paχīhā = ἄφρων Peš. Sap. 15, 5; paχīhūθā = ἀφροcύνη Peš. Sap. 12, 24; II ad Cor. 11, 17; Syr. Hex. Ierem. 23, 13 Symm.

492. A. S. 171, 27 „confestim". — Conf. beₒgal = ταχέωc Ios. Fl. de bell. Iud. VI 1, 4, 5, 8; 3, 5 (conf. Ceriani l. l.).

493. A. S. 174, 20 „divitiae iniquae". Conf. ₒawālā = ἄδικοc Isocr. ad Dem. A. S. 174, 26; Peš. Ev. Matth. 5, 45.

494. A. S. 175, 20 „dum iuvenis eram".

495. A. S. 174, 21 „tantopere enim praestat gloria divitiis iniquis". Conf. Tešbūḥtā = δόξα Isocr. ad Dem. A. S. 168, 4; 170, 17; 176, 21; Peš. Ev. Luc. 2, 14; ad Rom. 8, 18; 9, 23; ad Hebr. 2, 10.

496. A. S. 168, 20.

497. A. S. 168, 24.

498. A. S. 168, 25.

499. A. S. 169, 8 s. „de sermonibus istis".

500. A. S. 169, 26. Conf. adnot. 487.

501. A. S. 171, 13.

502. A. S. 171, 30.

503. A. S. 172, 18.

504. Conf. adnot. 538; 545.

505. A. S. 173, 15.

506. A. S. 173, 16.

507. A. S. 173, 16.

508. Conf. adnot. 440.

509. A. S. 173, 27.

510. A. S. 175, 6.

511. A. S. 176, 21.

512. A. S. 171, 21.

513. A. S. 170, 7.

514. A. S. 172, 3.

515. A. S. 176, 7.

516. Conf. adnot. 543.

517. Conf. adnot. 480.

518. A. S. 171, 28.

519. A. S. 173, 30.

520. A. S. 169, 30.

521. A. S. 170, 29.

522. A. S. 173, 1.

523. A. S. 173, 3.

524. A. S. 174, 28. τὸν βίον = ṣebwāθeh deₒūmrāχ (res vitae tuae), ἣν φρόνηcιν = tarₒīθāχ (cogitationem tuam). Dubitari non debet, quin ἣν cαυτοῦ φρόνηcιν Sergius expressurus fuerit per tarₒīθā δīlāχ.

525. A. S. 170, 22 s.

526. A. S. 169, 25.

527. A. S. 168, 27 „sapientia et cogitatio". Conf. tarʿīθā = διάνοια Isocr. ad Dem. A. S. 171, 5; 175, 3, 13; Plato def. I. S. 67, 6 (415 D text. Gr.); Peš. Ev. Luc. 1, 51; hakkīmā = φρόνιμος Isocr. ad Dem. A. S. 170, 11; Peš. Ev. Matth. 7, 24; 10, 16; 24. 45; 25, 2; Luc. 12, 42; 16, 8; ad Rom. 11, 25; 12, 16; heχᵉmᵉθā = φρόνησις Peš. ad Ephes. 1, 8.

528. Conf. adnot. 487.

529. A. S. 170, 11 „aequo animo et sana mente praeditus". Conf. Haunā = νοῦς Syr. Hex. Exod. 7, 32; Hiob. 12, 11; Peš. Macc. I 1, 15; Apocal. 13, 18; 17, 19 et Bar Bahlul: rammīsā mᵉsaibᵉrān wᵉnaggīr rūhā eθ-θābitu l ʿakli.

530. A. S. 171, 16 „consuetudinem sapientiae et gloriae". Conf. adnot. 488.

531. A. S. 171, 15 „consuetudinem divitiarum et avaritiae". Conf. Iaʿnūnā = πλεονεξία Syr. Hex. Exod. 18, 21 (Aq. Symm. Theod.); Peš. ad Ephes. 4, 19; V. Phil. Ev. Luc. 12, 15; II ad Cor. 9, 5; I ad Thess. 2, 5; eθiʿen = πλεονεκτεῖν V. Phil. II ad Cor. 12, 17 s.

532. A. S. 171, 19 „agendi rationem eorum et sermonem eorum".

533. A. S. 176, 3 „doctrina tua et disciplina tua". Conf. Iūlpānā = μάθησις Arist. de mund. A. S. 149, 21; hermen. Hoffmann, De hermeneuticis Aristotelis apud Syros p. 65 et 67; mardūθā = παιδεία Isocr. ad Dem. A. S. 168, 5, 10; Syr. Hex. Prov. 1, 2, 7; 3, 11; 6, 23; Peš. ad Ephes. 6, 4; ad Hebr. 12, 5, 7 s., 11.

534. A. S. 169, 20 s. „sicut aliquis, qui intuetur".

535. A. S. 173, 2 „aeque". Conf. Sawjāīθ = ὁμοίως Luc. de cal. I. S. 5. 24.

536. A. S. 168, 19 „et propterea nos quoque".

537. A. S. 170, 16 „et sapienti ausculta et disce ab eo".

538. A. S. 173, 8 s. „Homines, quorum sermo facilis est, omnibus grati sunt. Ne efferbueris contra amicos tuos, cum tibi irati erunt; dum ipsi effervescent, concede illis et, cum discesserunt ab ira sua, reprehende illos".

539. A. S. 173, 13 s. „qui dant, dum non oportet, et, cum eorum opus sit amicis — —". Conf. Estᵉnek = δεῖσθαι Galen. ars med. I. S. 83, 3; de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 268, 1; 285, 4.

540. A. S. 173, 23 „quod plurimi homines quidvis molestum sustinent et sperant se fructum aliquem capturos esse". Habebat S: ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντα κερδαίνοντες οἱ πολλοὶ πράττουσιν.

541. A. S. 175, 11 „omnibus".

542. A. S. 176, 11 „pulchre factorum".

543. A. S. 176, 29 s. „a sapientibus discamus et legamus et discamus ea, quae nobis conducunt". Ubi in S μανθάνειν perperam erat iteratum. Conf. adnot. 779.

544. A. S. 170, 13 „pudorem et verecundiam et aequitatem". — Conf. naχpūθā = σωφροσύνη Syr. Hex. Eccl. 4, 1; Peš. Sap. 8, 7; tarrīsūθā = δικαιοσύνη Isocr. ad Dem. A. S. 174, 18; tarrīsā = δίκαιος ibid. A. S. 174, 20; Peš. Act. 8, 21; 9, 11.

545. A. S. 173, 4 s. s. „Pulcher sit sermo tuus erga homines, qui ad te accesserunt, neve rixatus sis cum eis neve ornatus aut difficilis fueris neve iracunde impugnaveris sermones eorum, dum irati tecum loquentur." — Legebat Sergius ἄρεστος pro δυσάρεστος. Conf. p. 439. Praeterea sententiam affirmativam exemplaris Graeci per imperativam expressit.

546. A. S. 175, 7. „In bonis et in malis quae tibi acciderunt, in maerore et in laetitia laetare et luge mediocriter." Conf. p. 411.

547. Conf. adnot. 480, 516, 543.

548. A. S. 172, 9 „amici tui". Conf. rahmā = φίλος Isocr. ad Dem. A. S. 168, 1; 169, 14; 171, 24, 26; 173, 3, passim.

549. H. S. 172, 21 „ama". Conf. r^e^ham = ἀγαπᾶν Isocr. ad Dem. A. S. 169, 11; 172, 16, 23; Peš. Ev. Matth. 22, 27.

550. A. S. 170, 20 „quod agis". Conf. s^e^ar = πράττειν Isocr. ad Dem. A. S. 169, 7; 170, 23; 174, 17; 176, 14, contra ʿ^e^βaδ = ποιεῖν ibid. 170, 14; 171, 27; 172, 26; 173, 25; 176, 9.

551. A. S. 170, 20 „scias". Conf. iδaʿ = ἡγεῖcθαι Isocr. ad Dem. A. S. 170, 30, contra s^e^βar = ἐλπίζειν ibid. 170, 16.

552. A. S. 173, 25 „pulchra verba". Conf. šappīrā = καλός Isocr. ad Dem. A. S. 169, 8, 24; 170, 10; Plut. de cohib. ir. A. S. 186, 21, passim.

553. A. S. 175, 18 „viriliter". Conf. gabbīrāīθ = ἀνδρωδῶς Peš. Macc. I 6, 31.

554. A. S. 176, 1 „utuntur". Conf. eθḥešeḥ = χρᾶcθαι Isocr. ad Dem. A. S. 171, 8; 172, 17; Luc. de cal. I. S. 5, 18; 6, 7; Galen. ars med. I. S. 89, 10; 91, 9; de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 259, 6; 262, 9, contra πληcιάζω = eθḳ^e^reβ Isocr. ad Dem. A. S. 173, 4.

555. A. S. 168, 1 „possum". Conf. Eškaḥ = δύναμαι Isocr. ad Dem. A. S. 168, 23; 171, 11; 172, 18, passim.

556. A. S. 168, 18 „verbis solum sibi amicos comparant". Male procul dubio intellexit Sergius Graecum παρακαλεῖν, sed ita certe intelligere omnino non poterat, si legisset ἐπὶ λόγον, ut omittam ne praepositionem b^e^ quidem potuisse pro Graeco ἐπὶ c. Acc. adhiberi.

557. A. S. 168, 29 „oculos cogitationis eorum". Confer sis ea, quae de vocabulo tarʿīθā monui in adnot. 527.

558. A. S. 169, 28 „labore et gymnasio". Conf. ʿamlā = πόνος Isocr. ad Dem. A. S. 169, 4, 10; 170, 11; Them. de amic. I. S. 53, 9, et gumnāsīn = γυμνάσιον Isocr. ad Dem. A. S. 170, 6.

559. A. S. 170, 2 „ne transgressus sis". Conf. ʿ^e^βar = παραβαίνειν Syr. Hex. Exod. 32, 8; Num. 14, 1; Peš. Ev. Matth. 15, 12, passim.

560. A. S. 170, 4 „deum timere". Conf. d^e^χal = φοβεῖcθαι Isocr. ad Dem. A. S. 170, 16; Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 19; Syr. Hex. Exod. 1, 17; Prov. 3, 7; Peš. Matth. 10, 26; 14, 5; Io. 9, 22; ad Hebr. 11, 23.

561. A. S. 171, 13 s. „ebrietatem et voracitatem et voluptatem turpem et fraudem et mendacium et ea, quae istis similia sunt". Conf. rawājūθā = μέθη Syr. Hex. Prov. 29, 1; Iesa. 28, 7; Ezech. 23, 22; 39, 19; Peš. Ev. Luc. 21, 31; ad Rom. 13, 13; ad Gal. 6, 21; akkūlā = φάγος Peš. Ev. Matth. 11, 19; Luc. 7, 43; daγlūθā = ἀπάτη Luc. de cal. I. S. 12, 17; kaddāβuθā = ψεῦδος Peš. Ies. Sir. 7, 13; Ev. Io. 8, 44; ad Rom. 1, 25, et, quoad ἡδονῆς per „voluptatem malam" versum, Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 18 „neque enim voluptas mala in unumquemque nostrum patet" = οὐ γὰρ πάντων ἐρῶμεν.

562. A. S. 171, 24 „ex necessitate". Conf. anankā vocabulum a Graecis assumptum = ἀνάγκη Peš. Ev. Luc. 14, 18; 21, 23; I ad Cor. 7, 26; II ad Cor. 6, 4; 12, 10.

563. A. S. 172, 28 „pulchre agere". — Conf. eθd^e^βer = οἰκονομεῖν Isocr. ad Dem. A. S. 168, 22.

564. A. S. 172, 24 s. „id, quod tibi fuerit, sufficiat tibi et de futuris ne cogitaveris". — Conf. s^e^βar = λογίζεcθαι Peš. I Petr. 5, 12.

565. A. S. 173, 2. Part. praes. cum in sententia prima idem tempus sit. Conf. p. 427.

566. A. S. 173, 5 „difficilis". Conf. ʿaseḳ = δύcκολος Syr. Hex. Ier. 24, 8; V. Phil. Ev. Marc. 10, 24; ʿas^e^ḳūθā = τὸ δύcκολον Plut. de cohib. ir. A. S. 190, 4.

567. A. S. 173, 21 „et utere eis, quae tibi conducunt". Conf. ʿ^e^δar = cυμφέρειν Isocr. ad Dem. A. S. 175, 1; Peš. I ad Cor. 12, 7.

568. A. S. 173, 26 „apud eum, qui obviam fuerit". Conf. p^e^γaʿ = ἀπαντᾶν Syr. Hex. I Reg. 10, 5; Iud. 18, 95; 15, 12; Peš. Ies. Sir. 23, 1.

569. A. S. 175, 21 „ita enim, cum iuvenis eram, mihi quoque accidebat“. — Interpretamentum νέον ὄντα adscribi non poterat ad διέλαθεν, sed solum ad διήμαρθεν, ut omittam notionem verbi διαλανθάνειν Sergium paulo accuratius, si legisset, expressurum fuisse. Conf. Theod. Mops. ed. Sachau p. 39, 1 s. āχ — — — d^{e}lā θeθṭ^{e}^{e}ē men nāš („ut neminem fugiat“) = ὥστε — — — μηδένα διαλαθεῖν.

570. A. S. 175, 30 „medicina“. — Conf. sammā = φάρμακον Them. de amic. I. S. 56, 8; 61, 24; Galen. de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 259, 3; 260, 7; 261, 3; 266, 5; 283, 2; 284, 12.

571. A. S. 176, 7 „disciplinam et aequitatem“. Conf. adnot. 533, 544.

572. A. S. 176, 12 s. „propter ea, quae futurum est, ut eveniant“. Conf. p. 427 s.

573. Die Attische Beredsamkeit. II[1]. Leipzig 1874 p. 257; [2] Leipzig 1892 p. 281.

574. A. S. 172, 4 „cum temporibus“. Conf. zaβnā = καιρός Isocr. ad Dem. A. S. 168, 10; Arist. de mund. A. S. 153, 29; Syr. Hex. Ps. 74, 3; Peš. Ev. Matth. 13, 20; 21, 34; 26, 18; Luc. 19, 44; ad Gal. 4, 10; ad Hebr. 9, 9; I Petr. 1, 11.

575. A. S. 172, 7 „in discrimine“. — Conf. Ḳirsā (vel ḳirsā) vocabulum e Graeco καιρός factum = κίνδυνος Isocr. ad Dem. A. S. 169, 10; Them. de amic. I. S. 52, 1. Bar Bahlul interpretatur: šiddatun, musībatun, taġārubun. — Conf. etiam adnot. 573.

576. A. S. 174, 13 „peccatum eorum“. Conf. saxlūθā = ἁμαρτία Isocr. ad Dem. A. S. 177, 4. Vocabulum αἰτία certe Sergius per saxlūθā commode exprimere non poterat, cum modo illud nomen pro Graecis αἰτία αἰσχρά posuisset A. S. 171, 24.

577. A. S. 170, 13 s. „ita enim poteris liberari a mente puerili“.

578. A. S. 169, 20 „quomodo te vitam instituere oporteat“, quae versio, quamvis libere et ad licentiam condita sit, magis certe ad neutrum genus quadrat.

579. A. S. 173, 18. Part. praes. cum in sententia prima idem tempus adhibitum sit. Conf. p. 427.

580. A. S. 169, 10 „sub periculo constiterat“.

581. A. S. 173, 7 „superbus et elatus“. Conf. l. l. ḥattīrūθā w^{e}rāmūθā = τὸν τοῦ ὑπεροπτικοῦ ὄγκον.

582. A. S. 168, 10 „initium fecisti philosophandi“.

583. A. S. 168, 30 „cum sapientia“. Legebat Sergius ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, quae pro σὺν ταῖς διανοίαις αὐξηθῇ scripta esse putavit.

584. A. S. 170, 7. Nihil in versione Syriaca est, quod verbum συμφέρειν expressum prodat.

585. A. S. 174, 3 „ de re animae tuae“.

586. A. S. 174, 30. Adhibuit Sergius praepositionem b^{e} instrumentalem, qua accusativus Graecus exprimi non poterat.

587. A. S. 175, 9 „datum est“. Si legit Sergius Graecum φύσις, semper per k^{e}jānā diserte expressit velut Isocr. ad Dem. A. S. 169, 16, 20; 177, 11; Them. de amic. I. S. 61, 8; Galen. ars med. I. S. 90, 6, 9; 93, 2; de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 259, 9.

588. Conf. A. S. 168, 130.

589. A. S. 168, 15 „verbis solum“.

590. A. S. 168, 16 „etiam opere“. — De sententia a Sergio leniter mutata dixit Ryssel. l. l. p. 38.

591. A. S. 170, 4 s. „legi eius obsequeris“.

592. A. S. 171, 9.

593. A. S. 172, 4. Conf. b^{e}ḳā = δοκιμάζειν Isocr. ad Dem. A. S. 173, 3; Syr. Hex. Prov. 8, 10; 17, 3; Hiob. 34, 3 (Theodot.); Peš. Ev. Luc. 14, 19; I ad Cor. 11, 28; I Petr. 1, 7; contra b^{e}ḥar = βασανίζειν Them. de amic. I. S. 49, 23; būḥrānā = βασανιστήριον ibid. 50, 13.

594. A. S. 172, 9 s. „miseret eos sociorum".
595. A. S. 174, 2 „mentem eorum (re°janhon)". — γνῶcιc Syris semper est ida°tā velut Peš. ad Rom. 2, 20; II ad Cor. 2, 14; 10, 5; ad Philem. 3, 8.
596. A. S. 173, 3 „tibi".
597. A. S. 174, 4 „res suae ipsius". — οἰκεῖοc Sergio est ḳarrīβā (propinquus) velut Isocr. ad Dem. A. S. 169, 8.
598. A. S. 174, 4. Sergius uno verbo utitur.
599. A. S. 174, 17 „ut vir qui — — —".
600. A. S. 176, 9 „dolemus".
601. A. S. 176, 12 „propter ipsas res (m^{e}ṭulaθhen d^{e}seβwāθā)". Conf. p. 420.
602. A. S. 176, 16. Part. praes. cum idem tempus in sententia prima adhibitum sit. Conf. p. 427.
603. A. S. 176, 27 „decet nos — — — uti".
604. A. S. 177, 1 „ea, quae prosunt". Conf. pro Graeco χρήcιμοc positum d^{e}ḥašeḥ Isocr. ad Dem. A. S. 177, 3, ḥaššīḥā Galen. ars. med. I. S. 92, 23; de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 262, 13; 266, 15.
605. A. S. 173, 17 „tibi".
606. A. S. 169, 10 „cum non sit ad tempus".
607. A. S. 171, 2 „solum (bal^{e}ḥūδ)". — Constans Sergii usus est, ut adverbium μόνον per nudum bal^{e}ḥūδ, quamvis formam adiectivi μόνοc nomini alicui attributam per bal^{e}ḥūδ cum suffixo illi nomini congruo iunctum exprimat.
608. A. S. 172, 7. Nulla est in versione Syriaca particula dēn.
609. A. S. 172, 21 „uti". Conf. adnot. 554.
610. A. S. 172, 27. Sergius sententias coniungit per w^e, quae particula nunquam respondet Graeco δέ.
611. A. S. 173, 13 „ut accidit". — Conf. adnot. 550.
612. A. S. 171, 2 „erga te".
613. A. S. 174, 10 „legibus obsequere".
614. Accedit, ut verba δυὸ — ἢ λέγειν in ΓΛLZ, quantum certo scio, post περίλυποc XLII 3 posita solus codex Π et versio Syriaca iusto, quem iamdudum editores viderunt, loco exhibent XLI 3—7.
615. Semel praeter versionem Syriacam solus corrector Ambrosiani veram, quam coniectura Blassius restituit, scripturam servat. Locus est XIX 4 ΓΖΕΛΠL χρημάτων ЄS κτημάτων. Semper enim Sergio est ḳenjānā = κτῆμα. Conf. Isocr. ad Dem. A. S. 168, 24; 171, 2; 172, 16, 19. Contra n^{e}χāšē sunt χρήματα velut Isocr. ad Dem. A. S. 174, 21; 176, 21.
616. Ne quid desideretur subiungam indicem manifestorum mendorum, quae, non nisi singulis codicibus Graecis propria, ab apographo Syri prorsus aliena fuisse certo constat: Γ III 7 ἐγγράφουcι (postea correctum), XI 7 τινόμενον (postea correctum), XX 6 τοῖc δὲ φίλοc γενήcει omissa (postea in margine addita), XXIV 6 ἑτέρουc (ab altera manu in ἑταίρουc correctum), XXVI 3 ἑτέρων (ab altera manu in ἑταίρων correctum), XXXVI 8 δὴ (postea correctum in δεῖ); Λ II 4 φιλίαc, XI 7 γενόμενον, XXVI 5 particulae μὲν et γὰρ omissae, XXXII 7 ἡ δὲ ψυχή, XLV 1 τῶν θεῶν, XLVIII 4 οὐχ omissum (additum a correctore); Π I 4 καταcκευαῖc, VII 2 κτίcιc, IX 3 οὐδὲ γὰρ, X 3 ἐθαύμαζε πάνταc, XXVIII verba κτήματα — δυναμένοιc omissa, XXXI 11 verba μηδὲ φιλεπιτιμητήc, παροξυντικὸν γάρ omissa, XLIV ταμίου; L XIV 2 ἑαυτοῦ, XXI 2 πόνον (sub verbis scripto πόνοιc); Z III 4 ἄλλουc omissum, VI 6 ἐλυμήνατο, quod quarta manu etiam in Γ, X 4 γένει omisso articulo, denique XVIII 5 apud Greg. Cor. in comm. ad Hermog. περὶ μεθόδου δεινότητοc p. 1263 s. (ed. Walz) παρὰ τοῦ θεοῦ pro παρὰ τῶν φίλων. Haec ad illustrandam eam, quae inter codices Graecos servatos et versionem Syriacam intercedit rationem nihil conferunt.

617. I. S. 7, 20.
618. I. S. 8, 19.
619. I. S. 8, 21.
620. I. S. 8, 23.
621. I. S. 9, 2.
622. I. S. 9, 3.
623. I. S. 9, 19.
624. I. S. 10, 1.
625. I. S. 12, 20.
626. I. S. 12, 22.
627. I. S. 13, 5.
628. I. S. 15, 19.
629. I. S. 16, 9.

630. I. S. 1, 7 s. s. „et saepe ea, quae ante oculos nostros inveniuntur, non videmus et ab iis, quae remota et procul posita sunt, tamquam si prope sint et nobis immineant, timemus".

631. I. S. 2, 1 „propter quam multae domus exstirpatae sunt". ibid. 2, 4 „et liceat videre discissum esse commercium amicitiae".

632. I. S. 4, 22 s. s. „ita enim magis ante nos clara videbitur tabula illius, ubi circumscripserimus fines imaginis calumniae".

633. I. S. 6, 2 s. „iustior altero aut iniquior".

634. I. S. 12, 18 „mendacium et fraudulentia". Conf. adnot. 561 et maṭ°ᵉjanūθā = ἀπάτη Luc. de cal. I. S. 4, 13; Peš. Iud. 9, 10; V. Phil. Ev. Matth. 13, 22.

635. I. S. 13, 16 s. „nesciens, miser, undique quasi laqueo se captum esse".

636. I. S. 13, 21 „admittit eum hilariter". Conf. ḥawwīḥa = φαιδρός Luc. de cal. I. S. 13, 14.

637. I. S. 2, 21 „velut aliquem, qui particeps fuisset eorum, quae in Tyro facta essent".

638. I. S. 9, 4 „insidiae ei parantur et rapitur". Conf. ᵍᵉχar = ἐνεδρεύω Peš. Sap. 2, 12 et eθḥᵉṭef nudum positum = ἁρπάζεσθαι Peš. Sap. 4, 11; II ad Cor. 12, 2, 4; I ad Thessal. 4, 17; Apocal. 12, 5.

639. I. S. 14, 23 „credere". Conf. haimen = πιστεύειν Luc. de cal. I. S. 13, 15; 14, 6; 16, 6, passim.

640. I. S. 15, 9 s. „velut aliquem, qui deos ignoret et perniciosus sit eis, qui ad ipsum accesserunt".

641. I. S. 16, 8 „iudicium rerum et investigatio veri". Conf. dīnā = κρίσις Luc. de cal. I. S. 16, 4; Syr. Hex. Prov. 19, 28; 23, 29; 28, 2, 5 (Symmach.); Ioël 3, 14 (Theod.); Iesa. 32, 1; 54, 8; 35, 4; Peš. Ev. Io. 16, 8 et ṣᵉβūθā = πρᾶγμα Luc. de cal.; I. S. 1, 3; 16, 1, 19; Them. de amic. I. S. 48, 18; Galen. de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 269, 11.

642. I. S. 16, 12 s. „et eorum, qui ne, quid sit quidem iudicium, sciunt". Conf. Hoffmann l. l. p. 1215.

643. I. S. 9, 16 s. „et per illud".

644. I. S. 9, 7 s. s. „per illud amicitiam eius, qui audit, sibi adquirere studens".

645. I. S. 9, 7 s. s. „sed huic rei operam dant, ut de re dicant simili alicui, quae ei, qui accusatur, adhaeret", in quibus ἔργον (sū°rānā = res) male cum τι Sergius iunxit.

646. I. S. 12, 16 s. „et res (sū°rānē) perpetrant". Neque vero unquam per sū°rānā, id quod per ṣᵉβūθā fieri solet, genus neutrum circumitur. — Conf. Rothstein l. l. p. 98.

647. I. S. 7, 9 „apud reges et apud principes". — Conf. raurᵉβā = ἄρχων Luc. de cal. I. S. 7, 10.

648. I. S. 14, 9 „convitium (ṣūḥīθā)". Conf. ṣaḥḥī = κατηγορεῖν Luc. de cal. I. S. 14, 8.

649. I. S. 7, 5 „arguitur“. Versio sententiae Lucianeae plane contraria nisi ad medium verbi genus a Sergio pro passivo habitum spectare non potest.

650. I. S. 7, 24 „semitas multas (saggijē)“. ποικίλος semper interpretes Syri exprimunt per m^ešahl^efā. Conf. Geop. Syr. XIII 60; Aristot. de mund. A. S. 151, 30; Theod. Mops. ed. Sachau p. 22 (23); Peš. Ev. Luc. 4, 30; II ad Timoth. 3, 6; ad Tit. 3, 3; ad Hebr. 13, 9.

651. I. S. 9, 2 „Nam ibi quoque“.

652. I. S. 1, 10 „in“ c. Abl.

653. I. S. 7, 18 s. „socium suum“.

654. I. S. 12, 8 „bellum admovent“.

655. I. S. 12, 22 „prae impetu“.

656. I. S. 13, 19 „admittit“. Conf. ḳabbel = προσίεσθαι Luc. de cal. I. S. 10, 8; 14, 17; 15, 20, passim.

657. I. S. 14, 25 Sergius adhibet enuntiatum nominale, cuius copula fit per īθ c. suff. Conf. p. 425.

658. I. S. 2, 5 „et perfide iuratum est“.

659. I. S. 3, 2 s. „ut aliquis, qui ne antea quidem adeo prudentiae particeps fuerat“. Varias librariorum Graecorum nugas vide sis apud Iacobitzium.

660. I. S. 3, 10 „vehementer commotus erat“. Conf. kattīšā de iis usurpatum, qui a daemonibus obsessi esse putabantur, Ephraem. op. omn. Rom. 1737—1743 vol. I 195 f.; 367a; II 374a, eθk^eθeš = ἀγωνίζω Peš. Ies. Sir. 4, 28; Macc. I 7, 21, et Hesych. ἀδημονεῖ, ἀκηδιᾷ, ἀγωνιᾷ, ἀδημονῶν, ἀγωνιῶν. Suid. ἀδημονιῶν, ἀγωνιῶν, ἀκηδιῶν καὶ ἀδημονέστερος ἀντὶ τοῦ ἀγωνιστικώτερος.

661. I. S. 6, 7 s. „constringeretur os eius“. Conf. b^elam = φιμοῦν Peš. et V. Phil. I ad Cor. 9, 9; I ad Timoth. 5, 18; Syr. Hex. Prov. 17, 28 (Symmach.); eθb^elem = φιμοῦσθαι V. Phil. Ev. Marc. 1, 25; Luc. 4, 35.

662. I. S. 7, 22 s. „qui multae est impudentiae, multorum dominatur“, quae versio parum quidem ad verbum facta nisi ad scripturam ὁ φθάσας spectare non potest.

663. I. S. 9, 16 „causas“. Conf. ʿell^eθā = ἀφορμή Peš. ad Rom. 7, 8, 11; II ad Cor. 5, 12; I ad Timoth. 5, 14.

664. I. S. 9, 17 „sciverunt“. Conf. r^eγaš = εἰδέναι Luc. de cal. I. S. 13, 5, 14; Them. de amic. I. S. 51, 7.

665. I. S. 10, 6 „ubi magis patitur“.

666. I. S. 10, 22 „calumniatio gravissima erat, si cui maledicebatur, ut alicui, qui non adoraret Hephaestionem“.

667. I. S. 13, 3 s. „ad aurem“. Conf. adnot. 706.

668. I. S. 14, 3 „excusationem“.

669. I. S. 15, 7 „socii sui“. Expressit Sergius duo synonyma per unum ḥaβrā vocabulum, in quo nihil est notionis ὁμαίμου.

670. Migne, Patrolog. Graec. vol. 102 p. 667.

671. I. S. 2, 5 „et connubium fissum est“.

672. I. S. 4, 7 „vir aliquis (ḥaδ) lividus colore“. Conf. ḥaδ = τις Luc. de cal. I. S. 3, 22; 4, 5; Galen. de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 269, 3; Them. de amic. I. S. 54, 6; Peš. Ev. Marc. 15, 21; Luc. 10, 25, 31; 11, 1; 14, 15; 15, 11; 16, 1; 18, 35; Act. 3, 2; 5, 1; 8, 9; 10, 1; Syr. Hex. Hiob. 1, 11; Ios. Fl. de bell. Iud. (apud Cerianium l. l.) 667a 49, b 40; 663b 2; 670c 53; 671b 51; 672b 35.

673. I. S. 5, 10 „adquirere“; conf. Rothstein l. l. p. 27.

674. I. S. 5, 14 „vir iniquus“. Conf. gaβrā = ἄνθρωπος Luc. de cal. I. S. 3, 22; 4, 7; 14, 22; Them. de amic. I. S. 54, 8; 59, 7.

675. I. S. 8, 17 „amicitiam eius, qui potestatem tenet“. Conf. šallīṭā = δυνάστης Peš. Act. 8, 27; šūlṭānā = δυναστεία Them. de amic. I. S. 61, 16.

676. I. S. 8, 23 „spem victoriae".
677. I. S. 10, 1 „ut aliquis, qui". Conf. andnot. 35.
678. I. S. 10, 17 „bibisset vinum".
679. I. S. 11, 19 s. „illo enim tempore".
680. I. S. 12, 21 „omino non". Conf. sāχ = ὅλως Arist. hermen (vers. Greg. Arab. Hoffmann, De herm. Arist. ap. Syr.) 24, 4; Peš. Ev. Matth. 5, 34; I ad Cor. 5, 1.
681. I. S. 14, 5 „saepe forte obviam esse causas etiam inter amicos".
682. I. S. 14, 9 s. „secum reputant ne illud quidem". Conf. eθteβīn = κατασκέπτεσθαι Syr. Hex. Eccl. 3, 2, 3.
683. I. S. 15, 22 „ianuas et custodes ianuarum".
684. I. S. 16, 19 „ortu veritatis". Conf. denḥā = ἀνατολή Syr. Hex. Iesa. 60, 12; Zach. 6, 12; Peš. Ev. Luc. 1, 78; d^enaḥ = ἀνατέλλω Syr. Hex. Hiob. 3, 9; 11, 17; Hab. 2, 3; Mal. 4, 2; Peš. V. Phil. Ev. Matth. 4, 16; ad Hebr. 7, 14.
685. I. S. 3, 14 „ostendisset". Conf. ḥawwī = ἀποφαίνειν Luc. de cal. I. S. 2, 25; Peš. Macc. II 6, 23.
686. I. S. 6, 19 „praevenit consaepiens (ḳaδem sajeγ)". Conf. p. 425 et Galen. de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 283, 3; Peš. ad Coloss. 1, 5; Ios. Fl. de bell. Iud. (apud Cerianium l. l.) 673b 45.
687. I. S. 9, 13 „ut aliquem, qui studeat rebellare contra potestatem". Qui non est tyrannus sed is, quin tyrannidem affectat.
688. I. S. 10, 20 „sed inimicus et adversarius esse visus". Conf. eθḥezī = δοκεῖν Isocr. ad Dem. A. S. 170, 4; 172, 13; 174, 17, 19; Galen. de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 264, 10.
689. I. S. 8, 21 s. s. „Is autem". Conf. adnot. 727.
690. I. S. 9, 14 „eum, qui est princeps exercitus". Conf. rab ḥailā = στρατηγός Syr. Hex. Hiob. 15, 24; Peš. Ev. Luc. 22, 4.
691. I. S. 11, 9.
692. I. S. 15, 7 s. „et quid opus est loqui de Socrate?"
693. I. S. 7, 11 s. „multa est invidia et suspicatio et adulatio et (multae sunt) causae calumniationis".
694. I. S. 9, 6 s. „ut sit autem calumniatio fide digna". Syriaca particula dēn non est nisi pro Graecis δέ, δή, οὖν, γοῦν obviam.
695. I. S. 11, 3. Part. cum perf. verb. ܗܘܐ. Conf. p. 426.
696. I. S. 14, 14. Partic. Conf. p. 426.
697. I. S. 16, 12 s. Conf. adnot. 642.
698. I. S. 3, 4 „valde".
699. I. S. 5, 101 „neque vero inde, quod alios male factorum accusant".
700. I. S. 5, 11 s. „per studium placendi sibi amicos parere et gloriosos evadere inde, quod alios in odium coniecerunt". — Conf. šappīrā = εὐάρεστος Peš. Sap. 4, 10; 9, 10; ad Ephes. 5, 10; dašpar = εὐάρεστος Peš. ad Philipp. 4, 18; n^ešammeš nešpar = λατρεύωμεν εὐαρέστως Peš. Hebr. 12, 28; ešt^eφer = εὐάρεστον εἶναι Peš. ad Tit. 2, 9. — „amicos" post προσλαβόντας recte ex superioribus supplevit Sergius.
701. I. S. 8, 24 „eum, qui ipsum praevenisset". Conf. Hoffmann l. l. p. 1213.
702. I. S. 12, 11 „facile ad admittenda detrimenta". Conf. d^elā neχjānā = ἀβλαβής Peš. Sap. 19, 6; nāχē = βλαβερός Syr. Hex. Prov. 10, 26.
703. I. S. 15, 18 „obturemus igitur aures" nova sententia prima informata.
704. I. S. 8, 8 s. „occultaret". Conf. ḥappī = ἐπηλυγάζειν Luc. de cal. I. S. 1, 6, contra ḥ^esan = κατισχύειν Syr. Hex. Ier. 15, 21 (Aquil.); Peš. Ev. Matth. 16, 18.
705. I. S. 8, 5 s. „variis modis". Conf. adnot. 650.
706. I. S. 13, 3 s. „scis enim, quantopere nobis placeant verba, quae

ad aurem insussurrantur". Conf. adnot. 667 et lūḥša = ψιθυριcμόc Syr. Hex. Eccl. 10, 11.

707. I. S. 13, 4 „rumorum novorum". Cum quibus iam Hoffmannus rectissime composuit locum Arist. de mund. A. S. 151, 7 dah^{e}wīn wai ḥ^{e}δaθ = τὰ καινουργούμενα.

708. I. S. 13, 20 „sanaretur". Conf. eθ^{e}sī = ἰαθῆναι Peš. Ev. Matth. 14, 26; Luc. 8, 2; I Petr. 2, 24; Iac. 5, 16.

709. I. S. 4, 4.

710. I. S. 5, 18 s.

711. I. S. 5, 22.

712. I. S. 6, 7 s. „eius autem, qui accusatur, os a nobis constringeretur, [illegible]um damnaremus".

713. I. S. 6, 9.

714. I. S. 7, 18.

715. I. S. 11, 19.

716. I. S. 12, 16.

717. I. S. 12, 17.

718. I. S. 13, 25.

719. I. S. 14, 3. Conf. adnot. 668.

720. I. S. 15, 7.

721. I. S. 3, 8.

722. I. S. 6, 12.

723. I. S. 13, 8.

724. I. S. 11, 3 „urbes templa aedificabant et aras et sacrificia et festa deo huic novo faciebant".

725. I. S. 2, 2 „contra filios suos". Conf. p. 423.

726. I. S. 3, 17 „poenituit eum et erubuit". Conf. eθt^{e}wī = μεταμέλεcθαι Peš. Ev. Matth. 21, 29; II ad Cor. 7, 8; Apocal. 2, 15, eθḥ^{e}meṣ = αἰcχύνεcθαι. Syr. Hex. Iudic. 3, 25.

727. I. S. 8, 21 „socios cursus sui (l^{e}β^{e}nai rahṭeh)". Conf. p. 418.

728. I. S. 8, 19 „currit ultra contendens".

729. I. S. 13, 9 s. „et eius, qui defertur, ne scientis quidem se deferri".

730. I. S. 15, 14 „quid autem oportet facere — —".

731. I. S. 8, 20 s. „spem victoriae in celeritate pedum ponit non impediens — —".

732. I. S. 16, 12 s. Conf. adnot. 642.

733. I. S. 50, 13 „ut sint et mihi et aliis".

734. I. S. 52, 25 „possunt autem omnes homines".

735. I. S. 53, 18 „videmus autem multos, qui amici dicuntur".

736. I. S. 52, 22. „neque enim ipsum opus requiritur".

737. I. S. 54, 7 s. „et ad sonum tibiarum".

738. I. S. 54, 9 s. „sicut aquae, quae fluunt". Quae versio nisi ita intelligi non potest, ut statuamus Sergium ἀποτετραμμένον legisse et iunxisse cum ῥεῦμα.

739. I. S. 58, 18. Adverbium usurpavit interpres.

740. I. S. 59 „et particeps sit passionum". Conf. ḥaššā = πάθοc Them. d. amic. I. S. 61, 24; Peš. ad Thessal. I 4, 5; Galen. ars med. I. S. 90, 19.

741. I. S. 61, 20 s. „rem (ṣ^{e}βūθā), quae amatur". Conf. p. 243 s.

742. I. S. 64, 10 „timentes et pleni perfidia". Conf. neχlā = ἐπιβουλή Peš. Act. 20, 3, 19; 23, 30; nakkīluθā = ἐπιβουλή Luc. de cal. I. S. 4, 13; nakkīlā = ἐπίβουλοc ibid. 3, 11.

743. I. S. 49, 2 „an forte vos non supersedetis audire".

744. I. S. 55, 22 „per solum venatorem".

745. I. S. 49, 7.

746. I. S. 50, 2.

747. I. S. 50, 3. Conf. adnot. 343.

748. I. S. 50, 6.
749. I. S. 50, 22.
750. I. S. 50, 24.
751. I. S. 51, 16.
752. I. S. 52, 23.
753. I. S. 53, 5 „nemo“.
754. I. S. 54, 14.
755. I. S. 54, 21.
756. I. S. 55, 1.
757. I. S. 56, 8.
758. I. S. 57, 13.
759. I. S. 58, 5.
760. I. S. 58, 20.
761. I. S. 58, 23.
762. I. S. 61, 23.
763. I. S. 63, 24.
764. I. S. 55, 11.
765. I. S. 49, 3 „non similes sibi sunt familiae eorum“ (sc. τῶν λεγόντων).
766. I. S. 50, 11 s. „ut ulcisceretur amicum suum“.
767. I. S. 53, 9.
768. I. S. 54, 1 „nunquam“.
769. I. S. 55, 4 „malum vero neque cum bono neque secum ipsum convenit“.
770. I. S. 57, 2 „et illi“.
771. I. S. 57, 21 „oportet similem esse“.
772. I. S. 60, 14 s. „et quorum eadem ars est“.
773. I. S. 61, 9 s. „quomodo probiberi possit, ne fiant“.
774. I. S. 63, 1 s. „duae enim quasi semitae“.
775. I. S. 63, 6 s. „ubicunque locum invenerit“.
776. I. S. 65, 4 „praeda bene comparata“.
777. I. S. 56, 20 „patres“.
778. I. S. 59, 25 „si enim ad superbiam rapimur“. Contra εἰ δὲ οὖν cε λάθῃ παρειcδῦcα 278 a Sergio redditum est per „si vero nos fugerit et introïerit“. I. S. 63, 23.
779. I. S. 53, 22 „neque invidus fuerit neque laboraverit cupiditate argenti“.
780. I. S. 54, 24 „neque nos omnino“.
781. I. S. 61, 25 „vice amputationis et adustionis“.
782. I. S. 63, 18 s. s. „itaque oportet nos saepes construere et propellere a nobis calumniam. Construimus autem istas saepes, si fidem verbis illius nullam habemus“. Iteravit igitur quodammodo Sergius versionem verbi ἀποτειχιcτέον ante interpretationem dativi instrumentalis τῇ ἀπιcτίᾳ. Id quod sine controversia non fecisset, nisi coniuncta legisset ἀποτειχιcτέον τῇ ἀπιcτίᾳ.
783. I. S. 64, 8 s. s. „avertunt enim oculos etc. timentes“.
784. I. S. 79, 4 „sunt enim ex eis“.
785. I. S. 63, 10 s. „quod eum cogit molestias sustinere“.
786. I. S. 49, 16 „cibo corporis“.
787. I. S. 50, 4 Kūruš. — Proprie Cyri nomen est. Ut etiam de Xerxe cogitarem, inde factum est, quod Kūruš pro Graeco Ξέρξηc est Arist. de mund. A. S. 150, 23. Darii certe nomen Sergius non legit, ut quod A. S. l. l. rectissime exprimeret per Dārijūš. — I. S. l. l. „omne argentum“.
788. I. S. 51, 12 „venatoribus idiotis (hidj-uṭē)“.
789. I. S. 53, 3 „id quod manifesto lex Persarum fieri vetat“.
790. I. S. 55, 16 s. „quos igitur laqueos et quae retia“.
791. I. S. 56, 14 s. „nisi vero deriderent multi verba mea“.

792. I. S. 57, 20 „sed homo, animal".

793. I. S. 58, 3 s. s. „in domum suam, homo autem potest, ubi nobis assuevit neque circumire neque secum alios adducere".

794. I. S. 60, 8 „litigationem autem et discordiam". — Per herjānā Graeca φιλονεικίαν et τὸ δύϲερι expressa esse rectissime suspicatus est Rysselius l. l. p. 54. — Supplendum est substantivum generis feminini quod per palgūθā exprimi nullum scio nisi διχόνοιαν Syn. II Ephes. 269, 17,

795. I. S. 60, 19 „Sed contra poëtam illum, qui dicit artificem contra artificem invidia laborare". Conf. Hesiod. op. et dies v. 25.

796. I. S. 62, 7 „prorsus non peccare". Conf. laγmar = πάντωϲ Them. de amic. I. S. 54, 24.

797. Conf. adnot. 741.

798. I. S. 63, 14 s. Conf. Hoffmann. l. l. p. 1220.

799. Conf. adnot. 783.

800. I. S. 65, 12 s. „amaritudinem vero, quae in eis occulta est".

801. I. S. 48, 10 „et qui reges". Conf. adnot. 788, unde elucet notionem vocabuli ἰδιώτηϲ Sergio cognitam fuisse.

802. Conf. adnot. 787.

803. Conf. adnot. 798.

804. I. S. 52, 21.

805. I. S. 53, 13.

806. I. S. 57, 21.

807. I. S. 62, 6.

808. I. S. 50, 5 „scutum Achillis, in quo picta erant".

809. I. S. 54, 6 s.

810. I. S. 52, 6 „finibus". Certissima enim est Sachavii emendatio neque cuiquam facile probabitur Hoffmanni audacia, qui pro b^e^nīšē scribi iubet b^e^re°jānā. — Conf. nīšā = ϲκόποϲ Syr. Hex. Thren. 3, 12; Peš. ad Philipp. 3, 14.

811. A. S. 187, 5 „utrum recesserint an profecerint".

812. A. S. 188, 21 „generi nostro". Conf. gensā = γένοϲ Luc. de cal. I. S. 11, 17; Galen. ars med. I. S. 89, 9, 13; 92, 21; de simpl. med. Z. D. M. G. vol. XXXIX 259, 11; 261, 12; 284, 14.

813. A. S. 190, 8 Kisīfūn.

814. A. S. 190, 21 Antjūχūs.

815. A. S. 187, 23 „victum". Conf. adnot. 604.

816. A. S. 190, 22. Sergius novam sententiam primam informat.

817. A. S. 188, 25 „ne detinueris cursum meum".

818. A. S. 193, 3 „si prius castigatus, deinde visus erit nihil peccavisse".

819. A. S. 193, 22 „ex inscientia". Conf. lā īda°tā = ἄγνοια Peš. I Petr. 1, 14; lā jādū°ūθā = ἄγνοια Luc. de cal. I. S. 4, 1; lā īda° = ἀγνοεῖν Isocr. ad Dem. A. S. 170, 19, contra ἄνοια = šāṭjūθā Peš. II ad Timoth. 3, 9.

820. A. S. 187, 22 s. „colligunt sibi ante bellum". Conf. p. 425.

821. A. S. 187, 29 „instar tyranni". Conf. ṭ^e^rūnā = τύραννοϲ Plut. de cohib. ir. A. S. 188, 2; Syr. Hex. Prov. 8, 6.

822. A. S. 188, 21 „filiis nostris et generi nostro". Conf. adnot. 812 et p. 423.

823. A. S. 189, 4 „non solum colorem faciei, sed etiam vocem et incessum et vultum".

824. A. S. 193, 9 „conqueruntur".

825. A. S. 183, 12 „neque nos gaudere, dum poenam adhibemus, dolere, ubi adhibuimus".

826. Anecdota Oxoniensia. Classical series. Part VI p. 51 s. s.

827. Conf. Steinschneider Al-Farabi p. 165 s.; Leclerc l. l. p. 38 s. s.; Steinschneider, Archiv für pathologische Anatomie etc. vol. CXXIV p. 277 s.

828. I. S. 89, 7 „et egens est".
829. I. S. 89, 12 „praevenimus dicentes". Conf. p. 425.
830. I. S. 89, 14 „iterum inde ab initio".
831. I. S. 89, 17 „motus et quietis".
832. I. S. 90, 1 s. „neque madefiamus humore neque exarescamus siccitate".
833. I. S. 90, 5 „iis, quae horum similia sunt".
834. I. S. 90, 8 s. „digerit, et quantum digerit, tantum affectat".
835. I. S. 90, 15 „ne quoad stomachum quidem". Exstitisse antea ante ea verba versionem Graeci κατ' οὖρα, postea excidisse indicat particula āφ (etiam) servata.
836. I. S. 90, 29 s. „irae et iracundiae et tristitiae et invidiae et metus".
837. I. S. 91, 6 „multum egens".
838. I. S. 91, 10 „multum madidus".
839. I. S. 91, 16 „corporibus".
840. I. S. 91, 18 „usque ad sedem doloris".
841. I. S. 91, 21 „usque ad sedem doloris".
842. I. S. 92, 2.
843. I. S. 92, 2 s. „membri eius, quod dolet".
844. I. S. 92, 3 „reperitur declaratio".
845. I. S. 92, 4 „nunc a nobis dictum est".
846. I. S. 92, 5.
847. I. S. 92, 5.
848. I. S. 92, 22 „admovetur". Conf. eθḳ^e reβ = προcφέρομαι Galen. ars med. I. S. 88, 15, 18.
849. I. S. 93, 11.
850. I. S. 93, 12 „ut saepe accidit et — —".
851. I. S. 93, 17.
852. I. S. 93, 23 „quoad dolores".
853. I. S. 94, 3 „primus igitur finis est unionis".
854. I. S. 94, 8 s. „ossi, quod fractum est".
855. I. S. 94, 12.
856. I. S. 94, 15 s. „omnes conducentes stomacho".
857. I. S. 94, 18.
858. I. S. 95, 6 s. „asparagi enim ii quoque sunt, qui germinant ad procreandum semen arboris".
859. I. S. 95, 13 „nutriunt enim ea quoque genera, ubi pulchram cocturam perpessa sunt".
860. I. S. 95, 16 „ex eis — — et maxime".
861. I. S. 96, 4.
862. I. S. 96, 12 „multum humorem".
863. I. S. 97, 1 „si rem experiaris, rhaphani".
864. Z. D. M. G. vol. XXXIX 261, 11 „a plantis et radicibus". Conf. ʒeḳrā = βοτάνη l. l. 262, 6.
865. l. l. 262, 12 „magis quam illa".
866. l. l. 263, 8 „scribere".
867. l. l. 264, 2 s. „sex libros scripsit".
868. l. l. 264, 14 „ea, quae de illis a Nigro conscripta sunt".
869. l. l. 266, 12 „quadraginta".
870. l. l. 269, 5 et 10 „triginta sex".
871. l. l. 269, 7 „Ofioniconis et Concalconclae (d^e oφionīḳon waδ^e ḳonkalḳonklās)", in quibus alterum nomen aeque atque 269, 8 prava litterarum iteratione corruptum est ex ḳonklās.
872. l. l. 269, 14 „ergo dimittamus ista et incipiamus".
873. l. l. 271, 6 s. „in ordine primo".
874. l. l. 271, 6 „siccitate sua".

875. l. l. 283, 10 „amici laboris“. Conf. l. l. 304, 2.

876. l. l. 283, 13 „sed neque istis scripserunt libros illos ii, qui scripserunt“.

877. l. l. 285, 12 „de omnibus aliis medicamentis“.

878. l. l. 303, 13 „iudicia et indicia“. Conf. adnot. 641.

879. l. l. 304, 5 „satis“.

880. Conf. frg. 2, 3; 6, 7; 55, 56; 62, 63, 64, 65.

881. Conf. frg. 54, 55.

882. Conf. frg. 20, 21; 59, 60, 61; 89, 90.

883. Conf. frg. 14—18 et 19.

884. Conf. frg. 12; 90.

885. An. S. I. p. 191.

886. Uncis includo [ ], quaecunque ab exemplo Graeco sine controversia videntur aliena fuisse, ( ), quaecunque ipse sive de sententia sive de oratione exempli Graeci accuratius definienda suspicatus sum.

887. Sententias monostichos laudo secundum editionem fragmentorum Comicorum Meinekianam minorem.

Argumenti conspectus.

Herondas mimiambi. Accedunt Phoenicis Coronistae, Mattii mimiamborum fragmenta. Iterum edidit Otto Crusius. [LXXVI u. 150 S.] 8. geh. n. *M* 2.[illegible]

Hipparchi Bithyni in Arati et Eudoxi Phaenomena commentariorum libri tres. Ad codicum fidem recensuit et germanica interpretatione instruxit Carolus Manitius. 8. geh. n. *M* 4.—

Iamblichi in Nicomachi arithmeticam introductionem liber. Ad fidem codicis Florentini edidit Hermenegildus Pistelli. [IX u. 195 S.] 8. geh. n. *M* 2.40.

Livi, Titi, ab urbe condita libri. Editionem primam curavit Guilelmus Weissenborn. Ed. II curavit Mauritius Müller. Pars II. Fasc. II. Lib. XXI—XXIII. [IX u. 340 S.] 8. geh. *M* —.60.

Lucreti Cari, T., de rerum natura libri sex. Edidit Adolfus Brieger. [LXXXIV u. 206 S.] 8. geh. n. *M* 1.80.

Mythographi Graeci. Vol. I. **Apollodori** bibliotheca. Pediasimi libellus de duodecim Herculis laboribus. Edidit Rich. Wagner. Adiecta est tabula phototypa. [LXXV u. 328 S.] 8. geh. n. *M* 3.[illegible]

Prisciani, Theodori, euporiston libri III cum physicorum fragmento et additamentis Pseudo-Theodoreis edidit Valentinus Rose. Accedunt Vindiciani Afri quae feruntur reliquiae. [XXVIII u. 482 S.] 8. geh. n. *M* 5.—

Rhetores Graeci ex rec. Leonardi Spengel. Vol. I. Pars II. Ed. C. Hammer. [XVI u. 416 S.] 8. geh. n. *M* 3.60.

Scholia in Aeschyli Persas. Recensuit, apparatu critico instruxit, cum praefatione de archetypo codicum Aeschyli scripta edidit Oscarus Dähnhardt. [LXVI u. 278 S.] 8. geh. n. *M* [illegible]

B. G. Teubners Schülerausgaben
griechischer und lateinischer Schriftsteller.

Caesar, C. Julius, Gallischer Krieg. Hrsg. von Dr. Franz Fügner. Text. Mit Titelbild und 3 Karten. [284 S.] gr. 8. geb. n. *M* 1.—

Nepos, des Cornelius, Lebensbeschreibungen in Auswahl bearbeitet und vermehrt durch eine Vita Alexandri Magni von Dr. Franz Fügner. Text. [104 S. mit 3 Karten.] gr. 8. geh. n. *M* 1.—; geb. n. *M* 1.20.

———— dasselbe. Erklärungen. [184 S. mit 1 Tafel und Abbildungen im Text.] gr. 8. geh. n. *M* 1.20; geb. n. *M* 1.40.

B. G. Teubners Schulausgaben
griechischer und lateinischer Klassiker
mit deutschen Anmerkungen.

Anthologie aus den Elegikern der Römer. Schulausg. von K. Jacoby. II. Heft: Tibull. 3. verb. Aufl. [III u. 65 S.] gr. 8. geh. *M* —.60.

Homers Ilias. Für den Schulgebrauch erklärt von Karl Friedrich Ameis, weil. Professor und Prorektor am Gymnasium zu Mühlhausen in Thüringen. I. Band. I. Heft. Gesang I—III. 5. berichtigte Auflage besorgt von Dr. C. Hentze, Professor am Gymnasium zu Göttingen. [X u. 133 S.] gr. 8. geh. *M* —.90.

Horatius Flaccus, des Q., Satiren und Episteln. Für den Schulgebrauch erklärt von Dr. G. T. A. Krüger, weil. Oberschulrat und Direktor des Gymnasiums zu Braunschweig. I. Bändchen: Satiren. 13., umgearbeitete Auflage von Dr. Gustav Krüger, Herzogl. Anhalt. Oberschulrat und Direktor des Herzogl. Friedrichs-Gymnasiums zu Dessau. [XVI u. 206 S.] gr. 8. geh. *M* 2.[illegible]

Sallusti Crispi, C., bellum Catilinae, bellum Jugurthinum, orationes et epistulae ex historiis excerptae. Für den Schulgebrauch erklärt von Theodor Opitz. In 3 Heften. I. Heft: Bellum Catilinae. [IV u. 61 S.] gr. 8. geh. *M* —.60.

Thucydides. Für den Schulgebrauch erklärt von Gottfried Böhme[illegible] Wolcker[illegible]. 9 Bändchen. gr. 8. geh. jedes Bändchen *M* [illegible]